

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Drobné sakrální plastiky na Policku

Diplomová práce

Autor: **Bc. Eva Kudláčková**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historie**
Vedoucí práce: **doc. MgA. Bogusław Czechowicz, Dr.**

Hradec Králové, 2015

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Eva Kudláčková
Studium:	F1270
Studijní program:	N7105 Historické vědy
Studijní obor:	Historie
Název diplomové práce:	Drobné sakrální plastiky na Policku
Název diplomové práce AJ:	Small Sacral Sculptures in Policko

Anotace:

Cílem této DP je inventarizace, interpretace a zakreslení drobných sakrálních plastik ve městě Police nad Metují a v jeho okolí do mapy. Důraz je kladen na "znovunalezení" kamenných božích muk nacházejících se v krajině z období 17.-19. století. Metody: Inventarizace s důrazem na epigrafiku a ikonografii a archivní výzkum Literatura: Maxová, Ivana - Nejedlý, Vratislav - Zahradník, Pavel: Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Náchod, Praha 2002 Cechner, Antonín: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Broumovském, Praha 1930 archivní fond: Velkostatek Police nad Metují

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. MgA. Boguslaw Czechowicz, Dr.
Oponent:	prof. PhDr. František Musil, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	20.11.2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením doc. MgA. Bogusława Czechowicze, Dr. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. června 2015

Bc. Eva Kudláčková

Anotace

KUDLÁČKOVÁ, EVA. *Drobné sakrální plastiky na Policku*. Hradec Králové : Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 191 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce by měla seznámit čtenáře s drobnými sakrálními plastikami na Policku, oblasti tvořené městem Police nad Metují, okolními obcemi a vesnicemi. Práce je rozdělena na analytickou a syntetickou část. Analytickou část představuje katalog, kde je vždy v pěti bodech specifikováno přes sto padesát drobných sakrální plastik v dané oblasti, včetně odkazů na s nimi spjaté prameny a literaturu. Z katalogu pak vychází syntetická část, která se na jeho základu snaží ukázat, co je pro kraj Policka z hlediska těchto památek typické nebo naopak výjimečné. Sledovanými hledisky jsou umístění a s ním související přístupnost, ztvárnění zahrnující charakteristické architektonické prvky, ikonografii světců i užití citáty a nápisy, dále otázka jejich tvůrců a zřizovatelů a na závěr pohled na renovace a potenciální budoucnost těchto památek.

Klíčová slova: sakrální plastiky, krucifixy, sochy, světcí, Policko

Annotation

KUDLÁČKOVÁ, EVA. *Small Sacral Sculptures in Policko*. Hradec Králové : Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015, 191 pp. Diploma Degree Thesis.

This Diploma Degree Thesis should acquaint the reader with small sacral sculptures of Policko, the area constituted by the town Police nad Metují, surrounding villages. The thesis is divided into analytic and synthetic part. The analytic part represents catalogue, where are over a hundred and fifty small sacral sculptures in (of) the given area always specified at five points, including links to their related sources and literature. The synthetic part is based on the catalogue and on his foundation aims to show, what is typical or (the other way arend) exceptional for the region Policko from viewpoint of these monuments. Monitored viewpoints are location and related to this accessibility, rendition including characteristic architectural elements, iconography of saints and applied quotes and inscriptions, furthermore question of their creators and founders and finally the view of renovations and potential future of these monuments.

Keywords: sacral sculptures, crucifixes, statues, saints, Policko

Obsah

Seznam zkratk	8
Úvod	9
1. Mikroregion Policko	15
1.1 Přehled územního vývoje	15
1.2 Vývoj z hlediska polické farnosti	20
2. Křížová cesta u Suchého Dolu	24
3. Drobné sakrální plastiky na Policku	29
3.1 Ztvárnění plastik	29
3.2 Tvůrci a zřizovatelé	34
3.3 Obnova a budoucnost	37
4. Katalog	39
Závěr	178
Seznam pramenů, map a literatury	180
Seznam obrazových příloh	185
Obrazové přílohy	

Seznam zkratek

AM Police n. Met. – archiv města Police nad Metují

EL – evidenční list nemovité kulturní památky

FÚ Police n. Met. – Farní úřad Police nad Metují

NPÚ – Národní památkový ústav

ÚOP v Josefově – Územní odborné pracoviště v Josefově

RZ – restaurátorská zpráva

SOA Zámorsk – Státní oblastní archiv v Zámorsku

SOkA Náchod – Státní okresní archiv Náchod

VS Police nad Metují – Velkostatek Police nad Metují

Úvod

Tak jako zanechá něčí ruka otisky na papíře, tak zanechali lidé během staletí své otisky v krajině. Tyto lidské otisky představují drobné sakrální plastiky, které byly jakýmsi zhmotněním jejich víry. Jejich původní, hlavní význam jako místa k odpočinku a modlení se dávno zaničl. Dnes jsou vnímány jako památky rozesté po krajině, jejichž jedinou funkcí je dotváření přírodního a kulturního koloritu. Většinou jsou nepovšimnuty míjeny nebo se nacházejí na takovém místě, že o nich lidé ani nevědí. Tuto nevšímavost a nevědomost má změnit tato práce. K docílení takové změny je nejlepší možností lidem předložit soupis či lépe katalog, kde budou všechny památky shromážděny, seřazeny a popsány. Těmi jsou myšleny pouze památky nacházející se v otevřené krajině, nikoli uvnitř kostelů či kapliček. Rovněž mezi ně nepatří náhrobky na hřbitovech, kromě centrálních křucifixů nacházejících se v jeho středu. Katalog zahrnující tyto památky v oblasti Policka nalezneme až zde, kde představuje čtvrtou kapitolu. Až na malou publikaci od Miroslava Pichla¹, věnovanou pouze sochařským památkám v Polici nad Metují, a to jen těm významnějším, žádný ucelenější přehled těchto památek dosud nevznikl. Tím nejenže dosud byly existující informace týkající se některé památky rozděleny hned v několika publikacích, ale nepochybně zcela chybělo povědomí o tom, kolik drobných sakrálních památek se vůbec na Policku nachází. Právě mikroregion Policko je tím hlavním pojítkem, na jehož základu se v katalogu objevují ty konkrétní památky. Mikroregion představuje oblast v čele s městem Police nad Metují. Protože se jedná pouze o obecné označení území bez přesně definovaných hranic, je jeho přesné vymezení určeno podle působnosti polické farnosti. Tímto sem spadají památky nacházející se na katastrálních územích obcí: Bělý, Bezděkov nad Metují, Bukovice, Česká Metuje, Hlavňov, Hony, Machov, Machovská Lhota, Maršov nad Metují, Nížká Srbská, Pěkov, Velké Petrovice, Radešov nad Metují, Slavný, Suchý Důl, Žďár nad Metují a samozřejmě Police nad Metují, která se ještě dělí na katastrální území Police nad Metují a Velká Ledhuje. Právě katastrální území jsou hlavním hlediskem pro zařazení památek v katalogu, a proto je jejich přesné rozdělení tak důležité. S územním vývojem Policka a vývojem polické farnosti nás blíže seznámí hned první kapitola. Práce je tedy vymezena pouze v rámci území, nikoli časově. Setkáme se však s památkami ze 17. až 1. poloviny 20. století.

¹ Miroslav PICHL, *Sochařské památky Police nad Metují*, Police nad Metují 2009.

Prozření a uvědomění si všech památek dané oblasti má být pouze prvním krokem jak pro lidi, tak i pro tuto práci. Když člověk něco objeví a seznámí se s tím, začne to posléze blíže prozkoumávat, studovat. To by mělo nastat i u těchto památek. Pohlížet na ně nejprve jako na jednotliviny, jejichž osud je představen v katalogu, a podruhé jako na celek, který nám ukazuje, čím jsou charakteristické a naopak co je mezi nimi výjimečné, neobvyklé. Každý může tuto obecnou rovinu pojímat nepochybně jinak. Zde jsou za hlavní hlediska zvolena – jejich ztvárnění, kdo je zhotovil, jak je to s jejich opravami a budoucností. Všechna jsou, zcela na základě informací z katalogu, rozebrána ve třetí kapitole, která představuje jakousi druhou část hlavního textu.

Vhodné umístění a volný přístup tvoří bezesporu tu nejlepší kombinaci pro seznámení se a popsání takovýchto drobných plastik. A přestože toto spojení vždy nefunguje a památku si tak nelze detailně prohlédnout a ohmatat, je však stále takové, že umožňuje její popis a zároveň představuje určitý badatelský problém. Dříve mělo umístění těchto památek většinou vždy svůj důvod. Představovaly mezníky území, orientační body cest, náboženská zastavení pro věřící při cestě na poutní místa či důkaz víry svých zřizovatelů, jako tomu bylo např. u tzv. sousoší Anděl². Obecně se za nejčastější důvod postavení Božích muk, která jsou v této práci zastoupena označením kříž či krucifix dle jejich vrcholového zakončení, právě na tom konkrétním místě uvádí nějaká tragédie či naopak poděkování, že k ní nedošlo. Jistou tragédií téměř vždy symbolizují smírčí kříže, jako je tomu i u místních čtyř křížů.³ Pro mnoho památek byla důvodem vzniku zbožná víra jejich zřizovatelů a zároveň s ní pravděpodobně i myšlenka, že postavením takového božího pomníku je ono místo chráněno božími silami. Tak je obvykle součástí návsi vesnic, které neměly vlastní kostel či alespoň kapličku, výrazný krucifix. Tento projev zbožné víry vesnických lidí měl nepochybně zaručit boží přízeň nejen věřícím, ale zároveň i celé vesnici.

Na Policku podle dostupných pramenů, především pak soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837⁴ i nápisů na památkách, byla převážně důvodem vzniku většiny z nich právě zbožná víra lidí, kteří ostatním věřícím chtěli při jejich putování dopřát místo pro odpočinek i modlitby zároveň. Jejich umístění u cest, kudy lidé chodili, tím bylo samozřejmé. Přestože samotné památky, některé méně a jiné více, poznamenal zub času, krajina se během let nepochybně změnila výrazně. Rozšiřování

² Srov. katalog, poř. č. 158.

³ Srov. katalog, poř. č. 16, 25, 63 a 64.

⁴ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

města a vesnic, vybudování silnic křižujících krajinu, větší členitost polí a luk znamenalo změnu vedení některých dřívějších cest či jejich postupný zánik. Důkazem jsou osamoceně stojící památky uprostřed luk a polí, jakým je např. kříž na Slavném či některá zastavení při zaniklé poutní cestě do Vambeřic.⁵ Naopak jiné památky, které se původně nacházely na okrajích vesnic či města, byly jejich rozšiřováním pohlceny a staly se součástí zástavby. Takovou památkou je např. socha sv. Floriána či dva sloupy sv. Marka.⁶ Jiným případem, kdy se památka stala součástí vesnice, nebylo samovolné pohlcení zástavbou, ale její účelové přemístění z polí do vesnice s cílem zachránit ji před možným zničením zemědělskými stroji. Takový případ představují dva krucifixy ve Žďáru nad Metují.⁷

Při pohledu na jejich dnešní umístění tak 30 (přibližně 19 %) z nich stojí stále u polní či lesní cesty, 15 (9,5 %) uprostřed luk, polí či lesa a 10 (6,3 %) přímo v zahradě. Určitou skupinu tvoří památky nacházející se na specifickém místě, jakým je hřbitov⁸ či jeho bezprostřední okolí, náves či náměstí, ve třech případech nika ve štítu domu a ve dvou prostor před vstupem do kaple. Tuto skupinu tvoří 19 plastik, což představuje zhruba 12 %. Přes polovinu památek však nalezneme u silnic, včetně těch městských a vesnických. Jedná se o 84 památek, tedy přibližně o 53,2 %, a zahrnují všechny plastiky, které je možné si prohlédnout nebo zahlédnout z nějaké okolo vedoucí veřejně přístupné komunikace. Tedy jak volně přístupné, tak rovněž ty u domů za plotem.

Jak bylo zmíněno výše, s jejich dnešním umístěním jde do určité míry ruku v ruce i jejich přístupnost. Památky u polních a lesních cest, v lukách, polích a lesích jsou až na jednu výjimku, v podobě krucifixu⁹ nacházejícím se téměř uprostřed pastvin skotu, volně přístupné. Rovněž tak zmíněné památky na konkrétních místech – náves, hřbitov a jeho okolí, náměstí, před kaplí. Zcela nepřístupné památky představují ty, které se nacházejí ve „vnitřním prostoru“ soukromé zahrady, jako je tomu např. u jednoho krucifixu v Bezděkově nad Metují.¹⁰ Nepřístupné jsou kvůli svému specifickému umístění také tři sochy v nikách štítů domů a jedna socha nad bránou.¹¹ Jako „polopřístupné“ se dají označit ty památky, které jsou sice za plotem v zahradě, ale lze si je prohlédnout z okolo vedoucí komunikace. Mezi takto označené památky bezesporu

⁵ Srov. katalog, poř. č. 98, 102, 104, 108, 126.

⁶ Srov. katalog, poř. č. 123, 120 a 121.

⁷ Srov. katalog, poř. č. 139 a 148.

⁸ Zde se vždy jedná o centrální krucifix, nacházející se uprostřed hřbitova.

⁹ Srov. katalog, poř. č. 62.

¹⁰ Srov. katalog, poř. č. 8.

¹¹ Srov. katalog, poř. č. 55, 91, 92 a 130.

patří i ty, v jejichž přístupu k nim nic nebrání, avšak stojí na soukromém pozemku. Naštěstí nejvíce je zastoupených zcela volně přístupných památek, včetně těch, jejichž bezprostřední prostor okolo je ohraničen ohrádkou či plotem. Ty mají spíše ochrannou funkci, nikoli zamezení přístupnosti, jak dokazují branky u některých z nich. Takto chráněno je dnes zhruba 15,2 % památek. Okolo některých nyní neohrazených památek však stále stojí pilířky, které ukazují, že dříve byly oploceny.

Procentuálně jsou výše vyjmenované stupně přístupnosti zastoupeny takto:

nepřístupné – soukromý pozemek 6,3 %

nepřístupné – specifické umístění 2,5 %

„polopřístupné“ – volně přístupné na soukromém pozemku 5,8 %

„polopřístupné“ – za plotem v zahradě 17,7 %

volně přístupné 67,7 %.

Přestože se z celkového pohledu nedá považovat za drobnou sakrální plastiku, její jednotlivé části jimi svým způsobem nepochybně jsou, a proto sem byla zařazena a zaplnila druhou kapitolu. Jedná se o křížovou cestu u Suchého Dolu. Ačkoli je její součástí i kaple Panny Marie Suchodolské, ta rozhodně nespadá do drobných sakrálních plastik, a tak je jí věnována jen nejnutnější pozornost v rámci nastínění historie cesty.

Při „hledání“ jednotlivých památek v krajině jsem jako odrazový můstek použila turistickou mapu¹². Přestože byla vydána v roce 2010, některé zakreslené památky již v krajině nejsou, naopak jsem objevila několik „nových“, které na mapě zase chybí. Zcela důvěryhodné byly mapy zpřístupněné na webových stránkách Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, kde jsem se mohla spolehnout na naprosto přesné a správné vymezení jednotlivých katastrálních území obcí a porovnat zde vyznačené památky se zakreslením na druhé mapě.

Při jejich popisování jsem pro určování jednotlivých architektonických prvků využila především publikaci „Staletí kolem nás“ od Jaroslava Herouta¹³, pro ikonografii pak hlavně knihu „Postavy, atributy, symboly“ Hynka Rulíška¹⁴.

Ve snaze nastínit historii tohoto druhu památek zůstávají především u krucifixů/křížů bílá místa. Nejvíce mi je pomohl zaplnit pramen vytvořený v roce 1837 za účelem sepsání tehdejších drobných sakrálních plastik v polické farnosti, který je součástí fondu

¹² Nordic walking v okolí Police nad Metují 1 : 30 000, Police nad Metují 2010.

¹³ Jaroslav HEROUT, *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*, 4. vydání, Praha 1981.

¹⁴ Hynek RULÍŠEK, *Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie*, 2. vydání, České Budějovice 2006.

Velkostatku Police nad Metují 1568–1948¹⁵, dále pak polická a bezděkovská farní kniha¹⁶. O událostech týkajících se stěžejních památek v Polici zanechali ve svých kronikách také zprávy Josef Brandejs a Jan Lege¹⁷. Stejně tak se dozvídáme pouze o významných památkách v Polici v „Příbězích kláštera a města Police nad Metují“ od Václava V. Tomka¹⁸. Z něho vychází další polický historik, Stanislav Brandejs¹⁹. Ten rovněž přejímá informace o památkách z díla Antonína Cechnera²⁰. Rozhodně více informací o památkách než Brandejs uvádí práce polického faráře Cyrilla F. Kaněry s názvem „Pamětnosti farní osady Polické nad Metují“²¹.

Především polickým památkám se ve svých pracích věnuje Miroslav Pichl²². Pouze o suchodolských památkách spolu s památkami při tzv. „Vamberické cestě“ se dočteme ve sborníku „Suchý Důl – Slavný: historie a současnost“²³. Té se rovněž ve své diplomové práci věnuje Jiří Vochomůrka²⁴ či v knize „Kaplice w dawnym hrabstwie kłodzkim“ Bogusław Czechowicz²⁵. Všechny památky na katastrálním území Žďár nad Metují shromáždil Michal Bureš a kol. v knize „Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem“²⁶. Ucelenou historii mariánských sloupů pak nastiňuje Ivana Maxová a kol. v publikaci „Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Náchod“²⁷. Výrazně jsou mezi prameny zastoupeny evidenční listy nemovitých kulturních památek spolu s restaurátorskými zprávami, uložené v Národním památkovém ústavu s územním

¹⁵ Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále jen SOA Zámorsk), fond (dále jen f.) VS Police nad Metují 1568–1948, inventární číslo (dále jen inv. č.) 701, karton (dále jen kart.) 42.

¹⁶ Děkaný úřad Police nad Metují:

Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860

Gedenkbuch der Pfarrey Machau [...] begonnen mit Anfang des Jahres 1836

Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig.

¹⁷ Státní okresní archiv Náchod:

fond Josef Brandejs, Police nad Metují, inventární číslo 360, kniha 1.

fond Josef Brandejs, Police nad Metují, inventární číslo 360, kniha 3.

fond Archiv města Police n. Met. III – dodatek, inventární číslo 14, kniha 1.

¹⁸ Václav Vladivoj TOMEK, *Příběhy kláštera a města Police nad Metují*, Praha 1881.

¹⁹ Stanislav BRANDEJS, *Knih o Polici nad Metují a Policku. Díl I. Dějiny do roku 1914*, Police nad Metují 1940.

²⁰ Antonín CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé. A. Země česká. XLV. Politický okres Broumovský*, Praha 1930.

²¹ Cyrill František KANĚRA, *Pamětnosti farní osady Polické nad Metují*, Police 1872.

²² Miroslav PICHL, *Police nad Metují v datech: stručný přehled událostí let 993–2003*, Police nad Metují 2004.; TÝŽ, *Sochařské památky Police nad Metují*, Police nad Metují 2009.

²³ Zdeněk TEINER (ed.), *Suchý Důl – Slavný: historie a současnost*, Suchý Důl 2003.

²⁴ Jiří VOCHOMŮRKA, *Dokumentace drobných kamenných sakrálních památek v krajině Broumovska, Ústí nad Labem* : Pedagogická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, 259 s. Diplomová práce.

²⁵ Bogusław CZECHOWICZ, *Kaplice w dawnym hrabstwie kłodzkim*, Wrocław 2003.

²⁶ Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009.

²⁷ Ivana MAXOVÁ – Vratislav NEJEDLÝ – Pavel ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Náchod*, Praha 2002.

odborným pracovištěm v Josefově, které byly nápomocné z hlediska oprav památek a toho, zda se jedná o kulturní památku.

1. Mikroregion Policko

1.1 Přehled územního vývoje

Mikroregion Policko se rozkládá v severovýchodním výběžku republiky a představuje oblast v čele s městem Police nad Metují. Pomyslná hranice mikroregionu vede přibližně od stolové hory Ostaš k Broumovským stěnám, dále po jejich hřebenu k česko – polské hranici u obce Machov, po ní pokračuje k řece Metuji nad městem Hronovem a poté proti jejímu proudu k vesnici Dědovu a od ní zpět k Ostaši.

V minulosti však byla hranice tohoto území jasně stanovena, když polické panství vlastnil mnišský řád Benediktinů.²⁸ Jako první se na území dnešního města Police nad Metují pravděpodobně okolo roku 1210 usadil benediktinský mnich Vitalis, který spolu s dalšími poustevníky postavil u pramene, nacházejícího se nyní na polickém hřbitově, poustevnu s kapličkou Panny Marie a poté pokračoval v kolonizování kraje.²⁹ V roce 1213 daroval král Přemysl Otakar I. donačním privilegiem na žádost tehdejšího břevnovského opata Chuna tzv. polický újezd břevnovskému klášteru.³⁰ V něm byla rozloha újezdu vymezena jako „... území, ohraničené jevičským potokem až do místa jeho pramene, pak k jakési hoře „Knín“ (jde pravděpodobně o dnešní Krupnou horu nad Chvalčí, k jeskyni zvané „Rozsochatec“ (podle názvu snad vzhledem připomínající dnešní Křížový vrch), dále až k pramenům řeky Stěnavy (dnes v Polsku u osady Kamionka pod vrchem Borowa), pak podél této řeky až k ústí Božanovského potoka, podél něho až k jeho pramenům v pohoří Stěny, pak k hoře „Přivrati“ (asi Lhotskému šefelu nad Machovem), poté podél potoka „Stekelnice“ až k jeho ústí do řeky Metuje a odtud k ústí potoka Dřevíče do řeky Metuje.“³¹ Tímto privilegiem se tato oblast dostala pod přímou správu břevnovského kláštera a tedy do vlastnictví benediktinského řádu.

Nástup opata Martina I. v roce 1253 přinesl výrazné kolonizační snahy, které se ukázaly jako úspěšné a kraj začal pomalu vzkvétat. Osada okolo kláštera a následné stavby kamenného klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie se začala rozvíjet, což

²⁸ Proces kolonizace tzv. „polického újezdu“ popisuje dosti podrobně Stanislav Brandejs ve své knize „Kniha o Polici nad Metují a Policku“ z roku 1940, který vycházel z díla V. V. Tomka „Příběhy kláštera a města Police nad Metují“ z roku 1881. Především z Brandejsovy „Knihy“ pak čerpá i tato kapitola, a to jak v otázce kolonizace, tak v následující otázce vývoje polické farnosti.

²⁹ Tento údaj vychází z privilegia Přemysla Otakara I., následně uvedeného v textu. Tato listina je však považována za falzum a jiné prameny skutečnost údaje neprokazují.

³⁰ CODEX DIPLOMATICUS ET EPISTOLARIS REGNI BOHEMIAE II, ed. Gustavus Friedrich, Praha 1912, č. 367, s. 399–401, dostupné online (<http://147.231.53.91/src/index.php>), [citováno k 28. 6. 2015].

³¹ Tímto územním vymezením tzv. polického újezdu se privilegium dostává do rozporu s pozdějšími dokumenty, neboť řádu navíc přidává rozsáhlé území na pravém břehu Metuje, Teplicko i část území Slezska. Avšak tak velké území klášteru nikdy nepatřilo. Proto je tato listina považována za falzum. Jan BARTÁK, *Velkostatek Police nad Metují 1568–1948. Inventář*, 2006, Státní oblastní archiv v Zámrsku, ev. č. 8757, s. 4.

výrazně podpořila listina krále Přemysla Otakara II., vydaná 6. 9. 1253, kterou Police získala právo trhu, jímž do té doby disponovala ves Provodov. Zároveň potvrzuje předešlá královská privilegia týkající se darování újezdu Benediktinům. Po uznání její pravosti představuje tato listina první písemnou zmínku o Polici nad Metují.³²

Při první vlně kolonizace, probíhající pravděpodobně ve 40. letech 13. století, byly založeny původní české vsi Bělá, Bukovice, Hlavňov, Ledhuje, Maršov, Suchý Důl, o nichž první písemná zmínka je z roku 1395. Následovaly vsi Bezděkov, Radešov, Žďár, o kterých první písemná zmínka pochází z roku 1406. Jejich obyvateli se stali pravděpodobně kolonisté, kteří sem přišli patrně z vesnic ve vnitrozemí, patřících rovněž benediktinskému řádu, jako byl Provodov či vsi na Poděbradsku.

Policko nebylo tak úrodné jako kraj za hřebenem Stěn, a tak svoji pozornost soustředil opat Martin tam. Území dnešního Broumovska náleželo do poloviny 13. století k župě Kladské, patřící ke královským statkům. Do vlastnictví Benediktinů přešlo v roce 1260 konfirmační listinou vydanou králem Přemyslem Otakarem II., ve které řádu potvrdil vlastnictví polického újezdu i území Broumovska, které tak přešlo do jeho rukou i po stránce právní.³³

Další vlna kolonizace proběhla v 50. letech 13. století a řídila se již tzv. emfyteutickým právem. Vznikla tak ves Nízká Srbská (první písemná zmínka z roku 1254), Dědová, Lachov, Lhota tzv. Polická a Pěkov (první písemná zmínka z roku 1256).

Na konci 13. století bylo Václavem II. na žádost opata Bavora Polici uděleno hrdelní právo, čímž újezd získal soudní nezávislost. Založení proboštství sv. Václava v roce 1322 znamenalo rozdělení tzv. polického újezdu na dvě panství, broumovské a polické. Z nich se nakonec správním a hospodářským centrem stal Broumov. K rozšíření polického panství došlo v roce 1341, kdy opat Předbor z Chroustoklat koupil od náhodského pána Hynka Berky z Dubé vesnice Petrovice, Petrovičky a část vsi Dřevíče na levém břehu potoka Dřevíče.

K roku 1436 tvořil polický újezd polický klášter, městečko Police a 19 tehdejších vesnic. Těmi byly: Bělá (později Bělý), Bezděkov, Bohdašín, Bukovice, Dědová (později Dědov), Dřevíč, Hlavňov, Lachov, Ledhuj, Lhota, Maršov, Metuje, Petrovice, Petrovičky, Pěkov, Radešov, Suchý Důl, Srbská a Žďár. Přičemž některé z nich patřily

³² Státní okresní archiv Náchod (dále jen SOKA NA), Archiv města Police nad Metují (dále jen AMP), Kniha opisů privilegií, inv. č. 15, kn. 2, f. 3.

³³ O kolonizaci Policka se zmiňuje kapitola „Vrcholná kolonizace Broumovské vrchoviny“, v knize Ondřej FELCMAN (ed.), *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 333–339.

k újezdu jen zčásti. Jednalo se o vesnice Dřevíč, Lhota a Srbská. Dřevíč se dělil na tzv. Horní a Dolní, či Větší a Menší. Horní (Větší) Dřevíč patřil celý k polickému panství, Dolní (Menší) Dřevíč pak pouze svojí částí na levém břehu potoka Dřeviče, pravá část již náležela k panství náchodskému. Podobně tomu bylo u Lhoty. Ta byla rozdělena potokem Trnkavou rovněž na pravou a levou část. Na pravém břehu se nacházela tzv. Lhota Polická náležející k polickému panství, na levém břehu pak tzv. Lhota Náchodská patřící k náchodskému panství. Srbská se rozeznávala Velká Srbská, dnešní Nízká Srbská, která patřila k polickému panství a Vysoká Srbská náležející k panství náchodskému. Společně s Velkou Srbskou patřila k Polici i tzv. Malá Srbská na pravém břehu Srbského potoka, tvořená několika usedlostmi, které od Vysoké Srbské odděloval zmíněný potok. Maršov se rovněž dělil na dvě části a to na část na levém břehu řeky Metuje zvanou „před vodou“, která od samého začátku patřila k polickému panství, a proto se jí říkalo „Staropolický Maršov“. Druhá část zvaná „za vodou“ původně náležela k stárkovskému panství, k polickému panství byla přikoupena pravděpodobně společně s Petrovicemi, Petrovičkami a Dřevičem.

Metuje vzniklá na levém břehu řeky Metuje náležela vždy k polickému panství. Její německá odnož později založená na pravém břehu řeky patřila k panství stárkovskému. K vesnici Žďáru patřila navíc osada zvaná Bavorov, založená pravděpodobně opatem Bavorem na konci 13. století.

V roce 1560 založil opat Jan z Chotova na polickém panství na základě zákupní smlouvy ves Lhotky. Kolem roku 1600 byla přejmenována na Hutberg, v překladu strážní hora, v polovině 19. století pak vznikl její český název – Hony. Další vesnicí, kterou opat Jan Chotovský na polickém panství založil, byla v roce 1561 ves Slavný.

V roce 1624 byla k panství opět přičleněna ves Bezděkov, která byla kolem roku 1440 prodána. O její navrácení se postaral opat Jan Benno, jenž ves koupil od Jindřicha Sladovského. Od něho poté v roce 1628 koupil rovněž ves Horní Dřevíč, která tak opět patřila k polickému panství.

Podle urbáře sepsaného v roce 1727, jenž nahradil ztracený urbář z roku 1626, se polické panství skládalo z města Police a vesnic Bělý, Bezděkov, Bukovice, Dědová, Horní a Dolní Dřevíč, Hlavňov, Hutberg, Lachov, Ledhuj, Lhota zvaná Polická, Maršov, Metuje, Nízká Srbská, Pěkov, Petrovice, Radešov, Slavný, Suchý Důl, Žďár.

Na rozdíl od roku 1436 nebyla už součástí polického panství vesnice Bohdašín, která byla hned na začátku 17. století, v roce 1603, připojena k broumovskému panství.³⁴

Ke konci 18. století v roce 1790 se vesnice Metuje oficiálně rozdělila na část českou a německou, přičemž hranici představovala stejnojmenná řeka. Od té doby se česká, „polická“ část vesnice nazývala Česká Metuje.

V roce 1833 tvořilo polické panství město Police (Politz – Police) a 21 vesnic. Těmi byly:

1. Bělý (Bielay – Bělý) + osada Řeřišný (Brunnkress)
2. Bezděkov (Pösig, Bösig – Bezdiekow)
3. Bukovice (Bukawitz – Bukawice)
4. Česká Metuje (Mettau, Mathe – Methug)
5. Dědov (Mohren, Unter Mohren – Dědov)
6. Hlavňov (Gross Labney – Hlavniow)
7. Hony (Hutberg) – přiškolení: Pěkov
8. Horní Dřevíč (Ober Dřewitz – Hořejší Dřevíce)
9. Lachov (Löchau – Lachow)
10. Ledhuje (Ledhug)
11. Lhota (Malten)
12. Maršov (Marschau – Maršow)
13. Nížká Srbská (Nieder Sichel)
14. Nížký Dřevíč (Nieder Dřewitz – Nízko Dřevíce)
15. Petrovice (Gross Petrowitz)
16. Petrovičky (Klein Petrowitz)
17. Pěkov (Pikau – Pěkow)
18. Radešov (Radesch – Radešow)
19. Slavný (Klein Labney – Slawney)
20. Suchý Důl (Dürregrund – Suchodol)
21. Žďár (nad Metují) (Ždiar) + osada Ostaš.³⁵

Hned k několika změnám došlo v roce 1848, ačkoli se jednalo spíše o změny správního charakteru než územního. Tehdy se Bezděkov stal svobodnou obcí, ke které byl se statutem osady připojen Radešov. Bukovice byla sloučena s Velkou Ledhují a samostatnou obcí se stala v roce 1877.

³⁴ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 40.

³⁵ J. BARTÁK, *Velkostatek...*, s. 12–13.

Police se v roce 1920 dohodla s Ledhují o jejich sloučení, k němuž oficiálně došlo až po jeho schválení v roce 1922. Zároveň s tím oznámilo v březnu Polici ministerstvo vnitra, že městu povoluje užívat nový úřední název Police nad Metují, o jehož schválení zažádala již v roce 1921. Někdy v době slučování Police s Ledhují došlo také ke sloučení Lhoty Polické a Lhoty Náchodské v jednu obec Lhotu, později zvanou Machovskou.

V roce 1938, v důsledku odstoupení československého pohraničí v říjnu toho roku Německu, přišel velkostatek především o území s lesními revíry. Jednalo se o rozlohu 1433 ha. Zpět k velkostatku byly připojeny po 2. světové válce. Změna hranic v roce 1938 učinila ze Slavného, Pěkova, Žďáru a Machova pohraniční obce.

Po válce byl polický velkostatek i nadále v rukách benediktinského řádu, který měl na pokyn Zemského národního výboru v Praze převzít a spravovat klášter v Broumově. Toto převzetí zahrnovalo také všechny movitý a nemovitý majetek kláštera jak na Broumovsku, tak na Policku, čímž došlo ke zrušení stávající správy polického velkostatku. Definitivní zánik velkostatku Police nad Metují nastal v roce 1948, v rámci 2. pozemkové reformy. Po jeho zrušení byly v následujícím roce vesnice Lhota a Nízká Srbská připojeny k Machovu.

V roce 1950 byla Bukovice společně s Radešovem bez jejího souhlasu připojena k Polici nad Metují. Od ní byla oddělena v roce 1960 a sloučena s Hlavňovem, se kterým vytvořila nový správní celek nazvaný „Hvězda“. V tomto roce se totiž uskutečnila územní reorganizace státu, čímž byl zrušen politický okres Broumov a celá oblast následně spadala pod Náchod. Změny proběhly i na nižší správní úrovni, kde řada menších obcí ztratila svou samostatnost a ty se dále zodpovídaly tzv. střediskovým obcím. Takto byl tehdy k Machovu připojen Bělý s osadou Řeřišný.

Slavný jako samostatná obec existoval v letech 1917–1960. Následně byl sloučen se Suchým Dolem, se kterým náležel v letech 1985–1990 pod město Polici nad Metují. Dalšími obcemi, které v roce 1985 stejně jako Suchý Důl ztratily samostatnost a začaly spadat pod Polici nad Metují, byly Bezděkov, Hvězda a Pěkov. V roce 1990 se obce Suchý Důl se Slavným, Bezděkov a Bukovice vyvázaly ze správy Police a staly se samostatnými. Naopak obce Hlavňov, Pěkov a Hony se samy rozhodly zůstat pod polickou správou.

V současnosti je Police nad Metují tvořena částmi Hlavňov, Hony, Pěkov, Police nad Metují, Radešov a Velká Ledhuje. Česká Metuje je složena z částí Česká Metuje, Skalka a Vlášenska. Bělý, Machov, Machovská Lhota a Nízká Srbská tvoří městys

Machov. Velké Petrovice se skládají z částí Maršov nad Metují, Petrovice a Petrovičky. Suchý Důl a Slavný tvoří Suchý Důl. Samostatnými obcemi jsou pak Bezděkov nad Metují, Bukovice a Žďár nad Metují. Dohromady představují „Dobrovolný svazek obcí Policka“ s cílem zajištění rozvoje mikroregionu a rovněž vzájemného propojení obcí v rámci jejich potřeb a zájmů.

1.2 Vývoj z hlediska polické farnosti

Na polickém panství byla pouze jediná fara při kostele, zvaném „menší“, v Polici. Tento kostel vznikl z kapličky údajně postavené Vitalisem, prvním benediktinem kolonizujícím tento kraj. K faře náležely všechny okolní vsi, kromě vsí Petrovic, Petroviček a Dřevíče, které panství rozšířily až později a podléhaly správě za čas vzniklé fary v Bezděkově. Polická fara podléhala broumovskému děkanství. V okolí pak byla fara v Machově, vznikla kolem roku 1350, ve Starkově a Hronově, které spadaly pod dobrušské děkanství. Machov totiž nepatřil k polickému, nýbrž k náchodskému panství. K této faře náležely městy Machov, Vysoká Srbská, Lhota zvaná Náchodská.

Během 15. století se ani tento kraj nevyhnul reformačním myšlenkám, ke kterým se zde přihlásilo mnoho lidí. Ti v roce 1420 vypudili řeholníky z kláštera, načež následující rok vtrhli do Police Slezané jako Zikmundovi spojenci, kteří město vypálili a lidi povraždili.³⁶ Po jejich odchodu, ti co přežili, se ve své víře vrátili ke katolictví, které ve 2. polovině 15. a posléze v 16. století opět ovládlo celý kraj. Řeholníci se vrátili zpět do kláštera v roce 1440.

Zcela jiná situace však panovala v oblasti Machova. Zdejší fara, jak bylo uvedeno výše, spadala pod náchodské panství, neboť část Machovska ležící na levém břehu potoka Židovka náležela náchodskému panství. *„Tamní páni pak byli sami stoupeni podobojí a proto měli na Machovsku kališníci po celá dvě století XV. a XVI. převahu nad katolíky.“*³⁷

Podruhé se katolictví na Policku, stejně jako jinde v zemi, otřáslo přílivem protestantství, které zde nakonec nezískalo tolik přívrženců, jako tomu bylo naopak na broumovském panství. V Polici si zachovala převahu katolická víra, jak dokazuje jejich pomoc opatovi Wolfgangovi Selenderovi, který musel po uzavření protestantského

³⁶ Bogusław CZECHOWICZ, *Et quibusdam etiam et nasos ad hec absciserunt. Wschodnioczeski najazd Ślązaków wiosną 1421 roku a Biblia*, Krkonoše a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník, 20, 2012, s. 87–93.

³⁷ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 85.

kostela v Broumově v roce 1618 uprchnout před rozlícenými broumovskými protestanty. V Polici ho přivítali s otevřenou náručí a poskytli azyl, přičemž mu přísahali svoji věrnost. Pokud na polickém panství žili protestanté, odešli raději do emigrace, nebo svoji víru tajili. Více protestantů než na Policku bylo na Machovsku, ačkoli byla machovská fara označena za katolickou. Ta byla po třicetileté válce kvůli nedostatku duchovních a malému počtu obyvatel kolem poloviny 17. století přidělena pod správu polické fary.

Během následné rekatolizace bylo v roce 1666 v Polici založeno Bratrstvo Panny Marie Bolestné s cílem zničení jakýchkoli projevů protestantství na Policku a navrácení celého kraje zpět ke katolické víře. To se ukázalo jako šťastný krok a z počátečních 40 členů a 9 členek bratrstva bylo v roce 1675 124 členů a 112 členek. Později se začala konat náboženská procesí na poutní místa, jakým byla třeba Varta, Vambeřice či nedaleká kaple sv. Kříže postavená v roce 1484 či Hvězda s kaplí Panny Marie Sněžné z roku 1670. Rekatolizační snahy byly úspěšné i na Machovsku, kde „... se Machovští r. 1720 s obzvláštní horlivostí zúčastnili oblíbených tehdy procesí na Ostaš, domáhali se dále pravidelných aspoň nedělních služeb božích katolických, založili si odbočku Bratrstva bolestné P. Marie a pod.“³⁸ V roce 1766 navštívili Polici čtyři jezuité, kteří zde vykonávali své misie. Jejich cílem bylo především odhalit tajné protestanty a zakázané protestantské knihy, které do země přinášeli většinou čeští emigranti z Pruska a Saska.

Po vydání tolerančního patentu 16. června 1781 se k evangelické církvi přihlásilo ve Lhotě 30 a v Machově 13 rodin, v Polici bylo takových rodin jen několik. Protože si tito „evandělíci“, jak si na Machovsku říkali, nemohli dovolit mít vlastního kazatele, patřili z hlediska duchovní správy k evangelickému sboru v Klášteře nad Dědinou na opočenském panství. Své bohoslužby vykonávali v tzv. „beranské“ faře ve Lhotě, v Machově pak měli vlastní malý hřbitov. Kazatel ze sboru v Klášteře navštěvoval místní evangelíky jen málo. Ti se proto čím dál častěji obraceli na evangelického kazatele z obce Stroužného, nacházející se již v Kladsku (tehdy v Pruském Slezsku). Tímto kazatelem byl v letech 1830–1849 Josef Arnošt Bergmann. Pocházel ze Zápudova u Mnichova Hradiště a dříve býval piaristou. Měl početnou rodinu a její hmotné zajištění bylo důvodem, proč v roce 1849 odešel ze Stroužného do Ameriky.

Během snižování počtu klášterů v rámci reforem císaře Josefa II. byl v říjnu 1786 polický klášter zrušen. Jeho zrušení si přál sám opat Štěpán Rautenstrauch, jenž byl za

³⁸ S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 87.

opata břevnovského, broumovského a polického kláštera zvolen v roce 1773 a tuto funkci zastával až do roku 1785. Opat chtěl z těchto tří klášterů zachovat alespoň klášter broumovský, a tak učinil již před redukcí kroky, vedoucí ke zrušení oněch dvou klášterů. Řeholníkům v Polici, kterých zde v roce 1780 nebylo více než 16, opat nařídil klášter opustit, ale ti i přes jeho příkaz se snažili marně klášter zachránit. Zrušení se vztahovalo i na kapli na Hvězdě a na Ostaši. Po zrušení kláštera byla řeholníkům přidělena nová místa. Jedno takové místo bylo v Bezděkově, kde byla v roce 1787 zřízena lokálie při zdejším kostele sv. Prokopa, postaveném v letech 1724–1727. Pod ni spadaly i vesnice Velké Petrovice a Petrovičky. Po odchodu řeholníků byl nejvyšším duchovním v Polici farář, jehož sídlem a s ním i panských úřadů se stal polický klášter. Svého „zrušení“ se po šesti letech od uzavření kláštera, tedy v roce 1792, dočkal rovněž farní kostel, zvaný „menší“. Z celé stavby zůstala po jeho zbourání pouze věž s částí presbyteria, která poté sloužila jako hřbitovní kaple.

V polovině 19. století došlo k osamostatnění bezděkovské fary. Protestantství na Machovsku se v tomto století kvůli odchodu Josefa A. Bergmanna a špatnému kontaktu s evangelickým sborem v Klášteře nad Dědinou postupně vytrácelo. Před koncem století již patřilo těch několik málo „evandělíků“ k evangelickému sboru v Hronově. Z polické farnosti byla tehdy, konkrétně v roce 1895, vyjmuta obec Dědová a následně připojena k teplické farnosti.

Ve 20. letech 20. století si v Machově zřídila vlastní modlitebnu církev Československá (Českomoravská). K ní v této době přestoupili někteří machovští a lhotští katolíci, které katolická církev zklamala. Ta nevyslyšela jejich stížnosti a žádosti ohledně odvolání tamního faráře, P. Fulghenta F. Khunta OSB, a tak ho sami lidé vyhnali, obsadili kostel a dosadili si svého duchovního, odpadlého katolického kněze Jindřicha Hulínského. Nakonec byli tito lidé po dlouhých čtyřech letech soudních sporů o majetek fary četníky donuceni kostel opustit a ten byl roku 1924 oficiálně předán do užívání římskokatolické církve. Nedlouho po této události vznikl sbor církve československé také v Polici.

Machovská farnost katolická oficiálně zanikla 1. ledna 2010, kdy byla rozhodnutím královéhradeckého biskupství sloučena do jednoho celku s farností v Bezděkově nad Metují a v Polici nad Metují.

Dnešní polickou farnost tvoří Bělý, Bezděkov nad Metují, Bukovice, Česká Metuje, Hlavňov, Hony, Hvězda, Machov, Machovská Lhota, Maršov nad Metují, Nížká

Srbská, Ostaš, Pěkov, Petrovice, Petrovičky, Police nad Metují, Radešov, Řeřišný, Slavný, Suchý Důl a Žďár nad Metují.³⁹

Při pohledu na současnou územní podobu mikroregionu a vymezení polické farnosti je oblast Policka v ohledu geografickém i církevním až na výjimku chápána stejně. Touto výjimkou je obec Česká Metuje. Z geografického pohledu tvoří Policko celá obec, tedy všechny její části – Česká Metuje, Skalka a Vlášenska. Do polické farnosti však z těchto částí patří pouze Česká Metuje. Skalka a Vlášenska již spadají pod farnost hronovskou.

³⁹ Hvězda ani Ostaš nepředstavují žádné územní části, avšak zde jsou zastoupeny kvůli kaplím, které na těchto místech stojí.

2. Křížová cesta u Suchého Dolu

Cesta se nachází v severní stráni naproti Suchému Dolu v „Šolcově“ lese. Její vytvoření bylo následkem mariánských zjevení, ke kterým v tomto lese došlo v období let 1892–1895.⁴⁰ Tato zjevení zažila suchodolská dívka Kristina Ringlová. Poprvé se s ním 14leté děvče setkalo 10. srpna 1892, když šlo na houby. Tehdy „zjevil se jí prý při pěšině u houštiny bledý přízrak vpadlých lící, skelných očí, zahalený v černém šatu; pozdravil před prchajícím děvčetem třikráte a zmizel“.⁴¹ Podruhé se děvčeti přízrak zjevil 24. srpna. Na stejném místě se však zjevila „...vznešená „krasopaní“ silné postavy, plného obličejů, něžné bílé pleti, růžových lící, blankytných očí, malinkých úst a korálových rtů s libým úsměvem“, jež děvče uklidňovala, aby se nebálo.⁴² Potřetí se přízrak paní, považovaný za Pannu Marii, zjevil Kristině 30. srpna. Tehdy jí Panna Marie řekla, na jakém místě chce být chválena modlitbami růžence a zpěvem. Zprávy o zjevení se rychle rozšířily a poté, kdy se zlepšil stav jedné nemocné dívky po koupeli z hlíny z místa zjevení, bylo v očích lidí o novém poutním místě rozhodnuto. Proudily sem davy lidí, konala se z daleka náboženská procesí, místo bylo zahrnuto květinami a svatými obrazy. Nedlouho po jedenáctém zjevení, k němuž došlo 27. ledna 1893, začali lidé vybírat peníze na stavbu kaple k úctě Panny Marie Suchodolské, jindy nazývané jako Panna Marie Růžencová.

Tato událost byla živnou půdou pro mariánský kult, mající v tomto kraji díky Bratrstvu Panny Marie Bolestné, vzniklém v polovině 17. století, nemalou sílu a tradici, která spočívala především v náboženských procesích na poutní místa, jakými byly Vambeřice, Varta, Verněřovice, Malé Svatoňovice či Rokole. Příliv věřících poutníků ovšem neměl jen blahý vliv na bratrstvo a jeho působení na lid, ale znamenalo rovněž skvělou příležitost zvýšení svých tržeb pro místní hostinské a obchodníky. Hostince byly stále plné, cesta z Police nad Metují k „Šolcově“ lesu připomínala jeden velký jarmark. Vidina výdělků přiměla některé řemeslníky z cizích měst se do Police nad Metují dokonce přestěhovat.

⁴⁰ O událostech okolo tohoto mariánského zjevení podrobněji píše Josef Brandejs v knize *Kniha o Polici nad Metují a Policku. Díl I. Dějiny do roku 1914*. Ve své diplomové práci *Dokumentace drobných kamenných sakrálních památek v krajině Broumova se*, především na základě zmíněné Brandejsovy knihy, o zjevení rovněž zmiňuje Jiří Vochoomůrka. Krátká, shrnující kapitola je suchodolskému zázraku pak věnována ve sborníku *Suchý Důl – Slavný: historie a současnost*.

⁴¹ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 90.

⁴² *Tamtéž*.

V dubnu roku 1893 byla zahájena stavba křížové cesty společně se stavbou tzv. „růžencových schodů“.⁴³ 18. května byly na místě dosud jedenácti zjevení postaveny čtyři kůly s jednoduchou plechovou střechou, pod kterou byla umístěna socha Panny Marie vytvořená kameníkem Antonínem Kricnarem z Velkých Petrovic.

Avšak ne všichni byli těmito zjeveními uchvázeni a věřili jim. Jedním z hlavních odpůrců byl biskup Eduard Jan Brynych, který 20. března 1893 nastoupil do úřadu diecéze v Hradci Králové. Poprvé svůj nesouhlas se suchodolskými událostmi vyjádřil, když zamítl vysvěcení vzniklé křížové cesty i umístěné sochy Panny Marie. Jeho dalším výrazným zásahem bylo vydání pastýřského listu 15. září, ve kterém vyzýval lidi, „*aby ustali od poutí do Suchodolu a varuje před kupováním devocionálií o P. Marii Suchodolské, vydávaných jen ze ziskuchtivosti*“.⁴⁴ Zároveň s tím se zakázalo hromadné navštěvování „Šolcova“ lesa, hlasitý zpěv a modlitby na tomto místě. Dalším odpůrcem byl machovský kaplan P. Sigismund Bouška, OSB. Ten ve své publikaci „Suchodol ve světle pravdy“, vydané 9. listopadu se svolením hradeckého ordinariátu, označil suchodolská zjevení za chorobné výplody hysterického děvčete, ovládaného svojí zištnou matkou a poutními obchodníky. Tímto výrokiem ukázal, že celou záležitost považuje pouze za jakési falešné divadlo za účelem výhodného byznysu stejně jako královéhradecký biskup. Ten vydal 12. srpna 1894 druhý pastýřský list, v němž opět odsuzuje suchodolské zázraky a zakazuje do těch míst konání poutí. Také sochy instalované v „Šolcově“ lese měly být odstraněny a peníze vybrané na stavbu kaple vráceny nebo věnovány na dobročinné účely. I přes zákaz však lidé navštěvovali místo dále. Tak došlo 2. ledna 1895 ke střetu strážníků s 5 000 poutníky, kteří nakonec strážníky zahnali. Přesto bylo po incidentu několik osob, včetně Kristiny Ringlové, zatčeno a následně odsouzeno k několika měsícům vězení. K poslednímu 23. zjevení došlo 8. ledna 1895. Přestože počáteční víra lidí byla bezesporu silná, nakonec tuto víru nejprve nahlodalaly a postupně přebily rozumové důvody spolu se zamítavými postoji několika jedinců, v čele s biskupem Brynychem. „*Účinněji přispěl též pokrokový tisk, zvláště „Čas“, jenž podrazil nohy i této modle a pochopil boj proti zázračnosti Suchodola správně, rozumově a kriticky*“.⁴⁵

I přes konec zjevení zůstali někteří stále věrni Panně Marii Suchodolské a přes úřední zákaz nadále vybírali peněžité dary na stavbu kaple. Ta byla, celá ze dřeva, postavena

⁴³ Srov. obrazové přílohy, obr. č. 186.

⁴⁴ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 150.

⁴⁵ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 94.

na konci července 1897 na místě, kde se nacházela socha Panny Marie. „*Kapličku dali postavit Václav Ticháček ze Suchého Dolu čp. 1 (na pozemku jeho lesa,...) František Špulák (Suchý Důl čp. 2) a Serafin Švorčík a Hynek Strauch, oba z Police. Vlastní stavbu, na kterou si jmenovaní vypůjčili 900 zlatých z polické Městské spořitelny, provedl s pomocí tesařů polický truhlář Lambert Mrnka; na zvon do vížky kaple odkázal krátce před svou smrtí (28. 10. 1896) 300 zlatých polický koželuh Antonín Cihlář z čp. 65. Zvonek byl odlit v Chomutově a tamním děkanem na místě posvěcen. Do kaple byl zavěšen 20. června 1899 na svátek donátora, sv. Antonína.*“⁴⁶ Zmínění Strauch a Švorčík byli za nepovolené vybírání peněz na stavbu kaple odsouzeni k pokutě 50 zlatých, či k trestu vězení 8 dnů. Nakonec oba zaplatili pokutu. Proti Ticháčkovi měl suchodolský starosta zavést trestní řízení za postavení kaple bez stavebního povolení. K vysvěcení kaple došlo 8. září 1990 ve svátek Narození Panny Marie a provedl jej polický farář P. Jiří Prokůpek. „*Tohoto svěcení se zúčastnil F. Ivan Antonín Ringel OSB z Břevnova, poslední žijící prasynovec Kristiny, a byla to jeho poslední návštěva rodné obce.*“⁴⁷

Dne 8. července 2010 byla kaple úmyslně zapálena a až na torzo sochy Panny Marie celá shořela. Okamžitě bylo občany i zastupiteli Suchého Dolu rozhodnuto o postavení její kopie a díky veřejné sbírce se již na jaře roku 2011 začalo s přípravami stavby. 12. 6. 2011 byl vysvěcen a položen základní kámen, nová suchodolská kaple pak byla vysvěcena 8. 7. 2012. Novou sochu Panny Marie zhotovil sochař Jindřich Roubíček a Lucie Truněčková.

Co se týče osudu Kristiny Ringlové, ta byla v roce 1903 odsouzena krajským soudem v Olomouci za vraždu své přítelkyně Anežky Špačkové k trestu smrti. Později byl tento rozsudek zmírněn na 15 let vězení. Po třinácti letech, tedy v roce 1916, kdy byla propuštěna, se nevrátila domů do Suchého Dolu, ale nejprve se usadila v Polici nad Metují a později odešla do Hlavňova. Až do roku 1955 se starala o kapli. Zemřela 27. října 1957 v Hořicích v Podkrkonoší, kde se rovněž nachází její hrob.

Takto vypadaly události, které v 90. letech 19. století rozvířily poklidný život Suchého Dolu a obohatily jeho historii. Avšak vraťme se zpět k tématu této kapitoly, kterou je již zmíněná křížová cesta. Její stavba, jak bylo výše uvedeno, byla společně se stavbou tzv. „růžencových schodů“, vedoucích k místu prvního zjevení, zahájena v dubnu roku

⁴⁶ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 155.

⁴⁷ Jiří KOHL, *Suchodolská zjevení*, in: *Suchý Důl – Slavný: historie a současnost*, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 36.

1893. Cesta vede po okraji „Šolcova“ lesa a vede ke skalnímu útvaru zvanému „Čertova skála“, od něhož směřuje ke kapli. Před samotným začátkem křížové cesty se nachází lesní studánka, kde se Kristina celkem pětkrát setkala se zjevením Panny Marie. Následkem toho byl pod vedením stavitele Viléma Pohla z Police před studánkou vybudován přes rokli kamenný most, dlážděný pískovcovými kameny a po stranách opatřený ozdobným železným zábradlím.⁴⁸ To bylo dílem, stejně jako zábradlí kolem „růžencových schodů“, zámečnicka Františka Krtičky. V místě pramene byla vybudována nádrž na vodu a za ní cihlová zeď, vyvolávající dojem jakési uzavřenosti, výjimečnosti a snahy vydělit toto místo z okolo se rozprostírajícího lesa. Tento dojem podtrhuje nika v této zdi, vybudovaná nad pramenem.⁴⁹ Uprostřed ní je umístěna socha Panny Marie, oblečená v bílém šatu a modrém plášti s korunou na hlavě, sepjaté ruce má položené na prsou. Sochu zhotovil český sochař František Hošek (1871–1895), který byl žákem Josefa Václava Myslbeka a jehož nejznámějším dílem se stala alegorie Průmyslu pro budovu Městské spořitelny v Praze. Prostor okolo ní je ztvárněn do podoby různých vyčnívajících kamenů. Rovněž ztvárnění podstavce, na němž stojí, imituje jednotlivé kameny, ze kterých jako by byl poskládán. Uprostřed je na bílé desce zlatě zvýrazněný nápis: „*Maria, / uzdravení / nemocných / pros za nás!*“. Nika je zastřešena úzkou klenutou stříškou. Kruhový prostor před sochou, kde se nachází nádrž na vodu, je opatřen totožným ozdobným plotem jako boční strany mostu. Při pohledu na sochu přechází zeď na pravém konci v tzv. „Soudní bránu“, jejíž název potvrzuje dřevěná cedule připevněná nad vstupem.⁵⁰ Je stejně jako zeď postavená z cihel a nenajdeme na ní žádné ozdobné prvky.

Původně na každé straně brány byla v pilíři vybudovaná malá nika a v každé z nich umístěna kovová pokladnice pro milodary poutníků. Dnes z těchto nik zůstala pouze ta z hlediska čelního pohledu v pravém pilíři, do které patrně někdo z místních obyvatel umístil zlacenou sošku Panny Marie a kam lidé nyní dávají zapálené svíčky.

V roce 1929 došlo při velké povodni k sesutí kamenného mostu přes rokli, avšak za několik let byl znovu postaven. K drobným opravám tohoto místa došlo v roce 1957, kdy bylo opraveno zdivo u studánky, a poté až v letech 1981–1982, kdy byla provedena oprava niky se sochou Panny Marie a „růžencových schodů“.

⁴⁸ Srov. obrazové přílohy, obr. č. 183.

⁴⁹ Srov. obrazové přílohy, obr. č. 184.

⁵⁰ Srov. obrazové přílohy, obr. č. 185.

Křížová cesta začíná „Soudní bránou“, po které následuje 14 zastavení.⁵¹ Každé je tvořeno mohutným pískovcovým podstavcem, který je v horní polovině na přední straně zdoben pilastry zakončenými iónskými hlavicemi. Mezi nimi je vždy umístěn litinový reliéf s příslušným výjevem spojeným s ukřižováním Ježíše Krista. Reliéfy byly odlity v železárnách knížete Salma v Blansku a původně byly polychromovány Františkem Johnem z Hostinného, nyní jsou přetřeny jedinou, šedou barvou. Těsně nad reliéfy se vždy nachází úzká stříška. Nad ní je pak mezi hlavicemi pilastrů barvou napsána římská číslice, informující o jaké se jedná zastavení. Podstavce jsou zakončeny trojúhelným štítem s profilovanou římsou. Štít od soklu odděluje nad pilastry profilovaná soklová římsa, která je po obvodu zdobena zubořezem. Ten také zdobí trojúhelný štít. Na vrcholu je vždy připevněn jednoduchý dřevěný kříž. Každé zastavení doplňuje jednoduchý kamenný oltář. Podstavce vytvořili místní kameníci, stejně jako „růžencové schody“ nazývané tak proto, že počet schodů odpovídá počtu celého růžence.

Jednotlivá zastavení:

- I. Pilát vydává Ježíše Krista na smrt.
- II. Ježíš Kristus bere na ramena kříž.
- III. Ježíš Kristus padá pod tíží kříže.
- IV. Ježíš Kristus potkává svou matku.
- V. Šimon Cyrenský pomáhá Ježíši Kristu nést kříž.
- VI. Veronika natahuje ruku k Ježíši Kristu, aby mu rouškou otřela tvář.
- VII. Ježíš Kristus padá podruhé pod tíží kříže.
- VIII. Jeruzalémské ženy oplakávají Ježíše Krista.
- IX. Ježíš Kristus padá pod tíží kříže potřetí.
- X. Vojáci svlékají Ježíše Krista a napájí ho žlučí.
- XI. Ježíše Krista přibíjejí na kříž.
- XII. Ježíš Kristus umírá na kříži.
- XIII. Ježíš Kristus je sejmut z kříže a položen matce na klín.
- XIV. Tělo Ježíše Krista je kladeno do hrobu.

Dnes je možné se s historií tohoto místa seznámit na informačních tabulích Naučné stezky k Lurdské kapli – „Soudní bráně“ – Čertovce – Zelené kapličky, která byla oficiálně otevřena 13. července 2014.

⁵¹ Srov. obrazové přílohy, obr. č. 187.

3. Drobné sakrální plastiky na Policku

Krajina Policka je vskutku bohatá na drobné sakrální památky, jak dokazuje následující kapitola. Tu tvoří katalog se 158 takovými památkami, rozestými po kraji. Z nich se druhově, jak jsem je rozdělila, jedná o 84 krucifixů (53,2 %), 44 soch (27,9 %), 18 křížů (11,4 %), 6 pilířů (3,8 %), 4 smírčí kříže (2,5 %), 1 reliéf (0,6 %) a 1 sloup (0,6 %). Přičemž mezi kříže jsou počítány sloupy sv. Marka s křížem na vrcholu a tzv. Selenderův sloup, mezi sochy zase sousoší a studánka na polickém hřbitově. Při pohledu na tyto jednotlivé památky jako na osamocené opracované kameny, tak jak je to v onom katalogu, si všimneme jejich detailů a uvidíme jejich vlastní výjimečnost. Když je následně sjednotíme a pohlížíme na ně jako na celek, poznáme tak nejen obecnější rysy těchto „polických“ památek, ale jejich prostřednictvím i určitý charakter krajiny. Zásadním obecným rysem je tak nepochybně jejich ztvárnění.

3.1 Ztvárnění plastik

Každý typ památky má svá jistá specifika, co se týče jeho ztvárnění. Nejinak tomu je u památek v této práci. Podstavce pod sochami jsou spíše jednodušší a méně zdobené. Navíc jen zřídka na nich nalezneme reliéf nějakého světce, snad aby veškerá pozornost byla věnována pouze soše na vrcholu. Jiné je to u podstavců nesoucích Ukřižovaného. Plno drobných architektonických prvků a okrasných reliéfů, větší členitost a velmi často postavy dalších světců. Tyto odlišnosti jsou dosti výrazné, proto je lépe je rozdělit zvlášť na sochy a krucifixy/kříže. Nezařaditelné mezi ně jsou smírčí kříže⁵², reliéf „Samaritánka“⁵³ a samostatný sloup sv. Marka⁵⁴.

Většina ze 44 soch stojí na hranolových podstavcích, které jsou výrazněji zdobeny jen zřídka. Ovšem zde je jich hned několik. Jedná se např. o podstavec pod sochou Panny Marie na Bezděkově v podobě reliéfně ztvárněného sloupu ovinutého hadem.⁵⁵ Dalšími jsou dosti podobné podstavce soch sv. Floriána⁵⁶ a sv. Jana Nepomuckého⁵⁷, které navíc spojuje vyobrazení znaku břevnovsko-broumovského opatství. Drobnými reliéfy jsou zdobeny podstavce pod oběma suchodolskými sochami sv. Jana Nepomuckého.⁵⁸ Zcela

⁵² Srov. katalog, poř. č. 16, 25, 63 a 64.

⁵³ Srov. katalog, poř. č. 144.

⁵⁴ Srov. katalog, poř. č. 120.

⁵⁵ Srov. katalog, poř. č. 10.

⁵⁶ Srov. katalog, poř. č. 123.

⁵⁷ Srov. katalog, poř. č. 11.

⁵⁸ Srov. katalog, poř. č. 114 a 118.

atypickým je podstavec sochy sv. Václava na Záměstí, který svou volutovou podobou nepochybně vyniká nad ostatními.⁵⁹

Největší zastoupení mezi sochami má jak jinak Panna Marie. Její postavu nalezneme ve zdejší kraji celkem patnáctkrát. Nejvíce, tedy sedmkrát, jako truchlící Pannu Marii se sepjatýma rukama v modlitbě a ve čtyřech případech jako Madonu s Ježíškem v náruči. Jako Panna Marie Bolestná se nachází na dvou sloupech, na polickém⁶⁰ a na machovském⁶¹ náměstí. Jednou je ztvárněna jako tzv. Assumpta⁶² a tzv. Immaculata⁶³. Někomu by se mohlo zdát, že počet jejích soch je při působení Bratrstva Panny Marie Bolestné a tradici poutních cest v tomto kraji malý. Zde je nutno říci, že jen několik z nich nechali zhotovit obyčejní lidé. Většina těchto soch, především ty starší, nechal zhotovit buď benediktinský řád či sama některá obec. Lidé svoji víru v Pannu Marii ukazovali především prostřednictvím jejích reliéfů na podstavcích Božích muk.

Druhým nejčastějším světcem, se kterým se na Policku setkáme, je sv. Jan Nepomucký. Celkem se v kraji nachází 12 jeho soch. Pouze 5 z nich však stojí u mostu či v jeho blízkosti, kam je socha jako patrona lodníků i dnes tradičně instalována. Jeho hlavním atributem kromě charakteristického roucha a svatozáře z pěti hvězd je zmenšenina krucifixu. V polovině případů ho drží pravou rukou a opírá o své pravé rameno, ve druhé polovině je tomu naopak. Tento aspekt jeho ztvárnění záležel patrně vždy na konkrétním autorovi. Spolu s krucifixem je několikrát také ztvárněn s dalším svým atributem, palmovou ratolestí. Z poměrně vysokého počtu soch je patrné, že byl tento světec mezi místními lidmi dosti oblíbený.

Hned čtyřikrát krajinu zdobí plastika Nejsvětější Trojice Boží, třikrát socha sv. Josefa, po dvou sochách pak sv. Václav a sv. Prokop. V případě sv. Josefa a především sv. Václava, coby patrona českého národa, je nízký počet jejích soch podobně jako u Panny Marie kompenzován dosti vysokým počtem jejích reliéfů na podstavcích Božích muk. V obou variantách je sv. Josef ztvárněn s Ježíškem v náruči, přičemž v druhé ruce drží lilii. Rovněž tak u sv. Václava, který je vždy zpodobněn v charakteristickém oděvu s knížecí čapkou na hlavě, přičemž v jedné ruce drží prapor a druhou se opírá o štít, na němž je ve většině případů znázorněna Přemyslovska orlice. Jedním sochařským exemplářem jsou pak zastoupeni světci sv. Anna, blahoslavený Vintíř, sv. Benedikt, sv.

⁵⁹ Srov. katalog, poř. č. 72.

⁶⁰ Srov. katalog, poř. č. 69.

⁶¹ Srov. katalog, poř. č. 35.

⁶² Srov. katalog, poř. č. 75.

⁶³ Srov. katalog, poř. č. 17.

Scholastika a sv. Florian. Většinou sochy nenalezneme v otevřené krajině, ale v ulicích města či v obcích. Výjimkami jsou pouze socha sv. Jana Nepomuckého⁶⁴ v lese nedaleko Suchého Dolu, sousoší „Anděl“⁶⁵ na okraji lesa nad Bukovicí a sousoší Nejsvětější Trojice Boží nazývané „Státue“⁶⁶ uprostřed luk při tzv. „Vambeřické cestě“. Jen výjimečně narazíme na zcela jednoduchý, žádným reliéfem či nápisem zdobený podstavec, jako je tomu, kromě uvedeného vročení, u krucifixu⁶⁷ v lese u Honů. Podstavce krucifixů/křížů naopak nabízí širokou škálu ozdobných reliéfů a architektonických prvků. Nejčastějším prvkem jsou voluty, které jsou také často využity v podobě volutových úseků. Pokud nezdobí některou stranu podstavce, najdeme je většinou alespoň jako dvě do středu se sbíhající voluty, které tvoří některou z říms. Vzhledem k hojnému vyobrazování světců, ať reliéfně nebo přímo sochou, je součástí téměř každého podstavce nika, v některých případech i tři. Z nich na nás hledí ve 46 případech Panna Marie, která je nejvíce ztvárněna jako truchlící či se sepjatýma rukama v modlitbě a růžencem na ruce. Dále se s ní setkáme např. v podobě Madony nebo Panny Marie Bolestné. Pouze třikrát je ztvárněna jako Immaculata. Dvakrát také představuje spolu s tělem Ježíše Krista, položeném na jejím klíně, Pietu. Její postavu často doplňuje mariagram, nacházející se pod ní. Po Panně Marii má největší zastoupení sv. Josef. Jen málokdy je ztvárněn bez Ježíška, kterého vždy chová na jedné ruce. V té druhé většinou drží svůj další, pro něho charakteristický atribut, kterým je lilie. Z českých patronů patří prvenství sv. Václavovi. Ve svých devíti ztvárněních mu nikdy nechybí knížecí čapka, v jedné ruce prapor a v druhé štít, v některých případech s vyobrazením Přemyslovské orlice. Za ním překvapivě následuje sv. Ludmila a až poté sv. Jan Nepomucký. Toho nalezneme pouze na třech památkách. Tak nízký počet není jistě překvapující, neboť takové plastiky se k mostům zpravidla neumísťovaly. Tento prostor se lépe hodil pro sochy tohoto světce. Přesto se právě jedna ze zmíněných památek výjimečně u mostu nachází.⁶⁸ Ještě jedenkrát více než sv. Ludmila se na podstavcích objevuje sv. František oblečený v mnišském rouchu, z jehož atributů je zastoupena především lebka. Dále se více než jednou setkáme ze světic se sv. Marií Magdalenou, sv. Františkou, sv. Kateřinou a sv. Veronikou.

⁶⁴ Srov. katalog, poř. č. 106.

⁶⁵ Srov. katalog, poř. č. 158.

⁶⁶ Srov. katalog, poř. č. 108.

⁶⁷ Srov. katalog, poř. č. 32.

⁶⁸ Srov. katalog, poř. č. 65.

S postavou sv. Anny se můžeme setkat ve dvou provedeních, buď jako se světicí s knihou v ruce, nebo ve společnosti Panny Marie coby malého děvčátka. Na jednom zpodobnění je společně s ní a Marií i Mariin otec, sv. Jáchym. Ze světců se jedná o sv. Jana Evangelistu a sv. Floriána, jenž vždy v podobě římského vojáka vylévá z putýnky vodu na hořící dům u svých nohou. Světce jako sv. Prokop, sv. Benedikt, sv. Antonín, sv. Isidor a sv. Terezie nalezneme na památkách pouze jednou. Spolu s volutami a nikami je typickým prvkem profilovaná římsa, která představuje hranici mezi samotným soklem a předmětem na jeho vrcholu. U starších památek je často na přední straně podstavce vyklenutá vzhůru, u pozdějších plastik převládá její rovné provedení.

Jak bylo již řečeno, nalezneme na těchto podstavcích velké množství ozdobných reliéfů. Nejčastěji podstavec zdobí reliéfy rokajů, buď jako jednotlivé prvky, nebo ve spojení s kartuší. Tu nalezneme především u starších plastik. Stejně jako mušli, která představuje typický barokní prvek. Její dokonalou podobu můžeme vidět na podstavci sochy sv. Floriána⁶⁹ ve Velké Ledhují. Z reliéfů s rostlinnou tematikou byly oblíbené lilie, často ztvárněné jako pod sebou zavěšené květy. Dalšími byly např. akantové listy, růžice či květinový feston. Pokud autor nechtěl použít konkrétní motivy, ozdobil podstavec reliéfem ve většině případů neurčitou olistěnou snítkou. Faunu zastupuje pouze Boží beránek, který se vyskytuje na více jak deseti podstavcích. Za zajímavé reliéfy lze označit ztvárněnou monstranci, symboly Kristova utrpení či kolo s křížem uprostřed a na něm kružidlo s úhelníkem. Z hlediska stěn podstavců jsou jejich plochy nejčastěji vymezeny vpadlinami a rámy.

Krucifixů je na podstavcích zastoupeno celkem 84. Z toho jich je 49 litinových a zbylých 35 kamenných. Pokud se na ně podíváme z hlediska typologie křížů, kamenné krucifixy jsou téměř vždy tvořeny latinským křížem, na druhém místě pak nejčastěji oválným. Litinové krucifixy jsou naopak tvořeny širší škálou křížů. Nejčastějším je kříž liliový, dále pak jetelový. Několik málo podstavců zdobí ještě kříž pisánský, křížkový a latinský. Tyto různé typy litinových křížů jsou rovněž mnohem propracovaněji a bohatěji ztvárněny, než je tomu u křížů latinských, které jsou jednoduché a bez jakýchkoli příkras. Kříže jsou tak nejčastěji tvořeny rostlinnými motivy – květy, lístky či vinnými hrozny. Toto kovářské umění u takovýchto krucifixů je poměrně často doplněno v jejich spodní části zpodobněním nejčastěji neorenesančního portálu, na kterém z každé strany sedí andílek, nebo jeden větší anděl klečí v něm. V jiných

⁶⁹ Srov. katalog, poř. č. 123.

případech pod krucifixem truchlí postava Panny Marie, častěji ale pod ním stojí sv. Marie Magdalena s masťou v ruce. Takové krucifixy jsou výjimečné nejen svým uměleckým ztvárněním, ale i tím, že přidáním postav pod Ukřižovaného se již neukazuje pouze jeho utrpení na kříži, ale dochází k posunu a vyprávění jiné části tohoto významného biblického příběhu.

Kříže, polovina litinových a polovina kamenných, zdobí celkem 18 podstavců. Převážně se jedná o kříže latinské, které doplňují kříže patriarchální od sloupů sv. Marka⁷⁰. Obecně je tedy jejich podoba na rozdíl od krucifixů, jejichž ztvárnění je mnohem rozmanitější, spíše jednoduššího rázu. Zajímavý je kříž z jedné plastiky při tzv. „Vamberické cestě“, na jehož zadní straně si můžeme všimnout jmen kovářů a letopočtu, kdy byl vyroben.⁷¹ Informace o tvůrcích jsou na křížích či krucifixech na rozdíl od podstavců výjimečnou záležitostí.

Na co nesmíme zapomenout, jsou nápisy na památkách. Celkem si je přečteme na 96 plastikách bez ohledu na to, zda se jedná o biblický citát či text o vzniku a zřizovateli. 32 z nich se nachází u soch, zbytek u krucifixů/křížů. Většina nápisů na přední straně směřuje svůj text k některému svatému, nápisy na zadní straně se vždy věnují zřizovatelům a době vzniku. Čelní nápisy tvoří přibližně ve 35 případech biblické citáty. Nejcitovanějším je Pláč Jeremiášův 1. 12.. Ten se objevuje celkem pětkrát. Následují citáty Galatským 6. 14. a Jan 1. 29., oba použité vždy dvakrát. Další citáty se objevují pouze jednou. Jedná se např. o citát Exodus 1. 22., Ekleziastikus 25. 2. a Ekleziastikus 21. 31. vztahující se na sv. Jana Nepomuckého, dále Jeremiáš 31. 25., Jan 11. 1., Jan 11. 25., Jan 2. 27., Jan 3. 16., Jan 4. 10.. Z tohoto výčtu vidíme, že většina citátů pochází z Evangelia podle Jana. Jinými častými texty vedle biblických citátů byly texty prosebné, nacházející se většinou na podstavcích soch. Nejčastěji směřovaly k Panně Marii, sv. Janu Nepomuckému a Ježíši. Jedna prosba pak patřila sv. Václavovi. Vybočující z náboženských nápisů je text, který říká, že památka byla postavena na památku „naší Samostatnosti“, myšlen vznik Československa, a najdeme ji v České Metuji.⁷² V jiných, sedmi případech se rovněž odkazuje na památku, avšak nikoli samostatného státu, ale lidí, kteří zemřeli.

⁷⁰ Srov. katalog, poř. č. 70, 119, 121.

⁷¹ Srov. katalog, poř. č. 104.

⁷² Srov. katalog, poř. č. 22.

Nápisy jsou převážně psány česky, 13 latinsky a 8 německy. Až zhruba na 15 nápisů psaných kurentem či obsahujících jeho prvky je zbylá většina vyvedena humanistickým písmem.

3.2 Tvůrci a zřizovatelé

Autorství těchto drobných památek se v některých případech nikdy nedohledá, jako tomu je např. u krucifixů z konce 18. století, které jsou z větší části na základě svého provedení s největší pravděpodobností dílem jednoho tehdejšího autora či kamenosochařské dílny. Pokud se u takto starých památek přece jenom dopátráme konkrétního jména, je to výsledek bádání z pramenů či literatury, nikoli z díla samotného. Takovým příkladem je socha⁷³ a krucifix⁷⁴ u kostela v Bezděkově nad Metují či krucifix⁷⁵ vedle kostela polického. Ani Jan Brokof po sobě nezanechal na mariánském sloupu⁷⁶ na náměstí v Polici nad Metují žádnou stopu a autorství této památky mu je tak připisováno na základě archivní zprávy. Jména konkrétních autorů se na plastikách začínají objevovat v 19. století, především pak v jeho 2. polovině.

Své jméno do svých děl vytesalo celkem 19 kameníků, přičemž 6 z nich zhotovilo více jak jednu památku. Autory jednoho díla byli Bubáček z Hronova, F. J. Černý z Hořic, Bartoloměj Henrich z Litomyšle, Břetislav Kafka z Červeného Kostelce, Antonín Klemt z Ledhujce, J. Leder z Jaroměře, I. F. Pfeifer, Celestýn Šolc ze Žďáru nad Metují, Zdeněk Vondráček z Hořic a dvě autorské dvojice Jaroslav Hátle a František Vejs z Hořic, Müller a Skalka. Tři plastiky vytvořil V. Čerovský z Náchoda, Filip Klemt ze Suchého Dolu a František Šarf z Hlavňova. Od každého z nich nalezneme hned dvě památky v Suchém Dolu. Hlavním místem působení Josefa Šrámka z Dobrušky byla Machovská Lhota, kde zanechal tři svá díla, čtvrté se nachází v Suchém Dolu. Druhým „nejplodnějším“ kameníkem byl František Téra z Bělého, který zhotovil celkem pět památek. Dvě z nich se nacházejí v jeho rodné vesnici Bělém. Jedná se o krucifix⁷⁷, místní hlavní památku, a sochu sv. Jana Nepomuckého⁷⁸, která stojí před vlastním Térovým domem č.p. 34. Zbylá jeho díla se nalézají v Machově, Nízké Srbské a Slavném. Pod nejvíce díly je podepsán kameník Antonín Kricnar, který pocházel z Velkých Petrovic. Jeho dům č.p. 56 stojí v obci dodnes a poznáte ho podle cedule

⁷³ Srov. katalog, poř. č. 10.

⁷⁴ Srov. katalog, poř. č. 9.

⁷⁵ Srov. katalog, poř. č. 76.

⁷⁶ Srov. katalog, poř. č. 69.

⁷⁷ Srov. katalog, poř. č. 4.

⁷⁸ Srov. katalog, poř. č. 5.

s nápisem „Antonín Kricnar závod sochařský a kamenický“, v zahradě se nachází malý kamenný andílek. Dohromady zhotovil devět památek – 7 křucifixů a 2 plastiky Nejsvětější Trojice Boží. Na rozdíl od zmíněných autorů s více díly na kontě lze Kricnarovu práci poznat podle několika architektonických prvků. Jedním z prvků je používání zdobných rostlinných motivů. Z nich je jeho naprosto typickým prvkem výrazný reliéf javorového listu, který podstavec zdobí hned několikrát. Ten se objevuje kromě jeho prací také u neautorizovaného pilíře mezi Petrovicemi a Petrovičkami.⁷⁹ Při spojení tohoto reliéfu s náročností s jakou je pilíř ztvárněn se lze domnívat, že by se mohlo jednat právě o Kricnarovo dílo. Určitá složitost, využívání řady zdobných prvků okolo nik a téměř vždy zobrazení více jak jednoho světce charakterizují jeho památky. Tato kombinace otevírá znovu prostor pro domněnku, že by k jeho dílům mohl patřit rovněž křucifix⁸⁰ u domu mezi Petrovicemi a Petrovičkami či křucifix⁸¹ u silnice v Pěkově. Jeho netypickým dílem je nepochybně kříž⁸² v Maršově nad Metují, jak z hlediska velikosti, tak také absence jakéhokoli světce. Avšak nedá se vyloučit, že dříve na podstavci nějaký nestál, jelikož vzhled kříže ukazuje na to, že pochází z pozdější doby než podstavec. Přestože Antonín Kricnar nepochybně pocházel z Velkých Petrovic, neobjevuje se u jeho jména, pokud je k němu připojený, vždy přívlastek z Petrovic, ale často je místo Petrovic použit název Police. Snad tento dvojí podpis nějak souvisel s tehdejší příslušností dané obce k Polici nad Metují.

S největší pravděpodobností je autorem více plastik i zmíněný kameník Antonín Klemt z Ledhuje, přestože z pramenů se mu s určitostí připisuje pouze jedna⁸³. Ztvárnění jejího podstavce je však až na drobnosti totožné s dalšími dvěma⁸⁴, které stojí při tzv. „Vambeřické cestě“. Všechny tři se shodují i v podobě nápisu, ačkoli „Klemtův“ nápis je německý a především v době vzniku, kterým je rok 1796. Pokud není jejich autorem sám Klemt, pak je nejspíše zhotovil alespoň někdo z jeho dílny.

Zcela z jiného důvodu, než je kamenické umění, z řady vyčnívají Filip Klemt a František Téra. Oba byli jak tvůrci, tak i zřizovatelé některé památky. U Téry to je již zmíněná socha sv. Jana Nepomuckého.⁸⁵ Filip Klemt se také rozhodl krajinu obohatit o

⁷⁹ Srov. katalog, poř. č. 137.

⁸⁰ Srov. katalog, poř. č. 134.

⁸¹ Srov. katalog, poř. č. 65.

⁸² Srov. katalog, poř. č. 44.

⁸³ Srov. katalog, poř. č. 124.

⁸⁴ Srov. katalog, poř. č. 102 a 103.

⁸⁵ Srov. katalog, poř. č. 5.

sochu sv. Jana Nepomuckého⁸⁶, ke které přidal i krucifix⁸⁷, jenž daroval obci, aby se u něho mohli modlit lidé, kteří se nedostali na nešpory do Police.

Obecně byli zřizovateli plastik sedláci z velkých statků spolu se svými manželkami. Ve většině případů za zhotovením Božích muk stála, jak bylo uvedeno výše, jejich zbožná víra. Ovšem najdou se i plastiky, které mají podle nápisu charakter skutečného pomníku a zřizovatelé si jejich prostřednictvím chtěli své blízké připomínat a uctít je. Těmi jsou kříž s Pietou v Nízské Srbské, v současné podobě pouze pilíř u silnice mezi Policí nad Metují a Bezděkovem nad Metují, krucifix v Maršově nad Metují, v Polici nad Metují, nedaleko Bukovice a také nad Pěkovem na okraji oblasti zvané Končiny.⁸⁸ V prvních dvou případech pomníky připomínají padlé vojáky, jeden zemřel v roce 1866 a druhý, podle vrocení vzniku pomníku, s největší pravděpodobností v 1. světové válce. Ve zbylých případech věnovali lidé pomníky svým blízkým, kteří zemřeli. Dalším zřizovatelem byla sama vrchnost, která byla vždy reprezentována právě úřadujícím opatem. Takové památky zdobí reliéf znaku břevnovsko-broumovského opatství. Ten nalezneme celkem na osmi památkách. K vrchnostenským plastikám, které nejsou označeny opatským znakem, patří rovněž krucifix⁸⁹ na bezděkovském hřbitově, socha sv. Jana Nepomuckého⁹⁰ v Polici nad Metují a zde také tři sloupy sv. Marka⁹¹. Rovněž samy obce iniciovaly vznik drobných plastik. Jejich přičinění tak dalo vzniknout krucifixu v Bezděkově nad Metují⁹², Hlavňově⁹³, Slavném⁹⁴ a mariánskému sloupu⁹⁵ v Machově.

Pokud je plastika po někom obecně nazývána, je to z pravidla po svých zřizovatelích, jako je tomu např. u tzv. „Jansova“⁹⁶ či „Nemejtova“⁹⁷ kříže. Výjimku tvoří tzv. „Cihlářův kříž“.⁹⁸ Ten byl postaven na náklad Anežky Králové, avšak do obecného povědomí se nakonec dostalo jméno jeho obnovitelů, kterými byli manželé Jan a Josefa Cihlářovi. Přestože prim by měla v tomto případě hrát Anežka Králová, skutek, jakým

⁸⁶ Srov. katalog, poř. č. 106.

⁸⁷ Srov. katalog, poř. č. 105.

⁸⁸ Srov. katalog, poř. č.

⁸⁹ Srov. katalog, poř. č. 39.

⁹⁰ Srov. katalog, poř. č. 71.

⁹¹ Srov. katalog, poř. č. 70, 119 a 121.

⁹² Srov. katalog, poř. č. 8.

⁹³ Srov. katalog, poř. č. 26.

⁹⁴ Srov. katalog, poř. č. 96.

⁹⁵ Srov. katalog, poř. č. 35.

⁹⁶ Srov. katalog, poř. č. 101.

⁹⁷ Srov. katalog, poř. č. 111.

⁹⁸ Srov. katalog, poř. č. 107.

je obnova památky, není o nic méně důležitý než její samotný vznik, z pohledu dalších generací možná dokonce i významnější.

3.3 Obnova a budoucnost

Obnovy těchto drobných plastik jsou důležité pro jejich zachování jak z hlediska budoucích generací, tak z hlediska historického a kulturního. Jen málo z památek nás přímo informuje o svých renovacích. Nositelů těchto údajů představujících vždy rok, doplněný někdy o informace na čí náklad oprava proběhla, je pouze 31. O ostatních se dozvídáme z pramenů, literatury a restaurátorských zpráv.

Letopočty renovací uvedené přímo či obsažené v nápisech na podstavcích většinou neznamenají poslední provedení oprav. Avšak u některých památek tomu tak je a tomu odpovídá i jejich stav. Takovou je např. pilíř u silnice mezi Českou Metují a Žďárem nad Metují.⁹⁹ Na druhé straně jsou zde památky, jakým je např. kříž¹⁰⁰ před Bělým, které byly očividně opraveny nedávno, avšak bez jakéhokoli sebemenšího odkazu, kdy k tomu došlo. To je nepochybně velká škoda, neboť nás to odkazuje na další vyhledávání v městské kronice či třeba místním zpravodaji a to v případě, že o této opravě někdo vůbec nějaký záznam zanechal.

Pokud se zaměříme na novější opravy plastik, myšleno uskutečněné ve 2. polovině 20. století do současnosti, jedná se v první řadě o ty, které jsou zapsány jako kulturní památky. Těch se týkají také všechny uvedené restaurátorské zprávy. Při nahlédnutí do nich se dočteme, že opravy byly provedeny na žádost města či obcí. Jejich iniciativa není nijak překvapivá, když vezmeme v úvahu, že se jedná o památky se statutem kulturního dědictví. Jako takové jsou v popředí zájmu památkářů, ale především turistů, kteří jsou o nich informováni samotnými obcemi. Nejen tyto „oficiální“ památky, ale i ty nacházející se na hlavním prostranství či nějak jinak významné představují zajímavosti obcí, které se na ně snaží nalákat možné návštěvníky. Zanedbaná plastika v centru obce tak zcela jistě není žádoucí vizitkou, pokud si obec zakládá na svém vzhledu. Na něm jistě záleží Petrovicím i Petrovičkám, stejně jako Hlavňovu, Suchému Dolu, Machovu či Bukovici. Zde je nejen na samotných „hlavních“ památkách, ale rovněž v péči o jejich bezprostřední okolí vidět snaha o jejich zachování a udržování. Nejinak tomu je i v Polici nad Metují a jejím bezprostředním okolí. Na žádost města byly postupně opraveny téměř všechny místní kulturní památky, včetně několika při tzv.

⁹⁹ Srov. katalog, poř. č. 24.

¹⁰⁰ Srov. katalog, poř. č. 1.

„Vamberžické cestě“. Že se nemusí vždy jednat o byznys či vzhled obce, ale o samotné plastiky a jejich budoucí existenci, dokázali zastupitelé ve Žďáru nad Metují, kteří svým rozhodnutím bezesporu zachránili dva krucifixy¹⁰¹ a vrátili jim jejich, v rámci možností, původní podobu. O něco později tuto iniciativu opět ukázali při obnově třetího krucifixu.¹⁰²

Kulturně či jinak významné, takové plastiky mají při otázce oprav v očích obcí nepochybně přednost před nedůležitými plastikami stojícími většinou někde stranou v lukách či u polních cest. Některé z nich přitom na první pohled doslova volají o záchranu. Takovým příkladem za všechny je pozapomenutý, v současnosti rozlámaný krucifix v lukách u Bezděkova nad Metují.¹⁰³ Zda nakonec dojde k jeho záchraně, ukáže až čas. Doufejme však, že ano a že postupně se pozornost z center přesune do otevřené krajiny a plastikám v ní se bude věnovat daleko více péče, než je tomu nyní. Třeba právě tak jako ve Žďáru nad Metují.

O něco příznivější budoucnost by mohly mít plastiky na soukromých pozemcích. Přestože jen málo z nich nese stopy po novější opravě, jsou většinou v dobrém stavu. I ony totiž svým způsobem reprezentují majitele pozemku. Přesto pravděpodobně jen pro některé z nich jsou na prvním místě. Hlavní důvod nejspíše představují finanční náklady na jejich opravy, které rozhodně nejsou zanedbatelné. Např. oprava a konzervace jednoho z výše zmíněných žďárských krucifixů stálo obecní pokladnu necelých 35 000 Kč.¹⁰⁴ V tomto ohledu jsou vyhlídky renovace pro obecní památky nepochybně růžovější. Přesto je byt' nepatrná péče pro jejich zachování lepší, nežli žádná.

¹⁰¹ Srov. katalog, poř. č. 139 a 148.

¹⁰² Srov. katalog, poř. č. 150.

¹⁰³ Srov. katalog, poř. č. 88.

¹⁰⁴ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 108.

4. Katalog

Katalog je uspořádán abecedně podle názvů jednotlivých obcí. K nim jsou přiřazeny vždy ty památky, které se nacházejí na katastrálním území té konkrétní obce a dále jsou v ní seřazeny chronologicky. V případě, že není znám rok vzniku, jsou po datovaných památkách nejprve zařazeny ty, u nichž se rok či alespoň přibližná doba vzniku dá určit, poté následují nedatované památky, které jsou seřazeny abecedně.

Památky jsou pro jednodušší orientaci v katalogu očíslovány čísly v souvislé číselné řadě od 1 do 158, která je vždy přerušena v místě, kde se již jedná o památky další obce, jejím názvem. Jednotlivé nadpisy památek jsou tvořeny názvem obce, do které dle katastrálního území spadají, a poté následuje jednoduché typologické pojmenování, zda se jedná o krucifix, kříž, pilíř či sochu a u některých nadpisů je navíc uvedeno i místní pojmenování památky. Na konci každého nadpisu je v závorkách odkázáno na obrázek památky v příloze.

Každá památka je specifikována pěti body. První bod obsahuje co možná její nejpřesnější umístění, popsané pomocí blízkých významných budov či míst, jiných nedalekých památek či stromů. Ve druhém bodu je uveden materiál, ze kterého je památka zhotovena a k tomu její autor, pokud je znám. Třetí bod je věnován popisu památky, ve kterém je zahrnuta i její opravdu velmi přibližná výška. U krucifixu je odhadnutá výška chápána komplexně, tedy zahrnuje podstavec a krucifix na vrcholu dohromady, u soch je rozepsána, zvláště odhadnuta výška podstavce a zvláště sochy. V popisu je kurzívou vždy odlišen epigraf, iniciály a další písmena nacházející se na památce. Jednotlivé řádky epigrafu jsou od sebe odděleny lomítkem a zkrácená slova v něm, pokud je známo, o jaké slovo se jedná, jsou nekurzívně rozepsána v hranatých závorkách. Na konci bodu je vždy uvedena informace o její přístupnosti. Ve čtvrtém bodu je nastíněna historie památky. Kdy, kým byla zřízena a proč je zde uvedeno v případě, že tyto informace jsou známy a neobsahuje je nápis přímo na památce, který je odcitovaný v předchozím bodu. Tato historie dále zahrnuje i informace o jejím autorovi, opravách, zda a kdy se stala památkou a jestli je součástí nějakého většího celku. Historii i to, jak byly věci dříve vnímány, nejlépe ukazují archivní záznamy. Proto je takový záznam o památce zde vždy odcitovaný. Nakonec jsou uvedeny drobné informace o zřizovateli. V pátém bodu se nachází seznam pramenů a literatury, ve kterých se o památce píše či je v nich o ní nějaká zmínka. Prameny jsou vyjmenovány v prvním odstavci, literatura ve druhém, vždy s odkazem na konkrétní stranu. Jelikož se

některé prameny i literatura často opakují, jsou kromě jejich prvního záznamu dále zkráceny stejně jako zkrácené citace v poznámkách.

Ne vždy je u památky zjištěno vše z její historie nebo se o ní nezjistí vůbec nic. Stejně jako o ní neexistuje žádný pramen či se jí nevěnuje žádná literatura. V těchto případech je čtvrtý a pátý bod prázdný a proškrtnutý pomlčkou.

Bělý

1. Bělý – Kříž (obr. č. 1)

I. Stojí na kopci nad vesnicí vedle silnice směrem od Police nad Metují. Vedle stojí vzrostlá lípa.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce.

III. Podstavec je ve spodní části tvořen jednoduchým hranolovým soklem, na kterém je zepředu nápis: „*Gestližet pak Duch toho kterýž / wzkřisyl Gežisse z mrtwých, / w was přebýwá, .edy ... / kterýž wzkřisyl Krysta z / mrtwych, obžiwy / tela.*“ a pod ním reliéf beránka. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Z nákladu / Gozefa wintra / Žena weronika*“. Boční strany soklu zdobí totožný reliéf květu. Nad nápisem je soklová římsa, kterou zepředu zdobí do středu směřující voluty. Vrchní, kónicky se zužující část podstavce tvoří dole reliéfy dvou, do stran vystupujících výrazných volut, mezi kterými je ve vyznačeném medailonu uveden rok 1846. Uprostřed podstavce se v nice nachází reliéf Panny Marie a pod ní vyznačený mariagram. Nad nikou je reliéf dvakrát prověšeného šátku. Nad ním do stran plasticky vystupují voluty, na bocích zdobené reliéfy od sebe rostoucích listů. Obě boční strany podstavce pod nimi zdobí vyznačený rám, ve kterém jsou shora pod sebou zavěšeny tři reliéfně ztvárněné lilie. Podstavec zakončuje profilovaná římsa, na které spočívá soklík, ze stran zúžený a zepředu zdobený dvěma hlavami andělíčků se spojenými křídly. Je zakončený římsou, kterou tvoří nad hlavami andělíčků uprostřed spojené voluty s mušlí. Soklík nese jednoduchý latinský kříž. Kříž je přibližně 3,5 m vysoký, oplocený dřevěným plotem s pískovcovými sloupky bez branky, přesto je volně přístupný.

IV. –

V. –

2. Bělý – Krucifix (obr. č. 2)

I. Nachází se na konci osady Řeřišný na okraji lesa přibližně 100 m od bývalé lesovny č.p. 69.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na svrchu zaobleném soklu spočívá jednoduchý hranolový podstavec, na jehož přední straně se nachází reliéf kartuše se znakem břevnovsko-broumovského opatství uprostřed. Nad kartuší jsou vyznačena písmena *N.A.B* a letopočet *1858*. Pod ní se nachází druhá kartuše s nápisem: „*Witej Kříži! / Daufáni jediné!*“. Boční strany zdobí vpadliny s rohy ve tvaru listu. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, na které je upevněn jednoduchý latinský kříž s bílou barvou zvýrazněným korpusem Ježíše Krista s písmeny *INR* nad hlavou. Poslední písmeno *I*, jenž tvoří s písmeny *INR* tradiční nápis nad hlavou Krista, bylo evidentně ulomeno. K římsce je svrchu připevněno krátké kované rameno na lucernu. Krucifix je přibližně 2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Uvedená písmena s letopočtem udávají, za kterého z opatů a kdy památka vznikla. Zde písmena *N.A.B.* znamenají zkratku *Nepomucenus Abbas Braunensis*, v překladu *Nepomuk opat broumovský*. Jedná se o opata Johanna Nepomuka Rottera, který zastával funkci v letech 1844–1886.¹⁰⁵

V. –

3. Bělý – Krucifix zvaný „Machovský kříž“ (obr. č. 3)

I. Nachází se v lese přibližně 100 m severně od česko-polského hraničního přechodu *Machovský kříž / Pasterka* a přibližně 1,5 km severovýchodním směrem od osady Řeřišný. Samotné místo, kde krucifix stojí, představuje turistické rozcestí nazývané „*Machovský kříž*“, které je takto rovněž zakresleno na mapách.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce.

III. Podstavec je dole tvořen hranolovým, vpřed vyklenutým soklem. Ze tří stran je zdoben vyznačenými rámy, na přední straně s reliéfem lebky se zkříženými hnátama uprostřed. Zezadu je černou barvou zvýrazněný rok *1859*, ve kterém krucifix vznikl. Vrchní část podstavce představuje nika s reliéfem postavy Panny Marie, která stojí na římsce tvořené uprostřed spojenými volutami s mušlí. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami, tvořícími boční strany podstavce, černou barvou zvýrazněný nápis: „*Jesum dem / gerietzigten zurch / ungat diese Statue / Eibauen lasten / Kaufman in Politz.*“.

¹⁰⁵ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

Nad nikou je reliéf dvakrát prověšeného šátku. Na zadní straně nahoře je černou barvou zvýrazněný nápis: „1886. / Matouš v Upici.“, který pravděpodobně říká, kdy a kým byl krucifix obnoven. Podstavec zakončuje vrcholová římsa, na které je stříška, zepředu zdobená reliéfem beránka s křížem a po stranách vyznačenými rámy. Na jejím vrcholu se nachází rokajová kartuše. Následuje jednoduchý latinský kříž, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Místem, kde kříž stojí, procházela přes hřeben Broumovských stěn Vambeřická poutní cesta. U kříže se poutníci po náročném stoupání mohli zastavit, odpočinout si a pomodlit se. K místu se váže pověst z období třicetileté války, jež má však dvě verze. První hovoří o zde pohřbených švédských vojácích, kteří za války tábořili v okolí. Podle druhé verze zde byli pochováni obyvatelé z Machova a okolí, které zavraždili švédští vojáci, když zjistili, že jim místní obyvatelé ukradli brašnu se vzácným klenotem.¹⁰⁶ Ačkoli byl krucifix podle vytesaného letopočtu postaven až v roce 1859, je pravděpodobné, že před ním zde stál nějaký jiný, podobný pomník. Tomuto předpokladu může nasvědčovat právě zmíněná pověst, jejíž děj se odehrál před více jak dvě stě lety.

V. Eva KOUDELKOVÁ, *Čtení o Českém koutku*, Liberec 2011, s. 61–63.; Jiří VOCHOMŮRKA, *Dokumentace drobných kamenných sakrálních památek v krajině Broumowska*, Ústí nad Labem : Pedagogická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 50, 58. Diplomová práce.; Josef ZÍDKA, *Jak se putovalo do Vambeřic*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1926–1927, s. 134-135.

4. Bělý – Krucifix (obr. č. 4)

I. Nachází se u silnice vedle domu č.p. 64.

II. Podstavec, sochy a krucifix jsou z pískovce, kované rameno je litinové. Autorem je František Téra z Bělého.

III. Střední část vrchní poloviny podstavce předstupuje vpřed. Tvoří ji nika, ve které stojí socha Panny Marie. Po stranách niku zdobí voluty a reliéfy snítek s listy. Pod ní je v medailonu nápis: „*Ve vsí úzkosti a našem / soužení Přispej nám ku / pomoci blahoslavená / Panno Maria.*“. Nad medailonem jsou v rozích reliéfy trojlístků, pod medailonem jsou v rozích voluty. Ustupující postranní části jsou na přední straně zdobené reliéfy pod sebou zavěšených tří lilií a růže, jejich boční strany, které jsou

¹⁰⁶ Eva KOUDELKOVÁ, *Čtení o Českém koutku*, Liberec 2011, s. 61–63.

nahoře profilovány volutami, zdobí reliéfy pod sebou zavěšené lilie a růže. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Tento sv. kříž jest / Nákladem rodiny / Fr[antiška]. Wítka. Postaven / řízením V[áclava]. Wítka / poručníka v Su / chodole. Vr[oce]. 1881. / Pracoval F[rantišek]. Tera / čís[lo]. 34. / v Bělym.*“. Spodní polovinu podstavce nelze popsat, protože před ní roste velký keř, který ji zcela zakrývá. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, na které je připevněno kované rameno. Následuje soklík a na něm jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista, který má nad hlavou písmena *IN / RI*. Pod křížem stojí heraldicky na pravé straně na plintu pravděpodobně socha sv. Benedikta, který ve své levé ruce drží otevřenou knihu s písmeny *IHS*. Na levé straně stojí na plintu socha sv. Marie Magdaleny, jež ve své pravé ruce drží zavřenou knihu. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný, ačkoli zepředu bezprostřední přístup k památce znemožňuje rozrostlý keř.

IV. –

V. –

5. Bělý – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 5)

I. Stojí u silnice před domem č.p. 34.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce. Autorem je František Téra z Bělého.

III. Socha, vysoká přibližně 1,5 m, stojí na jednoduchém hranolovém soklu, který tvoří spodní část podstavce. Na ní spočívá užší část, na jejíž přední straně je reliéfně zpodobněno neogotické okno, ve kterém je nápis: „*SVATÝ JENE / NEPOMUCKÝ / Oroduj za nás / [ornament] / Postaveno / od / Fran[tiška]. a Marie / THER / 1881.*“. Text je zvýrazněný černou barvou. Podstavec, vysoký přibližně 1,5 m, je zakončený vrcholovou římsou. Světec je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své pravé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své levé rameno a levou rukou přidržuje jeho spodní konec. Svůj pohled upírá dolů na krucifix. Socha je přístupná pouze z přední strany, jelikož je součástí živého plotu před domem.

IV. Socha byla zhotovena samotným Františkem Térou, jehož jméno, ačkoli v jiné podobě, je spolu se jménem jeho manželky obsaženo v nápisu na podstavci. Své dílo umístil tento kameník a sochař před svůj vlastní dům, tedy dům č.p. 34, kde stojí dodnes.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Jan TŮMA – Michal BUREŠ, *Řemesla našich předků*, in: Dědictví předků aneb lidová řemesla na Policku, ed. M. Bureš, Žďár nad Metují 2014, s. 72.

V. Jan TŮMA – Michal BUREŠ, *Řemesla našich předků*, in: Dědictví předků aneb lidová řemesla na Policku, ed. M. Bureš, Žďár nad Metují 2014, s. 72.

6. Bělý – Krucifix (obr. č. 6)

I. Nachází se vedle silnice u domu č.p. 38.

II. Podstavec, sochy a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista a kované rameno na lucernu jsou litinové. Autorem je V. Čeřovský z Náchoda.

III. Podstavec je ve spodní, širší části zepředu ozdoben plastickým rámem s kruhovitě vykrojenými rohy, který obsahuje nápis: „*POZDRAVEN BUĎ SV[ATÝ]. KŘÍŽI / MÁ DUŠE SE K TOBĚ BLÍŽÍ. / AŽ MÁ DUŠE Z TĚLA VYJDE, / DEJ, AŽ K TOBĚ ŠŤASTNĚ PŘÍJDE.*“. Nad rámem je v heraldicky levém rohu uvedeno jméno kameníka *V. ČEŘOVSKÝ V NÁCHODĚ*. Nápis i jméno autora jsou zlatě zvýrazněné. Uprostřed podstavce, zakončeného dole po stranách volutami, stojí v nice socha Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě a se zlaceným růžencem, který jí visí v ohbí pravého lokte. Nad každým chodidlem je lem jejího roucha ozdoben květem růže, který se objevuje i pod jejíma nohama na větvi s lístkem. Její oči jsou zvýrazněny modrou barvou. Nika je po vnějším obvodu tvořena pilastry s kanelurovanými dříky a hlavicemi s blanitými listy, nahoře spojenými archivoltou. Vnitřní vrchní část niky zdobí plastická mušle. Nad nikou je v každém rohu podstavce zlacený reliéf růže. Vrchol podstavce tvoří profilovaná římsa, dole zdobená po obvodu zubořezem. V jejím středu je připevněno zlacené kované rameno na lucernu. Na římsu pokleká před krucifixem na každé straně anděl. Ten heraldicky vpravo má překřížené ruce na prsou a jeho křídlo v popředí má horní a spodní část ulomenou. Anděl vlevo má ruce sepjaté v modlitbě. Zlacený korpus Ježíše Krista spočívá na jednoduchém liliovém kříži, který však pravděpodobně není původní vzhledem k odlišnému zbarvení kamene od kamene podstavce a soch a k jeho nepřiměřeným rozměrům vůči velikosti podstavce i soch andělů. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

7. Bělý – Socha Panny Marie (obr. č. 7)

I. Nachází se na kopci nad vesnicí na okraji lesa vedle silnice vedoucí do Machova.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, držák na podstavci je železný.

III. Ztvárnění podstavce, vysokého přibližně 1,4 m, imituje jednotlivé kameny, ze kterých jako by byl poskládán. Je zakončen vrcholovou římsou, která imituje kus skály. K římsě je připevněný držák, kam lidé dávají vázu s květinami. Na podstavci je na bílé desce černou barvou zvýrazněn nápis: „*O Maria Ty matko Krista Pána / Tebe syna Tvého věrně znáti / učili zde slovanští dva bratři / Cyrill Method slavní věrozvěsti / v jejich duchu voláme vždy k Tobě / „Neopouštěj v těžké době / československých svých dětí!“*“. Zezadu na římsě je pak napsáno: „*Nákladem manželů / Řehůrkových.*“. Socha stojí na plintu ztvárněném stejně jako podstavec. Panna Marie má sepjaté ruce k modlitbě a v ohbí pravého lokte jí visí zlatě zvýrazněný růženec. Na spodním lemu jejího roucha je nad každým chodidlem zlatě zvýrazněný květ růže. Samotná socha měří přibližně 1,2 m. Přestože je socha oplocená drátěným plotem, je k ní zcela volný přístup, který usnadňuje branka.

IV. –

V. –

Bezděkov nad Metují

8. Bezděkov nad Metují – Krucifix (obr. č. 8–9)

I. Stojí v zahradě za domem č.p. 146, vedle kterého se rovněž nachází i smírčí kříž¹⁰⁸.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista je litinový.

III. Ve spodní části podstavce je vyznačena rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami svírajícími palmetu, ve které jsou vyznačeny iniciály *W.* .., pod nimi pak letopočet *179.*. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, zároveň tvořícími hrany podstavce, uprostřed kterých se nachází reliéf Panny Marie. Pod ní podstavec zdobí dvě výrazné voluty s malou rokajovou kartuší uprostřed. Nad hlavou má reliéf rokaje. Boční strany podstavce zdobí proti sobě směřující reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený vrcholovou římsou, která plynule přechází v soklík na vrcholu tvořený do středu směřujícími volutami. Na něm je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. Krucifix vznikl v roce 1792, jak dokládá zápis pořízený v roce 1837 tehdejším bezděkovským rychtářem Josefem Rybníčkem v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Ein am gerundeten Postamente errichtetes Kreuz samt*

¹⁰⁸ Srov. katalog, poř. č. 16.

*sterbenden Heilande alles von Stein in der Länge 6 und eine halbe Ellen, mi teinem helzernen in sechs steinernen Seilen eingefassten Zaun umgeben, am Postamente ist die hl. Mutter eingehauen, und in ihrer Brust Reliquien einiger Heiligen eingefasst, ohne Inschrift aus der Jahreszahl 1792, bey dem Kreuze sind einige Bänke zum Bethen angebracht“.*¹⁰⁹ O iniciálách na podstavci se však citovaný zápis nezmiňuje. Krucifix nechala na vlastní náklad postavit obec Velké Petrovice.¹¹⁰

V. Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále jen SOA Zámorsk), fond (dále jen f.) Velkostatek Police nad Metují 1568–1948 (dále jen VS Police nad Metují 1568–1948), inventární číslo (dále jen inv. č.) 701, karton (dále jen kart.) 42.

9. Bezděkov nad Metují – Krucifix (obr. č. 10)

I. Stojí u kostela před hřbitovní zdí, vlevo vedle vstupní brány na hřbitov.

II. Podstavec, krucifix a sochy jsou z pískovce. Autorem je Benedikt Scholz z Dědova.

III. Podstavec stojí na pískovcové desce, která je částečně zapuštěná do země. Vpřed předstupující středová část podstavce je uprostřed zdobena vpadlinou, kterou vyplňuje reliéf medailonu s nečitelným nápisem. Nad ním se nachází mašle se snítkou, pod ním feston. Dole je ve vyznačeném rámu špatně čitelný nápis: „*Nákladem / France / Sskopa.*“. Ustupující postranní části jsou profilovány nahoře menšími a dole většími volutami. Mezi nimi jsou přední strany zdobeny reliéfem rokaje, pod ním žlábkováním, boční strany zdobí vyznačené rámy. Podstavec je zakončen profilovanou římsou ve středové části tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází výrazný reliéf mušle. Římsa je po obvodu zdobena žlábkováním. Na ní spočívá soklík, jehož ztvárnění imituje nahromaděné kameny, před kterými leží beránek s praporem. Na kamenech stojí jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *IN / RI* nad jeho hlavou. Pod krucifixem heraldicky na pravé ustupující postranní části stojí socha sv. Prokopa s mitrou na hlavě, jenž ve své pravé ruce drží knihu, levou ruku má položenou na prsou. Na levé straně stojí socha sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, který se svojí levou rukou opírá o štít s Přemyslovskou orlicí, pravou ruku má položenou na prsou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, přístupný je pouze ze tří stran, jelikož přístup k zadní straně znemožňuje hřbitovní zeď.

IV. O obsahu nyní nečitelného nápisu na podstavci spolu s popisem krucifixu hovoří zápis z roku 1837, vytvořený tehdejším bezděkovským rychtářem Josefem Rybníčkem

¹⁰⁹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹¹⁰ *Tamtéž.*

v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, a který zní: „*Ein auf einen modelern Postamente errichtetes Kreuz, stehend bey der Kirchhof Mauer, von beyden Seiten an Fusse des Kreuzes sind zwey Figuren angebracht vorstellend reces den heil. Prokop, links den heil. Wenzel, alles von Stein mit einer eisernen Stange an der Mauer befestigt, das ganze weiss, der sterbende Heiland aber mit Gold stafirt. Aufschrift an Postamente: A. 1809. Dann die Worte des heil. Matheus X. 33. Nákladem France Sskopa*“.¹¹¹ Podle vřočení, které bylo součástí nápisu, krucifix vznikl v roce 1809. Jeho zřizovatelem byl na podstavci zmíněný František Škop, domkář z Bezděkova, pro kterého dílo zhotovil kameník Benedikt Scholz z Dědova.¹¹² Krucifix byl opravován celkem třikrát – v roce 1880, v červenci–srpnu roku 1890 a v roce 1929. Vřechny tyto opravy představovaly kromě očiřtění kamene především barevný nátěr a na některých místech pozlacení soch. V roce 1890 byl krucifix kromě zmíněných oprav navíc o 1,5 m přemístěn blíže ke vchodu na hřbitov ze strachu, že na původním místě by v případě silného větru mohlo dojít k jeho převrácení. Za prvními dvěma opravami stála Marie Beranová, manželka bezděkovského domkáře z č.p. 61.¹¹³ K celkovému restaurování krucifixu dořlo až v roce 1996.¹¹⁴ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.¹¹⁵ Přestože v citovaném zápisu představuje heraldicky vpravo pod křížem stojící socha sv. Prokopa, v knize „Umělecké památky Čech 1“ i v evidenčním listu památky Národního památkového ústavu s odborným pracoviřtěm v Josefově autoři uvedli, že se jedná o sochu sv. Vojtěcha.¹¹⁶

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig*, s. 106–107, 323.; Národní památkový ústav (dále jen NPÚ), Územní odborné pracoviřtě v Josefově (dále jen ÚOP v Josefově), evidenční list nemovité kulturní památky (dále jen EL) pořadové číslo (dále jen poř. č.) 35502/6-1496.; NPÚ, ÚOP v Josefově, restaurátorská zpráva (dále jen RZ) Náchod (dále jen NA) 2.; SOA Zámřsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹¹¹ SOA Zámřsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹¹² I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 14.

¹¹³ Děkanský úřad Police nad Metují, *Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig*, s. 106–107, 323.

¹¹⁴ Národní památkový ústav (dále jen NPÚ), Územní odborné pracoviřtě v Josefově (dále jen ÚOP v Josefově), restaurátorská zpráva (dále jen RZ) Náchod (dále jen NA) 2.

¹¹⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, evidenční list nemovité kulturní památky (dále jen EL) pořadové číslo (dále jen poř. č.) 35502/6-1496.

¹¹⁶ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. I, A–J*, Praha 1977, s. 71.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 35502/6-1496.

Ivana MAXOVÁ – Vratislav NEJEDLÝ – Pavel ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a piliře v okrese Náchod*, Praha 2002, s. 14.; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. 1, A–J*, Praha 1977, s. 71.

10. Bezděkov nad Metují – Socha Panny Marie (obr. č. 11–12)

I. Stojí u kostela před hřbitovni zdí, vpravo vedle vstupní brány na hřbitov.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, svatozář je kovová. Autorem je Benedikt Scholz z Dědova.

III. Přibližně 3 m vysoký podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Spodní část podstavce je nahoře tvořena do středu směřujícími volutami, pod nimiž přední stranu zdobí reliéfně ztvárněná deska, dole zakončená z každé strany čtyřmi kapkami. Na ní se nachází částečně čitelný nápis: „*Trpěliwě nes / Gako nesla Marya ... / prawau čest*“. Vrchní část tvoří výrazný reliéf toskánského sloupu, okolo kterého se od shora dolů vine had s jablkem v tlamě. Pod ním je částečně čitelný nápis: „*Anno 1829. / / Franz Škop.*“. Boční strany jsou profilovány nahoře menšími a dole většími volutami, mezi kterými je zdobí vyznačené rámy. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, na přední straně tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází výrazný reliéf mušle. Na ní spočívá ze stran zúžený soklík s reliéfem mariagramu, po stranách rámovaným volutami. Soklík je zakončený vrcholovou římsou, na přední straně tvořenou do středu směřujícími volutami s reliéfem mušle pod nimi. Na něm je umístěna přibližně 1,3 m vysoká socha Panny Marie hledící vzhůru před sebe se sepjatýma rukama před tělem a paprskovitou svatozáří nad hlavou. Socha je přístupná pouze ze tří stran, jelikož přístup k zadní straně znemožňuje hřbitovni zeď.

IV. Celé znění nyní částečně čitelného nápisu na podstavci spolu s popisem sochy zaznamenal v roce 1837 tehdejší bezděkovský rychtář Josef Rybníček v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Statue der schmerzhaften Mutter Gottes in Lebensgrösse auf einem setr schönen Postamente, stehend bey der Kirchhofmauer alles von Stein, schön stafirt, mit einem eisernen Stange an die Mauer befestigt. Am Postamente die Aufschrift: Anno 1829. O dussi swau mjweg pěj wětssj, než o gine wěcy. + Franz Skop. Ganz am Fusse des Postamentes die Aufschrift. Trpěliwě nes swug křjž Gako nesla Marya swau tjž; Neboť prawau čest gj prokazuge, Kdo gj w ctnostech*

následuge“.¹¹⁷ Podle vnočení, které bylo součástí nápisu, socha vznikla v roce 1829. Jejím zřizovatelem byl na podstavci zmíněný František Škop, domkář z Bezděkova, pro kterého dílo zhotovil dědovský kameník Benedikt Scholz.¹¹⁸ K opravám sochy došlo celkem třikrát – v roce 1880, v červenci–srpnu roku 1890 a v roce 1929. Všechny tyto opravy představovaly kromě očištění kamene především barevný nátěr a pozlacení některých míst sochy. První dvě opravy proběhly na náklad Marie Beranové, manželky bezděkovského domkáře z č.p. 61.¹¹⁹ K celkovému restaurování sochy došlo až v roce 1996.¹²⁰

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig*, s. 106–107, 323.; Děkanský úřad Police nad Metují, *Pamětní kniha fary Bezděkovské od roku 1871*, s. 321.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 2.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 14–15.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...1*, s. 71.

11. Bezděkov nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 13)

I. Nachází se mezi kostelem a farou mezi stromy v lipové aleji.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Svätý Jan Nepomucký stojí na přibližně 2 m vysokém podstavci, jehož spodní část tvoří jednoduchý hranolový sokl na přední straně zdobený reliéfně ztvárněnou deskou. Na ní se nachází částečně čitelný nápis: „*SL..... nI..čIná / P.M...a SV..... ana / z Ctn.stI ob.. ...Die / ko.... .ne 16*“. Sokl je zakončený profilovanou římsou zepředu tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází reliéf mušle. Uprostřed vrchní, kónicky se zužující části podstavce je kartuše tvořená volutovými úseky. Pod ní se nachází reliéf znaku břevnovsko-broumovského opatství. Nad ní se směrem do středu sbíhají dvě voluty, pod kterými je reliéf mušle. Uprostřed mušle je k podstavci připevněno kované rameno s lucernou. Boční strany zdobí vyznačené rámy, které vyplňují reliéfy dvou pod sebou zavěšených lilií. Na vrcholu podstavce je umístěna přibližně 1,5 m vysoká socha světce. Ten je zpodobněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své pravé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své pravé

¹¹⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹¹⁸ I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 14.

¹¹⁹ Děkanský úřad Police nad Metují, *Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig*, s. 106–107, 323.

¹²⁰ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 2.

rameno a jehož spodní konec přidržuje levou rukou. Nad hlavou má svatozář z pěti hvězd. Socha je zcela přístupná.

IV. Celé znění nyní částečně čitelného nápisu na podstavci spolu s popisem sochy zaznamenal v roce 1837 tehdejší bezděkovský rychtář Josef Rybníček v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Statue des heil. Johann von Nepomuk stehend im Dorfe Besig, am 4eckigen Postamente in Lebensgrösse errichtet, alles von Stein, mi teinem helzernen in sechs steinernen Seilen eingefassten Zaune umgeben, am Postamente zu den Fussen des Heiligen ist eine 4eckige Laterne angebracht. Am Fusse des Postamentes folgende Aufschrift. SLaVnIe nInI kVIstI počIna PaMátka SVatého Iana z Ctné HorLIVostI obCe BezDIekoVské. Dne 16 Mage*“.¹²¹ Podle chronogramu obsaženého v nápisu socha vznikla v roce 1835, přesto v knize „Umělecké památky Čech 1“ je její vznik chybně zařazen až do 2. poloviny 19. století.¹²² Sochu obci daroval broumovský opat Placidus Benesch,¹²³ jenž funkci zastával v letech 1818–1844.¹²⁴

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568-1948, inv. č. 701, kart. 42.

E. POCHE a kol., *Umělecké památky...1*, s. 71.

12. Bezděkov nad Metují – Krucifix (obr. č. 14)

I. Stojí u silnice ve směru na Nížkou Srbskou, vedle domu č.p. 154.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový. Autory jsou Müller a Skalka.

III. Na širší spodní část podstavce, v jejímž heraldicky levém horním rohu jsou uvedena jména kameníků *Müller i Skalka*, přisedá užší část tvořená zepředu i po stranách vpadlinami s plastickými neogotickými kružbami. Na přední straně je pod nimi nápis: „*Ode mne pak odstup te / abych se chlubil / leč v kříži Pána Našeho / JEŽÍŠE KRISTA. / Gal[atckým]. VI. 14.*“ Podstavec je zakončen profilovanou římsou doplněnou po obvodu zubořezem. Následuje soklík s křížem, na kterém je cedule se zlatě zvýrazněným nápisem: „*Bůh je láska*“, rámovaná zlaceným věncem. Nad ní je zlacený korpus Ježíše Krista se zlatě zvýrazněnými písmeny *INRI* nad hlavou. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaven nákladem d[ne]. 24. června 1870 / v Pánu zesnulého důstojného pana P. / Romana Kozáka, faráře v Machově / druhdy na Bezděkově od*

¹²¹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹²² E. POCHE a kol., *Umělecké památky...1*, Praha 1977, s. 71.

¹²³ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹²⁴ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

Amanda / Dimtra kooperátora v Polici l[éta]. P[áně] 1871.“. Krucifix je přibližně 3,3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

13. Bezděkov nad Metují – Krucifix (obr. č. 15)

I. Nachází se u cesty naproti domu č.p. 12, přibližně 100 m jižně od haltýřů, místní památky na horním konci obce.

II. Podstavec, socha a krucifix jsou z pískovce, květ k připevnění ramena s lucernou je litinový. Autorem je Antonín Kricnar z Police nad Metují.

III. Středová část podstavce předstupuje vpřed. Uprostřed ji tvoří nika s naznačenými pilastry po stranách. V nice stojí bezhlavá socha Panny Marie, které v ohbí jejího pravého lokte visí růženec. Pod ní je vyznačena vpadlina s kruhovitě vykrojenými rohy a nově vytesaným vnitřním polem, ve kterém se dříve pravděpodobně nacházel nápis. Nad nikou je ve vyznačeném poli reliéf s rostlinnými motivy. Středovou část podstavce zakončuje lomená profilovaná římsa. Mezi reliéfem s rostlinnými motivy a římsou se nachází květ k připevnění ramena s lucernou. Na heraldicky pravé ustupující postranní části stojí socha sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, který ve své pravé ruce drží prapor a u levého boku má štít. Na levé straně, kde socha chybí, je v dolní části uvedeno jméno kameníka *A[ntonín]*. *KRICNAR / Police N[nad]/M[etují]*. Obě tyto části jsou na přední straně zdobeny vpadlinami s trojlaločnými oblouky. Na zadní straně podstavce je nápis: *„Postaveno nákladem / manželů JANA a MARIE / TĚROVÝCH / R[oku]. 1901.“*. Na vrcholu je umístěný jednoduchý oválný kříž bez vrchní části svislého kůlu. Na kříži spočívá korpus Ježíše Krista. Památka nese výrazné známky poškození. Socha Panny Marie má kromě uražené hlavy i ulomené obě ruce, které měla pravděpodobně sepjaté k modlitbě. Na krucifixu je kromě jeho ulomené vrchní části poškozený i korpus Ježíše Krista, kterému chybí dlaň s prsty na jeho pravé ruce. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

14. Bezděkov nad Metují – Socha Panny Marie (obr. č. 16)

I. Stojí u silnice zakrytá okolo rostoucími keři v rohu zahrady před domem č.p. 30.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce. Autorem je Zdeněk Vondráček z Hořic.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý sokl, jehož prostřední část je předsunuta vpřed. Na ní je heraldicky v pravém horním rohu uvedeno jméno kameníka *ZDENĚK VONDRÁČEK HOŘICE*. Ve střední části podstavce se nachází reliéf pole s kruhovitě vykrojenými rohy, na kterém je černá deska s nápisem: „*JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ I ŽIVOT, / KDO VE MNE VĚŘÍ, / BYŤ TAKÉ I UMŘEL, / ŽIV BUDE. / JAN 11, 27. / [ornament] / SVÝM NÁKLADEM POSTAVIL / AUG[USTIN]. STODOLA / L[ÉTA]. P[ÁNĚ]. 1910.*“. K bočním stranám přiléhají plasticky ztvárněné voluty. Střední část je zakončena vrcholovou římsou, která přechází ve vrchní část podstavce. Ta je tvořena hranolovým, na stranách částečně vykrojeným pilířem, před kterým stojí socha truchlící Panny Marie. Na vrcholu pilíře je umístěný soklík po stranách profilovaný volutami, podle kterého lze předpokládat, že dříve se na samém vrcholu přibližně 3 m vysokého podstavce pravděpodobně nacházel krucifix, či kříž. Přibližně metrová socha Panny Marie není volně přístupná, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

15. Bezděkov nad Metují – Krucifix (obr. č. 17)

I. Stojí uprostřed dolní části hřbitova.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce. Autorem je Břetislav Kafka z Červeného Kostelce.

III. Podstavec je ve spodní části tvořený stupňovitým soklem. Na rozích prostředního stupně jsou jednoduché hranolové pilířky s hladkými, hranolovými hlavicemi. Heraldicky vlevo je na přední straně pod pilířkem uvedeno jméno kameníka *BŘ[ETISLAV]. KAFKA / ČERV[ENÝ]. KOSTELEK*, na zadní straně jsou uvedena písmena s letopočtem: „*D. A. B. / 1929.*“. Vrchní část podstavce představuje hranolový na všech stranách sestupně členitý pilíř. Na podstavci je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista, jenž má nad hlavou písmena *IN / RI*. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Uvedená písmena s letopočtem na zadní straně podstavce udávají, za kterého z opatů a kdy památka vznikla. V tomto případě písmena *D. A. B.* znamenají zkratku *Dominicus Abbas Braunensis*, v překladu Dominik opat broumovský. Jedná se o opata Dominika Prokopa, který zastával funkci v letech 1926–1969.¹²⁵

¹²⁵ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

V. –

16. Bezděkov nad Metují – Smírčí kříž Cyrilometodějský zvaný „Baba“ (obr. č. 18)

I. Stojí u silnice v zahradě vedle domu č.p. 146, za kterým se rovněž nachází i krucifix¹²⁶.

II. Kříž je z pískovce.

III. Nerovnoramenný kříž je bez jakéhokoli nápisu či vytesaných znamení. Je přibližně 1 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. Přestože vznikl pravděpodobně v 17.–18. století,¹²⁷ podle lidového vyprávění stojí kříž na místě, „*kde byl zahrabán r. 1866 rakouský důstojník – vyzvědač. Vloudil prý se v přestrojení do pruského vojska, byl při přehlídce poznán a zastřelen na místě*“.¹²⁸ Kříž byl dne 3. 5. 1958 zapsán jako kulturní památka.¹²⁹

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 30457/6-1497.

Stanislav BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují a Policku. Díl I. Dějiny do roku 1914*, Police nad Metují 1940, s. 103.; Bohumil PALMA, *Cyrlometodějské kříže na Policku*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1930–1931, s. 77–78.; Valentin URFUS – Jaroslav VÍT – Stanislav WIESER a kol., *Kamenné kříže Čech a Moravy*, Praha 1997, s. 193.; Jiří VANĚK, *Monolitické kříže*, in: *Náchodsko od minulosti k dnešku* 3, 1989, s. 116–135.; Josef ZÍDKA, *Naše skály*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1926–1927, s. 118.

Bukovice

17. Bukovice – Sloup se sochou Panny Marie Neposkvrněné (Immaculaty)

(obr. č. 19–20)

I. Nachází se u silnice, mezi budovou základní a mateřské školy č.p. 47 a domem č.p. 100.

II. Podstavec, sloup a socha jsou z pískovce, svatozář je železná.

III. Korintský sloup se tyčí na jednoduchém hranolovém podstavci zakončeném profilovanou římsou. Na jeho přední straně je ve vpadlině nápis: „*AVE VIRGO /*

¹²⁶ Srov. katalog, poř. č. 8.

¹²⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 30457/6-1497.

¹²⁸ Bohumil PALMA, *Cyrlometodějské kříže na Policku*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1930–1931, s. 77.

¹²⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 30457/6-1497.

QVAE SINE TACTV / TV DORIS / INVENTA ES MA / TER SALVATO / RIS NOSTVO / PRAESENTA / FILIO / RENO[VATIO] / 1873.“, jež kromě vročení 1873 obsahuje navíc chronogram udávající letopočet 1747, kdy mariánský sloup vznikl. Vzadu je ve vpadlině nápis: „*TVAE SANCTAE / ET / INNOCENTI VIR / GINEAE CONCEP / TIONI SE ET VA / DEVOTES VBD. / BVCCAVICEN / SES.*“, který obsahuje chronogram udávající letopočet 1742. Prázdné vpadliny zdobí podstavec po stranách. Na sloupu je umístěna socha Panny Marie s Ježíškem v náručí, jež stojí na zeměkouli přímo na hlavě hada, který se vine kolem ní. Světice má nad hlavou svatozář z pozlacených hvězd. Podstavec se sloupem jsou zhruba 4,5 m vysoké, socha se zeměkouli měří přibližně 1,3 m. Přestože je sloup oplocen, je volně přístupný.

IV. Popis sloupu vzniklého podle chronogramu na přední straně podstavce v roce 1747 zaznamenal v roce 1837 tehdejší bukovický rychtář František Kaufman v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jež zní: „*Známo se činj Hlawnemu Auřadu že se wynachazy Statuge Marye panny stimto napisem Aue virco quaesinetaCtv pvdoris inventaes Mater salvatoris nostvo praesenta filio tuae sanCtae et inno Ceni ivirginae Con Ceptioniseete Va De Votes Vb Dunt BuccaviCenses*“.¹³⁰ Sloup byl opravován v letech 1873 a 1901. Oprava provedená v roce 1901 stála 130 zl. a 27. října byl sloup od P. Cyrilla Františka Kaněry znovu posvěcen.¹³¹ Tato oprava byla schválena na schůzi obecního výboru, která se konala 27. dubna 1901.¹³² V roce 1940 se rozhodlo o přemístění sloupu kvůli stavbě silnice Bukovice – Hlavňov z jeho původního místa u tehdejšího domu č.p. 40 na školní zahradu, kde stojí dodnes. K samotnému přemístění došlo nejspíše v roce 1941.¹³³ Naposledy byl sloup restaurován v březnu–červnu 2002.¹³⁴ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.¹³⁵

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, folium (dále jen fol.) 196.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 25785/6-1635.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 52.; SOA Zámrsrk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; Státní okresní archiv Náchod (dále jen SOkA Náchod), f. Farní úřad Police nad Metují, kniha (kn.) 3, fol. 37.

¹³⁰ SOA Zámrsrk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹³¹ Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 196v.

¹³² I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 42.

¹³³ *Tamtéž*, s. 42–43.

¹³⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 52.

¹³⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 25785/6-1635.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 102.; Cyrill František KANĚRA, *Pamětnosti farní osady Polické nad Metují*, Police 1872, s. 70–71.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 41–43.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...I*, s. 150.; Alexandr SKALICKÝ, *Barokní mariánské sloupy v náchodském regionu*, Hradecké noviny, roč. 10, č. 181, s. 14.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.

18. Bukovice – Krucifix (obr. č. 21)

I. Nachází se na severním okraji obce, vedle domu č.p. 148.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na jednoduchém hranolovém soklu spočívá podstavec s širší spodní částí, na které je na bílé desce zepředu nápis: „*O kéž taky věnce skvělý / okrášlí mi duši mou, / by v den smrti oči zřeli / Panno, tvář tvou milostnou. / Postaveno Nákladem Manželů / Josefa a Františky Šedek r[oku]. 1880.*“. Vrchní část tvoří prázdná nika se sloupy po stranách, na kterých spočívají plastiky rozkvetlých květů. Pod nikou vystupují do popředí tři hranolové výstupky představující podstavce, dva pro zmíněné postranní sloupy, prostřední podepírá polokruhový sokl určený v nice pro sochu. Profilovaná římsa nad nikou přechází v trojúhelný štít s nárožními akrotériemi a s reliéfem věnce uprostřed, v jehož středu je připevněno kované rameno na lucernu. Na štít přisedá stříška zdobená volutami, s profilovanou římsou na vrcholu. Ve spodní části krucifixu stojí ve zpodobněném neogotickém portálu s kružbami, krabem a fiálami po stranách sv. Marie Magdalena, která ve své pravé ruce drží kříž a v levé nádobku na mast. Nad ní se nachází prázdný medailon rámovaný zlaceným věncem. Následuje zlacený korpus Ježíše Krista se zlatě zvýrazněnými písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a oplocený, přesto je volně přístupný.

IV. –

V. –

19. Bukovice – Krucifix (obr. č. 22)

I. Nachází se přibližně 300 m za obcí ve směru na Hlavňov vlevo od silnice, zhruba 100 m za potokem ve stráni na okraji lesa.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Podstavec tvoří tři stupnovitě se zužující části. Ve střední části je zepředu nápis: „*U vděčné vzpomínce / svému drahému otci / Františku Hubkovi / věnují manželé / Antonín*

a Mar[ie]. Hubka / 1884.“. Vrchní část je ozdobena plastikou věnce a zakončena profilovanou římsou s volutami. Krucifix je ve spodní části tvořen dvěma antickými sloupy s ornamenty nad sebou, které se klenou k sobě a vytvářejí iluzi portálu. V něm stojí Panna Marie, nad ní je prázdný medailon rámovaný věncem. Nad medailonem je korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí, která je zvýrazněna žlutou barvou stejně jako postava Panny Marie a věnec kolem medailonu. Kříž je natřen tmavě červenou barvou. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není volně přístupný, přestože není oplocen, avšak nachází se na soukromém pozemku.

IV. –

V. –

Česká Metuje

20. Česká Metuje – Krucifix (obr. č. 23)

I. Nachází se vedle řadového domu č.p. 69, za řekou ve směru na Trutnov.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce. Autorem je J. Leder z Jaroměře.

III. Podstavec je tvořený spodní, širší částí zepředu zdobenou vpadlinou s horními rohy ve tvaru lístku. Uprostřed je nápis: „*O vy všickni kteříž / jdete cestou pozorujte / a vizte jest bolest / jako bolest má.*“. Na heraldicky levé straně je uvedeno jméno kameníka *J. Leder v Jaroměři*. Následuje ustupující zaoblená římsa, která přechází ve vrchní, užší část se zkosenými předními hranami. Ta je tvořená nikou, uprostřed níž stojí postava Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě a korunou na hlavě. Ke každé straně přiléhá výstupek, na kterém pravděpodobně dříve stála nějaká světice či světec. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Ke cti a chvále Boží postaveno / nákladem manželu Karla a / Františky Zemánkových / L[éta]. P[áně]. 1886.*“. Podstavec zakončuje profilovaná římsa, na kterou přisedá soklík ve spodní části ze stran zúžen výžlabky a uprostřed zdoben reliéfem květu. Na něm spočívá jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *I.N. / R.I.* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a oplocený kovaným plotem bez branky, přesto je volně přístupný.

IV. –

V. –

21. Česká Metuje – Krucifix (obr. č. 24)

I. Stojí na východní stráni, před domem č.p. 22.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a beránek jsou litinové. Autorem je František Šarf z Hlavňova.

III. Na spodní, širší části podstavce je zepředu ve vpadlině s rohy ve tvaru lístku černou barvou zvýrazněný nápis: „*Ja jsem ta cesta y pravda / y život, žádný nepřichází / k Otci než skrze mne. Jan. 14. 6. / Nákladem manželů / Josefa a Vincencie Tichý r[oku]. 1891.*“. Navazuje ustupující zaoblená římsa, která přechází ve vrchní část tvořenou nikou s pilastry po stranách a zakončenou archivoltou. Uprostřed stojí postava Panny Marie. Následuje profilovaná římsa s trojúhelným štítem a nárožními akrotériemi. Uprostřed štítu je zlacený reliéf beránka. Na zadní straně podstavce je černou barvou zvýrazněný nápis: „*Obnoveno nákladem / manželů Františky / a Augustina Fulky / v roce 1909.*“, níže: „*Obnoveno nákladem / rodiny Hatákovy / v roce 2009.*“, v heraldicky levém dolním rohu jméno kameníka *F[rantišek]. Šarf, Hlavňov*. Nahoře spočívá soklík zepředu zdobený volutami, které z reliéfu na přední straně přecházejí na bocích do plastické podoby, a zakončený profilovanou římsou, jenž nese krucifix. Ten je v dolní části tvořen zpodobněním neogotického portálu s kružbami, zlatě zvýrazněnou rozetou a po stranách s fiálami se zlatě zvýrazněnými křížovými kytkami, ve kterém stojí zlacená sv. Marie Magdalena s křížem ve své pravé ruce a nádobkou na masť v levé. Nad portálem je medailon se zlatě zvýrazněným nápisem: „*Ke cti / a chvále Boží*“ rámovaný zlaceným věncem. Nahoře spočívá zlacený korpus Ježíše Krista se zlatě zvýrazněnými písmeny *INRI* nad hlavou. Konce ramen kříže jsou rovněž zlatě zvýrazněny. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není nijak oplocen, avšak pozemek před domem, kde památka stojí, je pravděpodobně soukromý.

IV. –

V. –

22. Česká Metuje – Krucifix (obr. č. 25)

I. Nachází se na východní straně, naproti domu č.p. 36, u něhož z druhé strany stojí památný strom „Berkova lípa“.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno s lucernou je litinové.

III. Pyramidovitě stupňovaný podstavec je zepředu ve střední části, jejíž hrany jsou skosené, opatřen deskou s nápisem: „*Ke cti a slávě Boží / na památku „naší Samostatnosti“ / vystaveno s dobrého úmyslu / od manželů / Frant[iška]. a Františky Vaisarových / z České Metuji L[éta]. P[áně]. 1920. / [ornament]*“. Nad ní se v nice nachází reliéf Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě, jež stojí na zeměkouli,

kolem které se vine had. Heraldicky na pravé straně stojí v nice reliéf pravděpodobně postavy sv. Ludmily, která si svou pravou rukou drží na prsou konec závoje. Na levé straně stojí v nice reliéf sv. Františka s růžencem kolem pasu, který v rukách drží kříž. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou uprostřed přerušenu, na kterou přisedá soklík s jednoduchým latinským křížem. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Na soklíku je připevněno kované rameno s lucernou. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

23. Česká Metuje – Socha Madony (obr. č. 26–27)

I. Stojí vedle silnice ve směru na Teplice nad Metují u domu č.p. 16.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce.

III. Stojící Panna Marie s korunou na hlavě, vysoká přibližně 1,3 m, drží ve své levé ruce oblečeného Ježíška, jenž si svou pravou rukou v klíně přidržuje jablko a levou ruku pozvedá k nebi pravděpodobně s úmyslem požehnání, jelikož na ruce chybí dva prsty. Světice stojí na jednoduchém hranolovém soklu, vysokém přibližně 1,2 m, zakončeném vrcholovou římsou, na němž je zepředu na černé desce nápis: „*ORODUJ ZA NÁS / SVATÁ BOŽÍ RODIČKO!* / [ornament] / *Ke cti a chvále Boží / vystavěno L[éta]. P[áně]. 1927 / na věčnou památku / manželů / JOSEFA a KATEŘINY / TĚROVÝCH.*“. Socha není volně přístupná, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

24. Česká Metuje – Pilíř (obr. č. 28–29)

I. Stojí u silnice mezi Českou Metují a Žďárem nad Metují, přibližně 120 m od železničního mostu směrem ke Žďáru nad Metují.

II. Pilíř je z pískovce.

III. Spodní část tvoří jednoduchý hranolový sokl, na který navazuje střední, užší část pilíře. Ta je v horní polovině po obvodu profilována zaoblenou římsou, nad kterou je další římsa přecházející na stranách pilíře do volut. Její středová část předstupuje vpřed a ve vyznačeném rámu nese nápis: „*Obnoveno nákladem / manželů JOSEFA a / TEREZIE KNOLLOVÝCH / Metuje R[oku]. 1901.*“. Je zakončena vrcholovou římsou, pod kterou je obvod pilíře zdobený zubořezem. Vrchní část pilíře tvoří úzký

kvádr, na kterém je ztvárněný reliéf sv. Josefa uprostřed dvou pilastrů s korintskými hlavicemi. Světec drží ve své pravé ruce lilii, na levé ruce chová pravděpodobně Ježíška, kterému však chybí hlava. Na vrcholu pilíře se pravděpodobně nacházel litinový kříž, který dnes připomíná železné táhlo, jež původně sloužilo jako jeho opora. Na zadní straně pilíře jsou na několika místech vidět zbylá písmena z původního vytesaného nápisu. Pilíř je přibližně 2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Pilíř byl podle uvedeného vročení opraven v roce 1901. Informace o době vzniku se nedochovaly, avšak podle roku jeho obnovy se lze domnívat, že byl postaven někdy v průběhu 19. století.

V. –

25. Česká Metuje – Smírčí kříž Cyrilometodějský (obr. č. 30–31)

I. Stojí u silnice před obcí ze směru od Žďáru nad Metují. Naproti se nachází kravín.

II. Kříž je z pískovce.

III. Dřík a ramena jsou rovná, hlava zaoblená. U paty se dřík zužuje. Na přední straně je vytesaný špatně čitelný nápis: „*Tielo / odniato / zemij / Anno MCCCCCI / / /“*. Na zadní straně je vytesána postava křičícího člověka, který utíká před napřaženou sekerou. Kříž je přibližně 1 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Josef Zídka uvádí, že na čelní straně kříže je stěží čitelný nápis: „*Tělo odňato zemi Anno MCCCCCI (1501) 10. leda. Eliáš Jan syn – za zaplatu je data odpočie ...“*¹³⁶ Přestože podle nejistého vročení vznikl na počátku 16. století, podle lidového vyprávění stojí kříž na místě, kde byl za třicetileté války pohřbený švédský voják.¹³⁷ Kříž byl restaurován v roce 2001.¹³⁸ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.¹³⁹

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 20259/6-1568.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 59. S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 103.; Antonín CECHNER, *Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé. A. Země česká. XLV. Politický okres Broumovský*, Praha 1930, s. 195.; Karel JANSKÝ, *Průvodce po Polici nad Metují a okolí*, Police nad Metují 1901, s. 26, 29.; Bohumil PALMA, *Cyrilometodějské kříže na Policku*, s. 78.; V. URFUS – J. VÍT – S. WIESER a kol., *Kamenné kříže...*, s. 193.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

¹³⁶ Josef ZÍDKA, *Naše skály*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1926–1927, s. 118.

¹³⁷ B. PALMA, *Cyrilometodějské kříže...*, s. 78.

¹³⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 59.

¹³⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 20259/6-1568.

Hlavňov

26. Hlavňov – Krucifix (obr. č. 32)

I. Stojí u silnice před domem č.p. 34, naproti místní hasičské zbrojnici.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce.

III. Ve spodní části podstavce je rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami. Vedle ní je heraldicky vpravo číslice 17, vlevo číslice 95, dohromady představující vročení 1795. Nad kartuší je soklová římsa. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami v menší rokajové kartuši zlatou barvou zvýrazněný mariagram. Nad hlavou má reliéf mušle. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený profilovanou římsou. Na ní spočívá soklík po stranách profilovaný volutami, na jehož vrcholu se nachází reliéf lebky. Nad ní se tyčí jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista, který má nad hlavou zlatou barvou zvýrazněná písmena *IN / RI*. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Sousoší nechala v roce 1795 na vlastní náklad postavit sama obec, jak dokládá zápis tehdejšího hlavňovského rychtáře Václava Jenky v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Zu der Gemeinde Grosßlabney befindet sich auf dem Gemeind Grunde Ein steinernes Gruzifix welches auf erbaut war im Jahre 1795 auf kosten der Gemeinde*“.¹⁴⁰ Dne 7. 3. 2005 byl krucifix zapsán jako kulturní památka.¹⁴¹

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101428.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.

27. Hlavňov – Kříž (obr. č. 33)

I. Stojí uprostřed luk nad obcí, přibližně 200 m vpravo od cesty vedoucí z Hlavňova na Hony. Cesta odbočuje z hlavní silnice u domu č.p. 78 a po přibližně 500 m je na úrovni místa v lukách, kde kříž stojí. Za křížem roste vzrostlý javor klen.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce.

III. Jednoduchý křížkový kříž stojí na kónicky se zužujícím podstavci tvořeném třemi částmi. Ve spodní části se v plastickém rámu nacházejí písmena *IHS*, pod kterými je uveden rok 1832. Nad rámem je soklová římsa tvořená na přední straně do středu směřujícími volutami. Uprostřed střední části se nachází nika s reliéfem sv. Veroniky,

¹⁴⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁴¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101428.

držící roušku. Její boční strany zdobí vpadliny. Nad nikou je podstavec profilovaný volutami s rokajem uprostřed. Vrchní část zdobí na přední straně rokajová kartuše, na bočních stranách reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený profilovanou římsou. Kříž je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Kříž nechal v roce 1832 na vlastní náklad postavit Josef Jirků, jak dokazuje zápis tehdejšího hlavňovského rychtáře Václava Jenky v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Auf dem Grunde des Johan Jirku Cons No 29. Gsß. an fus steige nach Pikau und Hutberg befindet sich ein Postament aus stein, oben Ein Eisenes Gruzifix welches aufgebaut war im Jahre 1832 vom Ausgedinger Joseph Jirku auf seine kosten*“.¹⁴² Podle citovaného zápisu se na vrcholu podstavce původně nacházel železný kříž, nikoli kamenný, který se na něm nachází dnes.

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.

28. Hlavňov – Sousoší Ukřižování (obr. č. 34)

I. Nachází se na návsi, nad místním parkovištěm.

II. Podstavec, krucifix a sochy s balustrádou jsou z pískovce. Autorem je I. F. Pfeifer.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý, hranolový sokl, na kterém je zepředu v plastickém rámu na bílé desce červenou barvou zvýrazněný nápis: „*Z kříže září světlo na zákon Boží a / zlatí jeho příkazy do nové slávy a / zvěstuje celému vesmíru, že zákon / Páně je neměnný jako Bůh a jako / Kristus*.“ Nad ním je heraldicky v levém rohu vytesané jméno autora *I. F. Pfeifer Bildh. Stat. / a Starkstadt*. Na zadní straně je ve vpadlině s rohy ve tvaru lístku černá deska s nápisem: „*Nákladem manželů / Floriána a Anny / BERKOVÝCH v Hlavňově č[íslo]. 41 / L[éta]. P[áně]. 1860*.“ Nad deskou je uveden rok *1976*. Vrchní část podstavce tvoří nika s lomeným gotickým obloukem, nad kterým jsou reliéfy květů růže. Uprostřed niky je reliéf sv. Marie Magdaleny se sepjatýma rukama k modlitbě. Boční strany zdobí vpadliny s rohy ve tvaru lístku, ve kterých jsou uprostřed reliéfy s rostlinnými motivy. Hrany podstavce tvoří pilastry s hlavicemi ve tvaru listu. Podstavec je zakončen na všech čtyřech stranách stříškami s trojúhelnými štíty. Na přední straně štít zdobí reliéf hroznové větvičky s listy a hrozny, ve štítech na bočních stranách jsou reliéfy trojlístků, štít na zadní straně vyplňuje reliéf Božího oka. Na vrcholu stříšky na přední straně je kříž zdobený reliéfy

¹⁴² SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

akantových listů a květem růže uprostřed. Na bočních štítech nahoře klečí dva k návsi otočení andělci se sepjatýma rukama v modlitbě. Mezi stříškami je umístěný menší hranolový pilíř, na všech stranách zdobený vpadlinami se zalomenými trojlaločnými oblouky, který je zakončený vrcholovou římsou. Na něm spočívá křížkový kříž s korpusem Ježíše Krista. Pod krucifixem stojí heraldicky na pravé straně na pilířku socha Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě a svatozáří nad hlavou, která upírá svůj pohled nahoru na Ježíše Krista. Na levé straně stojí pod krucifixem na pilířku socha sv. Jana Evangelisty se zkříženými rukama na prsou a svatozáří nad hlavou, jenž svůj pohled upírá nahoru ke kříži. Vedle světce stojí na nároží balustrády socha sv. Floriána v oděvu římského vojáka, který ve své levé ruce drží prapor a v pravé putýnku, z níž vylévá vodu na hořící dům u svých nohou. Na opačném nároží balustrády stojí vedle Panny Marie socha sv. Anny se svatozáří nad hlavou, která ve své levé ruce drží otevřenou knihu. Kolem sousoší, ke kterému stoupají čtyři pískovcové schody, je pískovcová balustráda se zalomenými trojlaločnými oblouky. Sousoší je přibližně 5,5 m vysoké a zcela přístupné.

IV. Sousoší bylo podle vročení na konci nápisu na zadní straně podstavce postaveno v roce 1860, avšak na náves bylo umístěno až v roce 1861.¹⁴³ Jeho první oprava byla podle uvedeného letopočtu na zadní straně podstavce provedena v roce 1976. Podruhé bylo restaurováno v roce 1999.¹⁴⁴ Dne 30. 4. 1999 bylo sousoší zapsáno jako kulturní památka.¹⁴⁵

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 49843/6-6101.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 69. S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...1*, s. 378.

29. Hlavňov – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 35)

I. Stojí vedle silnice, před domem č.p. 75.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Na spodní část hranolového podstavce přisedá užší a nižší část, na kterou navazuje vrchní část, kde je zepředu červenou barvou zvýrazněný nápis: „*Svatý Jene Nepomucký / Oroduj za nás!*“ / [ornament]“. Nad textem plasticky vystupují voluty, které se setkávají uprostřed podstavce, doplněné mírně vyklenutou páskou nad sebou. Podstavec je

¹⁴³ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.

¹⁴⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 69.

¹⁴⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 49843/6-6101.

zakončen profilovanou římsou, kde je připevněné kované rameno na lucernu. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem všech / Dobrodinců / Obce Hlavňovské / 1871.*“. Sv. Jan Nepomucký je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své pravé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o pravé rameno a jehož spodní konec přidrжуje levou rukou. V té zároveň svírá neidentifikovatelný patrně železný malý předmět, o jehož patřičnosti k této soše se dá pochybovat. Svůj pohled upírá na krucifix v náručí. Kolem sochy, vysoké přibližně 3 m, je dřevěný plot bez branky, přesto je volně přístupná.

IV. Původně se socha nacházela v Machově, jak uvádí záznam, jenž o této památce zanechal ve svých „Pamětnostech“ Cyrill F. Kaněra, a který zní: „*V obci dolejší od r. 1871 stojí socha sv. Jana Nep., která dříve byla v Machově a nyní opravena nákladem obecním na toto místo postavena byla*“.¹⁴⁶

V. C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.

Hony

30. Hony – Krucifix (obr. č. 36)

I. Nachází se na návsi.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce.

III. Spodní část podstavce tvoří rokajová kartuše s nečitelným nápisem uprostřed. Nad ní do středu podstavce směřují reliéfy volut. Boční strany zdobí vyznačené rámy. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami v menší rokajové kartuši vyznačený mariagram. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou. Na ní spočívá v dolní polovině zúžený soklík, ve spodní části zdobený volutami. Uprostřed je římsa tvořená do středu směřujícími volutami, mezi kterými je reliéf rokaje. Horní část soklíku je po stranách profilována volutami, mezi kterými se na přední straně nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama a přesýpacími hodinami. Na vrcholu je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Kolem krucifixu, který je přibližně 4 m vysoký, je kovaný plot s pískovcovými sloupky a s brankou uprostřed, která k němu usnadňuje volný přístup.

¹⁴⁶ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.

IV. U krucifixu, postaveného v roce 1795, se v létě lidé modlili růženec, jak dokládá zápis od tehdejšího pěkovského rychtáře Skalického v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Das steinerne Kreuz in der Gemeinde Hutberg wurde im Jahre 1795ten von den Jesassen auf ihre eigene Kosten errichtet. Bei diesem Kreuze bethet man Sommerszeit den Rosenkranz*“.¹⁴⁷

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

E. POCHE a kol., *Umělecké památky...1*, s. 397.

31. Hony – Kříž (obr. č. 37)

I. Stojí na kopci nad vesnicí vedle silnice vedoucí do Broumova.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce.

III. Podstavec je dole tvořený vpřed vyklenutým soklem, který je na přední straně zdobený reliéfně ztvárněnou deskou, dole zakončenou z každé strany třemi kapkami. Na ní se nachází nápis: „*SaLVatorIs statVaM / pro nobIs patIentIs / erIgl FeCI / PLaCIDVs / Abbas BraVnensIs*“, obsahující chronogram s vročením 1829.

Uprostřed vrchní části podstavce je reliéf znaku břevnovsko-broumovského opatství rámovaný věncem. Nad znakem se ve věnci nacházejí písmena *PAB*. Pod znakem podstavec tvoří plasticky vystupující voluty. Podstavec zakončuje profilovaná římsa uprostřed tvořená do středu směřujícími volutami, pod kterými je umístěna malá rokajová kartuše. Následuje stříška tvořená rokajovou kartuší. Na ní se nachází kříž, na kterém je ve vrchní části tabulka s písmeny *IN / RI*. Na kříži nejsou patrné žádné stopy, které by ukazovaly, že pod tabulkou někdy spočíval korpus Ježíše Krista. Na stranách podstavce jsou stále viditelné stopy po turistickém značení, které bylo odstraněno. Heraldicky na pravé boční straně bylo navíc nad šipku ukazující směr napsáno bílou barvou „*HVĚZDA*“, na zadní straně rovněž bílou barvou „*BŘEZOVÁ*“. Kříž je přibližně 2,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Bohumil Kulíš napsal, že kříž byl postaven v roce 1821,¹⁴⁸ avšak chronogram obsažený v nápisu datuje jeho vznik až do roku 1829. Oba se však shodli ve jménu jeho zřizovatele, kterým byl opat Placidus Benesch, jenž funkci zastával v letech 1818–1844.¹⁴⁹ Jemu rovněž patří uvedená písmena nad břevnovsko-broumovským znakem, která znamenají zkratku Placidus Abbas Braunensis, v překladu Placidus opat

¹⁴⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁴⁸ Bohumil KULÍŘ, *Zapadlé rovy*, in: Od kladského pomezí, ed. Karel Michl, 1925–1926, s. 37.

¹⁴⁹ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

broumovský, jež je rozepsaná v latinském nápisu dole na podstavci. V roce 1837 byl popis kříže zapsán tehdejším pěkovským rychtářem Skalickým do soupisu sakrálních objektů polické farnosti a zní takto: „*Die auf dem Berge Pahz errichteten im J. steinernen Kreuze Aufschrift besteht oben aus den Buchstaben P.A.B. unter aus folgenden Worten: Salvatoris Statuam pro nobis patientis erigi fecit Placidus Abbas Braunensis*“.¹⁵⁰

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

Bohumil KULÍŘ, *Zapadlé rovy*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1925–1926, s. 37.

32. Hony – Krucifix (obr. č. 38)

I. Nachází se v lese zhruba 60 m napravo od cesty, která odbočuje přibližně po 180 m od restaurace „U Laudona“ z hlavní silnice vedoucí do Broumova doprava k domům na kraji lesa. Přibližně po 320 m je cesta na úrovni místa v lese, kde kříž stojí.

II. Podstavec je z pískovce, kříž a kované rameno na svíčku jsou litinové.

III. Jednoduchý hranolový podstavec je zakončen vrcholovou římsou se stříškou, která je zepředu ozdobena reliéfy volut. Svrchu je k římsě připevněno kované rameno na svíčku. Na podstavci je na zadní straně uveden rok 1872. Na jednoduchém latinském kříži je nahoře korpus Ježíše Krista a nad jeho hlavou písmena *INRI*. Krucifix je vysoký přibližně 3 m a zcela přístupný.

IV. –

V. –

33. Hony – Krucifix (obr. č. 39)

I. Nachází se u domu č.p. 12, který stojí pod kopcem vedle odbočky z hlavní silnice do vesnice.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, dole po obvodu zdobený reliéfy listů, nahoře zakončený profilovanou římsou. Na přední straně je nápis: „*O Mensch bedenke / nur dein letztes Ende / so wirst du niemals / unrecht thun.*“ se stále patrnými zbytky červené barvy, kterou byl zvýrazněn. Vrchní, kónicky se zužující část

¹⁵⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

zdobí na přední straně reliéf šátku a nad ním reliéf věnce s písmeny *SHI* uprostřed, strany podstavce zdobí stejný reliéf květu. Následuje profilovaná římsa, dole po obvodu zdobená zubořezem. Nad ní je zaoblená římsa. Na zadní straně je špatně čitelný text s letopočtem, kterým by podle viditelných tahů mohl být rok 1861. Podstavec zakončuje profilovaná římsa zdobená po obvodu zubořezem. Ve spodní části krucifixu je zpodobněn neorenesanční portál s antickými kanelurovanými sloupy po stranách a andělem v pokleku uprostřed. Na hlavicích sloupů sedí dva andělíci, ten heraldicky napravo pozvedá nad hlavu věnec, ten nalevo zase kalich. Nahoře spočívá korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, není přístupný, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

34. Hony – Pilíř (obr. č. 40)

I. Pilíř se nachází u silnice vedoucí vesnicí mezi smrky vedle domu č.p. 14.

II. Pilíř je z pískovce.

III. Pilíř se kónicky zužuje, je zakončen vrcholovou římsou se stříškou. Horní, střední i spodní část je zdobena vyznačenými rámy s kruhovitě vykrojenými rohy, kde ve spodní a střední části pilíře jsou stále znatelná zbylá písmena z textu, který zde byl napsán. V horní části se v rámu nacházel plasticky vystupující věnec, z něhož zůstala jen jeho vrchní část a v ní stále čitelná písmena *IHS*. Nad věncem bývalo připevněno kované rameno na svíčku, jak dokazuje zbylý železný hřeb. Zezadu jsou vytesány iniciály *A. K.*, patřící pravděpodobně zřizovateli pilíře, a pod nimi rok *18.9*, kde není třetí číslice téměř vůbec čitelná, avšak na základě pozůstalých vytesaných tahů by mohlo jít o číslici 8. Pilíř je nad věncem prasklý, stejně jako ze zadu římsa, na soklu došlo k částečnému ulomení kamene. Pilíř je přibližně 2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

Machov

35. Machov – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (obr. č. 41–42)

I. Nachází se uprostřed náměstí.

II. Podstavec, sloup a socha jsou z pískovce, svatozář a meč jsou železné. Autorem je Bartoloměj Henrich z Litomyšle.

III. Trojhranný podstavec je na přední prolomené straně zdoben rokajovým rámováním, jehož horní polovinu vyplňuje reliéf rokajové kartuše s erbem rodu Piccolominiů, nesoucí zbytky zlacení, dolní část vyplňuje reliéf hradu, který má městys ve znaku. Pod rámováním je vyznačeno vročení 1761. Po stranách rámování je podstavec profilovaný volutami, nad nimi je zdoben vpadlinami s reliéfy zavěšených lilií. Vzadu na zkosené hraně nahoře se nachází částečně čitelný černou barvou napsaný nápis: „...*noveno naklad.. / .bce Macho.sk. / ...osty J. Š.út.a / r. 1894.*“, níže pod ním je rovněž částečně čitelný nápis: „*TOBIAS FOGLA. / IUDEY / STAROST A ..CI / MIZL.*“, pod ním je poslední nápis: „*BARTLME / HENRICHLI / FECIT*“. Podstavec je zakončen profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou. Na podstavci se tyčí kónicky se zužující trojhranný sloup, na přední straně zdobený rokajovým rámováním. Diagonálně kolem sloupu letí vzhůru v oblacích dva andělci. Podstavec se sloupem jsou přibližně 4 m vysoké. Na vrcholu sloupu stojí přibližně 1,5 m vysoká socha Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě a s paprskovitou svatozáří nad hlavou, jež má do prsou zabodnutý meč. Kolem sloupu se nachází pískovcová balustráda, na jejíž vnitřní straně je nápis: „*IAN KLMA*“. Sloup se sochou je zcela přístupný.

IV. Mariánský sloup zhotovil v roce 1761, v době působení rychtáře Tobiáše Foglara, litomyšlský kameník Bartoloměj Henrich, jak vypovídá sám nápis na zadní straně podstavce. „... *tato (statue Bolestné Panny Marie) postavena byla as na odvráčení zlych nemocí 1761, jež ve válce sedmileté sužovaly obyvatelstvo a zvláště vojsko*“.¹⁵¹ Popis sloupu zaznamenal v roce 1837 tehdejší machovský rychtář Josef Šrůtek v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní: „*Die auf dem Platze oder sogenannten Ringe des Marktfleckens Machau befindliche Statue ist ganz von Stein, aber sehr schön aufgebaut, und unten mit einem steinernen Gelender umgeben. Oben auf einer dreyeckigen Piramide steht eine figur in Lebensgrösse die schmerzhaftte Mutter Gottes vorstellend. Unter der Piramide ist eine in Herzensform gemachte Laterne; unter dieser das Piccolominische Wappen, und unter diesem das Wappen des Marktfleckens Machau, und darunter noch die Jahreszahl 1761. angebracht. Auf der Rückseite der Statue steht die Inschrift: Tobias Foglar, Iudex. Staroht Aretci Mirl. /: Ist unbekannt, was es bedenken sollte ./: Bartlme Hemrichli fecit*“.¹⁵² Zřizovatelem sloupu

¹⁵¹ J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

¹⁵² SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

byla machovská obec, jež zároveň odpovídala za jeho údržbu a stav. Sloup byl poprvé obnoven v roce 1829. Na opravu bylo s guberniálním povolením vyčleněno z obecní pokladny 150 zl. vídeň. měny.¹⁵³ K další obnově došlo podle samotného částečně čitelného nápisu na podstavci za rychtáře J. Šrůtka v roce 1894. Naposledy byl sloup restaurován v srpnu 1992.¹⁵⁴ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.¹⁵⁵

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Gedenkbuch der Pfarrey Machau [...] begonnen mit Anfang des Jahres 1836*, s. 44.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 29932/6-1791.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 114.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

A. CECHNER, *Soupis...*, s. 217–218.; S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 100.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 110–111.; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. 2, K–O*, Praha 1978, s. 338.; A. SKALICKÝ, *Barokní mariánské sloupy...*, s. 14.; Jiří SLOUKA, *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy*, Praha 2010, s. 140.; Antonín ŠORM – Antonín KRAJČA, *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě: příspěvky k studiu barokní kultury*, Praha 1939, s. 170.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

36. Machov – Krucifix (obr. č. 43)

I. Stojí před hřbitovní zdí vedle kostela.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Podstavec stojící na dvoustupňovém soklu zapuštěném do země je ve spodní části tvořen jednoduchým hranolovým soklem, na kterém je zepředu nápis: „*Já jsem vzkříšení / i život. Jan XI.*“. Jeho boční strany zdobí totožný reliéf květu uprostřed čtyř listů. Nad nápisem je sokl zakončený soklovou římsou, zepředu tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází reliéf mušle. Uprostřed střední, kónicky se zužující části podstavce je reliéf rokajové kartuše s vyznačeným mariagramem. Nad ním se nachází reliéf tvořený volutovými úseky svírajícími mušli, následovaný mělkou nikou s reliéfem postavy se spojenýma rukama před sebou. Obličej postavy je zcela zničený, avšak vzhledem k vyznačenému mariagramu lze předpokládat, že se pravděpodobně jedná o postavu Panny Marie. Pod středovou kartuší se opakuje reliéf rokajové kartuše, v níž je vyznačen letopočet 1851. Po jejích stranách jsou hrany

¹⁵³ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁵⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 114.

¹⁵⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 29932/6-1791.

podstavce zdobeny reliéfy akantových listů. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajových kartuší vyplněných kosočtverci, nad kterými jsou pod sebou zavěšeny tři reliéfně ztvárněné lilie. Následuje zaoblená římsa, nad kterou se vrchní část podstavce zužuje a opět rozšiřuje v římsu uprostřed zdobenou volutami a reliéfem lilie pod nimi. Podstavec je zakončený profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou, jež je dole po obvodu zdobena reliéfy listů, pod kterými se na přední straně k sobě tisknou dvě hlavy andělíčků se spojenými křídly. Na římsě spočívá soklík zepředu zdobený reliéfem třech květů a zakončený římsou, tvořenou do středu směřujícími volutami. Na něm je umístěný liliový kříž, v jehož dolní části je zpodobněn portál tvořený dvěma kanelurovanými sloupy nahoře spojenými akantovými listy. Následuje medailon se zlatě zvýrazněným nápisem: „*BUĎ / POCHVÁLEN / JEŽÍŠ / KRISTUS.*“, rámovaný zlaceným věncem. Nad ním spočívá zlacený korpus Ježíše Krista se zlatě zvýrazněnými písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, volně přístupný je pouze ze tří stran, neboť je zadní stranou umístěný těsně u hřbitovní zdi.

IV. –

V. E. POCHE a kol., *Umělecké památky...2*, s. 338.

37. Machov – Socha Madony (obr. č. 44–45)

I. Nachází se ve stráni uprostřed luk nad Nízkou Srbskou, přibližně 900 m jižním směrem od pohostinství „U Božky“ na křižovatce.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce. Autorem je František Téra z Bělého.

III. Panna Marie stojí na jednoduchém hranolovém přibližně 2 m vysokém podstavci se zkosenými hranami. Na přední straně je ve vpadlině ve tvaru lomeného oblouku nápis: „*Pod / ochranu Tvou / se utíkáme / Svatá Boží / Rodičko / [ornament] / Oroduj za nás / 1879.*“. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Tato Socha postavena / od Antonína a Josefi / Bytnar / Nákladem manželů / Vintrových / 1. Červenec.*“. Na heraldicky pravé straně dole je uvedeno jméno kameníka *Frant[išek]. Téra / v Bělém*. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou, na které se nachází železný hřeb sloužící pravděpodobně k připevnění kovaného ramene s lucernou. Světiče s korunou na hlavě drží svou pravou rukou nahého Ježíška, v levé ruce má jablko. Ježíškovi na jeho pravé dlaní sedí holubice, levou rukou se dotýká jablka. Uprostřed koruny se nachází železný kruh, na kterém byla pravděpodobně dříve připevněna svatozář. Socha je přibližně 1,5 m vysoká a zcela přístupná.

IV. –

V. Miroslav PICHL, *Sochařské památky Police nad Metují*, Police nad Metují 2009, s. 6.

38. Machov – Krucifix (obr. č. 46)

I. Stojí vedle cesty mezi vzrostlou lípou a šefíky, přibližně 130 m jižně od místního parkoviště směrem ke skokanským můstkům.

II. Podstavec, socha a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Podstavec je tvořený spodní, širší částí zepředu zdobenou vpadlinou s nápisem: „*Ode mne pak odstup to abych / se chlubil leč v kříži Pána / našeho Ježíše Krista / Galat[ským]. 6. 14.*“. Vrchní část tvoří modrou barvou vymalovaná nika, ve které stojí bílou barvou natřená socha Panny Marie Bolestné vztahující ruce ke svému hořícímu srdci probodnutému mečem. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem EmanueLe / Hubky a Manželky Jeho / 1898.*“. Podstavec je zakončen profilovanou římsou. Na ní spočívá soklík na přední straně zdobený reliéfem trojlistu mezi dvěma akantovými listy stáčeujícími se do volut, nad ním je k soklíku připevněno kované rameno s lucernou. Na vrcholu je umístěn jednoduchý liliový kříž, na kterém spočívá zlacený korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, oplocený dřevěným plotem s pískovcovými sloupky bez branky, přesto je volně přístupný.

IV. –

V. –

39. Machov – Krucifix (obr. č. 47–48)

I. Nachází se uprostřed „dolního“ hřbitova.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, svatozář je železná. Autory jsou Jaroslav Hátle a František Vejs z Hořic.

III. Kónicky se zužující podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Strany podstavce jsou prolomené, hrany jsou zkosené a v jejich horní části k nim přiléhají plasticky ztvárněné voluty. Na přední straně se nachází reliéf Panny Marie Neposkvrněné (Immaculaty) stojící na hlavě hada s jablkem v tlamě, okolo hlavy má zlacenou svatozář z hvězd. Pod ní je podstavec po obvodu přerušen oblou římsou, pod kterou jsou heraldicky na levé straně uvedena jména kameníků J[AROSLAV]. HÁTLE A F[RANTIŠEK]. VEJS HOŘICE. Na zadní straně je reliéf kartuše se znakem břevnovsko-broumovského opatství, ve kterém jsou kolem ostrve

vyryty iniciály *BAB.*, pod ním je uveden letopočet *1909*. Podstavec je zakončený profilovanou římsou se stříškou, na níž je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *I.N.R.I.* nad jeho hlavou. Krucifix je přibližně 3,2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Uvedená písmena udávají, za kterého z opatů památka vznikla. Zde písmena *B.A.B.* znamenají zkratku Bruno Abbas Braunensis, v překladu Bruno opat broumovský. Jedná se o opata Bruna Čtvrtečku, který zastával funkci v letech 1887–1922.¹⁵⁶ Ten nechal v roce 1909 sám krucifix zhotovit a umístit na v témže roce nově založený hřbitov, na kterém stojí dodnes.¹⁵⁷

V. Jiří KOHL, *Kostel sv. Václava v Machově*, Polický měsíčník, č. 11, 2006, s. 21.

Machovská Lhota

40. Machovská Lhota – Krucifix (obr. č. 49)

I. Nachází se u silnice, vedle domu č.p. III/48.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce. Autorem je Bubáček z Hronova.

III. Na soklu zapuštěném do země spočívá podstavec, jehož spodní část je pyramidovitě stupňovaná. V jejím středu se na přední straně nachází bílá deska s nápisem: „*Dokonáno jest! / Budeteli věrně ctíti / Krista Pána svatý kříž, / Bůh nad Vámi bude bdíti / nemine Vás nebes říš.*“. Heraldicky na levé straně dole je uvedeno jméno kameníka „*Bubáček Hronov*“. Následuje vrchní, užší část tvořená prázdnou nikou, vedle které je na každé straně díky přesahům spodní, širší části místo pro další sochu. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Tento Sv[atý]. kříž ku / cti a slávě Boží / postavili manžele / František a Františka / Kubečkovi ve Lhotě / 1904.*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou se železným květem pro upevnění ramena s lucernou uprostřed. Na římsu přisedá soklík s jednoduchým křížem, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *I. N. / R. I.* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

¹⁵⁶ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

¹⁵⁷ Jiří KOHL, *Kostel sv. Václava v Machově*, Polický měsíčník, č. 11, 2006, s. 21.

41. Machovská Lhota – Krucifix zvaný „Nouzínský kříž“ (obr. č. 50)

I. Stojí přibližně 700 m jihozápadním směrem od hraničního přechodu Machovská Lhota / Ostra Góra ve stráni pod lesem, kudy vede žlutá turistická značka z Machovské Lhoty pod stolovou horu Bor.

II. Podstavec, socha Panny Marie a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista a kované rameno na lucernu jsou litinové. Autorem je Josef Šrámek z Dobrušky.

III. Na spodním nízkém soklu, v jehož heraldicky levém horním rohu je uvedeno jméno kameníka *J[osef]. Šrámek / v Dobrušce.*, spočívá podstavec tvořený na přední straně dole vpadlinou se zlatě zvýrazněným nápisem: „*JÁ JSEM / CESTA A PRAVDA / I ŽIVOT. / EV[AN]G[ELIUM] SV[ATÉHO] JANA 14. 6.*“. Vrchní část je tvořena modrou barvou vymalovanou nikou, ve které stojí bílou barvou natřená socha Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě a s růžencem visícím v ohbí jejího pravého lokte. Nika je po stranách zlatě orámovaná. Na zadní straně podstavce je zlatě zvýrazněný nápis: „*Postaveno nákladem / manželů / FRANTIŠKA a MARIE / TURYNských / z Nouzína / [éta]. P[áně]. 1907.*“. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou, na kterou přisedá soklík s jednoduchým písaňským křížem. Na něm spočívá zlacený korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. K soklíku je připevněno kované rameno s lucernou. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a celý natřený šedou barvou, která se dnes již na některých místech odlupuje. Kolem je kovaný plot s brankou, ke které vedou tři pískovcové schody. I přes oplocení je krucifix volně přístupný.

IV. –

V. –

42. Machovská Lhota – Krucifix (obr. č. 51)

I. Nachází se za potokem na zahradě vedle domu č.p. III/17.

II. Podstavec a sochy jsou z pískovce, krucifix je litinový. Autorem je Josef Šrámek z Dobrušky.

III. Podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Střední část podstavce předstupuje vpřed. Uprostřed ji tvoří nika s naznačenými pilastry s hlavicemi z akantových listů po stranách. V nice je umístěn reliéf Panny Marie se zkříženými rukama na prsou. Pod ní se nachází vpadlina, kde jsou stále zřetelné některé tahy vytesaných písmen ze zaniklého nápisu, který jako by byl z kamene odtesán. Pod vpadlinou je heraldicky na levé straně na soklu uvedeno jméno kameníka *J[osef] Šrámek / v Dobrušce.* Nad nikou podstavec zdobí reliéf kartuše s akanty. Nad

ním střední část podstavce zakončuje lomená profilovaná římsa. Mezi kartuší a římsou se nachází železný hřeb pro připevnění ramena s lucernou. Na ustupujících postranních částech, zepředu zdobených vpadlinami s trojlaločnými oblouky, stojí sochy světců. Heraldicky na pravé straně stojí socha sv. Josefa, jenž ve své pravé ruce drží lilii. Na levé straně stojí sv. Anna s Pannou Marií jako děvčátkem, které hledí na místo v rozmotaném svitku ve svých rukách, kam ukazuje ruka světice. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno / nákladem manželů / Josefa a Anny Maršulových / R[oku]. 1907.*“. Na vrcholu podstavce se nachází kanelurovaný kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *INRI* nad jeho hlavou. Kříž je zvýrazněný okrovou barvou, tělo Ježíše Krista bílou barvou, jeho bederní rouška hnědou barvou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, neboť stojí na soukromé zahradě.

IV. –

V. –

43. Machovská Lhota – Kříž (obr. č. 52)

I. Stojí přibližně 130 m před česko-polskými hranicemi, na kopečku vedle silnice před domem č.p. III/71.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, soška Panny Marie je z porcelánu, kovaný hřeb ve tvaru květu je železný. Autorem je Josef Šrámek z Dobrušky.

III. Na soklu zapuštěném do země spočívá stupňovitý podstavec. Na jeho spodní části je zepředu heraldicky v levém horním rohu uvedeno jméno kameníka *J[osef]. Šrámek. / Dobruška*. Střední část je zepředu tvořena vpadlinou s kruhovitě vykrojenými rohy, kde je napsáno: „*JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ I ŽIVOT. / KDO VĚŘÍ VE MNE, / BYŤ TAKÉ UMŘEL, ŽIV BUDE. / JAN 11, 25.*“. Ve vrchní části podstavce se zkosenými předními hranami se v nise nachází bílá soška Panny Marie Lurdské, na které je dole nápis: *N. D. de Lourdes*. Soška pravděpodobně není původní a byla do niky umístěna až později. Je poničena, neboť jí chybí ruce sepjaté k modlitbě. Podstavec zakončuje vrcholová římsa s kovaným hřebem ve tvaru květu, kde bývalo pravděpodobně připevněno rameno s lucernou. Na vrcholu je stříška s jednoduchým pisánským křížem, jehož střed zdobí reliéf šesticípé hvězdy, okolo které jsou v rozích z vnější strany kříže rozmístěny čtyři květy. O zakladateli a době vzniku kříže pravděpodobně informoval text, který se původně nacházel na zadní straně podstavce, a ze kterého dnes zůstalo viditelné pouze *...aka;*. Kříž je přibližně 2,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

Maršov nad Metují

44. Maršov nad Metují – Kříž (obr. č. 53)

I. Nachází se v zatáčce v zahradě u domu č.p. 33.

II. Podstavec je z pískovce, kříž a kované rameno s lucernou jsou litinové. Autorem je Antonín Kricnar.

III. Podstavec stojí na nízkém soklu, jehož přední strana je ztvárněna tak, jako by byl postaven z jednotlivých kamenů, a který zároveň vytváří schod před samotným podstavcem. Ten je tvořen v dolní části volutami, na něž navazuje ze třech stran výžlabky zúžená vrchní část podstavce zakončená vrcholovou římsou. Uprostřed zúžené části podstavce je zepředu připevněno kované rameno s lucernou. Boční strany volut jsou zdobeny reliéfem listu, kde pod ním heraldicky nalevo je uvedeno jméno kameníka A[ntonín]. Kricnar. Na přední straně pod volutami je na každé straně uveden rok, heraldicky napravo rok 1873, nalevo rok 1926. K podstavci je připevněn jednoduchý kříž, který je chráněn plechovou stříškou. Kříž měří necelé 2 m, není přístupný, jelikož stojí za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

45. Maršov nad Metují – Krucifix (obr. č. 54)

I. Stojí v kopci u silnice pod domem č.p. 26.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na soklu spočívá podstavec zakončený profilovanou římsou přecházející v trojúhelný štít s nárožními akrotériemi. Uprostřed štítu je v medailonu připevněno kované rameno s lucernou. Na štít přisedá soklík ve spodní části zdobený volutami, které z reliéfu na přední straně přecházejí na bocích do plastické podoby. Na podstavci je na bílé desce nápis: „*Vlastnímu Synu neodpu- / stil Bůh, ale pro nás / všechny vydal Jež. / Obětován jest proto, že / sám chtěl. / A neotevřel úst svých. / [ornament] / Z vřelé upomínky na / Františku Hubkovou zem- / řelou r[oku]. 1892 postaveno 1894.*“. Text včetně ornamentu je zlatě zvýrazněn. Ve spodní části krucifixu je zpodobněn neogotický portál s kružbami, rozetou, zlatě zvýrazněným krabem a po stranách s fiálami se zlatě zvýrazněnými křížovými kytkami, ve kterém stojí zlacená sv. Marie

Magdalena s křížem ve své pravé ruce a nádobkou na mast v levé, nad ní je medailon bez nápisu rámovaný věncem, následovaný zlaceným korpusem Ježíše Krista se zlacenou svatozáří v pozadí a s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

46. Maršov nad Metují – Krucifix (obr. č. 55)

I. Stojí ve stráni nad domem č.p. 1 mezi dvěma vzrostlými lípami.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Přední strana kónicky se zužujícího podstavce má kuželovitý tvar. Pod vrcholem je podstavec zúžen prostřednictvím výžlabku, pod nímž zůstal otvor nejpravděpodobněji po připevněném ramenu na lucernu. Přibližně 15 cm nad zemí je na podstavci patrný vyznačený nevelký rám, kde byl nejspíše uveden rok vzniku. Na jednoduchém kotvicovém kříži spočívá zlacený korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

47. Maršov nad Metují – Krucifix (obr. č. 56)

I. Nachází se vedle silnice, v zahradě u domu č.p. 24.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na hranolovém soklu, tvořeném z přední strany navíc jedním schodem, spočívá kónicky se zužující podstavec se skosenými předními hranami. V horní části podstavce je připevněno kované rameno na lucernu. Krucifix připevněný na podstavci je tvořen motivy květů a listů, kde květy jsou rovněž na konci ramen kříže. Ve spodní části krucifixu nad podstavcem se k sobě tisknou dva andělíčky. Nahoře je umístěn korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je vysoký zhruba 3 m, není přístupný, jelikož se nachází za plotem jako součást zahrady.

IV. –

V. –

48. Maršov nad Metují – Krucifix (obr. č. 57)

I. Nachází se před domem č.p. 13. U domu rovněž stojí tzv. „Štajerova lípa“, která je označena jako památný strom.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kovaný držák s lucernou jsou litinové.

III. Hranolový podstavec je tvořen soklem, na kterém spočívá užší podstavec, na němž je připevněn krucifix. V horní části podstavce je připevněn kovaný držák s lucernou. Krucifix je tvořen květinovými motivy, pod zlaceným korpusem Ježíše Krista je znázorněna brána z květin a nad ní v každém rohu kouká andělíček. Ježíš Kristus má ve svatozáří nad hlavou písmena *I.N. / R.I.* Krucifix je vysoký zhruba 3 m, není nijak oplocen, avšak pozemek před domem, kde památka stojí, je pravděpodobně soukromý.

IV. –

V. –

Nížká Srbská

49. Nížká Srbská – Krucifix (obr. č. 58)

I. Nachází se přibližně 200 m za mostem, vedle cesty vedoucí do Řeřišného.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové. Autorem je František Téra z Bělého.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, zepředu zdobený vpadlinou s nápisem: „*Pojďtež ke mně všickni, / kteříž pracujete a / obtíženi jste, a já vás, / občerstvím. Jer[emiáš]. 31. 25.*“. Na heraldicky levé boční straně dole je uvedeno jméno kameníka *F[rantišek]. Tera / v Bělym*. Vrchní, užší část je na přední straně tvořena vpadlinou, v jejíž horní polovině se nachází reliéf písmen *IHS*. Z něho vyzařují paprsky, které vyplňují prostor vpadliny a zároveň dopadají na reliéf beránka s křížem ležícího na knize se sedmi pečetěmi, umístěného v její dolní polovině. Pod ním je vyznačený medailon s letopočtem *188.4*. Boční strany podstavce jsou v úrovni beránka tvarovány do plastických volut, nad nimi je zdobí vyznačené rámy. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem Josefa / Umlaufa a Fr[antišky]. / manželky jeho.*“. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází reliéf mušle. Na ni přisedá soklík zakončený ustupující římsou, ke kterému je připevněno kované rameno na lucernu. Na vrcholu je umístěn krucifix, jehož spodní část představuje neorenesanční portál s antickými kanelurovanými sloupy po stranách a andělem v pokleku uprostřed. Na hlavicích sloupů sedí dva andělíčky, ten heraldicky

napravo pozvedá nad hlavu kalich, ten nalevo zase věnec. Nahoře spočívá korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí a písmeny *INRI* nad hlavou. Andělé, korpus, svatozář a písmena *INRI* jsou zvýrazněna bílou barvou. Samotný kříž je zdobený větvičkami s lístky, které na jeho koncích přecházejí v květy. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

50. Nízká Srbská – Krucifix (obr. č. 59)

I. Nachází se u silnice vedle domu č.p. 23.

II. Podstavec, sochy a krucifix jsou z pískovce, květ pro připevnění ramena s lucernou je litinový. Autorem je F. J. Černý z Hořic.

III. Středová část podstavce předstupuje vpřed. Uprostřed ji tvoří mělká nika s trojlaločným obloukem, ve které je nápis: „*O Ježíši / Spasiteli, / Mé duše / Vykupiteli, / Přijmi mne do / své ochrany, / Ve své svaté / drahé rány, / V těchto spáti / v těchto bdíti, / V těchto popřej / mi / umříti.*“. Po stranách niky jsou naznačeny pilastry s hlavicemi z akantových listů. Pod ní je nápis: „*Postaven r[oku]. 1885 nákladem / Václava Klimeše / z Nizkosrbské.*“. Heraldicky nalevo od nápisu je na ustupující postranní části uvedeno jméno kameníka *Práce sochařské / F. J. Černý / v Hořicích*. Nad nikou je ve vyznačeném poli reliéf s rostlinnými motivy. Středovou část podstavce zakončuje lomená profilovaná římsa. Mezi reliéfem s rostlinnými motivy a římsou se nachází květ pro připevnění ramena s lucernou. Na ustupujících postranních částech, zepředu zdobených vpadlinami s trojlaločnými oblouky, stojí v úrovni římsy sochy světců. Heraldicky na pravé straně stojí socha sv. Jana Evangelisty, na levé straně stojí socha sv. Marie Magdaleny se sepjatýma rukama v modlitbě. Na podstavci se nachází oválný kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

51. Nízká Srbská – Krucifix (obr. č. 60)

I. Nachází se u silnice před domem č.p. 3.

II. Podstavec, sochy a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista je litinový.

III. Podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Středová část podstavce předstupuje vpřed. Uprostřed ji tvoří nika s pilastry po stranách, ve které stojí socha Panny Marie se sepjatýma rukama k modlitbě a v ohbí jejího pravého lokte jí visí růženec. Pod nikou je na bílé desce černou barvou zvýrazněný nápis: „*Zůstaň Pane! snámi stále, / dokud ve světě trváme, / ať zde k tvoji cti a chvále, / žijeme a skonáme; / a pak při posledním kroku / přiviň duši k svému boku; / pro své svaté drahé rány / otevři nám nebes brány.*“. Nad nikou podstavec zdobí reliéf leknínu. Nad ním středovou část podstavce zakončuje lomená profilovaná římsa. Na ustupujících postranních částech stojí v úrovni římsy sochy světců. Heraldicky na pravé straně stojí socha sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, jenž ve své pravé ruce drží prapor a levou si u boku přidržuje štít. Na levé straně stojí sv. Josef, který ve své pravé ruce drží lilii a na levé chová Ježíška. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno nákladem / VÁCLAVA HUBKY / a jeho manželky / JOSEFY / roz[ená]. MAROULOVÁ. / R[oku]. 1900.*“. Na podstavci se nachází jednoduchý jetelový kříž se zlaceným korpusem Ježíše Krista, jenž má nad hlavou černou barvou zvýrazněná písmena *IN / RI*. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. Přestože nápis na podstavci říká, že krucifix byl postaven manželi Hubkovými, ve skutečnosti byla jeho zřizovatelkou pouze Josefa Hubková, která byla již v té době vdovou po rolníkovi Václavovi Hubkovi. Cena krucifixu činila 200 zlatých. 23. června 1901 byl posvěcen farářem P. Metodějem Laudínem.¹⁵⁸

V. J. KOHL, *Kostel...*, s. 21.

52. Nízká Srbská – Socha Panny Marie (obr. č. 61)

I. Stojí před domem č.p. 31, v jehož štítu se rovněž nachází socha sv. Jana Nepomuckého¹⁵⁹.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Spodní, širší část podstavce tvoří hranolový sokl, na který navazuje vrchní, užší část. Na její přední straně je ve vpadlině nápis: „*SVATÁ / PANNŮ / MARIA, / ORODUJ / ZA NÁS!*“. Nad vpadlinou je připevněné kované rameno na lucernu. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem / FRANTIŠKY HRUBÉ / a manželů JANA a FRANTIŠKY / HRUBÝCH / R[oku]. 1904.*“. Podstavec, vysoký přibližně 1,5 m, je zakončený profilovanou, zepředu vyklenutou římsou. Na něm stojí přibližně 1 m vysoká socha

¹⁵⁸ J. KOHL, *Kostel...*, s. 21.

¹⁵⁹ Srov. katalog, poř. č. 55.

Panny Marie, která má sepjaté ruce v modlitbě a v ohbí pravého lokte jí visí růženec. K soše stoupají čtyři pískovcové schody. Přestože socha stojí za plotem v zahradě před domem, plot je před ní přerušen, a tím je k ní umožněn relativně volný přístup.

IV. Zřizovatelé sochy byli nejen majiteli domu č.p. 31, ale přímo jeho zakladateli, jak dokládá zazděná cedule s nápisem: „*S pomoci Bóži / Vystaveno od / Jana a Františki / Hrubýho. 1864.*“, umístěná ve štítu domu.

V. –

53. Nížká Srbská – Kříž s Pietou (obr. č. 62)

I. Nachází se u silnice vedle domu č.p. I/109.

II. Podstavec, sochy a kříž jsou z pískovce.

III. Spodní část podstavce je zepředu na každé straně zdobena žlábkováním. Vrchní část je tvořena nikou se sochou sv. Františka s růžencem okolo pasu, který si svojí levou rukou přidržuje na prsou krucifix, pravou ruku má zdviženou ke kázání. Vedle své levé nohy má položenou lebku. Nad nikou se nachází železný hřeb, kde bylo dříve připevněno rameno na lucernu. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno ke cti Pany / Marie a za její ochranu. / Památce padlého vojína / Františka syna / Jana Šedka. / L[éta]. P[áně]. 1925.*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou. Na postranních částech zepředu zdobených třemi vyznačenými svislými pruhy jsou umístěny sochy světců. Heraldicky napravo stojí socha sv. Marie Magdaleny se sepjatýma rukama v modlitbě, na levé straně stojí socha sv. Josefa, jenž na své pravé ruce chová oblečeného Ježíška a v levé ruce drží lilii. Na vrcholu podstavce se nachází jednoduchý oválný kříž, pod nímž je v popředí umístěna plastika Piety. Kříž je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

54. Nížká Srbská – Krucifix (obr. č. 63)

I. Nachází se nad silnicí před domem č.p. I/102.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní, širší část podstavce je ze tří stran tvořena vyznačenými poli, na přední straně s nápisem: „*Kříž jest naděje křesťanů, vzkříšení / mrtvých, vůdce slepých, / berla chromých, / útěcha chudých a dřevo věčného života. / [ornament] / Nákladem Josefa Klimše, mládence / z Nížké srbské*“. Vrchní část tvoří na přední straně vpadlina

uprostřed s nikou, ve které se nachází reliéf Panny Marie s rukama složenýma na prsou. Nad nikou zdobí vpadlinu reliéf diamantového řezu ve spojení s hvězdicemi. Boční strany zdobí vpadliny s reliéfy vinoucích se větviček s lístky. Nad vpadlinami se nachází úzká profilovaná římsa, nad níž podstavec zdobí reliéf s rostlinným motivem, opakující se rovněž na bočních stranách. Mezi ní a reliéfem je k podstavci připevněno kované rameno na lucernu. Podstavec je zakončený profilovanou římsou se stříškou, na které je umístěný kříž, jehož ramena tvoří na konci akantové listy. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Pod křížem se v pokleku modlí anděl. On, korpus Ježíše Krista a písmena *INRI* jsou zvýrazněni bílou barvou. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

55. Nizká Srbská – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 64)

I. Nachází se v nice ve štítu domu č.p. 31, před kterým rovněž stojí socha Panny Marie¹⁶⁰.

II. Socha je z pískovce, svatozář je kovová.

III. Přibližně metrová socha sv. Jana Nepomuckého je umístěna v nice, jejíž konchu vyplňuje reliéf mušle. Světec je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své levé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své levé rameno. Ve své pravé ruce drží u boku palmovou ratolest. Nad hlavou má svatozář z pěti hvězd. Vzhledem ke svému umístění pod střechem domu není socha přímo přístupná.

IV. Dům, v jehož nice se socha nachází, byl postaven manželi Hubkovými v roce 1864, jak dokládá cedule zazděná ve štítu domu nad ní. Pokud tedy byla stávající socha světce zhotovena za účelem vyplnění výklenku, lze tak její vznik datovat nejdříve do 60. let 19. století.

V. –

Pěkov

56. Pěkov – Krucifix (obr. č. 65)

I. Stojí na kopci u silnice vedoucí z Pěkova do Lachova.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

¹⁶⁰ Srov. katalog, poř. č. 52.

III. Ve spodní části podstavce je rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami. V kartuši jsou vyznačeny stále znatelné iniciály *B. P.*, mezi které jsou vložena písmena *IHS*. Vedle kartuše je heraldicky vpravo číslice *17*, vlevo číslice *95*, dohromady představující vročení 1795. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami v menší rokajové kartuši vyznačený mariagram. Nad hlavou má reliéf mušle. Boční strany podstavce zdobí vyznačené rámy. Podstavec je zakončený profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou, na které spočívá soklík po stranách profilovaný volutami a uprostřed zdobený reliéfy akantového listu a mušle. Pod volutami je k soklíku připevněno kované rameno na lucernu. Na vrcholu je umístěn kříž, jehož ramena jsou tvořena rostlinnými motivy. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista. Pod krucifixem se nachází okřídlená hlava anděla, nad kterou se vznášejí dva andělci. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Iniciály *B. P.* v dolní části podstavce patří Benediktovi Pohlovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1795, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis tehdejšího pěkovského rychtáře Skalického v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Na Gruntě sedlského statku Nr Cons 4ty gest wedle cesty do Lachowa od Benedykta Poly w r. 1795tym wystaweny a aż potud w dobrem stawu zachowany cely kamenny kříž, na kteremž se obraz P. Marye wytesany nachazy. Tento kříž byl na naklad gmenowaneho Benedykta Poly na toto mjsto postawen, napis na postamentě gest litera: B. a P. a wyznamenawa: Benedykt Pola. Před tjmto křížem stawal na tomto mjstě dřeweny kříž*“.¹⁶¹ Podle citovaného zápisu nahradil původní dřevěný kříž stávající krucifix. Avšak ani ten se podle zápisu nedochoval ve své původní podobě, neboť jeho vrchol dříve představoval kamenný a nikoli litinový kříž, jako je tomu dnes. Krucifix byl dne 28. 1. 2004 zapsán jako kulturní památka.¹⁶²

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100815.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky... I*, s. 150.

¹⁶¹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁶² NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100815.

57. Pěkov – Krucifix (obr. č. 66)

I. Stojí v kopci u silnice vedoucí z Pěkova do Lachova mezi dvěma vzrostlými javory kleny.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Kónicky se zužující podstavec je tvořený třemi částmi. Spodní část podstavce je na přední straně zdobena vyznačeným rámem. Nad ním je heraldicky vpravo vyznačena iniciála *W.*, vlevo iniciála *K.*, pod ním je heraldicky vpravo vyznačena číslice *17*, vlevo číslice *95*, dohromady představující vročení 1795. Stejně vyznačené rámy zdobí i boční strany této části, která je zakončena ustupující zaoblenou římsou. V prostřední části se nachází mělká nika, v horní polovině tvořená reliéfem rokaje. Její prostor vyplňuje reliéf sv. Veroniky držící roušku, jejíž součástí je dnes již zcela zrezivělá kovová destička, kde byla s největší pravděpodobností dříve namalována tvář Ježíše Krista představující veraikon. Na rouchu světice jsou patrné zbytky červené barvy. Boční strany zdobí vyznačené rámy. Vrchní část je po stranách rámovaná reliéfy rokajů, uprostřed kterých stojí na římsě tvořené do středu směřujícími volutami reliéf sv. Václava. Světec je ztvárněn s knížecí čapkou na hlavě, ve své pravé ruce drží prapor, levou rukou si u boku přidržuje štít. Heraldicky pravou boční stranu podstavce zdobí dole reliéf rokaje, nahoře reliéf dvou pod sebou zavěšených lilií. Levou boční stranu zdobí rám tvořený reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený ze stran zúženým soklíkem, na kterém je připevněný kříž s květy na konci ramen. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Na písmenech jsou patrné zbytky zlatého nátěru. Pod Ježíšem kříž z každé strany zdobí směrem k němu se vinoucí olistěná snítka. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Inicialy *W. K.* v dolní části podstavce patří Václavovi Klemtovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1795, o jehož vzniku spolu s jeho popisem hovoří zápis tehdejšího pěkovského rychtáře Skalického v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Na Gruntě sedlského statku Nr Cons Ini stogj wedle cesty do Lachowa kamenný kříž s plechowym krucyfixem, a dole pod njm w slaupě se wynachazy obraz sw. Waclawa a sw. Weronyky w kameně wytesany. Tento kříž byl puwodně nakladem Waclawa Klemty w r. 1795 wystawen. Napis na něm gest litera: W. a K. /:a Waclaw Klemt znamena:/*“.¹⁶³

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁶³ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky... I*, s. 150.

58. Pěkov – Krucifix (obr. č. 67)

I. Stojí za potokem pod statkem č.p. 91, zakrytý smrky a okolo rostoucími keři.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní část podstavce je nahoře tvořena do středu směřujícími volutami. Pod nimi jsou vyznačeny iniciály *J. W.*, níže pak písmena *IHS* a zcela dole je uvedeno vročení 1797. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami vyznačený mariagram. Nad hlavou má reliéf mušle. Na zadní straně podstavce je špatně čitelná část nápisu: „*Obnoveno / roku 1864 / od manželu / ...*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou, ke které je nahoře připevněno kované rameno na lucernu. Na vrcholu podstavce se nachází jednoduchý jetelový kříž, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není volně přístupný, neboť se nachází na soukromém pozemku.

IV. Iniciály *J. W.* v dolní části podstavce patří Jiřímu Vackovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1797, o jehož vzniku spolu s jeho popisem hovoří zápis tehdejšího pěkovského rychtáře Skalického v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, jenž zní: „*Na gruntě sedlskeho statku Nr. Cons 33ti stogj wedle sylnice do Braunowa kamenný křjž a w něm zasazený plechový krucyfix. Tento křjž byl w r. 1797 na naklad Jiřiho Wacka wystawen. Na postamente gsau litery: J. W. a wyznamenawagj: Jiři Wacek*“.¹⁶⁴ Krucifix byl 27. 1. 2004 zapsán jako kulturní památka.¹⁶⁵

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100814.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 102.

59. Pěkov – Krucifix (obr. č. 68)

I. Nachází se na svahu nad silnicí vedoucí k místnímu kravínu vedle statku č.p. 6, mezi dvěma vzrostlými břízami.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

¹⁶⁴ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁶⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100814.

III. Ve spodní části podstavce je rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami, ve které je dole vyznačený letopočet 1799. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých je reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní jsou mezi dvěma výraznými volutami reliéfně ztvárněné symboly Kristova utrpení, které představují heraldicky zleva trnová koruna, tři hřeby a bodec. Nad hlavou má reliéf rokaje. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajů. Podstavec je zakončený vrcholovou, na přední straně vyklenutou římsou. Na ní spočívá soklík po stranách profilovaný volutami, mezi kterými se na přední straně nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Pod ním je k soklíku připevněno kované rameno s lucernou. Na vrcholu je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, není volně přístupný, neboť se nachází na soukromém pozemku.

IV. Krucifix byl dne 27. 1. 2004 zapsán jako kulturní památka.¹⁶⁶

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100816.

60. Pěkov – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (obr. č. 69–70)

I. Nachází se na kopečku u rozcestí silnic směrem do Broumova a do Lachova, vedle domu č.p. 140.

II. Podstavec a plastika svaté Trojice jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Vpřed předstupující středová část podstavce je uprostřed tvořena nikou, v níž se nachází reliéf Panny Marie. Nad nikou je umístěný reliéf festonu tvořeného listy, jenž zároveň po stranách rámuje její horní polovinu. Dolní polovinu niky po stranách rámuje reliéfy volut. Pod ní je v kartuši tvořené volutovými úseky vyznačený mariagram. Zcela dole se nachází ve vyznačeném poli zakončeném ve spodní části z každé strany třemi kapkami nápis: „*Vzpomeň o Královno milá, / že nebylo slycháno, / abys koho opustila, / když k Tobě jest voláno: / Oroděj oroděj za nás!*“. Ustupující postranní části jsou profilovány nahoře menšími a dole většími volutami. Na zadní straně podstavce je ve vpadlině nápis: „*Nákladem manželů / Jana a Anny Tér / z Pěkova / roku 1830. / [ornament] / Obnoveno od manželů / František a Marie Tér / roku 1885.*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou, ke které je připevněno kované rameno na lucernu. Na ní spočívá soklík zdobený reliéfem krucifixu mezi čtyřmi hlavami andělíčků s křídly,

¹⁶⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100816.

pod níž je položena lebka se zkříženými hnátama. Na vrcholu je umístěna plastika Nejsvětější Trojice Boží. V oblacích sedí na zeměkouli Bůh Otec a Syn, kteří mezi sebou drží kříž, na němž v podobě holubice spočívá Duch svatý. Po stranách podstavce stojí dva samostatné pilířky, kde dříve stávaly sochy světců. Ze sochy na heraldicky levém pilířku zůstal pouze fragment světcových nohou, vedle kterých leží ovce. Sousoší ohraničuje pískovcová balustráda se čtyřlísty, mezi kterými její vnější stranu zdobí reliéfy květů. Sousoší je přibližně 4 m vysoké a zcela přístupné.

IV. Pozůstalý fragment nohou světce s vedle ležící ovci na heraldicky levém pilířku patřil soše sv. Jana Křtitele, na pravém pilířku se nacházela socha sv. Antonína, jak dokládá popis sousoší v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, jenž zní: „*Na dědičnem Gruntě sedlskeho statku Nr Cons 3ti stogj kamenná a pěkně ozdobená Statue. Neysvětěgssj Trogice s nápjssem w předu: „Omnipotens Dominus Trinus adoretur in Uno.“ Poprawe straně této hlawnj Statue stogj malá socha kamenna sw. Antonina, po lewe strane pak mala kamenna socha sw. Jana Křtitele, a kolem gest sylna kamenna mřjže. Tato Statue gest puwodně založena a wystawena nakladem Jana a Anny Therowských manželů w r. 1830tym gak to napis w zadu na hlawnj Statui wykazuje, a stogj na rozcestj sylnice do Lachowa a Braunowa*“.¹⁶⁷ Zmíněný latinský nápis, který se měl podle citovaného zápisu nacházet na přední straně plastiky, nyní zcela chybí. Na rozích balustrády se dříve nacházely pískovcové koule, které vpředu doplňovaly dvě pískovcové šišky. Chybějící sochy světců i koule se šíškami byly pravděpodobně ukradeny v roce 2002. Dne 30. 3. 1995 bylo sousoší zapsáno jako kulturní památka.¹⁶⁸

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 10168/6-5847.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Knih...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.

61. Pěkov – Krucifix (obr. č. 71)

I. Nachází se na louce mezi dvěma vzrostlými lípami na západním kopci nad Hony, přibližně 700 m západním směrem od krucifixu¹⁶⁹ stojícího na návsi zmíněné vesnice.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

¹⁶⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁶⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 10168/6-5847.

¹⁶⁹ Srov. katalog, poř. č. 30.

III. Podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Spodní část podstavce je dole po obvodu zdobena reliéfy listů, nahoře je zakončena profilovanou na přední straně částečně ulomenou římsou. Na přední straně je nápis: „*O Mensch! / der du vorbei gehst, / erwage wie hoch dein / Heiland deine Seele / schatzst da er sein Leben / darauf opferte.*“. Vrchní, kónicky se zužující část podstavce dole zdobí reliéf oblaku, na kterém leží beránek s praporem. Nad ním se nachází reliéf Panny Marie stojící na oblaku s oblečeným Ježíškem na své pravé ruce. V levé ruce drží světice kouli, ke které Ježíšek natahuje svoji levou ruku. Každý má těsně nad hlavou reliéf svatozáře. Nad nimi se nachází reliéf festonu, tvořený listy s květem uprostřed a po stranách zakončený hrozny vína. Boční strany zdobí vždy dva reliéfy rozet, které uprostřed podle stále viditelných otisků doplňoval na každé straně totožný reliéf rokaje. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Errichtet / Josef und Anna / Meizner / aus Pikau. / 1864.*“. Podstavec zakončuje profilovaná, na přední straně vyklenutá římsa zdobená po obvodu zubořezem. Na vrchol římsy přisedá stříška po obvodu zdobená obloučkovým vlysem, na které je připevněný krucifix. Jeho spodní část tvoří dva klečící andělíci se sepjatýma rukama v modlitbě, kteří na svých křídlech nesou římsu, na níž uprostřed na kolenou truchlí Panna Marie a po boku jí stojí sv. Marie Magdalena a sv. Jan Evangelista. Nad nimi se nachází prázdný medailon rámovaný věncem, následuje korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí a s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Přestože byl krucifix postaven v roce 1864, posvěcen byl až o čtyři roky později, přesně 30. října 1868. Zřizovatel památky, sedlák Josef Meisner, byl majitelem statku č.p. 46.¹⁷⁰

V. C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 74.

62. Pěkov – Krucifix (obr. č. 72)

I. Stojí mezi dvěma vzrostlými jírovci maďaly přibližně 100 m východním směrem od polní cesty spojující místní kravín a silnici vedoucí z Pěkova do Lachova. V místě, kde se cesta napojuje na silnici, stojí jiný krucifix¹⁷¹, od něhož je tento vzdálený přibližně 350 m východním směrem, od kravína je vzdálený přibližně 450 m severozápadním směrem.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

¹⁷⁰ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 74.

¹⁷¹ Srov. katalog, poř. č. 56.

III. Kónicky se zužující podstavec je tvořený třemi částmi. Na heraldicky pravé straně spodní části je nápis: „*obnoveno jest od / Františka a maželki jeho / ANI sejdle r[oku]. 1886.*“. Nad ním tuto část podstavce po obvodu zdobí listovec. Následuje profilovaná římsa, přecházející ve střední část podstavce. Ta je zepředu tvořena mělkou nikou, ve které se nachází reliéf sv. Jana Nepomuckého s krucifixem v náruči. Nad nikou střední část zakončuje ustupující, zaoblená římsa, jež přechází ve vrchní část. Ta je na přední straně rovněž tvořena mělkou nikou, pod níž ji navíc zdobí reliéf rokaje. Niku vyplňuje reliéf Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě. Na vrcholu podstavce je připevněn jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *INRI* nad jeho hlavou. Pod křížem je ztvárněno sedm osob. Uprostřed klečí Panna Marie, heraldicky na pravé straně vedle ní pravděpodobně klečí sv. Marie Magdalena a vedle stojí sv. Marie Kleofášova, na levé straně pak vedle Marie stojí sv. Jan Evangelista. U jejich nohou se nacházejí hlavy třech dalších osob, představujících pravděpodobně dav či další truchlíci, kteří byli přítomni ukřižování. Postavy pod křížem i korpus Ježíše Krista spolu s písmeny *INRI* jsou zvýrazněny žlutou barvou. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký, není zcela přístupný, neboť okolní pozemek slouží jako pastvina pro dobytek, a nelze se tak k památce volně dostat.

IV. Krucifix byl podle uvedeného vročení opraven v roce 1886. Informace o době vzniku se nedochovaly, avšak podle roku obnovy se lze domnívat, že byl postaven pravděpodobně někdy v průběhu 1. poloviny 19. století.

V. –

63. Pěkov – Smírčí kříž Cyrilometodějský zvaný „Baba“ (obr. č. 73)

I. Nachází se vlevo u silnice směrem do Broumova, nad potokem naproti domu č.p. 133.

II. Kříž je z pískovce.

III. Vodorovná ramena kříže jsou šikmo tesaná, hořejší rameno je střechovitě tesané. Není na něm patrný žádný nápis či vytesané znamení. Kříž je přibližně 80 cm vysoký a zcela přístupný.

IV. Přestože vznikl pravděpodobně v 16. století,¹⁷² podle lidového vyprávění je na místě, kde kříž stojí, pohřbený pruský voják, který v roce 1866 jako první padl v místní potyčce.¹⁷³ Kříž byl dne 3. 5. 1958 zapsán jako kulturní památka.¹⁷⁴

¹⁷² NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 46256/6-1835.

¹⁷³ B. PALMA, *Cyrlometodějské kříže...*, s. 77.

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 46256/6-1835.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 103.; B. KULÍŘ, *Zapadlé rovy*, s. 37.; B. PALMA, *Cyrlometodějské kříže...*, s. 77.; V. URFUS – J. VÍT – S. WIESER a kol., *Kamenné kříže...*, s. 197.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

64. Pěkov – Smírčí kříž Cyrilometodějský (obr. č. 74)

I. Nachází se vlevo u silnice směrem do Broumova v ohradní zdi před domem č.p. 150.

II. Kříž je z pískovce.

III. Na rovnoramenném kříži, umístěném v zaklenuté nice, jsou na ramenech šikmo vytesané meče. Kříž je přibližně 1 m vysoký, přístupný pouze zepředu, neboť je zasazený do ohradní zdi.

IV. Přestože vznikl pravděpodobně v 16. století,¹⁷⁵ podle lidového vyprávění stojí kříž na místě, kde byl pohřben český voják, který zde padl v roce 1866.¹⁷⁶ Kříž byl dne 3. 5. 1958 zapsán jako kulturní památka.¹⁷⁷

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 34368/6-1834.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 103.; B. PALMA, *Cyrlometodějské kříže...*, s. 77.; V. URFUS – J. VÍT – S. WIESER a kol., *Kamenné kříže...*, s. 198.; J. VANĚK, *Monolitické kříže*, s. 117–135.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

65. Pěkov – Krucifix (obr. č. 75)

I. Stojí u silnice směrem do Broumova vedle domu č.p. 24.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní část podstavce tvoří ze tří stran vyznačená pole, jejichž vnitřní prostor jako by byl nedávno znovu vytesán, čímž byl odstraněn i nápis na přední straně, na který odkazuje jen několik zbylých písmen. Nad vyznačenými poli je zaoblená ustupující římsa přecházející ve vrchní část podstavce. Ta je tvořena na přední straně vyšší nikou a na bočních stranách nižšími nikami, nacházejícími se mezi korintskými sloupy, které zároveň představují hrany podstavce. Na přední straně podstavce sloupy spojuje trojlaločný oblouk, jenž se klene nad prázdnou nikou. Mezi ní a obloukem je k podstavci připevněné kované rameno na lucernu. Nad bočními nikami přechází

¹⁷⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 46256/6-1835.

¹⁷⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 34368/6-1834.

¹⁷⁶ B. PALMA, *Cyrlometodějské kříže...*, s. 77.

¹⁷⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 34368/6-1834.

podstavec do stříšek, které jsou uprostřed po obvodu zdoben bobulemi. Heraldicky v pravé boční nise je reliéf postavy sv. Jana Nepomuckého v tradičním oděvu a biretem na hlavě, držící ve své pravé ruce krucifix a v levé palmovou ratolest. Levou boční niku vyplňuje reliéf pravděpodobně postavy sv. Kateřiny, která ve své levé ruce drží knihu, pravou ruku má položenou na prsou. Oba světcí stojí na reliéfně ztvárněných konzolách, které se nachází rovněž pod nikou na přední straně. Obvod podstavce pod nikami zdobí prolamovaná římsa, pod kterou je na přední straně zasazená černá deska, kvůli jejímu částečnému poškození s neúplným nápisem: „*O! Kříži přesva.. / doufání mé jed..., / na něm. Bůh roz.... / dokona. spasení .é.*“. Na vrcholu podstavce je umístěn šestiboký kříž s korpusem Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký, není nijak oplocen, avšak pozemek, na kterém stojí, je soukromý.

IV. –

V. –

66. Pěkov – Krucifix (obr. č. 76)

I. Stojí na okraji Honů v zahradě u domu č.p. 75, vedle cesty vedoucí okolo rybníku do vesnice.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Kónický se zužující podstavec je dole tvořený jednoduchým soklem, který je ze tří stran zdobený vpadlinami, uvnitř vymalovanými černou barvou. Vpadlina na přední straně obsahuje nápis: „*Zum hohe / unsers He / rn Jesu / Christi.*“. Vrchní část podstavce uprostřed zdobí reliéf šátku. Nad ním je reliéf věnce se žlutou barvou zvýrazněnými písmeny *IHS* uprostřed. Pod šátkem je nápis: „*O Mensch .. / ohne Grafs / vorbei gedenke / Jesu dem / Erlöser sei.*“, který je špatně čitelný, neboť ho překrývá šedá barva, kterou je celý podstavec natřený. Na každé straně podstavce je uprostřed reliéf květu. Podstavec zakončuje vrcholová římsa, tvořená ze tří stran volutovými segmenty, pod kterými je na každé straně uprostřed reliéf hroznu vína s lístky po stranách. Těsně pod římsou je obvod podstavce zdoben zubořezem, pod kterým je na přední straně připevněno kované rameno. Krucifix je v dolní části tvořen cedulí po stranách zdobenou volutami, uprostřed které je pravděpodobně postava andělíčka. Nad cedulí je stříška se srdcem uprostřed, na které stojí anděl. Následuje medailon s písmeny *IHS* rámovaný věncem, jenž je stejně jako písmena zlatě zvýrazněný. Nad ním je zlacený korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, protože se nachází v zahradě za plotem.

IV. –

V. –

67. Pěkov – Krucifix (obr. č. 77)

I. Stojí u chalupy č.p. 92 v oblasti zvané Končiny, nacházející se na kopci nad Pěkovem napravo od silnice směrem do Lachova.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Jednoduchý hranolový podstavec, ve spodní části tvořený nízkým širokým soklem, na přední straně zdobí černou barvou zvýrazněná vpadlina, ve které je zlatě orámovaný a zvýrazněný nápis: „*POSTŮJ, ČLOVĚČE, / A VZPOMEŇ NA TY, / KTEŘÍ ODEŠLI.*“. Pod ní je umístěna černá deska se zlatě orámovaným a zvýrazněným nápisem: „*VĚNOVÁNO PAMÁTCE NA NAŠE BLÍZKÉ: / BOŽENA, FRANTIŠEK a HELENA BIRKOVI / JOSEF HAŠEK / FRANTIŠEK STÁREK.*“. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou, na které je připevněn kříž s rameny zdobenými květinovými motivy. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Pod ním stojí uprostřed akantových listů Panna Marie s rukama složenýma na prsou. Oba světci spolu s písmeny *INRI* a akantovými listy jsou zvýrazněny zlatou barvou. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

Police nad Metují

68. Police nad Metují – Selendrův sloup (obr. č. 78)

I. Nachází se na Komenského náměstí před kostelem Nanebevzetí Panny Marie, vedle domu č.p. 2.

II. Podstavec, sloup a koule jsou z pískovce, kříž je litinový.

III. Na třístupňovém soklu částečně zapuštěném do země je umístěn hranolový podstavec tvořený na každé straně reliéfem kartuše a zakončený profilovanou římsou. Na přední, západní straně se nachází kartuše s korunou a pod ní písmena *MF*; na zadní, východní straně je kartuše s pozvednutou rukou v plátovém brnění držící v hrsti tři pštrosí pera – znak Zelendářů (Selenderů) z Prošovic; na heraldicky pravé, severní straně je kartuše s šikmo položenou ostrví – znakem broumovského kláštera; na heraldicky levé, jižní straně se nachází kartuše se třemi růžemi mezi dvěma kosmými

břevny – znakem břevnovského kláštera. Na podstavci stojí ionský sloup s dřikem ovitým úponky s lipovými listy dole a javorovými listy nahoře, zakončený volutovou hlavicí, po stranách zdobenou reliéfy akantových listů. Na abakusu dole po obvodu zdobeném zubořezem je umístěn plintus na přední straně s vyznačeným letopočtem 1617 a na něm koule se zlaceným jetelovým křížem. Přibližně 5 m vysoký sloup je ohraničen čtyřmi pískovcovými sloupky spojenými železnými řetězy, přesto je relativně volně přístupný.

IV. Podle tradovaného vyprávění nechal sloup v roce 1617 postavit opat Wolfgang Zelendár (Selender) z Prošovic pro obyvatele Police, kteří ho ochotně přijali a chránili, když byl protestanty za zboření jejich kostela vyhnán z Broumova. „*Ke zřízení tohoto pamětního sloupu tedy došlo z vděčnosti na věčnou památku věrnosti a oddanosti, kterou mu Poličtí v jeho nejvyšší nouzi prokázali*“.¹⁷⁸ Tuto vděčnost mají podle některých výkladů (S. Brandejs, K. Janský, C. F. Kaněra, V. V. Tomek) na podstavci znázorňovat písmena M F, znamenající Mei Fideles neboli Moji Věrní, na opačné straně pak ruka hrožící Broumovským metlou. Zcela jiný výklad podal A. Cechner, podle kterého písmena M F znamenají iniciály panovníků Matyáše a Ferdinanda, znázorněná ruka na opačné straně pak nehrozí metlou, ale drží svazek klasů. S pravděpodobně nejsprávnějším výkladem, co se týče znázorněné ruky, přišli S. Brandejs a M. Pichl, podle kterých se jedná o vyobrazení rodového znaku Zelendárů, tedy ruky držící tři pštrosí pera, ačkoli Pichl chybně psal o pavích perech. Nejednotnost panuje i ohledně roku vzniku sloupu. Přestože vročení pod koulí datuje jeho vznik do roku 1617, kladli někteří autoři (S. Brandejs, K. Janský, E. Poche a kol., V. V. Tomek) jeho vznik do roku 1619, ve kterém podle nich opat Zelendár uprchl z Broumova.¹⁷⁹ Tyto neshody pravděpodobně zčásti zavinil fakt, že o vytesaném vročení nejspíše zmínění autoři vůbec nevěděli, neboť se o něm kromě Kaněry a zápisu ve farní knize z roku 1860 nikdo nezmínil. „*Povšiml si ho kdysi místní regionální historik, učitel Karel Beil (pozdější okresní archivář v Broumově), který se v souvislosti s tím pozastavil nad disproportcemi Tomkova tvrzení*“.¹⁸⁰ Podobně jako Beil i Pichl s Tomkovým líčením Zelendárova útěku z Broumova do Police nesouhlasil, či lépe řečeno ho zcela odmítl. Podle něho „*Selenderův sloup nebyl postaven jako symbol díky Polickým za poskytnutý azyl, protože se opat po svém útěku z Broumova vůbec v Polici neobjevil. Sloup byl*

¹⁷⁸ Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 194.

¹⁷⁹ Tomek konkrétně píše, že opat unikl v noci 5. února 1619.

¹⁸⁰ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 19.

postaven nákladem broumovských benediktinů za tehdejšího úřadu opata Wolfganga Selendera, podle datace na sloupu roku 1617 – tedy na začátku 17. století. Také zpráva o nočním útěku opata zavátými Stěny Pánovou cestou je pouze romantickou pověstí bez historického podkladu¹⁸¹. Původně stál sloup na náměstí, odkud byl kvůli vztyčení mariánského sloupu¹⁸² v roce 1707 přemístěn na stávající místo před kostelem.¹⁸³ Poprvé byl sloup obnoven v roce 1845, kdy byl na příkaz vrchnosti barevně štafírován a koule na vrcholu pozlacena.¹⁸⁴ K další obnově došlo v roce 1977, kterou provedl akademický sochař František Bartoš z Hradce Králové.¹⁸⁵ Naposledy byl sloup restaurován v roce 2002.¹⁸⁶ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.¹⁸⁷

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 194.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 20424/6-1848.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 166.; Státní okresní archiv Náchod (dále jen SOKA Náchod), f. Archiv města Police nad Metují (dále jen AM Police n. Met.) III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 137, 223.; SOKA Náchod, f. Farní úřad Police nad Metují (dále jen FÚ Police n. Met.), kn. 3, fol. 36–37.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 85–86, 99–100.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 268–269.; K. JANSKÝ, *Průvodce...*, s. 16.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 145–147.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 35, 36, 55, 318–319.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 18–20.; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. 3, P–Š*, Praha 1980, s. 124.; Václav Vladivoj TOMEK, *Příběhy kláštera a města Police nad Metují*, Praha 1881, s. 103–104, 182.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

69. Police nad Metují – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (obr. č. 79–80)

I. Nachází se uprostřed Masarykova náměstí.

II. Podstavec, sloup a socha jsou z pískovce, koruna a meč jsou železné, kované konzoly na lucerny jsou litinové. Autorem je Jan Brokof.

¹⁸¹ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 20.

¹⁸² Srov. katalog, poř. č. 69.

¹⁸³ Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 194.

¹⁸⁴ Státní okresní archiv Náchod (dále jen SOKA Náchod), f. Archiv města Police nad Metují (dále jen AM Police n. Met.) III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 223.

¹⁸⁵ I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 150.

¹⁸⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 166.

¹⁸⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 20424/6-1848.

III. Na třístupňovém soklu zapuštěném částečně do země je umístěn hranolový podstavec zakončený profilovanou římsou. Jeho přední, východní stranu tvoří reliéf věnce se znakem břevnovsko-broumovského opatství, který nahoře po stranách doplňují písmena *O:AB* a dole vročení 1707; na zadní, západní straně je nápis: „*Ó MARIA! / Dein, und deines / Sohnes Schmerzen / Drucke tieff in / unsre Herten / Zur Gesellschaft / hier im Leid, / dorten in der / Himmels Freud.*“; na heraldicky pravé, jižní straně se nachází nápis: „*GLORIAE / MATRIS DOLOSAR / STATVA / ERECTA EST*“, obsahující chronogram s letopočtem 1707; na heraldicky levé, severní straně je nápis: „*O Maria / Twau Bolest / a Syna twého / wtiskniž mi / do Srdcze mého / dey nam zded / spolu želeti / w nebi stebau / se tiessiti*“. Na římsě nad německým nápisem na zadní straně podstavce je druhotně připevněná kovová cedulka s nápisem: „*ZRESTAUROVÁNO VR[OCE]. 2003 / Antonínem a Martinem WAGNEREM / DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM*“. Na podstavci stojí korintský sloup s dřikem ovinutým úponky s květy růže, mezi nimiž jsou vpleteny nástroje umučení Ježíše Krista. Nad patkou je sloup po obvodu zdoben zlatě zvýrazněnými akantovými listy. Podstavec se sloupem je přibližně 5,5 m vysoký. Na vrcholu sloupu stojí přibližně 1,5 m vysoká socha Panny Marie s pozlacenou korunou na hlavě, jež si svojí levou rukou přidržuje roucho, pravou ruku má položenou na prsou v místě, kde má do hrudi zabodnutý pozlacený meč. V rozích podstavce jsou k němu a sloupu připevněny čtyři kované konzoly na lucerny. Sloup se sochou je zcela přístupný.

IV. Popis sloupu zaznamenal v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti v roce 1837 tehdejší polický farář František Brand, který napsal: „*Ein Statue auf dem städtischen Ringplatze befindlich ist ganz von Stein, meisterlich gearbeitet, und mit einem steinernen Gelender umfassen, zu welchem zweien steinerne Stufen führen. Auf dem regelmässig und sehr proportionirt gebautem steinernen, mit 4 herzförmigen schönen Laternen gezierten Postamente erhebt sich eine circa 2 Klaftere lange mit, in Stein gehauenen Guirlanden umwundene Säule worauf in Lebensgrosse die Figur Matris Dolorosae mit einer stark vergoldeten Krone auf der Haupte und einem gut vergoldetem Schwerdte im Herzen ruht. Am Sokl vorbenenter Statue befindet sich das Wappen des Benediktiner Stiftes zu Braunau mit der Gravirung der Buchstaben O: A: B: Othmarus Abt zu Braunau: An: 1707. Dann prangt das Chronographicon: GLorIae*

*MatrIs DoLorosae StatVa ereCta est.*¹⁸⁸ Sloup se sochou Panny Marie Bolestné nechal pro Polici zhotovit v roce 1707 opat Otmar Zinke, jehož iniciály jako opata, rozepsané v citovaném popisu, jsou spolu s vročením rovněž vytesány na podstavci. „*Již roku 1706 byl k tomu powolán sochař z Prahy do Police, kterýž zhotowiw sochu žádanou nejspíš w Praze, roku potomního 1707 počal dne 11 Srpna dělati slaup dwa sáhy vysoký, na kterém měla býti postawena*“.¹⁸⁹ Tímto pražským sochařem byl nepochybně Jan Brokof, který nedlouho předtím zhotovil pro benediktiny mariánský sloup v Broumově. Důkazem o jeho autorství je „*vedle analogií ve formálním řešení polické mariánské sochy a soch na sloupu v Broumově [...] skutečnost, že na nedatované a nepodepsané specifikaci Brokofovy práce pro klášter (zvláště na broumovský mariánský sloup) se nacházejí tyto položky za práce pro polický sloup:* „*Item die Statua zu Politz Unser Lieben Frauen 30 Thaller, macht – 45 fl. Das Capitäl kostet der Statua gleich in einen Preyss, begehre aber nur – 20 fl*“.¹⁹⁰ Pro vztyčení sloupu bylo na náměstí vybráno místo, kde dosud stál tzv. Selendrův sloup¹⁹¹, který byl proto přemístěn před kostel, kde stojí dodnes.¹⁹² Určené místo bylo 2. září 1707 posvěceno superiorem P. Prokopem Jaškem OSB. Sloup byl na něm vztyčen 27. září 1707. Vysvěcen opatem Otmarem byl až téměř o rok později, přesně 9. září 1708.¹⁹³ K první celkové obnově sloupu došlo ve 30. letech 18. století, kdy byla socha kromě zlacení opatřena korunou zhotovenou v Trutnově.¹⁹⁴ Tato obnova a štafirování stály necelých 123 zlatých.¹⁹⁵ 30. dubna 1740 byl sloup doplněn dvěma lucernami, které byly darem tehdejšího rychtáře Melichara Rajmana.¹⁹⁶ Podruhé byl sloup obnoven v roce 1766 při příležitosti stoletého výročí založení „Mariánského Bratrstva sedmiboletné Matky Boží“ v Polici. Tehdy byla socha na náklad bratrstva opravena a opatřena novou, zlacenou korunou, jejíž cena činila 40 zlatých.¹⁹⁷ K další, tentokrát důkladné opravě a barevnému ozdobení sochy došlo rozhodnutím obce v roce 1867. Pracemi byl za částku

¹⁸⁸ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

¹⁸⁹ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 181–182.

¹⁹⁰ I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 146.

¹⁹¹ Srov. katalog, poř. č. 68.

¹⁹² SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 137.

¹⁹³ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182.

¹⁹⁴ Nelze přesně říci, v jakém roce k této opravě došlo, jelikož kronikář Jan Lege zasazuje tuto událost do roku 1730 a kronikář Josef Brandejs až do roku 1739. Kromě těchto dvou pramenů se o této obnově sloupu nikdo nezmiňuje.

¹⁹⁵ SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 116–117.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 213–214.

¹⁹⁶ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 149.

¹⁹⁷ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 303.

490 zlatých nakonec pověřen Antonín Pátý z Úpice, který nahradil pana Drašnara z Nového Hrádku, o němž obec uvažovala nejdříve.¹⁹⁸ V té době byla okolo sloupu odstraněna kamenná ohrádka a nahrazena čtyřmi pískovcovými sloupky spojenými železnými řetězy. Ty nahradil v roce 1901 ozdobný kovový plot, zhotovený broumovským zámečníkem Hermannem Raudachem.¹⁹⁹ K další obnově došlo v roce 1924 nákladem P. Celestina.²⁰⁰ Od června do srpna 1977 byl sloup restaurován akademickým sochařem Františkem Bartošem z Hradce Králové.²⁰¹ Naposledy byl restaurován v roce 2003 akademickými sochaři Antonínem a Martinem Wágnerovými ze Dvora Králové, jak o tom rovněž informuje sama cedulka připevňená na podstavci. Sloup byl dne 3. 5. 1958 zapsán jako kulturní památka.²⁰²

V. Děkaný úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 192, 194.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 28950/6-1849.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 167.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met., kn. 223, fol. 28–31, 194.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 137, 146, 149.; SOkA Náchod, f. FÚ Police n. Met., kart. 44.; SOkA Náchod, f. FÚ Police n. Met., kn. 3, fol. 36–37.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 116–117.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 213–214.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 269–270.; K. JANSKÝ, *Průvodce...*, s. 15.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 67–68.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 145–151.; Věra NEJEDLÁ, *Jan Brokoff*, Umění XII., 1964, s. 20, 26.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 55–56, 65, 79, 127, 154, 276, 322.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 7–9.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; A. SKALICKÝ, *Barokní mariánské sloupy...*, s. 14.; J. SLOUKA, *Mariánské a morové sloupy...*, s. 164–165.; A. ŠORM – A. KRAJČA, *Mariánské sloupy...*, s. 198–201.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 181–182, 303, 351.; Milada VILÍMKOVÁ – Pavel PREISS, *Ve znamení břevna a růží: historický, kulturní a umělecký odkaz benediktinského odkazu v Břevnově*, Praha 1989, s. 196.; Jiří VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

¹⁹⁸ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met., kn. 223, fol. 30.

¹⁹⁹ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 8.

²⁰⁰ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met., kn. 223, fol. 194.

²⁰¹ I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 149–150.

²⁰² NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 28950/6-1849.

70. Police nad Metují – Sloup sv. Marka (obr. č. 81)

I. Stojí vlevo pod vrcholem kopce nad silnicí vedoucí z Police nad Metují do Bezděkova nad Metují v místě zvaném „Zákopanice“. Je zakrytý okolo rostoucími keři.

II. Podstavec, sloup a deska jsou z pískovce, kříž je železný.

III. Toskánský sloup stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, zakončeném profilovanou římsou. Na abakusu je umístěna deska, na čelních stranách zdobená vpadlinami, na bočních stranách profilovaná nahoře a dole volutami. Na vrcholu desky je připevněn jednoduchý kříž. Sloup je přibližně 5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Sloup nechal v roce 1716 spolu se třemi dalšími sloupy²⁰³ postavit opat Otmar Zinke. Nahradily dřívější dřevěné sloupy a pravděpodobně představovaly hraniční sloupy vymezující hranice klášterního panství. Vždy na den sv. Marka, tj. 25. dubna, se k nim tradičně konalo procesí vedené superiorem.²⁰⁴ V desce na abakusu byl pravděpodobně dříve zasazen obraz sv. Marka.²⁰⁵ Sloup byl restaurován v srpnu–listopadu 1993 poté, kdy došlo k jeho zřícení a přelomení na několik částí. Do zahájení restaurátorských prací byl uskladněn na náhodském zámku.²⁰⁶ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.²⁰⁷

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 24134/6-1861.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 172.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 101–102.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 270.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 57.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

71. Police nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 82)

I. Stojí u mostu v Kostelní ulici, před domem č.p. 106. Naproti se nachází socha sv. Prokopa²⁰⁸.

II. Podstavec a sochy jsou z pískovce, svatozář je železná.

III. Přibližně 1,5 m vysoký podstavec je uprostřed tvořen nikou s konchou vyplněnou mušlí. Pod ní vnitřní stěnu niky zdobí reliéf dvou hlav andělíčků se spojenými křídly.

²⁰³ Srov. katalog, poř. č. 119, 120, 121.

²⁰⁴ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.

²⁰⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 24134/6-1861.

²⁰⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 172.

²⁰⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 24134/6-1861.

²⁰⁸ Srov. katalog, poř. č. 73.

Po stranách niky podstavec zdobí plasticky vystupující rámce, které se opakují po stranách balustrády, do níž je podstavec jako její součást včleněn a která původně tvořila zábradlí mostu nad potokem. V místě pod nikou je přední strana podstavce konvexně tvarovaná. Podstavec je zakončen profilovanou, uprostřed vyklenutou římsou. Na ní je umístěna přibližně 1,7 m vysoká socha sv. Jana Nepomuckého zpodobněného v tradičním oděvu s biretem na hlavě, jenž ve své pravé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své pravé rameno a jehož spodní konec si přidržuje levou rukou. Nad hlavou má svatozář z pěti hvězd, z nichž jedna chybí. Vedle světce stojí na nízkém soklíku z každé strany andílek opírající se o štít. Andílek heraldicky napravo má štít s reliéfem trojúhelníku rámovaného perlovcem, andílek vlevo má štít s reliéfem „slunce“ s přímými paprsky. Socha je zcela přístupná.

IV. Popis a vznik sochy přináší zápis sepsaný v roce 1837 tehdejším farářem Františkem Brandem v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní: *„Die Statue des heiligen Johannes Nepomuceni auf der Brücke ist von Stein sehr gelungen und mit edlen Stiele aufgeführt, ist mit fünf Sternförmigen Laternen, und zwein aus Steinen gehauenen Englfiguren alles renowirt und angemessen staffirt versehen und im Jahre 1730 vom hg: Prälaten Othmar Zinke erbaut, wie suchen selben Jahre der Stadt Gemeinde geschenkt werden“*.²⁰⁹ Přestože sochu městu daroval opat Otmar Zinke v roce 1730, instalována na stávající místo byla až v roce 1731.²¹⁰ Koželuh Jan Lege ve své kronice napsal, že *„předtím stála u klášterského kostela v Broumově“*.²¹¹ Naopak Antonín Cechner uvedl, že *„dal ji vytesat v Praze opat Otmar r. 1730“*, což by znamenalo, že socha vznikla až v tomto roce jako přímý dar pro Polici.²¹² Obecná nejednotnost ohledně vzniku a darování sochy panuje i mezi dalšími autory. O roku 1730 hovořil stejně jako Cechner také J. Brandejs, S. Brandejs, C. F. Kaněra i J. Zídka, který se však jinde naopak přiklonil k onomu druhému letopočtu, kterým je rok 1731. Na něm se shodli J. Lege, E. Poche a kol i V. V. Tomek. Stejně jako J. Zídka i M. Pichl se ve svých dílech v uvedených letopočtech nesjednotil. V roce 1856 byla socha štafirována.²¹³ Poprvé byla obnovena v roce 1858.²¹⁴ Další drobnější opravu provedl v roce 1975 bukovický kameník Antonín Herzog, který opravil jednoho z andílků

²⁰⁹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²¹⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 528, kart. 23.

²¹¹ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 146.

²¹² A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.

²¹³ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 242.

²¹⁴ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.

poničeného vandalem.²¹⁵ K celkovému restaurování sochy došlo v červnu–září 1997.²¹⁶ Dne 3. 5. 1958 byla zapsána jako kulturní památka.²¹⁷

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 25817/6-1850.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 168.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 528, kart. 23.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 146, 240, 242.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 210.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 100.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; K. JANSKÝ, *Průvodce...*, s. 15.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 62, 119, 309.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 15–16.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 208.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.; Josef ZÍDKA, *Několik památek svatováclavských v našem kraji*, in: *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1929–1930, s. 1.

72. Police nad Metují – Socha sv. Václava (obr. č. 83)

I. Stojí v zatáčce nad silnicí vedoucí z Police nad Metují do Žďáru nad Metují v místě zvaném „Strážnice“. Je zakrytý okolo rostoucími keři.

II. Podstavec, sloup a socha jsou z pískovce, špice praporu a křížek na čapce jsou železné.

III. Sloup stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, na jehož přední straně je černou barvou zvýrazněný nápis: „*S ORODVG*“, heraldicky na pravé straně je černou barvou zvýrazněný nápis: „*W[ÁCLAV]. BEM / A[NNO]. 1734*“. Na dřívku sloupu jsou vytesány čtyři opěráky, které u patky přecházejí do výrazných volut. Mezi volutami zdobí obvod sloupu reliéf perlovce. Na abakusu je umístěna přibližně 1,3 m vysoká socha sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, jenž ve své pravé ruce drží prapor, levou rukou se opírá o štít s Přemyslovskou orlicí. Sloup s podstavcem jsou přibližně 2,8 m vysoké. Socha je zcela přístupná.

IV. Sochu nechal v roce 1734 postavit na vlastní náklad Václav Bém, jak o tom informuje samotný nápis na podstavci i zápis z roku 1837, sepsaný v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti tehdejší polickým farářem Františkem Brandem. Zápis, ve kterém je uveden i popis sochy, zní: „*An dem sogenannten Stražnitzer Berge*

²¹⁵ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 16.

²¹⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 168.

²¹⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 25817/6-1850.

*befindet sich die gleichen dem gewöhnlichen Fahrwege, errichtete steinerne mit vier Kust, und sehr schön hergestellte Statue, unseren Landes Patron S: Wenceslauw repräsentirend, auf deren Pidestál sich die Aufschrift: W: BEM darbietet. A1734. FB.“*²¹⁸ Poprvé byla socha obnovena v roce 1871,²¹⁹ k dalším drobným opravám došlo v roce 2006, které provedl bukovický kameník Antonín Herzog. Na podzim 2008 byla socha kvůli celkovému restaurování převezena do Náchoda, na své místo byla navrácena v červnu 2009.²²⁰ Dne 3. 5. 1958 byla zapsána jako kulturní památka.²²¹ A. Cechner, S. Brandejs a M. Pichl jmenovali zřizovatele sochy nikoli jako Václav Bém, ale Václav Benn.

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 206.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 33817/6-1853.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 147.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 115.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 210.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 100.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 152.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 63.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 23–24.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.; J. ZÍDKA, *Několik památek...*, s. 1.

73. Police nad Metují – Socha sv. Prokopa (obr. č. 84)

I. Stojí na mostě v Kostelní ulici, před domem č.p. 3. Naproti se nachází socha sv. Jana Nepomuckého²²².

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, berla je železná.

III. Přibližně 1,5 m vysoký podstavec je uprostřed tvořen nikou s konchou vyplněnou mušlí. Po stranách niky podstavec zdobí vpadliny, které se opakují po stranách balustrády, do níž je podstavec jako její součást včleněn a která původně tvořila zábradlí mostu nad potokem. V místě pod nikou je přední strana podstavce konvexně tvarovaná.

²¹⁸ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²¹⁹ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.

²²⁰ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 23–24.;

²²¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 33817/6-1853.

²²² Srov. katalog, poř. č. 71.

Podstavec je zakončen profilovanou, uprostřed vyklenutou římsou. Na ní je umístěna přibližně 1,7 m vysoká socha sv. Prokopa s mitrou na hlavě, jenž ve své levé ruce drží zlacenou opatskou berlu, v sevřené pravé ruce pozvednuté do výše pasu dříve držel nyní chybějící zlacený kříž. Socha je přístupná pouze ze tří stran, jelikož přístup k zadní straně znemožňuje okolní oplocení.

IV. Popis sochy zaznamenal v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti tehdejší polický farář František Brand, který napsal: „*Knapp vor der Stadtmühle ist eine den hle: Procop repräsentirende steinerne gut getroffene mit einem Stacheten Zaune zierlich umfangene, im Jahre 1747 erbaute Statue.*“.²²³ Přestože podle zápisu byla socha postavena v roce 1747, většina ostatních záznamů klade její vznik do roku 1746. C. F. Kaněra a v jednom svém článku i J. Zídka řekli, že vznikla dokonce již v roce 1744. Sochu, pocházející pravděpodobně z Broumova, městu daroval opat Benno II. Löbel. O náklad na její postavení, který představoval 30 kop míšeňských grošů, se napůl postarali poličtí obyvatelé a napůl polická obec.²²⁴ Na stávající místo byla socha ze svého původního místa před městským mlýnem přenesena v roce 1857, ačkoli někteří její přemístění datovali o rok později (C. F. Kaněra, M. Pichl, ačkoli ten se v jiné publikaci naopak přiklonil k roku 1857). V roce 1856 byla socha štafírována.²²⁵ Poprvé byla obnovena v roce 1871 nákladem Augustina Kejdany.²²⁶ K celkovému restaurování sochy došlo v červnu–září 1997.²²⁷ Její autorství připsal A. Cechner a S. Brandejs samotnému Ferdinandovi Maxmilianovi Brokoffovi, jiní ji přisoudili spíše některému z jeho spolupracovníků.²²⁸ Dne 3. 5. 1958 byla zapsána jako kulturní památka.²²⁹

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 31965/6-1851.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 169.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 151, 240, 242.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 119.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 100.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; K. JANSKÝ, *Průvodce...*, s. 15.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 69, 119, 309.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 13–14.; E. POCHE a

²²³ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²²⁴ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 14.

²²⁵ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 242.

²²⁶ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.

²²⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 169.

²²⁸ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 13.

²²⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 31965/6-1851.

kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 350.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.; J. ZÍDKA, *Několik památek...*, s. 1.

74. Police nad Metují – Studánka se sochou Madony (obr. č. 85)

I. Nachází se na hřbitově nalevo od kaple Narození Panny Marie ve hřbitovní zdi.

II. Portál a socha jsou z pískovce.

III. Ve zpodobněném barokním portálu stojí v nice na kouli přibližně 1 m vysoká socha Panny Marie se zlacenou korunou na hlavě, jež před sebou drží oblečeného Ježíška. Koule se světicí je navíc umístěna na soklíku, jehož ztvárnění imituje nahromaděné kameny. Střed supraporty, tvořené po stranách volutami, zdobí volutová kartuše s nápisem: „*FONS SALVTIS / MARLANO PA / TROCINIO / DICATVS*“, jež obsahuje chronogram udávající letopočet 1765. K pramenu sestupují schody, které jsou však zahrazeny řetězem, čímž je k němu zakázaný volný přístup.

IV. Podle letopočtu skrytého v chronogramu vznikl portál nad studánkou, „*podle tradice kdysi snad místo pobytu prvních břevnovských mnichů*“, ²³⁰ v roce 1765. Lidé vodu ze studánky pokládali za léčivou a vytvoření nádržky na vodu jim mělo usnadnit její čerpání. Socha Madony byla nejprve na počátku 18. století při přestavbě kláštera umístěna za oknem místnosti nazývané „museum“, která sloužila k rozjímání a rozpravám. Po zastřešení stavby dal nad střechou opat Otmar udělat zvláštní místo, kam nechal sochu přemístit. Na nové místo vytvořené nad studánkou byla při slavnostním procesí postavena 1. listopadu 1755. ²³¹

V. M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 78.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 5.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 176, 177, 253, 286.

75. Police nad Metují – Socha Nanebevzetí Panny Marie (Assumpty) (obr. č. 86–87)

I. Nachází se na západním kopci nad městem u zahrádek nad Žďárskou ulicí v místě zvaném „Záměstí“.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, svatozář je železná.

III. Spodní část přibližně 2,5 m vysokého podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl s nečitelným nápisem na přední straně. Vrchní kónicky se zužující část je tvořena

²³⁰ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 78.; TÝŽ, *Sochařské památky...*, s. 5.

²³¹ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 176, 177, 253, 286.

volutovou kartuší s reliéfem mušle uprostřed horní linie, ve které je nápis: „*DEI PARAE / IN CAELOS / ASSUMPTAE / PARTHENIA / PIETAS / EXCITAVIT*“.

Boční strany podstavce jsou profilovány nahoře menšími a dole většími volutami, mezi kterými se nacházejí volutové kartuše s nápisy. Heraldicky v pravé boční kartuši je nápis: „*ERIGE / IN CAELOS / SANCTA / DEI MATER / QUI / TE IN TERRIS / ER EXERUNT*“, v levé je nápis: „*SALVE / REGINA: / ORA PRO / POPULO, / O PIA BENIGNA, / O DULCIS / VIRGO MARIA*“. Všechny chronogramy v nápisech představují vročení 1776. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, na které je umístěna přibližně 1,5 m vysoká socha Panny Marie s dvěma anděly. Panna Marie hledící před sebe má svoji levou ruku položenou na prsou, pravou ruku s otevřenou dlaní má nataženou podél boku a opřenou o hlavu anděla, vykukujícího za ní. Druhý anděl klečí u její levé nohy, přidržujíc přitom její roucho. Světice má nad hlavou svatozář z pozlacených hvězd. K soše stoupá pískovcové schodiště. Je zcela přístupná.

IV. Sochu zhotovenou v roce 1776, jak dokládá samotný chronogram v nápisech, popsal v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti v roce 1837 tehdejší polický farář František Brand. Jeho popis zní: „*Auf dem nach Marschau laufendem Füsssteige neben dem Felde des zu Zdiar wohnender Wenzl Kaufman Händlers daselbst, steh teine in honorem St: Maria in coelum assumta darstellende steinerne, geschenk volle Statue im Jahre 1776 construiert mit einer an der Vorderseite prangende Laterne die folgende Inschriften führt: am Sokl: DeI parae In CoeLos assVMtae ParthenIa PIetas EXCItaVIIt. Links. ErIge In CoeLos SanCta DeI Mater qVI te In terrIs erreXerVnt. Rechts: SaLVe RegIna, Ora pro popVLo: o pIa benIгна, o DVLCIS VIrgo MarIa*“.²³² Podle C. F. Kaněry byla socha někdy okolo roku 1872 opravena nákladem Marie Krunkové „(snad manželky lesníka na Ostaši Peregrina Krunky, majitele domu čp. 99)“.²³³²³⁴ Někteří považovali za autora sochy slezského sochaře Josefa Křesovského, který v této době na Policku působil, avšak konkrétní záznam o tom neexistuje.²³⁵ Socha byla restaurována v červnu–červenci 2004.²³⁶ Dne 3. 5. 1958

²³² SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²³³ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 9.

²³⁴ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.

²³⁵ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 9–10.

²³⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 170.

byla zapsána jako kulturní památka.²³⁷ V knize „Umělecké památky Čech 3“ je mylně označena jako Immaculata, tedy Panna Marie Neposkvrněná.²³⁸

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 29866/6-1852.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 170.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 165.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 135.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 100.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 85.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 9–10.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

76. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 88)

I. Nachází se vlevo vedle kostela Nanebevzetí Panny Marie.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, svatozář je železná, kované rameno s lucernou je litinové. Autorem je Josef Herden z Martínkovic.

III. Podstavec tvořený třemi zužujícími se částmi stojí na třístupňovém soklu, částečně zapuštěném do země. Uprostřed spodní části podstavce se na přední prolomené straně nachází rokajová kartuše a v ní reliéf beránka s křížem, pod kterým je na stuze nápis: „*ECCE AGNUS DEI*“. Po stranách kartuše podstavec zdobí reliéfy rokajů. Boční strany jsou zdobeny vyznačenými rámy. Střední část je po stranách rámována rýhovanými páskami zakončenými volutami, uprostřed kterých se nachází rokajová kartuše s nápisem: „*CrVX / soLa beneDICta / InqVa / IesVs / trIVMphaVI*“. Nad ní je výrazný reliéf rokaje, pod kterým je k podstavci připevněno kované rameno s lucernou. Menší rokajové kartuše s nápisy se nacházejí také na bočních stranách této části podstavce. V heraldicky pravé boční kartuši je nápis: „*KřIš / LIDV / WěřICMV / k VCtěnI / postaWenI*“, v levé boční kartuši se nachází nápis: „*ZVr / sChVLDIgen / VerehrVng / Des heLLIgen / LeIDen IesV / War / erhöhet*“. Vrchní část je po stranách rámována páskami se zavěšenými liliemi, uprostřed kterých se opět nachází rokajová kartuše a v ní nápis: „*CrVX / ChrIstI / Dat / aVXILIVM / gratIa*“. Všechny chronogramy v nápisech představují vročení 1790. Podstavec je zakončený profilovanou římsou zepředu tvořenou do středu směřujícími volutami. Ta přechází

²³⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 29866/6-1852.

²³⁸ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. 3, P–Š*, Praha 1980, s. 124.

v soklík po stranách profilovaný volutami, mezi kterými se nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Nad ní se tyčí jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s paprscitou svatozáří a písmeny *IN / RI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Popis krucifixu zaznamenal v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti v roce 1837 tehdejší polický farář František Brand, který napsal: *„Das ebenfalls auf dem Ringplatze mehr gegen das Rathhaus zu stehende steinerne elegant gearbeitete mit zwein Stufen versehene vom untersten Heile aufwärts circa 16 Elen hohe Kreuz mit einer grossen Laterne geschmückt, trägt folgende Inschriften: Ganz oben unter den Füßen JESU: CrVX ChrIstI Dat aVXILIVM GratIa. Am Sokl: CrVX soLa beneDICta In qVa IesVs trIVMphaVIIt. Ferner auf der linken Seite: KřIž LIDV WěřÍCÍMV K VCtěnI postaWenI; dann auf den rechten Seite: ZVr SChVLDIGen VerehrVng Des heLLIGen LeIDen IesV War erhöhet“.*²³⁹ Původně krucifix stával na náměstí před domem č.p. 18, kde 5. října 1790 nahradil tehdejší dřevěný kříž. Ten zde v roce 1766 jako památku na svoji misijní činnost vztyčili biskupští misionáři, kteří v tomto roce v Polici působili od konce srpna do začátku září.²⁴⁰ Ovšem jeho vztyčení mělo být podle tehdejšího faráře Kristiana Horáka na zcela jiném místě. Ten *„wykázal mu místo u špitálu panského; ale Jesuité proti vůli jeho, chtějí prý se zalíbiti více městu, dali w noci (10 září) wykopati dolik a postawiti w něm kříž na rynku před radnicí proti druhému domu w podsini (č. 18) Kněz Filipp Wolf nazýwal to kauskem jesuitským“.*²⁴¹ Zhotovení kamenného krucifixu bylo zadáno kamenickému mistrovi Josefovi Herdenovi z Martínkovic, kterému bylo uloženo, *„aby s pracemi v lomě, dovozem, zhotovením a postavením nepřišel na více než na 40 zlatých“.*²⁴² Avšak tento požadavek nebyl splněn, neboť nám neznámé ostatní vedlejší práce navýšily částku přes 50 zlatých.²⁴³ Krucifix byl obnoven a zároveň pozlacen v roce 1867 Antonínem Pátým z Úpice.²⁴⁴ Současně s tím byla okolo krucifixu odstraněna kamenná ohrádka a nahrazena čtyřmi pískovcovými sloupky, které spojovaly železné řetězy. Ty v roce 1901 nahradil ozdobný kovový plot, vytvořený broumovským zámečnickem Hermannem

²³⁹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁴⁰ SOKA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 161, 169.

²⁴¹ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 299–300.

²⁴² M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 34.

²⁴³ *Tamtéž.*

²⁴⁴ SOKA Náchod, f. AM Police n. Met., kn. 223, fol. 28, 30, 31.

Raudachem. Na stávající místo vedle kostela byl křucifix přemístěn v roce 1958, kdy došlo k parkové úpravě středu náměstí.²⁴⁵ Dne 23. 1. 2004 byl zapsán jako kulturní památka.²⁴⁶

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 92.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100812.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met., kn. 223, fol. 28, 29, 30, 31.; SOkA, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 161, 169.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 100.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 270.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 68.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 79, 93, 127, 250.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 34–36.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 299–300, 345, 351.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.

77. Police nad Metují – Socha sv. Josefa (obr. č. 89)

I. Nachází se na západním kopci nad městem, na severním konci zahrádek nad Žďárskou ulicí v místě zvaném „Záměstí“. Je vzdálený přibližně 100 m severně od sochy Nanebevzetí Panny Marie (Assumpty)²⁴⁷.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

III. Spodní, širší část přibližně 1,8 m vysokého podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, nahoře zepředu zdobený vejcovcem. V úrovni vejcovce jsou boční strany soklu profilovány volutami. Vrchní část podstavce zdobí reliéf medailonu, nahoře doplněný mašlí, dole snítkou se dvěma růžemi. Uprostřed medailonu je nečitelný nápis. Nad medailonem je kartuše se špatně čitelnými písmeny *IHS*, nad kterými je reliéf dvou usmívajících se hlav andělíčků s křídly. Podstavec je zakončen vrcholovou, zepředu vyklenutou římsou. Na vrcholu je umístěna přibližně 1,3 m vysoká socha sv. Josefa chovajícího ve své pravé ruce Ježíška, který se rukou dotýká jeho tváře. Socha je zcela přístupná.

IV. Popis sochy, který v roce 1837 zaznamenal v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti tehdejší polický farář František Brand, zní: „*Zwischen dem Wenzl Kaufmannischen Felde und dem Feld Bürgers Mathias Fehndrich befindet sich eine im ächt architektonischen Künstler Geschmake errichtete Statue sub titulo. Sti Josephi von*

²⁴⁵ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 35–36.

²⁴⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100812.

²⁴⁷ Srov. katalog, poř. č. 75.

Stein, bey läusig 2 Klastere hoch, Erban im Jahre 1796.²⁴⁸ Dne 23. 1. 2004 byla zapsána jako kulturní památka.²⁴⁹ V evidenčním listu Národního památkového ústavu s odborným pracovištěm v Josefově je chybně uvedeno, že se jedná o sochu sv. Antonína Paduánského z roku 1800 a nikoli sv. Josefa z roku 1796.²⁵⁰

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100813.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 100.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 94.

78. Police nad Metují – Socha blahoslaveného Vintíře (Gunthera) (obr. č. 90)

I. Nachází se před kostelem Nanebevzetí Panny Marie, druhá socha vpravo od portálu kostela vedle sochy sv. Scholastiky²⁵¹.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, svatozář je železná.

III. Blahoslavený Vintíř, německy Gunther nebo Günther, v životní velikosti je zpodobněn v mnišském hábitu, svou pravou ruku má položenou na hrudi, levou rukou, která je ulomená, si opírá o levé koleno knihu s vyznačenými písmeny *IHS* a levou nohu má položenou na zeměkouli. Nad hlavou má paprskovitou svatozář. Světec stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, kde je vpředu v kulatém medailonu nápis: „*B. / Guntherus.*“. Podstavec je vysoký zhruba 2 m, zakončený profilovanou římsou. Socha je přístupná ze tří stran, jelikož v přístupu k zadní straně brání zeď kostela.

IV. Socha blahoslaveného Vintíře byla v roce 1770 spolu s dalšími sochami umístěna na střešní galerii prelatury.²⁵² Odtud byly sochy v roce 1880 sneseny kvůli jejich velikosti a hmotnosti dolů a umístěny na současné místo před kostelem.²⁵³ A. Cechner a S. Brandejs však ve svých dílech uvedli, že sochy nebyly v roce 1770 umístěny na střešní galerii, ale rovnou postaveny před kostel. Oba rovněž připsali jejich autorství slezskému sochaři Josefovi Křesovskému, jenž se v roce 1765 podílel na výzdobě kostela. Stejný názor ohledně jejich autorství s nimi sdílel i M. Pichl. Se zcela jiným názorem se však setkáme v knize „Umělecké památky Čech 3“, kde je za domnělého autora soch, jejichž vznik je zde kladen do roku 1707, považován A. Dorazil.

²⁴⁸ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁴⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100813.

²⁵⁰ *Tamtéž.*

²⁵¹ Srov. katalog, poř. č. 82.

²⁵² M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 26.

²⁵³ SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

V. SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 387.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 98, 99.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 139.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 26–30.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

79. Police nad Metují – Socha Madony (obr. č. 91)

I. Nachází se vlevo vedle vchodu na hřbitov, v rohu u hřbitovní zdi.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, svatozáře, křížek na říšském jablku a kované rameno s lucernou jsou železné.

III. Stojící Panna Marie v životní velikosti chová na rukou oblečeného Ježíška, který drží v rukách říšské jablko. Oba mají nad hlavou paprskovité svatozáře. Světiče stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, kde je vpředu v oválném medailonu zlatě vyveden mariagram, nad ním je připevněno kované rameno s lucernou. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, vysoký je zhruba 1,5 m. Socha je zcela přístupná.

IV. Socha Madony byla v roce 1770 spolu s dalšími sochami²⁵⁴ umístěna na střešní galerii prelatury.²⁵⁵ Odtud byly sochy v roce 1880 kvůli jejich velikosti a hmotnosti sneseny dolů. Socha Madony byla umístěna do rohu u hřbitovní zdi, ostatní sochy byly postaveny před kostel.²⁵⁶ V knize „Umělecké památky Čech 3“ je její vznik narozdíl od ostatních soch, jejichž vznik je zde zařazen konkrétně do roku 1707, kladen obecněji do 1. poloviny 18. století.²⁵⁷ Dne 3. 5. 1958 byla zapsána jako kulturní památka.²⁵⁸

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 16646/6-1841.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 387.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 80, 139.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 5.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

²⁵⁴ Srov. katalog, poř. č. 78, 79, 81, 82..

²⁵⁵ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.

²⁵⁶ SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

²⁵⁷ E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.

²⁵⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 16646/6-1841.

80. Police nad Metují – Socha sv. Benedikta (obr. č. 92)

I. Nachází se před kostelem Nanebevzetí Panny Marie, první socha nalevo od portálu kostela vedle sochy sv. Prokopa²⁵⁹.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, svatozář a berla jsou železné.

III. Svatý Benedikt v životní velikosti je zpodobněn jako stařec s vousem oblečený v mnišském hábitu, ve své pravé ruce svírá opatskou berlu, v levé drží knihu a na ní stojí prasklý pohár, ze kterého vylézá had. Nad hlavou má paprskovitou svatozář. Světec stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, kde je vpředu v oválném medailonu nápis: „*St. / Benedictus.*“. Podstavec je vysoký zhruba 2 m, zakončený profilovanou římsou. Socha je přístupná ze tří stran, jelikož v přístupu k zadní straně brání zeď kostela.

IV. Socha sv. Benedikta byla v roce 1770 spolu s dalšími sochami²⁶⁰ umístěna na střešní galerii prelatury.²⁶¹ Odtud byly sochy kvůli jejich velikosti a hmotnosti v roce 1880 sneseny dolů a umístěny na stávající místo před kostelem.²⁶² A. Cechner a S. Brandejs však ve svých dílech uvedli, že sochy nebyly v roce 1770 vztyčeny na střešní galerii, ale rovnou umístěny před kostel. Oba také připsali jejich autorství slezskému sochaři Josefovi Křesovskému, který se v roce 1765 podílel na výzdobě kostela. Stejný názor ohledně jejich autorství s nimi sdílel i M. Pichl. Zcela jiný názor však přináší kniha „Umělecké památky Čech 3“, ve které je za pravděpodobného autora soch, jejichž vznik je zde kladen do roku 1707, považován A. Dorazil.

V. SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 387.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 98, 99.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 80, 139.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 26–30.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

81. Police nad Metují – Socha sv. Prokopa (obr. č. 93)

I. Nachází se před kostelem Nanebevzetí Panny Marie, druhá socha vlevo od portálu kostela vedle sochy sv. Benedikta²⁶³.

²⁵⁹ Srov. katalog, poř. č. 81.

²⁶⁰ Srov. katalog, poř. č. 78, 79, 80, 82.

²⁶¹ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.

²⁶² SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

²⁶³ Srov. katalog, poř. č. 80.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, berla a kříž jsou železné.

III. Svatý Prokop v životní velikosti je zpodobněn v mnišském hábitu, ve své levé ruce drží opatskou berlu a knihu, v pravé ruce pozvedá vzhůru kříž. Na hlavě je patrný pozůstatek po svatozáři. Světec stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, kde je vpředu v kulatém medailonu nápis: „*St. / Procopius.*“. Podstavec je vysoký zhruba 2 m, zakončený profilovanou římsou. Socha je přístupná ze tří stran, jelikož v přístupu k zadní straně brání zeď kostela.

IV. Socha sv. Prokopa byla jako první z pěti soch²⁶⁴ umístěna 14. června 1768 po přestavbě klášterních budov na střešní galerii kláštera.²⁶⁵ V roce 1880 byly sochy z tohoto místa kvůli jejich velikosti a hmotnosti sneseny dolů a postaveny na stávající místo před kostelem.²⁶⁶ A. Cechner a S. Brandejs však uvedli, že sochy nebyly v roce 1770 vztyčeny na střešní galerii, ale přímo postaveny před kostel. Oba rovněž přisoudili jejich autorství slezskému sochaři Josefovi Křesovskému, který se v roce 1765 podílel na výzdobě kostela. Stejný názor na autora soch s nimi zastával i M. Pichl. Se zcela jiným názorem se však setkáme v knize „Umělecké památky Čech 3“, ve které je za pravděpodobného autora soch, jejichž vznik je zde kladen do roku 1707, považován A. Dorazil.

V. SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 387.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 98, 99.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 80, 139.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 26–30.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

82. Police nad Metují – Socha sv. Scholastiky (obr. č. 94)

I. Nachází se před kostelem Nanebevzetí Panny Marie, první socha napravo od portálu kostela vedle sochy blahoslaveného Vintíře²⁶⁷.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, svatozář je železná.

III. Svatá Scholastika v životní velikosti je zpodobněna v řeholnickém rouchu, ve své pravé ruce drží knihu regulí, na které sedí holubice, v levé ruce svírá berlu. Nad hlavou má paprskovitou svatozář. Světiče stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, kde je

²⁶⁴ Srov. katalog, poř. č. 78, 79, 80, 82.

²⁶⁵ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.

²⁶⁶ SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

²⁶⁷ Srov. katalog, poř. č. 78.

vpředu v oválném medailonu nápis: „*St. / Scholastica.*“. Podstavec je vysoký zhruba 2 m, zakončený profilovanou římsou. Socha je přístupná ze tří stran, jelikož v přístupu k zadní straně brání zeď kostela.

IV. Socha sv. Scholastiky byla v roce 1770 spolu s dalšími sochami²⁶⁸ umístěna na střešní galerii prelatury.²⁶⁹ V roce 1880 byly sochy z tohoto místa kvůli jejich velikosti a hmotnosti sneseny dolů a umístěny na současné místo před kostelem.²⁷⁰ A. Cechner a S. Brandejs však uvedli, že sochy nebyly v roce 1770 vztyčeny na střešní galerii, ale přímo umístěny před kostel. Oba také připisují jejich autorství slezskému sochaři Josefovi Křesovskému, který se v roce 1765 podílel na výzdobě kostela. Stejný názor na autora soch s nimi sdílel i M. Pichl. Zcela jiný názor však přináší kniha „Umělecké památky Čech 3“, kde je za domnělého autora soch, jejichž vznik je zde kladen do roku 1707, považován A. Dorazil.

V. SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 387.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 98, 99.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 271.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 80, 139.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 26–30.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

83. Police nad Metují – Pilíř (obr. č. 95)

I. Nachází se na kopci u silnice vedoucí z Police nad Metují do Bezděkova nad Metují, vedle odbočky do Radešova. Stojí mezi dvěma vzrostlými lípami.

II. Pilíř je z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Spodní, širší část pilíře tvoří jednoduchý hranolový sokl na přední straně s nápisem: „*Tento Kříž postaven / Jest na památku Josefa / Plnýho zemřelého Vo / jinna z Radešova. R[oku]. 1866. / Nákladem jeho Rodičů*“, heraldicky na pravé straně je nápis: „*Renovirt / von Franz und / Margaretha / Herzog / Müller in Politz / 1892.*“. Vrchní, užší část tvoří nika s reliéfem Panny Marie se sepjatýma rukama před sebou. Pod ní je ve vpadlině z volutových úseků tvořená kartuše s nápisem: „*O vy všickni / Kterýž jdete cestou / pozorujte a vizte / jestli je bolest / jako bolest má*“. Boční strany jsou v úrovni niky zdobeny vpadlinami s esovitým pletencem vyplněným květy,

²⁶⁸ Srov. katalog, poř. č. 78, 79, 80, 81.

²⁶⁹ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 287.

²⁷⁰ SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 3, s. 260.

v úrovni kartuše jsou zdobeny vpadlinami s reliéfem květu. Pilíř je zakončený profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou, tvořenou do středu směřujícími volutami. Mezi nimi je k pilíři připevněno kované rameno na lucernu. Na vrcholu se nachází soklík s malým fragmentem sochy, jež dříve stála na pilíři. Kolem pilíře stojí čtyři pískovcové sloupky, jež byly součástí dřívějšího oplocení. Pilíř je včetně soklíku přibližně 2,2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Pilíř nechali v roce 1892 obnovit manželé Müllerovi, jak o tom informuje samotný nápis na boční straně podstavce.

V. –

84. Police nad Metují – Pilíř (obr. č. 96)

I. Nachází se přibližně 30 m nalevo od cesty vedoucí do chatového areálu Zděřina, přibližně 150 m od silnice vedoucí z Police nad Metují do Žďáru nad Metují.

II. Pilíř je z pískovce.

III. Spodní část pilíře tvoří jednoduchý hranolový sokl ze tří stran zdobený rámy s kruhovitě vykrojenými rohy. Uprostřed rámu na přední straně je vyznačený letopočet 1869. Vrchní kónicky se zužující část je zepředu zdobena vpadlinou, po stranách rámovanou volutami, které nahoře zároveň profilují boční strany pilíře. Dolní okraj vpadliny vyplňuje reliéf vzhůru rostoucího listu. Pilíř je zakončen hlavicí zdobenou vpadlinou s reliéfem lilie uprostřed, pod kterým se nachází železný hřeb k upevnění ramene s lucernou. Hlavice je po stranách rámována volutami, které zároveň profilují její boční strany. Na vrcholu pilíře se pravděpodobně nacházel litinový kříž, který dnes připomíná železné táhlo, jež původně sloužilo jako jeho opora. Pilíř je přibližně 1,8 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

85. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 97)

I. Stojí přibližně 400 m před Radešovem, na kopečku vedle silnice směrem od Police nad Metují.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové. Autorem je Antonín Kricnar.

III. Ve spodní části podstavce se zkosenými předními hranami se na přední straně nachází nápis: „*Ode mně pak odstup to abych / se chlubil jedině v kříži / Pána našeho*“

Ježíše Krista. / Na památku JOSEF[A]. a LADISL[AVY]. / RINTOVI. Nákladem / MARIE RINTOVÉ v r[oce]. 1877.“, heraldicky na levé straně dole je uvedeno jméno kameníka A[ntonín]. *Kricnar*. Nad nápisem je ustupující římsa přecházející ve vrchní část podstavce. Ta je ze tří stran ztvárněna v podobě neorománského půlkruhově zakončeného portálu, tvořeného po stranách korintskými sloupy a archivoltou s trojlaločným motivem. Postranní sloupy tvoří zároveň hrany podstavce. Na přední straně portál vyplňuje reliéf sv. Josefa, jenž ve své pravé ruce drží lilii a na levé chová Ježíška, kterému však chybí horní část hlavy. Pod ním přední stranu podstavce zdobí pás čtyř hvězdic. Podstavec je nad nikami ze tří stran zakončen stříškami zdobenými reliéfem javorového listu. Na vrcholu je umístěn jetelový kříž, pod kterým stojí zlacená sv. Marie Magdalena s křížem ve své pravé ruce a nádobkou na masť v levé. Nad ní je medailon rámovaný zlaceným věncem se zlatě zvýrazněnými písmeny *IHS*. Nahoře spočívá zlacený korpus Ježíše Krista se zlacenými písmeny *INRI* nad hlavou. Každé rameno krucifixu zdobí tři zlacené šesticípé hvězdy. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

86. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 98)

I. Stojí přibližně 150 m jižním směrem za chatovým areálem Zděřina, nacházejícím se na kopci nad Policí nad Metují přibližně 1 km od silnice vedoucí z Police nad Metují do Žďáru nad Metují. Krucifix je umístěn mezi dvěma vzrostlými javory kleny nad turistickou cestou vedoucí do Velkých Petrovic.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Podstavec stojí na dvoustupňovém soklu, který je částečně zapuštěný do země. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, na kterém je ve vyznačeném medailonu nápis: „*Postavil / Lambert / MRNKA*“. Vrchní kónicky se zužující část podstavce zdobí vyznačený rám, v jehož dolní polovině je uveden letopočet 1883, v horní polovině se stále nachází železný hřeb k upevnění ramene s lucernou. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, zepředu tvořenou do středu směřujícími volutami s reliéfem mušle pod nimi. Na vrcholu je umístěn krucifix, jehož spodní část představuje neorenesanční portál s antickými kanelurovanými sloupy po stranách a andělem v pokleku uprostřed. Na hlavicích sloupů sedí dva andělíci, ten heraldicky napravo pozvedá nad hlavu kalich, ten nalevo zase věnec. Nad portálem spočívá korpus

Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 2,8 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Zřizovatel krucifixu Lambert Mrnka, jehož jméno je uvedeno na podstavci, byl truhlář z Police nad Metují, který se podílel na stavbě suchodolské kaple v tzv. Šolcově lese.²⁷¹

V. –

87. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 99)

I. Nachází se uprostřed hřbitova.

II. Podstavec a krucifix jsou železné.

III. Na třístupňovém soklu částečně zapuštěném do země je umístěn hranolový podstavec tvořený ze všech stran vpadlinami se zlatě zvýrazněnými nápisy. Na přední, západní straně se nachází nápis: „*Já otevru / hroby vaše / a vyvedu vás / z hrobů vašich, / lide můj. / Ezech[iel]. 37.*“; na heraldicky pravé, severní straně je nápis: „*Památce / VÁCLAVA ŠVORČÍKA / koželuha v POLICI / nar[ozeného]. 2. září 1805, / zemř[elého]. 12. října 1864.*“, který pokračuje na levé, jižní straně: „*a jeho manželky / ALŽBĚTY / rozené LAMKOVÉ / nar[ozené]. 30. ledna 1808, / zemř[elé]. 26. srpna 1851.*“ a zakončen je na zadní, východní straně: „*věnováno / od jejich syna / v roce / 1899.*“. Pod vpadlinou na severní straně je druhotně připevněná cedule s nápisem: „*ROKU 2000 NA NÁKLADY / MĚSTA POLICE N[AD]. MET[UJÍ]. / ZRESTAUROVALI / MÍSTNÍ KOVÁŘI / DRAŠNAR A SYN*“. Vpřed vystupující zkosené hrany podstavce zdobí zlacené reliéfy akantových rozvilin. Nad vpadlinami podstavec po obvodu zdobí reliéf neogotických kružeb zakončených zlacenými liliemi. Podstavec je zakončen cimbuřím, jež je ve spodní části tvořeno neogotickými kružbami, nad nimi je zdobeno zlacenými křížky. V jeho středu je na soklíku po obvodu zdobeného vpadlinami s rohy ve tvaru lístku umístěn kříž s korpusem Ježíše Krista, nad jehož hlavou je na ceduli nápis: „*IESUS / NAZARE / NUS / REX / IUDĀORUM*“. Nápis na ceduli, trnová koruna, bederní rouška a hřeby jsou zlatě zvýrazněny. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Krucifix nechal pro své rodiče postavit c. k. major Emanuel Švorčík, který původně studoval na kněze, avšak nakonec z františkánského kláštera vystoupil a rozhodl se vstoupit do armády. Přestože žil v Praze, neopomněl každoročně navštívit rodinu žijící

²⁷¹ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 155.

v Polici nad Metují, kterou v případě potřeby podporoval. Jeho otec Václav Švorčík, kterému je spolu s jeho manželkou krucifix věnován, byl polický koželuh a později hostinský, jenž vlastnil dům č.p. 102 v Kostelní ulici. Za zhotovení a instalaci krucifixu major zaplatil 1400 zlatých. Dne 13. srpna 1899 byl krucifix posvěcen polickým farářem P. Gotthardem Schupplem OSB a kaplanem P. Sigismundem Bouškou OSB.²⁷² K opravě krucifixu došlo v roce 2000, jak o tom informuje sama cedule umístěná na podstavci.

V. M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 157.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 30–31.

88. Police nad Metují – Kříž (obr. č. 100)

I. Nachází se přibližně 700 m po silnici, která hned za výjezdem z Bezděkova nad Metují odbočuje z hlavní silnice vedoucí do Police nad Metují vpravo a představuje jakousi zkratku do Bělého. Po zmíněné vzdálenosti se kříž nachází ještě asi 200 m nalevo od této silnice v místě zvaném „U Lipky“. Je zcela zakrytý větvemi vzrostlé lípy.

II. Podstavec je z pískovce, kříž a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní, širší část podstavce zdobí zepředu i po stranách vpadliny, na přední straně s nápisem: „*Po tomť jsme pozna- / li lásku Boží, že On / život svůj položil / za nás. 1. Jan 3. 16.*“. Na ní navazuje vrchní část tvořená nikou s pilastry po stranách. Uvnitř niky stojí na soklíku reliéf postavy Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě, pod sebou nápis: „*S[VATÁ]. MARIA*“. Podstavec je zakončen profilovanou římsou s půlkruhovým štítem uprostřed, v němž se nachází hlava andělíčka s křídly. Ke štítu je připevněno kované rameno na lucernu. Na římsu přisedá soklík zdobený reliéfem mušle, který nesl jednoduchý kanelurovaný kříž, dnes položený vedle podstavce na zemi. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno Nákla / dem Václava Téry / a manželky jeho / z Bezděkova ...*“, zbytek textu nelze přečíst, neboť podstavec částečně leží na zemi. Kříž je přibližně 3 m vysoký a volně přístupný. Okolo je rozbitý kovaný plot, který kříž obklopoval. Celý podstavec je povalený na zemi a rozbitý na jednotlivé kusy, vedle něho leží rozbitý, avšak znovu dohromady poskládaný kříž.

IV. –

V. –

²⁷² M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 31.

89. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 101)

I. Nachází se v ulici Ke Strážnici u domu č.p. 176.

II. Pilíř je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Na jednoduchém hranolovém pilíři je připevněn krucifix, jehož spodní část tvoří postříbřený prázdný medailon rámovaný věncem, nad ním je umístěn postříbřený korpus Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Ramena krucifixu jsou zdobena květy. Krucifix je přibližně 1,5 m vysoký a přístupný pouze z kolem vedoucí veřejné cesty, jelikož tvoří rohový pilíř plotu domu č.p. 176, a zároveň slouží i jako turistický ukazatel, jak dokazují na pilíři namalované turistické značky.

IV. –

V. –

90. Police nad Metují – Krucifix (obr. č. 102)

I. Nachází se nad Žďárskou ulicí u domu č.p. 131.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno s lucernou jsou litinové.

III. Jednoduchý hranolový podstavec má ve střední části konkávně tvarovanou čelní stěnu. Je zakončen profilovanou římsou, která tvoří pouze vrchní okraj přední strany podstavce. Na římsu přisedá stříška. Na podstavci je patrný okrový nátěr. Krucifix je ve spodní části tvořen dvěma antickými sloupy nahoře zakončenými volutami, které se klenou k sobě a vytvářejí iluzi portálu, nad nímž je bílá hlava andělíčka s křídly. Nad andělíčkem stojí dva bílí andělé opírající se o prázdný medailon. Anděl vpravo drží pohár, ten nalevo ohnivý meč. Nad anděly se nachází korpus Ježíše Krista se zlacenou svatozáří v pozadí a s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Zlacená je rovněž Kristova trnová koruna a jeho bederní rouška. Krucifix je tvořen motivem květů a listů, které rovněž tvoří i konce ramen kříže. V místě, kde je k podstavci připevněn krucifix, je připevněno i kované rameno s lucernou. Krucifix je vysoký zhruba 2,5 m, není volně přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

91. Police nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 103)

I. Nachází se v dolní polovině Masarykova náměstí ve výklenku pod střechou domu č.p. 79, nad obchodem s potravinami – Koloniál Renata.

II. Socha je z pískovce, svatozář je železná.

III. Svatý Jan Nepomucký oblečený v tradičním oděvu s biretem na hlavě drží svou pravou rukou krucifix, který si zároveň opírá o své pravé rameno a levou rukou přidržuje jeho spodní konec. Nad hlavou má svatozář z pěti hvězd. Socha je vysoká přibližně 1 m, vzhledem k jejímu umístění pod střechou domu není přímo přístupná.

IV. Původně tento dům sloužil jako hostinec a poté jako hotel „Hvězda“. Socha byla do výklenku domu instalována pravděpodobně někdy v 1. polovině 19. století.²⁷³

V. Miroslav PICHL, *Hospoda, hotel a pak samoobsluha v Polici – dům čp. 79*, Polický měsíčník, č. 8, 2009, titulní strana, s. 34.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

92. Police nad Metují – Socha sv. Josefa (obr. č. 104)

I. Nachází se v dolní polovině Masarykova náměstí ve výklenku pod střechou domu č.p. 78, nad obchodem se zahradní technikou.

II. Socha je z pískovce, svatozář a lilie jsou železné.

III. Svatý Josef ve své levé ruce chová Ježíška, který se rukou dotýká jeho tváře, v pravé ruce drží stříbrnou barvou zvýrazněnou lilii. Oba mají nad hlavami svatozář. Socha je vysoká přibližně 1 m, vzhledem k jejímu umístění pod střechou domu není přímo přístupná.

IV. Socha byla do výklenku domu instalována pravděpodobně někdy v 1. polovině 19. století, stejně jako socha sv. Jana Nepomuckého nacházející se ve výklenku vedlejšího domu.²⁷⁴

V. M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

Radešov nad Metují

93. Radešov nad Metují – Krucifix (obr. č. 105)

I. Stojí před domem č.p. 15.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní část podstavce je tvořena jednoduchým hranolovým soklem, kde je reliéf beránka s korouhví a nad ním černou barvou zvýrazněný letopočet 1844. Sokl je nad letopočtem zdoben římsou s volutami sbíhajícími se do jejího středu, po stranách vyznačenými rámy s kruhovitě vykrojenými rohy. Střední část podstavce přechází nad soklem ve voluty, nad kterými je v mělké nice reliéfně ztvárněna Panna Marie. Po

²⁷³ Miroslav PICHL, *Hospoda, hotel a pak samoobsluha v Polici – dům čp. 79*, Polický měsíčník, č. 8, 2009, titulní strana.

²⁷⁴ Srov. katalog, poř. č. 91.

stranách je nika doplněna pilastry s volutami. Mezi nikou a volutami je podstavec zdoben rokaji, po stranách reliéfy rámů s kruhovitě vykrojenými rohy. Vrchní část představuje soklík přisedající na zvlněnou profilovanou římsu, ke které je připevněno kované rameno na lucernu. Soklík je zepředu zdoben reliéfem hlavy andělíčka s křídly, po stranách reliéfem květu. Soklík je zakončen profilovanou římsou uprostřed po obvodu zdobenou jednoduchými květy, nahoře pak k sobě se sbíhajícími volutami. V dolní části krucifixu stojí Panna Marie, nad ní je prázdný medailon rámovaný zlaceným věncem. Nahoře spočívá zlacený korpus Ježíše Krista se zlacenou svatozáří v pozadí. Nad hlavou má ve zlaceném medailonu zlatě zvýrazněná písmena *INRI*. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Krucifix byl v květnu 2014 restaurován kameníkem Antonínem Herzogem z Bukovice.²⁷⁵

V. Pavel SCHOLZ – Jan TROUTNAR, *Obnova kříže v Radešově*, Polický měsíčník, č. 6, 2014, s. 6.

94. Radešov nad Metují – Kříž (obr. č. 106)

I. Stojí u domu č.p. 10.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, květ k připevnění ramena s lucernou je litinový.

III. Na podstavci je deska s reliéfem Piety, nad ní jsou gotické kružby v rozích doplněné trojlísty. Deska s Pietou je na první pohled nepůvodní, čemuž nasvědčuje rozdílná barva kamene i viditelné připevnění desky k podstavci, jejíž rozměr navíc nesouhlasí s původní vyznačenou plochou pro nápis či reliéf. Rozměr této původní plochy ukazují zmíněné gotické kružby, které dříve představovaly nejspíše vrchní část ztvárnění jakéhosi neogotického okna. Mezi Pietou a kružbami se nachází květ k připevnění ramena s lucernou. Podstavec je zakončen stříškou tvořenou po obvodu tří stran cimbuřím. Na jejím vrcholu je soklík tvořený rovněž ze tří stran cimbuřím, kde se uprostřed tyčí kříž. Na soklu podstavce je bílá deska s nápisem: „*Po tomto putování vyžádej / nám milost smilování / o bolestná Panno Marie.*“. Kříž je kanelurovaný a uprostřed je stále znatelný reliéf květu. Je přibližně 2,5 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

²⁷⁵ Pavel SCHOLZ – Jan TROUTNAR, *Obnova kříže v Radešově*, Polický měsíčník 6, 2014, s. 6.

Slavný

95. Slavný – Kříž zvaný „Pánův kříž“ (obr. č. 107)

I. Nachází se pod Božanovským špičákem v lese na mýtině, kde je turistické rozcestí zvané podle kříže též Pánův kříž. Toto rozcestí s křížem je vzdáleno přibližně 2,5 km po turistické cestě východně od Slavného.

II. Podstavec je z pískovce, kříž je litinový.

III. Podstavec spočívá na širokém soklu, který je umístěn na skále. Zepředu podstavce plasticky vystupuje rám s kruhovitě vykrojenými rohy a se zbytky červeného nátěru, ve kterém je reliéf ostrve se třemi suky a na ní tři růže. Nad rámem je římsa po obvodu zdobená zubořezem, na ní navazuje vrchní, užší část podstavce. Ta je dole zdobena reliéfem šátku a nad ním reliéfem medailonu zavěšeného na mašli s květem růže uprostřed. V medailonu jsou rovněž reliéfně ztvárněna písmena *IHS*. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou, která je stejně jako spodní římsa doplněna po obvodu zubořezem. Kříž na vrcholu je zdoben jednoduchými vytlačenými lístky, konce všech čtyř ramen jsou roztřepené. Na zadní straně podstavce je vytesán rok 1827, nad ním pak jsou vytesány i iniciály *J. T. 1850.* a *J. W.*, pod ním *W K.* Na heraldicky pravé straně jsou vytesány iniciály *I. K.* a pod nimi jsou stále viditelné stopy po turistickém značení, které bylo odstraněno. Stejně tak tomu je i na levé straně, kde jsou opět vytesány iniciály jako *E. S.*, *PM.*, *W.* a mezi nimi patrné stopy po dřívějším turistickém značení. Kříž je přibližně 3,2 m vysoký a volně přístupný.

IV. O vzniku a účelu tohoto kříže podává zprávu zápis v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní:

„Statue – a gaka.

Slaup kamený s Sukem Wrchnostenským, a na Suku 3. Ruže. Na wrch Slaupu pak Kříž železný s umučenjm Páně malovaný.

Kde – a Cži.

Za Slawnym w Panským Lese nad wrch horama pod Stanima, podle weřegného pautnického Steznjku.

Napis.

IHS.

Zakládatel, a s gakým Nákladem

Wrchnostenský Pán Oberforst Ignac Mengemann, a tež s negakým malým přispěnjm Franc Wjtek Mysliwec Slawenský.

Proč – a s jakým Aumyslem.

Tato Statue tuto postawená gest k uctěnj wssem Policskym tudy gdaucym Maryauským Pautnjcum: genž dle slibu 1633. r. w čas welikého Moru učiněného dosawáde každého roku w Křížowau Neděli do Warty, ytake giným časem do Wamberčic putugi.

Kdy postawená.

*Postawena 1827. r Bez wssi Fundace“.*²⁷⁶

Kříž je někdy nazýván též jako „Oberfořtův kříž“ či „Oberfortův kříž“ podle zakladatele Ignace Mengemanna, uvedeného v citovaném zápisu, který pracoval jako Oberforst, tedy nadlesní. Vytesané iniciály spolu s rokem 1850 znamenají pravděpodobně rok opravy a její vykonavatele, zbylé iniciály jsou pravděpodobně jen pozůstatky po turistech.

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

Bogusław CZECHOWICZ, *Kaplice w dawnym hrabstwie kłodzkim*, Wrocław 2003, s. 189-190.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; Jiří KOHL, *Vamberčická cesta*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 40.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 103.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 50, 57-58.

96. Slavný – Krucifix (obr. č. 108)

I. Nachází se na návsi vedle domu č.p. 4.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno s lucernou je litinové. Autorem je Filip Klemt ze Suchého Dolu.

III. Spodní část podstavce zepředu zdobí reliéf beránka s praporem, heraldicky vpravo je vedle něho reliéf snítky růží, nalevo reliéf dvou palmových ratolestí. Heraldicky na pravém boku podstavce je nápis: „Ty hle Bera / nek Boží / ktery snima / hřichy Sweta / Jan I. c[apitola]. 29. v[erš].“. Zde jsou patrné zbytky červené barvy, kterou byl nápis zvýrazněný. Na levém boku je nápis: „O wy cestau / gdaucy wizte / gestli gest bo / lest gako bo / lest má. Jer[emiáš]. I.“.²⁷⁷ Nad beránkem tuto část podstavce zakončuje římsa zepředu tvořená do středu směřujícími volutami. Střední část tvoří mělká nika, ve které stojí reliéfně ztvárněná Panna Marie Bolestná s mečem v srdci. Nad její hlavou zdobí niku reliéf květu. Pod Marií se nachází reliéf písmene *M* s křížkem a pod ním červenou

²⁷⁶ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁷⁷ Nejde o knihu Jeremiášovu, ale zkratkou „Jer.“ měl autor pravděpodobně na mysli knihu Pláč, jež se někdy nazývá Pláč Jeremjášův, a která obsahuje vytesaný citát na podstavci.

barvou zvýrazněný nápis: „*Ty Matka twá.*“. Po stranách vyznačeného písmene M přechází podstavec na bocích do plastických volut. Heraldicky na pravé straně podstavce z mělké niky plasticky vystupuje postava sv. Ludmily s knížecí čapkou na hlavě, jež ve své pravé ruce drží palmovou ratolest, v levé ruce kříž a kolem těla má omotaný závoj. Pod ní je nápis: „*S[vatá]. Lydmila.*“ se zbytky červené barvy, kterou byl zvýrazněný. Na levé straně z mělké niky plasticky vystupuje postava sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, ve své levé ruce drží štít s Přemyslovskou orlicí a palmovou ratolest, pravou rukou drží prapor. Pod ním je červenou barvou zvýrazněný nápis: „*S[vatý]. Wáclaw.*“. Nad nikou zdobí podstavec reliéf růže ovázané mašlí. Následuje římsa zepředu tvořená doprostřed směřujícími volutami, nad níž je stejně ztvárněná vrcholová římsa doplněná lilií pod volutami a připevněným kovaným ramenem s lucernou nad nimi. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem / obecnjm. / 1839.*“. Na římsce spočívá soklík, na kterém je zepředu reliéf stočeného hada s jablkem v tlamě, nad ním lebka se zkříženými hnátama. Na kameni stojí jednoduchý jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *I. N. / R. I.* Krucifix je přibližně 4 m vysoký, oplocený dřevěným plotem s pískovcovými sloupky a brankou, která k němu umožňuje naprosto volný přístup.

IV. Krucifix byl součástí zastavení při cestě zvané „Trhovice“, vedoucí z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova. Tuto cestu využívali především němečtí obyvatelé z Broumovska, vracející se domů s nákupem ze středních trhů konaných v Polici nad Metují.²⁷⁸ Krucifix zhotovil suchodolský kameník a zároveň rychtář Filip Klemt.²⁷⁹ Dne 4. 3. 2005 byl zapsán jako kulturní památka.²⁸⁰

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101610.

J. TŮMA – M. BUREŠ, *Řemesla...*, s. 72.; Jiří KOHL, *Cesta ke Slavnému zvaná „Trhovice“*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 42.

97. Slavný – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 109)

I. Stojí na návsi mezi čtyřmi vzrostlými lípami.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

²⁷⁸ Jiří KOHL, *Cesta ke Slavnému zvaná „Trhovice“*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 42.

²⁷⁹ J. TŮMA – M. BUREŠ, *Řemesla...*, s. 72.

²⁸⁰ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101610.

III. Svätý Jan Nepomucký stojí na približne 3 m vysokém podstavci, jehož spodní část tvoří jednoduchý hranolový sokl zepředu s nápisem: „*Nákladem / Františky Jankové / ke cti a chvále / sv[atého]. Jana Nepomuckého. / roku 1867. / [ornament]*“. Nad nápisem sokl zdobí voluty. Navazuje vrchní část podstavce, která nad soklem přechází od středu do stran ve voluty. Nad nimi stojí v nice postava sv. Františky, jež má překřížené ruce na hrudi a přitom drží ve své pravé ruce kříž. Pod nohama je nápis: „*s[vatá]: Františka*“, který je po stranách a nahoře orámovaný volutami doplněnými uprostřed nad ním mušlí. Nad níkou je ozdobný reliéf květinového motivu. Na heraldicky pravé straně podstavce z kamene plasticky vystupuje postava sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, který ve své levé ruce drží prapor, pravou přidržuje štít s Přemyslovskou orlicí. Pod nohama je stejně zdobně orámovaný nápis: „*s[vatý]: Václav*“. Nad hlavou má ozdobný reliéf akantu s květem. Na levé straně z kamene plasticky vystupuje postava sv. Ludmily s uvázaným závojem pod krkem, na hlavě má knížecí čapku a ve své levé ruce drží palmovou ratolest. Pod nohama je rovněž stejně zdobně orámovaný nápis: „*s[vatá]: Ludmila*“. Nad hlavou má stejně jako sv. Václav ozdobný reliéf akantu s květem. Podstavec je zakončen profilovanou římsou zepředu zdobenou volutami, pod nimi se nachází palmeta. Mezi ozdobným akantem a palmetou je železný hřeb, ke kterému bylo pravděpodobně dřívě připevněno rameno s lucernou. Na vrcholu podstavce je soklík, zepředu zdobený volutami s mušlí pod nimi, na kterém stojí približně 1,5 m vysoká socha světce. Ten je zpodobněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své levé ruce drží krucifix spolu s palmovou ratolestí, jehož spodní konec si přidržuje pravou rukou. Kolem sochy je drátěný plot bez branky, přesto je volně přístupná.

IV. Socha byla posvěcena 6. září 1868²⁸¹ a patřila k zastavením lemujícím cestu zvanou „Trhovice“, vedoucí z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova. Tuto cestu používali hlavně němečtí obyvatelé z Broumovska, kteří se vraceli domů ze středních trhů konaných v Polici nad Metují.²⁸² Dne 4. 3. 2005 byla socha zapsána jako kulturní památka.²⁸³ Zřizovatelka Františka Janková byla majitelkou živnosti č.p. 2.²⁸⁴

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101426.

C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 74.; J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

²⁸¹ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 74.

²⁸² J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

²⁸³ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101426.

²⁸⁴ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

98. Slavný – Kříž (obr. č. 110)

- I. Stojí uprostřed v polích, přibližně 400 m jižním směrem od místního parkoviště.
- II. Podstavec je z pískovce, kříž je litinový. Autorem je František Téra z Bělého.
- III. Na jednoduchém hranolovém soklu, na jehož přední straně je v rámu nápis: „*O vy všickni kteříž / jdete cestou pozoruj / te a vizte jestli jest / bolest jako bolest / má.*“, spočívá podstavec, jehož boční strany přecházejí dole ve voluty. Uprostřed stojí v nice na soklíku, na kterém je vyznačen medailon s mariagramem, postava Panny Marie. Na heraldicky pravé straně podstavce stojí v nice postava svatého Josefa, jenž na své levé ruce chová Ježíška, v pravé ruce drží lilii. Pod nohama je napsáno: „*Sv[atý]. / Josef*“. Na levé straně stojí v nice postava svaté Františky, která ve své levé ruce drží berlu a v pravé ruce knihu. Pod nohama je nápis: „*Sv[atá]. Františka*“. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno 22. Června / 1878. / Nákladem Josefa / a Františki Klimeš / Pracoval / Frant[išek]: Téra / v Bělym.*“. Podstavec zakončuje profilovaná římsa zepředu tvořená volutami, pod kterými se k sobě naklánějí dvě hlavy andělíčků s křídly. Následuje soklík a na něm jednoduchý liliový kříž. Je vysoký přibližně 3 m a zcela přístupný.
- IV. Tento kříž navazuje na zastavení lemující cestu zvanou „Trhovice“, jež vede z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova. Používali ji především Němci z Broumovska, když se vraceli domů s nákupem ze středních trhů konaných v Polici nad Metují.²⁸⁵
- V. J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

Suchý Důl

99. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 111)

- I. Nachází se v kopci naproti domu č.p. 16, vedle dřívější hlavní silnice spojující Suchý Důl a Polici nad Metují.
- II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.
- III. Spodní část podstavce představuje jednoduchý hranolový sokl, zepředu zdobený rokajovou kartuší s nápisem: „*... se ke mně, synu milý, / jenom ve mně najdeš síli. / Vystavěno nákladem obce 1791. / Obnoveno r[oku]. 1823.*“. Ve vrchní části podstavce stojí v nice reliéf postavy Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma do stran vystupujícími boltci vyznačený mariagram, jenž je stejně jako lem Mariina roucha zvýrazněný žlutou

²⁸⁵ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

barvou. Strany podstavce zdobí prázdné vpadliny. Podstavec zakončuje profilovaná římsa, tvořená na přední straně uprostřed spojenými volutami s mušlí. Následuje stříška v dolní části zdobená ze tří stran vyznačenými rámy. Na jejím vrcholu je rokajová kartuše s písmeny *IHS*, zvýrazněnými žlutou barvou. Pod kartuší je připevněné kované rameno s lucernou. Nahoře spočívá na jednoduchém latinském kříži korpus Ježíše Krista s písmeny *I. N. / R. I.* nad hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, a přestože je ohrazený dřevěným plotem s pískovcovými sloupky, postranní branka k němu umožňuje zcela volný přístup.

IV. O vzniku a účelu krucifixu hovoří zápis v soupisu sakrálních objektů polické farnosti sepsaném v roce 1837, jenž zní:

„Statue gaka.

Křjž kamenný s Lucernau. kamenýma koli a lisstowým plotem ohražený.

Kde, a či.

Ten 1791. r. od Gjřika Pohli obcy darovaný byl z prostřed wsy wzatý, a na Skalce při weřegné cestě, kudy se do Suchodola wchází, gest postawený.

Nápisy.

O Křjži wjtězny a přediwné znamenj, deg nám gednau w neby věčné přebywánj. Pod umučenjm Páně gest wytesaná bolestná Panna Marya s timto Nápisem. We wssi nassi úzkosti a žalosti potěš nás Panno plná bolesti.

Zakládátel. a Naklad.

Tento Křjž gest wyzdwyžzen Roku 1791. dne 23. Srpna. Šu: G. P. Který obec w čas potreby sama na swé Weylohy opravowati bude.

Na gaky Aumysl postawená gest.

Proto na tom mjstě postawen gest, poněwádž tu dřjw Křjž dřewený, a gjž tuze sesslý stál.

Kterého času.

Přestawený 21. Mage 1823²⁸⁶.

Krucifix byl tedy nejprve umístěn na návsi, kde nahradil původní, v té době již zchátralý dřevěný kříž. Na stávající místo byl přemístěn v roce 1823, kdy byl na návsi nahrazen jiným krucifixem²⁸⁷, který tam stojí dodnes. Podle zápisu se původně na podstavci nacházely zcela jiné nápisy, než je ten současný. K jejich změně snad došlo během obnovy krucifixu v roce 1823. Umístění krucifixu na tehdejší začátek obce mu

²⁸⁶ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁸⁷ Srov. katalog, poř. č. 105.

dal i nový význam, neboť „u tohoto kříže se vždy loučili zesnulí občané se svou obcí, když je spoluobčané vyprovázeli na jejich poslední cestě“.²⁸⁸

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 72.; Jiří KOHL, *Jednotlivé sochy v obci*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 42.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 464.

100. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Barešův kříž“ (obr. č. 112)

I. Nachází se přibližně 1,7 km jižně od návsi Suchého Dolu, u rozcestí cest ze Suchého Dolu do Bělého a z Police nad Metují na Slavný. Krucifix je v pořadí šesté zastavení při tzv. „Vamberčické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Od pátého zastavení²⁸⁹ je vzdálený přibližně 600 m. Vedle roste bleskem nyní částečně poškozená vzrostlá lípa.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista je litinový.

III. Spodní vpřed vyklenutá, širší část podstavce je na přední straně zdobena rokokovou kartuší s nečitelným čtyřřádkovým nápisem. Heraldicky na pravé boční straně je špatně čitelný nápis: „*France Téry / a Anny Man / želky*“, na levé straně se nachází nečitelný čtyřřádkový nápis. Vrchní, užší část je po stranách rámovaná rýhovanými páskami, uprostřed kterých se nachází reliéf Panny Marie, stojící na malé římsce tvořené volutami. Nad hlavou má reliéf mušle. Pod světlicí je mezi dvěma volutami plasticky vystupujícími do stran nečitelný čtyřřádkový nápis. Na zadní straně podstavce dole jsou vyznačeny pravděpodobně iniciály *J. T.* Podstavec je zakončen vrcholovou římsou, tvořenou do středu směřujícími volutami, jež přechází ve stříšku zdobenou reliéfem dvou hlav andělíčků se spojenými křídly. Na ní je umístěn oválný kříž se stříbřeným korpusem Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký, oplocený dřevěným plotem bez branky, přesto je volně přístupný.

IV. Celé znění nyní nečitelných nápisů na podstavci obsahuje spolu s popisem, historií a účelem krucifixu zápis sepsaný v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní:

„Statue – galká.

Kříž kamenný.

²⁸⁸ Jiří KOHL, *Jednotlivé sochy v obci*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 42.

²⁸⁹ Srov. katalog, poř. č. 103.

Kde a či.

Na mezy dwau Osadnjku, France Sspuláka a France Fulky w Poli, podle Steznjka na Přjčnicy nazwaného.

Nápisy.

Pod vmučenjm Páně gest wytesana bolestná Panna Marya s timto nápisem: Ey hle Beránek Božj který snjma hřjchy celeho sweta. A na spodnjm kamenu O wý wssickni, kteří gdete cestau, pozorugte a wizte, gestli gest bolest, gako bolest má.

Zakládatel a Náklad.

wytesáno na gedné straně. France Tery, a Anny manželky. a na druhe straně France Markle, a Anny manželky. Franc Sspulák se prohlassuge, že poněwáž geho Předkowe na tuto Statui wětssj weylohy než wedlegssi Saused včínili, že take w čas potreby on na swé weylohy sám gj opravowati bude.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tento Kržž tuto postawen gest k vctěnj wssem tudy gdaucym nábožným křestánum.

Kterého času.

*Postawený Roku Páně 1791“.*²⁹⁰

Při dnešním pohledu na památku je patrné, že současný krucifix na vrcholu podstavce není původní. Nahradil kamenný krucifix, který byl nejprve uražen nákladním autem při svozu dřeva a poté v létě 1999 při celkovém restaurování památky znovu připevněn. V následujícím roce však došlo k jeho opětovnému uražení, pravděpodobně padající větví z vedle rostoucí lípy, do které během bouře udeřil blesk.²⁹¹ Krucifix byl nejspíše natolik poničen, že musel být nahrazen novým, stávajícím krucifixem. Jedni ze zřizovatelů, sedlák František Markle a jeho druhá manželka Anna, vlastnili usedlost č.p. 33.²⁹²

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 188.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 40.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 55-56.

²⁹⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁹¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.

²⁹² Jiří KOHL, *Vambeřická cesta*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 40.

101. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Jansův kříž“ (obr. č. 113)

I. Stojí vedle lípy na kopci přibližně 900 m nad Suchým Dolem jako v pořadí čtvrté zastavení na cestě zvané „Trhovice“ ve směru na Slavný. Od třetího zastavení²⁹³ je vzdálený přibližně 300 m.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce.

III. Na bohatě zdobeném podstavci se ve spodní části nachází reliéf beránka s praporem. Heraldicky napravo je vedle něho reliéf snítky růží, na levé straně reliéf dvou palmových ratolestí. Na obou bočních stranách je velmi špatně čitelný text. Tuto spodní část podstavce zakončují nad beránkem do středu směřující voluty. Prostřední část tvoří ve vyznačeném prostoru postava Panny Marie Bolestné, jež má do prsou zabodnutý meč. Pod nohama má reliéfně ztvárněný soklík s dnes zcela zaniklým textem. Po stranách soklíku podstavec zdobí boltce. Na heraldicky pravém boku je v nice ztvárněna postava sv. Kateřiny, která drží ve své levé ruce palmovou ratolest, pravou se opírá pravděpodobně o meč a u nohou má část kola. Pod ní je nápis: „S[vatá]. *Kateřina*“. Na levém boku v nice stojí postava sv. Josefa s lilií a Ježíškem, jenž drží říšské jablko. Pod světcem je neúplný nápis: „S[vatý]. *Joz[ef]*“. Na zadní straně podstavce je špatně čitelný nápis: „*Nákladem / Jozefa Jansy / ...*“. Následuje profilovaná římsa, která přechází do vrchní části podstavce. Tato část je dole ze stran zúžena a pak rozšířena. Nad zúžením ji zdobí do středu směřující voluty s palmetou uprostřed. Ztvárnění vrcholu podstavce imituje kameny, ze kterých jako by byl poskládán. Na nich se nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Korpus Ježíše Krista spočívá na jednoduchém jetelovém kříži, nad hlavou má písmena *IN / RI*. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. O vzniku a účelu tohoto krucifixu spolu s jeho popisem včetně dnes nečitelného nápisu hovoří zápis v soupisu sakrálních objektů polické farnosti sepsaném v roce 1837, který zní:

„Statue – gaká.

Kříž kamený.

Kde a či.

Na gruntě Sedlaka Jozefa Jansy w Poli podle Slawenského Steznjka Trhogce nazwaného

Nápisy.

²⁹³ Srov. katalog, poř. č. 111.

Pod vmučenjm Páně gest wytesaná bolestna Panna Marya. s timto nápisem. Marya Matko bolestna oroduj za nás.

Zakládatel a Náklad.

Ján Jansa swým vlastnjm Nákladem. Nynegssi Hospodář te Žiwnosti Jozef Jansa, budeli mu možné, slibuge geg w čas potřeby opravowati.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tento Kříž gest postawen k vctěnj Lidu křestanskému, kdež prwe někdy oddáwna Kříž dřeweny stál.

Kterého času.

Postaweny 1791²⁹⁴.

Původně tedy na tomto místě stál dřevěný kříž, jenž byl v roce 1791 díky Janu Jansovi vyměněn za kamenný. Letopočet 1817 se jménem sedláka Josefa Jansy, uvedený na zadní straně podstavce, tak s největší pravděpodobností představuje rok obnovy památky a jméno jejího zřizovatele z usedlosti č.p. 19, jenž se zavázal památku nadále spravovat. Památka byla několikrát poškozena mechanizací JZD a poté neodborně opravena. Je jedním ze zastavení na cestě zvané „Trhovice“ vedoucí z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova, kterou využívali především Němci z Broumovska, již se touto cestou vraceli ze střeďechých trhů, konaných v Polici nad Metují, domů.²⁹⁵

V. SOA Zámrsrk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 72.; J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

102. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 114)

I. Stojí v údolí „U Červeňáku“ přibližně 1 km východně od rozvodny vysokého napětí na ulici Bělská, jako v pořadí druhé zastavení při tzv. „Vambeřické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Od prvního zastavení²⁹⁶ je vzdálený přibližně 380 m.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, na jehož přední straně je vyrytý nápis: „POLICE“ a před ním šipka směřující heraldicky dolů doprava. Vrchní, kónicky se zužující část podstavce je dole tvořena dvěma výraznými volutami. Prostor

²⁹⁴ SOA Zámrsrk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁹⁵ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

²⁹⁶ Srov. katalog, poř. č. 126.

mezi nimi zdobí reliéf lotosového květu a nad ním reliéf mušle. Uprostřed podstavce je vyznačený rám s nápisem: „OWI / SWATI / PROSTE / BOHA / BINAM / HRICHI / OdPUSTIL / 1796 / F. H.“. Na heraldicky pravé boční straně je černou barvou napsáno: „*SUCHODOL*“ a pod tím šipka směřující heraldicky dolů doleva. Nahoře podstavec přechází v hlavici na přední straně zdobenou volutami, které plasticky vystupují do stran. Mezi volutami je reliéf Božího oka, nad kterým jsou patrná pravděpodobně písmena *VLK*. Na vrcholu je připevněn kříž s květy na konci ramen, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Nad krucifixem je připevněna plechová stříška. Je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Iniciály F. H. v dolní části podstavce patří Františkovi Hornychovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1796, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis sepsaný v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní:

„Statue – gaka.

Slaup kameny, a na wrchu Obraz plechový železným křížem podložený 14. Stych Pomocnjku

Kde – a či.

Na gruntě Sedlaka Jozefa Hornycha w dolich podle Steznjka.

Nápisy.

Welkau latinskau Literau. O wý Swatý proste Boha, by nám hřjchy odpustil.

Zakládatel a náklad.

F. H. To gest Franc Hornych. Nyněgssi Hospodář Sedlák Jozef Horných gest w aumyslu tuto Sstatuy w čas potreby na swé Weylohy opravowati.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tato Sstatue tuto wssem tudy gdaucym nábožným Křestanum k vctěnj postawená gest.

Kterého času.

*Postawená 1796“.*²⁹⁷

Původně se tedy na vrcholu podstavce nacházel plechový obraz Čtrnácti sv. Pomocníků, nikoli krucifix, jako je tomu dnes. Přestože vročení na podstavci i letopočet uvedený v zápise datují vznik krucifixu do roku 1796, S. Brandejs, C. F. Kaněra a V. V. Tomek zařadili jeho vznik do doby o sto let dříve, tedy do roku 1696. Vyznačené šipky spolu s místními názvy dokazují, že krucifix zastával i funkci jakéhosi turistického ukazatele. K jeho restaurování došlo v létě 1999.²⁹⁸ Dne 3. 5. 1958 byl v rámci souboru soch tzv.

²⁹⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

²⁹⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.

„Vamberžické cesty“ zapsán jako kulturní památka.²⁹⁹ Zřizovatel památky, sedlák František Horných, vlastnil s manželkou Annou živnost č.p. 45.³⁰⁰

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 1890/3.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 186.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; J. KOHL, *Vamberžická cesta*, s. 39.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 464.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 53.

103. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 115)

I. Stojí přibližně 2 km jihovýchodně od rozvodny vysokého napětí na ulici Bělská, u cesty vedoucí z Police nad Metují na Slavný. Krucifix je v pořadí páté zastavení při tzv. „Vamberžické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Od čtvrtého zastavení³⁰¹ je vzdálený přibližně 350 m. Vedle roste mohutný javor klen.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, na jehož přední straně je vyrytý nápis: „HEJŠOVINA / 10 KM“ a nad ním šipka směřující heraldicky nahoru doprava. Vrchní, kónicky se zužující část podstavce je dole tvořena dvěma výraznými volutami. Prostor mezi nimi zdobí reliéf lotosového květu a nad ním reliéf mušle. Mezi reliéfy je vyznačený letopočet 1796, po stranách lotosového květu jsou vyznačené iniciály F. K.. Uprostřed podstavce je vyznačený rám s nápisem: „POZDRA / WEN BUD / MUG / GEZISSI / SMILUG / SE NAD / MAU / DUSST“. Nahoře podstavec přechází v hlavicí na přední straně zdobenou volutami, které plasticky vystupují do stran. Mezi volutami se nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Na vrcholu je připevněn jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista, zdobený po stranách kovanými rozvilinami a úponky. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Iniciály F. K. v dolní části podstavce patří Františkovi Kholovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1796, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis z roku 1837 sepsaný v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní:

„Statue – gaka.“

²⁹⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.

³⁰⁰ J. KOHL, *Vamberžická cesta*, s. 39.

³⁰¹ Srov. katalog, poř. č. 108.

Sstatue kamená, na wrchu s malým železným křížem, a bolestnau Pannau Maryi.

Kde – a či.

Na gruntě Sedláka Petra Kholi w Poli podle Steznjka na Přjčnicy.

Nápisy.

Welkau latinskau Literau. Pozdrawen bud' mug Gežissi, smilug se nad mau dussi.

Zakládatel a náklad.

F. K. To gest: Franc Khol. Nyněgssi Hospodař te žiwnosti Petr Khol slibuge w čas potreby na swug Naklad opravowati.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tato Sstatue tuto postawená gest k vctěnj wssem tudy gdaucym nábožnym Křestanum.

Kterého času.

Postawená 1796. 1835. Renovatum P. K.“³⁰²

Poprvé byl krucifix podle citovaného zápisu opraven v roce 1835 Petrem Kholem, jeho druhá oprava proběhla v létě 1999³⁰³. Dne 3. 5. 1958 byl v rámci souboru soch tzv. „Vamberické cesty“ zapsán jako kulturní památka.³⁰⁴ Zřizovatel krucifixu, sedlák František Kohl, vlastnil s manželkou Kateřinou usedlost č.p. 50.³⁰⁵

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 1890/2.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 188.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; J. KOHL, *Vamberická cesta*, s. 40.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 55.

104. Suchý Důl – Kříž (obr. č. 116)

I. Stojí v údolí „U Červeňáku“ přibližně 1,3 km východně od rozvodny vysokého napětí na ulici Bělská, jako v pořadí třetí zastavení při tzv. „Vamberické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Od druhého zastavení³⁰⁶ je vzdálený přibližně 400 m.

II. Podstavec je z pískovce, kříž je litinový.

III. Kónicky se zužující podstavec je ve spodní části zdoben reliéfem rokajové kartuše, po jejíchž stranách jsou vyznačeny číslice 1, 8, 0, 4, dohromady udávající vročení 1804.

³⁰² SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³⁰³ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.

³⁰⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.

³⁰⁵ J. KOHL, *Vamberická cesta*, s. 40.

³⁰⁶ Srov. katalog, poř. č. 102.

Nad ní tuto část podstavce zakončuje římsa tvořená do středu směřujícími volutami. Přední stranu vrchní části podstavce tvoří plasticky vystupující nápis: „*KDe / Boží / Přítel / stogí / zLa / MoCnost / kraČet / se bogí*“, jenž obsahuje chronogram opakující vročení 1804. Nad ním je reliéf osmicípé hvězdy, pod ním mezi dvěma volutami plasticky vystupují místy špatně rozpoznatelné iniciály *FS*, pod kterými podstavec zdobí reliéf lotosového květu. Boční strany jsou zdobeny výraznými reliéfy rokajů. Na zadní straně podstavce je vyrytý nápis: „*POLICE*“ a nad ním šipka směřující heraldicky nahoru doleva. Podstavec je zakončen vrcholovou římsou tvořenou do středu směřujícími volutami. Na vrcholu je připevněn jednoduchý kříž s rolverkově zakončenými rameny, zdobený zepředu a po stranách kovanými volutami. Na jeho zadní straně je nápis: „*V POLICI N[AD]. M[ETUJÍ]. / L[ÉTA]. P[ÁNĚ]. 1999 / VYROBIL / J[OSEF]. DRAŠNAR / A SYN*“. Kříž je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Iniciály *F. S.* v dolní části podstavce patří Františkovi Švorčíkovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1804, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis sepsaný v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní:

„Statue –gaká.

Slaup kamenný, a na wrchu Obraz plechowý. Swat: Frantjsska Xaveria.

Kde – a či.

Na gruntě Sedlaka Jozefa Ssworčika w dolich podle Steznjka.

Nápisy.

Kde Boží Přítel stogí, zLa MoCnost kratČeg se bogí.

Zakládatel a náklad.

F. S. To gest: Franc Ssworčik. Nyněgssi Sedlák Jozef Ssworčik slibuge tuto Sstatuy na swé Weylohy opravowati.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tato Sstatue tuto postawená gest ke cti So: Frantjsska Xaveria mocnému Patronu proti zbauřenj Žiwlu wssem tudy gdaucym nábožným Křestanum k vctěnj.

Kterého času.

Postawená 1804³⁰⁷.

Původně se tedy na vrcholu podstavce nacházel plechový obraz sv. Františka Xaverského, který byl z neznámého důvodu nahrazen litinovým křížem. Stávající kříž

³⁰⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

byl vytvořen v roce 1999, jak o tom informuje samotný nápis na něm, a nahradil v rámci restaurování památky konané v létě tohoto roku dřívější rovněž litinový kříž, který byl nalezen zničený kolem podstavce.³⁰⁸ Dne 3. 5. 1958 byl krucifix v rámci souboru soch tzv. „Vambeřické cesty“ zapsán jako kulturní památka.³⁰⁹ Jeho zřizovatel, sedlák Antonín Švorčík, vlastnil usedlost č.p. 47.³¹⁰

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 1890/1.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 187.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 73.; J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 39.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 53-54.

105. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 117–118)

I. Stojí na návsi.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové. Autorem je Filip Klemt ze Suchého Dolu.

III. Spodní, vpřed předstupující část podstavce tvoří reliéf beránka s praporem, heraldicky vpravo je vedle něho reliéf snítky s vinnými hrozny, nalevo reliéf svazku palmových ratolestí. Pod nimi podstavec po obvodu zdobí pletenec. Heraldicky na pravé boční straně je nápis: „*O wý wssickni / kterýž gdete ce / stau, pozorugte / a wizte, gestly / gest bolest gako / bolest má. / Pláč Jer[emiášův]. I. 12.*“. Na levé boční straně se nachází nápis: „*Ay Beránek / Božj kterýž / snjmá hřjchy / Swěta. / Ján I. 29.*“. Nad beránkem tuto část podstavce zakončuje římsa zepředu tvořená do středu směřujícími volutami. Střední část tvoří reliéf krále Václava IV. sedícího na trůnu se psem u svých nohou. Před ním stojí sv. Jan Nepomucký s prstem na ústech, jenž má okolo hlavy svatozář z pěti hvězd. Pod reliéfem je nápis: „*Blahoslawený, / genž nepoklesl / gazykem swým. / Eklez[iastikus]. XXV. II.*“. Po stranách nápisu přechází podstavec na bocích do plastických volut. Heraldicky na pravé boční straně se v nice nachází reliéf sv. Ludmily s knížecí čapkou na hlavě, jež ve své levé ruce drží knihu a kolem krku má uvázaný závoj. Pod ní je nápis: „*S[vatá]. Lydmila.*“. Niku na levé boční straně vyplňuje reliéf sv. Václava s knížecí čapkou na hlavě, který ve své levé ruce drží prapor, pravou rukou si u

³⁰⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.

³⁰⁹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.

³¹⁰ J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 39.

nohou přidrží štít s Přemyslovskou orlicí. Pod ním je nápis: „S[vatý]. Wáclaw.“. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Tento Kříž gest / darovaný od / F. K. M. / Postawený s ná / kladem obecnjm / dne 21. Máge / 1823.*“. Podstavec je zakončen profilovanou římsou tvořenou do středu směřujícími volutami s rokajem uprostřed, ke kterému je připevněno kované rameno s lucernou. Na ní spočívá soklík s reliéfem srdce probodnutého mečem, okolo kterého se obtáčí úponek s květy růže. Po jeho stranách sedí na římsě dva andílci. Na vrcholu se nachází jetelový kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, oplocený dřevěným plotem s pískovcovými sloupky a brankou, která k němu usnadňuje přístup.

IV. O vzniku a účelu krucifixu nás informuje zápis z roku 1837 sepsaný v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní:

„Statue gaka.

Kříž kamenný s Lucernau, kamenýma koli a lissstovým plotem ohražený.

Kde, a či.

W prostřed Wsy Suchodolské, kde dřjw 23. Aug. 1791. r. byl postawený kříž kameny od Gjřika Pohli obcy darovaný; který na mjsto dřewěného Kříže, genž od dawných času tu stál, nyněgssi postawen gest.

Nápisy.

Ey hle Beránek Bozj, který snjmá hřjchy swěta. Jan 1. 29. Pod umučenjm Páně gest wytesan Sty Ján Nepom: před Králem Wáclawem s timto Nápisem. Blahoslawený genž nepoklesl gazykem swým. Eklez: XXV. II.

Zakládatel. a Naklad.

Tento Kříž gest darovaný od F. K. M. Který Obec w čas potreby sama na swé Weylohy opravowati bude. F. K. M. znamená Fylip Klemt Mjstr.

Na gaký Aumysl postawená gest.

Postawený a poswěcený gest proto, aby stary Lid, který po polednj w den Nedělnj a swatečnj na Nesspor do Police giti nemuže, tudy swau Pobožnost wykonáwati mohl.

Kterého času.

Postawený 21. Mage 1823. r.“.³¹¹

V knize „Umělecké památky Čech 3“ je jeho vznik chybně datován o dva roky později, tedy do roku 1825.³¹² Autor, sedlák Filip Klemt, jehož iniciály jsou vytesány na zadní straně podstavce, byl nejen suchodolským kamenickým mistrem, ale také rychtářem,

³¹¹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³¹² E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.

žijícím na statku č.p. 1 zvaném „Šolcovna“.³¹³ Dne 3. 5. 1958 byl krucifix zapsán jako kulturní památka.³¹⁴

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 41115/6-1894.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. TŮMA – M. BUREŠ, *Řemesla...*, s. 72.

106. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 119)

I. Stojí na okraji lesa Kamení za kravínem, který se nachází u silnice mezi Suchým Dolem a Hlavňovem.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové. Autorem je Filip Klemt ze Suchého Dolu.

III. Na třech stupních stojí jednoduchý, zhruba 1,5 m vysoký podstavec, na vrcholu uprostřed zdoben reliéfem rokaje po stranách doplněným volutami, které tvoří vrcholovou římsu. Zepředu podstavce je nápis: „*Mlčenlivý / a rozumný / ctěn bude. / Eklez[iastikus]. XXI. 31. / Nebo skryvá Tag- / nosti gako Studni- / ce zapečetěná. / Piseň. IV. 12.*“, na heraldicky levé straně je napsáno: „*Rozkázal / (Král:) / Do řeky / uwrzte / (geg.) / Erod[us]. C[apitola]. I. / V[erš]. 22. / Marya / manželka.*“,³¹⁵ na pravé straně se píše: „*Byl Člo- / věk posla- / ný od Bo- / ha kterému / bylo gméno / Jan. / Ján I. 6. / Filip / Klemt.*“. Všechny nápisy jsou zvýrazněny bílou barvou. Na zadní straně je dole vytesaný letopočet 1823. a nad ním červenou barvou napsáno: „*REN[OVATIO]. 1857.*“. Sv. Jan Nepomucký je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své pravé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o pravé rameno a jehož spodní konec přidržuje levou rukou. Svůj pohled upírá na krucifix, kterému chybí vrchní část svíslého kůlu kříže. U nohou světce je k podstavci připevněné kované rameno na lucernu. Socha je vysoká přibližně 1,5 m a zcela přístupná.

IV. O vzniku a účelu této sochy hovoří zápis v soupisu sakrálních objektů polické farnosti sepsaném v roce 1837, jenž zní:

„Statue gaka.

Sstatue So Jána Nepom: s Lucernau

Kde, a či.

³¹³ J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.

³¹⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 41115/6-1894.

³¹⁵ V tomto nápisu kameník vytesal chybně zkrácený tvar 2. knihy Mojžíšovy Exodus, kde zaměnil písmeno x za r.

Na ssolcowě Žiwnosti podle Lesa Kamenj proti Steznejku, který gde ze Suchodola do Hlawniowa.

Nápisy.

Mlčeniwý a rozumny ctěn bude. Eklez: XXI. 31.

Zakládatel. a Naklad.

Filip Klemt, a Marye Manželka geho. Wáclaw Tichaček Ssolc slibuge tuto Statui wčas potreby na swé Weylohy opravowati.

Na gaky Aumysl postawená gest.

Filip Klemt této Ssolcownj na památku swého kamenickeho Ržemesla tuto Sstatui ke cti So Jána Nepom: wyhotowil a postawil.

Kterého času.

Postawená gest tato Statue 1823³¹⁶.

Socha byla zhotovena samotným Filipem Klemtem, suchodolským kameníkem a zároveň rychtářem ze statku č.p. 1 zvaném „Šolcovna“, jehož jméno je spolu se jménem jeho manželky obsaženo v nápisu na podstavci.³¹⁷ K renovaci sochy došlo v roce 1857, jak dokládá nápis na zadní straně. Vzhledem k nezvyklému umístění sochy světce, která je ve většině případů umísťována na mostě či v okolí vody, se lze domnívat, že se původně nacházela na jiném místě.³¹⁸

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 72.; J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

107. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Cihlářův kříž“ (obr. č. 120)

I. Nachází se přibližně 1,8 km jihovýchodně od návsi Suchého Dolu vedle cesty vedoucí na Slavný, jako v pořadí sedmé zastavení při tzv. „Vamberčické cestě“ směrem z Police nad Metují ke Slavnému. Od šestého zastavení³¹⁹ je vzdálený přibližně 800 m.

II. Podstavec, sochy a krucifix jsou z pískovce.

III. Vpřed předstupující středová část podstavce je uprostřed tvořena mělkou nikou, kterou vyplňuje reliéf sv. Anny držící ve své pravé ruce otevřenou knihu. Pod ní je v oválné vpadlině nápis: „Zda-li víš, / že klíčem k nebi / je kříž.“. Níže pod vpadlinou je na reliéfně ztvárněné desce nápis: „Velké bídy sice / v životě trpíme. / Jen trpěl více, /

³¹⁶ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³¹⁷ J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.

³¹⁸ *Tamtéž.*

³¹⁹ Srov. katalog, poř. č. 100.

K Němuž hledíme.“ Ustupující postranní části jsou nahoře a dole profilovány volutami. Mezi nimi jsou přední strany zdobeny reliéfem olistěného provazce, nad ním žlábkováním, boční strany zdobí vyznačené rámy. Na zadní straně podstavce je ve vpadlině nápis: „*Nákladem Anež / ky Králové ze Suchodola 183.. / [ornament] / Obnoveno od Man / želů Jan a Josefi / Cihlář roku 1883.*“ Podstavec je zakončen profilovanou, zepředu vyklenutou římsou. Na ní spočívá soklík s reliéfem lebky se zkříženými hnátama. Na vrcholu je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *I.N. / R.I.* nad hlavou. Pod krucifixem heraldicky na levé ustupující postranní části stojí socha Panny Marie, na pravé části stojí socha sv. Jana Evangelisty. Kolem krucifixu se nacházejí čtyři pískovcové sloupky, jež byly součástí dřívějšího oplocení. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. O vzniku a účelu tohoto krucifixu spolu s jeho popisem nás informuje zápis z roku 1837 sepsaný v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní:

„Statue – gaka.

Kříž kamenný, a podle něho 2. Fygury, bolestná Panna Marya a Sty Jan na gednom Aufsatzu. kamenyma Koli, a liss towým Plotem hražený.

Kde a či.

Na gruntě Sedláka Wáclawa Krále w Poli podle Steznejka na Přjčnicy nazwaneho.

Nápisy.

Pod vmučenjm Páně gest wytesana Sta Anna, s timto Nápisem. Tatoť gest Lod' z daleka Chleb nesaucy. Přisl: 31. A pod tim Hlawnj Napis. Dobrý Pastýř dussi swau dáwá za Owce swé. Jan X. II.

Zakládatel a Náklad.

Tento Kříž postawen gest nákladem Anežky Králowy ze Suchodola. Nyněgssi Hospodař te Žiwnosti Wáclaw Král slibuge tuto Statui w čas potřeby na swé Weylohy opravowati.

Na gaky aumysl postawená gest.

Tento Kříž tuto postawený gest k vctěnj wssem tudy gdaucym nábožným Křestanum.

Kterého času.

*Postawený 1836*³²⁰.

Podle zápisu se dříve na podstavci nacházely zcela jiné nápisy. Snad k jejich změně došlo při obnově krucifixu v roce 1883, o které podává zprávu samotný nápis na

³²⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

podstavci. Zřizovatelka krucifixu Anna Králová byla selka z usedlosti č.p. 22, jeho renovátorům manželům Cihlářovým patřila živnost č.p. 102.³²¹

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 189.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 72.; J. KOHL, *Vamberická cesta*, s. 40.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 56-57.

108. Suchý Důl – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží zvané „Státue“ (obr. č. 121–122)

I. Stojí přibližně 1,5 km východně od rozvodny vysokého napětí na ulici Bělská uprostřed luk skryté mezi čtyřmi vzrostlými lípami jako v pořadí čtvrté zastavení při tzv. „Vamberické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Od třetího zastavení³²² je vzdálené přibližně 250 m.

II. Podstavec, socha a plastika svaté Trojice jsou z pískovce.

III. Vpřed předstupující středová část podstavce je uprostřed tvořena nikou, v níž se nachází reliéf pod vavřínem sedící sv. Anny, jež drží na klíně otevřenou knihu, ze které čte vedle ní klečící malá Panna Marie. Vedle nich stojí sv. Jáchym držící ve své pravé ruce pastýřskou hůl a v levé knihu, na níž spočívá lebka. Nad nikou podstavec zdobí reliéf festonu doplněného stuhou pod ním, pod nikou podstavec zdobí reliéf mušle mezi dvěma volutovými úseky. Zcela dole se nachází nápis: „*Ke cti negswětěgší Trojice a / těchto swatých byla tato socha / nákladem Františka Kopecky / a geho manželky Getrůdy / roku 1847 postawena.*“. Ustupující postranní části jsou tvarovány do podoby pilastrů s korintskými hlavicemi. Na zadní straně podstavce se nachází vpadlina s reliéfem sv. Isidora jako oráče, za kterého orá anděl, pod ním je špatně částečně čitelný nápis: „s[vatý]. *Isidor ...*“. Podstavec je zakončený profilovanou na přední straně vyklenutou římsou, tvořenou v místě vyklenutí do středu směřujícími volutami. Pod nimi římsu zdobí reliéf rokajové kartuše s kyticí uprostřed. Reliéf v nice spolu se zdobnými prvky okolo nesou zbytky zlacení. Na římsce spočívá soklík s reliéfem pastýře, zakončený římsou zepředu tvořenou do středu směřujícími volutami. Na vrcholu je umístěna plastika Nejsvětější Trojice Boží. Heraldicky vlevo sedí v oblacích Bůh Otec, vpravo sedí Syn, jenž svojí levou rukou přidržuje kříž. Mezi nimi se sepjatýma rukama v modlitbě klečí Panna Marie, již společně kladou na hlavu korunu. Nad nimi na kříži spočívá v podobě holubice Duch svatý. V oblacích se kolem Panny

³²¹ J. KOHL, *Vamberická cesta*, s. 40.

³²² Srov. katalog, poř. č. 104.

Marie a po stranách kříže vznášejí postavy andělů. Pod plastikou heraldicky na levé ustupující postranní části stojí neidentifikovatelná socha světce, neboť jí chybí hlava, ruce i jakékoli atributy. Podle mnišského hábitu přepásaného v pase cingulem se však lze domnívat, že by se mohlo jednat o postavu sv. Františka. Socha, která se nacházela na pravé straně, zcela chybí. Po stranách podstavce stojí dva samostatné pilířky, kde dříve stávaly sochy světců, které nyní chybí. Sousoší ohraničuje pískovcová balustráda s ovály, mezi kterými její vnější stranu zdobí vpadliny. K balustrádě vede několik pískovcových schodů. Sousoší je přibližně 4 m vysoké a zcela přístupné.

IV. Ačkoli lze s největší pravděpodobností reliéf na zadní straně podstavce podle částečně čitelného nápisu pod ním chápat jako vyobrazení sv. Isidora, váže se k sousoší také legenda, která reliéf vysvětluje takto: „*Jednou v neděli začal majitel pozemku orati pole, pak ale uslyšel vyzvánět na mši a rozhodl se raději zanechat orání a jíti na mši sv. Když se vrátil z kostela, anděl za něho právě dooral*“.³²³ Sousoší bylo dříve značně poškozeno mechanizací JZD.³²⁴ K jeho restaurování došlo v srpnu–listopadu 1993.³²⁵ Dne 3. 5. 1958 bylo sousoší v rámci souboru soch tzv. „Vambeřické cesty“ zapsáno jako kulturní památka.³²⁶ Zřizovatelé sousoší, sedlák František Kopecký s manželkou Gertrudou, vlastnili usedlost č.p. 48.³²⁷

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 1890/4.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ Trutnov 104.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 103.; B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 187.; J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 39.; E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 464.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 54-55.

109. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 123)

I. Stojí mezi dvěma mladými lípami v kopci přibližně 240 m nad Suchým Dolem jako v pořadí druhé zastavení na cestě zvané „Trhovice“ ve směru na Slavný.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Podstavec je dole tvořen širší částí, jež je zakončena římsou přecházející na přední straně uprostřed ve voluty s reliéfem mušle pod nimi. Uprostřed této části je stále

³²³ S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 103.

³²⁴ J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 39.

³²⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ Trutnov 104.

³²⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 32661/6-1890.

³²⁷ J. KOHL, *Vambeřická cesta*, s. 39.

znatelný letopočet 1869. Vrchní část podstavce představuje jednoduchý hranolový dřík, nahoře ozdobený reliéfem květu a zakončený profilovanou římsou. Na vrcholu je umístěn krucifix, jehož spodní část představuje neorenesanční portál s antickými kanelurovanými sloupy po stranách a andělem v pokleku uprostřed. Na hlavicích sloupů sedí dva andělíčky, ten heraldicky napravo pozvedá nad hlavu kalich, ten nalevo zase věnec. Nad portálem spočívá zlacený korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí a písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 2,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Krucifix je jedním ze zastavení na cestě zvané „Trhovice“, která vede z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova. Používali ji především Němci z Broumova při návratu domů ze středních trhů konaných v Polici nad Metují. Krucifix byl postaven nákladem sedláka Václava Klimeše, majitele statku č.p. 27.³²⁸

V. J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

110. Suchý Důl – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (obr. č. 124)

I. Stojí mezi šeríky před hospodářským stavením na začátku cesty zvané „Trhovice“ ve směru na Slavný jako v pořadí první zastavení na této cestě. V místě, kde sousoší stojí, se „Trhovice“ křížuje s cestou do Bělého.

II. Podstavec a plastika svaté Trojice jsou z pískovce. Autorem je Antonín Kricnar z Petrovic.

III. Ve spodní části podstavce se zkosenými předními hranami se nachází reliéf sv. Floriána v oděvu římského vojáka, který ve své levé ruce drží prapor a v pravé putýnku, z níž vylévá vodu na hořící dům u svých nohou. Heraldicky na levé boční straně dole je uvedeno jméno kameníka *A[ntonín]. Kricnar z Petrovic*. Vrchní část je ze tří stran tvořena mělkými nikami s reliéfy světců, nad kterými se klenou plastické neogotické kružby. V přední nische stojí sv. Josef, jenž na své levé ruce chová Ježíška a v pravé drží lilii, pod sebou má nápis: „*S[vatý]: Josef.*“. Heraldicky v pravé postranní nische se nachází sv. Anna s knihou ve své pravé ruce a s levou rukou pozvednutou v poučném gestu, pod sebou má nápis: „*S[vatá]: Anna.*“. Levou postranní niku vyplňuje sv. František s růžencem okolo pasu, který ve své pravé ruce drží krucifix a v levé lebku, pod sebou má nápis: „*S[vatý]: František.*“. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Tato socha jest postavena / nákladem Josefa a Anny / Kollrtových manželů. / 1879.*“. Podstavec je zakončen profilovanou římsou přecházející v cimbuří. V jeho středu je na soklíku

³²⁸ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

umístěna plastika Nejsvětější Trojice Boží. Heraldicky vlevo sedí v oblacích Bůh Otec s žezlem ve své levé ruce, vpravo sedí Syn, jenž svojí levou rukou přidržuje kříž. Mezi nimi na zeměkouli klečí Panna Marie, jíž společně kladou na hlavu korunu. Nad nimi se v podobě holubice vznáší Duch svatý. Sousoší je přibližně 3,5 m vysoké, oplocené dřevěným plotem s pískovcovými sloupky a brankou, která k němu umožňuje naprosto volný přístup.

IV. Sousoší je jedním ze zastavení na cestě zvané „Trhovice“, vedoucí z Police nad Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a dále do Broumova, kterou využívali především němečtí obyvatelé z Broumovska, již se touto cestou vraceli domů ze středních trhů konaných v Polici nad Metují. Sousoší bylo vysvěceno 12. října 1879, kdy byla rovněž vysvěcena i místní škola.³²⁹

V. J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

111. Suchý Důl – Kříž zvaný „Nemejtův kříž“ (obr. č. 125)

I. Stojí vedle lípy v kopci přibližně 600 m nad Suchým Dolem jako v pořadí třetí zastavení na cestě zvané „Trhovice“ ve směru na Slavný. Od druhého zastavení³³⁰ je vzdálený přibližně 350 m.

II. Podstavec je z pískovce, kříž je ze žuly.

III. Spodní část tvoří jednoduchý hranolový sokl, na kterém je zepředu v plasticky vystupujícím kosočtverci nápis: „*Nákladem / Antonina a Františky / Nemejtových / r[oku]. 1885.*“. Ve vrchní části podstavce je plasticky zpodobněno neogotické okno s kružbami, pod kterými je nápis: „*A kdož nebere / kříže svého a / nenásleduje / mne není i mne / hoden.*“. Nad oknem v rozích se nacházejí reliéfy trojlístků. Na stranách jsou stále viditelné stopy po turistickém značení, které bylo odstraněno. Podstavec je zakončen profilovanou římsou s trojúhelným štítem a nárožními akrotériemi, vše tvořící i po stranách vrchol podstavce. Štít na přední straně zdobí uprostřed reliéf věnce. Následuje stříška tvořená volutami a na ní jednoduchý jetelový kříž. Ten pochází nepochybně z pozdější doby, čemuž nasvědčuje naprosto odlišný druh kamene, ze kterého je kříž narozdíl od podstavce vytesán. Kříž je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Původní kříž byl pravděpodobně poškozen mechanizací JZD a nahrazen stávajícím křížem. Kříž je jedním ze zastavení na cestě zvané „Trhovice“, jež vede z Police nad

³²⁹ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

³³⁰ Srov. katalog, poř. č. 109.

Metují přes Suchý Důl ke Slavnému a pokračuje do Broumova. Vraceli se po ní domů především Němci z Broumovska ze střeďečnících trhů konaných v Polici nad Metují.³³¹ Zřizovatel kříže Antonín Nemejta byl majitelem statku č.p. 21 a v letech 1892–1901 zastával funkci suchodolského starosty.³³²

V. J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

112. Suchý Důl – Socha sv. Anny (obr. č. 126, 128)

I. Nachází se před kaplí Panny Marie Lurdské, heraldicky vpravo na horním konci schodiště, které k ní vede.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce. Autorem je František Šarf z Hlavňova.

III. Socha sv. Anny v životní velikosti stojí na přibližně 1,5 m vysokém jednoduchém hranolovém podstavci, zakončeném profilovanou římsou. Před sv. Annou stojí pultík s hladkým dřikem, na kterém je položena otevřená kniha. Vedle něho stojí Panna Marie jako děvčátko se sepjatýma rukama k modlitbě a hledí na místo v knize, kam ukazuje ruka světice. Na zadní straně dole jsou uvedeny iniciály autora *F. Š.* Socha je volně přístupná.

IV. Kaple byla založena v roce 1883, avšak socha sv. Anny, spolu se sochou sv. Josefa³³³, byla před kaplí umístěna až v roce 1886.³³⁴ Iniciály autora patří Františkovi Šarfovi z Hlavňova, který rovněž zhotovil zmíněnou sochu sv. Josefa.

V. Jiří KOHL, *Lurdská kaple*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 36.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 142.

113. Suchý Důl – Socha sv. Josefa (obr. č. 127–128)

I. Nachází se před kaplí Panny Marie Lurdské, heraldicky vlevo na horním konci schodiště, které k ní vede.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce. Autorem je František Šarf z Hlavňova.

III. Socha sv. Josefa v životní velikosti stojí na přibližně 1,5 m vysokém jednoduchém hranolovém podstavci, zakončeném profilovanou římsou. Ve své pravé ruce drží lilii, na levé ruce chová oblečeného Ježíška, jenž rukou ukazuje na své viditelné srdce ovinuté

³³¹ J. KOHL, *Cesta...*, s. 42.

³³² Jiří KOHL, *Starostové v Suchém Důlu*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Z. Teiner, Suchý Důl 2003, s. 67.

³³³ Srov. katalog, poř. č. 113.

³³⁴ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 142.

trním. Na zadní straně dole je uvedeno jméno autora *F[rantišek]. Šarf Hlavňov.* Socha je volně přístupná.

IV. Kaple byla založena v roce 1883, avšak socha sv. Josefa, spolu se sochou sv. Anny³³⁵, byla před kapli umístěna až v roce 1886.³³⁶ Autor František Šarf rovněž zhotovil zmíněnou sochu sv. Anny.

V. J. KOHL, *Lurdská kaple*, s. 36.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 142.

114. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 129)

I. Socha je umístěna na mostě u silnice vedle domu č.p. 88. Naproti se nachází místní pohostinství.

II. Postavec a socha jsou z pískovce. Autorem je V. Čěrovský z Náchoda.

III. Spodní část podstavce, vysokého přibližně 1,5 m, tvoří jednoduchý hranolový sokl, na kterém je na přední straně černou barvou zvýrazněný nápis: „*Postaven nákladem / CECILIE JOHNOVÉ / 1897.*“ a heraldicky v levém horním rohu uvedeno jméno sochaře *V. Čěrovský / v Náchodě*. Na soklu spočívá vrchní, užší část podstavce zdobená reliéfem jednoduché kartuše s kruhovitě vykrojenými rohy, uprostřed se zlatě zvýrazněným nápisem: „*Svatý / JENE / NEPOMUCKÝ / oslavený vlastenče náš / přimlouvej se za naši / milou vlast / a za věrné ctitele své.*“. Každý vykrojený roh kartuše vyplňuje reliéf květu růže. Nad kartuší jsou po obvodu podstavce další růžové květy, pět na přední straně a tři na bočních stranách. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, dole po obvodu zdobenou zubořezem. Sv. Jan Nepomucký je zpodobněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své pravé ruce drží kříž, který si zároveň opírá o své pravé rameno a jeho spodní konec si přidržuje levou rukou. Spolu s křížem drží i palmovou ratolest. Samotná socha je vysoká přibližně 1,5 m, je zcela přístupná.

IV. Socha byla na most instalována 22. září 1897 a nahradila dřívější sochu sv. Jana Nepomuckého, která do té doby stála na tomto místě, a jež byla poté přemístěna na most v části obce zvané „Na Drahách“.³³⁷ Cecilie Johnová, chalupnice ze Suchého Dolu, zaplatila za její zhotovení 150 zlatých. Svěcení sochy proběhlo 16. května 1898, na den sv. Jana Nepomuckého, a vykonal ho polický kaplan Tomáš Gotthard Schuppl OSB.³³⁸

V. J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

³³⁵ Srov. katalog, poř. č. 112.

³³⁶ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 142.

³³⁷ Srov. katalog, poř. č. 118.

³³⁸ J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

115. Suchý Důl – Krucifix (obr. č. 130)

I. Nachází se těsně před obcí ve směru od Police nad Metují, nalevo na kopečku vedle silnice.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce. Autorem je V. Čeřovský z Náchoda.

III. Spodní část tvoří jednoduchý hranolový sokl, na přední straně zdobený plastickým polem s kruhovitě vykrojenými rohy a s nápisem: „*Do vlastního přišel, a svoji ho nepřijali; / Kteříž pak koliv jej přijali, dal jim moc syny Bóžími býti. / [ornament] / Postaven nákladem manželu / FRANTIŠKA A FRANTIŠKY JANZOVÝCH, / a syna Františka / L[éta]. P[áně]. 1898.*“. Nad reliéfem je heraldicky v pravém horním rohu uvedeno jméno kameníka V. Čeřovský v Náchodě. Vrchní část podstavce tvoří nika s pilastry s hlavicemi z akantových listů po stranách a mušlí, která vyplňuje konchu. Uprostřed stojí postava sv. Anny s Marií jako děvčátkem, kterou učí z otevřené knihy. Pod nikou je reliéf girlandy z květin, po jeho stranách přechází podstavec na bocích do plastických volut. Heraldicky na pravé straně z kamene plasticky vystupuje postava sv. Františka. Dívá se a pozvedá ruku ke krucifixu vedle sebe, který je umístěný na třech na sebe poskládaných kamenech, kde je spolu s ním položena i lebka a růženec. Na levé straně z kamene plasticky vystupuje pravděpodobně postava sv. Františky, jež ve své levé ruce drží knihu a v pravé tři zlomené šípy. Heraldicky vpravo stojí po jejím boku anděl. Podstavec zakončuje profilovaná římsa, na přední straně přecházející do oblouku a po obvodu zdobená zubořezem. Následuje stupňovitá stříška s jednoduchým latinským křížem, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista. Nad hlavou má černou barvou zvýrazněný nápis: „*HIC. EST. REX. / JUDAEORUM.*“. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Původně stál krucifix na zahradě Václava Holuba, majitele domu č.p. 59. Při stavbě nové silnice však překážel a v roce 1936 byl přemístěn na okraj obce, kde „... *bylo třeba mít podobný pomník na tomto novém příjezdu ...*“.³³⁹ Zřizovatelé památky, manželé Jansovi, vlastnili usedlost č.p. 19.³⁴⁰

V. J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

³³⁹ J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

³⁴⁰ *Tamtéž.*

116. Suchý Důl – Socha Panny Marie (obr. č. 131)

I. Stojí vedle silnice před domem č.p. 32, přibližně 40 m heraldicky napravo od ní se u silnice nachází socha sv. Jana Nepomuckého³⁴¹.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, držák na květinu je železný. Autorem je Josef Šrámek z Dobrušky.

III. Podstavec, vysoký přibližně 1,6 m, je ztvárněn jako imitace jednotlivých kamenů, ze kterých jako by byl poskládán. Uprostřed je nápis: „*Kdo / se v tebe / důvěřuje, / nadarmo / Tě / nevzývá.*“. Heraldicky v pravém dolním rohu textu je reliéf květiny. Nahoře je k podstavci připevněn železný držák a v něm květina. Socha, vysoká přibližně 1,2 m, stojí na plintu ztvárněném stejně jako podstavec. Panna Marie má sepjaté ruce v modlitbě a v ohbí jejího pravého lokte jí visí zlatě zvýrazněný růženec. Na spodním lemu jejího roucha je nad každým chodidlem květ růže. Socha není volně přístupná, neboť stojí na soukromém pozemku.

IV. Socha byla postavena v roce 1919 nákladem Jana a Růženy Martincových. Jejím autorem je sochař Josef Šrámek z Dobrušky.³⁴²

V. J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.

117. Suchý Důl – Krucifix na zeměkouli (obr. č. 132–133)

I. Stojí na návsi před statkem č.p. 1, zvaném „Šolcovna“.

II. Podstavec a zeměkoule jsou z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na dolních 2/3 podstavce jsou reliéfně vyznačeny obdélníky, jež vytvářejí iluzi kamenných kvádrů, ze kterých jako by byla tato spodní část postavena. Je zakončen profilovanou římsou po obvodu zdobenou zubořezem, na kterou navazuje v horní polovině se zužující soklík. V dolní polovině je k němu připevněno kované rameno s lucernou. Na něm spočívá autenticky ztvárněná zeměkoule s plasticky vystupujícími kontinenty zvýrazněnými hnědou barvou, plocha představující moře je vyznačena modrou barvou. Všechny kontinenty i moře jsou popsány vytesanými latinskými názvy. Následuje jetelový kříž, ve spodní části tvořený zpodobněním portálu se dvěma antickými kanelurovanými sloupy po stranách a nahoře propletenými akanty. Uprostřed stojí anděl se sepjatýma rukama k modlitbě. Portál i anděl jsou zvýrazněny bílou barvou. Nad nimi je medailon s bílou barvou zvýrazněnou prázdnou plochou,

³⁴¹ Srov. katalog, poř. č. 114.

³⁴² J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.

rámovanou zlaceným věncem. Nahoře spočívá korpus Ježíše Krista, rovněž zvýrazněný bílou barvou. Za ním je v pozadí svatozář, nad hlavou písmena *INRI*, obojí zlatě zvýrazněné. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a volně přístupný.

IV. –

V. J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 43.

118. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 134)

I. Nachází se ve východní části obce zvané „Na Draháč“, na mostě při vedlejší cestě přibližně 150 m od hlavní silnice vedoucí na Slavný.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

III. Spodní část tvoří nízký sokl, který zepředu přesahuje podstavec spočívající na něm a vytváří tak před památkou schod. Na přední straně spodní, širší části podstavce je reliéf beránka s praporem. Heraldicky napravo je vedle něho reliéf třech palmových ratolestí, nalevo reliéf snítky růží. Nad nimi zdobí podstavec do středu směřující voluty. Na přední straně vrchní části podstavce, která je z každé strany zúžena výžlabkem, je reliéf medailonu. Nad ním zakončuje podstavec římsa tvořená doprostřed směřujícími volutami, mezi nimi je lilie. Pod medailonem podstavec po obvodu zdobí reliéf pletence, jenž se opakuje na plintu, na kterém stojí sv. Jan Nepomucký. Ten je zpodobněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, v rukách drží krucifix, který si zároveň opírá o své pravé rameno. Svůj pohled upírá dolů na krucifix. Podstavec je přibližně 1,2 m vysoký, socha měří přibližně 1 m, je zcela přístupná.

IV. Tato socha sv. Jana Nepomuckého původně stála na mostě naproti místnímu pohostinství, avšak v roce 1897 byla nahrazena novou sochou³⁴³ tohoto světce, jež na tomto místě stojí dodnes. Důvodem výměny bylo nepřesné ztvárnění světcevy podoby.³⁴⁴

V. C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 72.; J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

Velká Ledhuje

119. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (obr. č. 135)

I. Stojí mezi dvěma vzrostlými smrky přibližně 550 m severovýchodně nad Policí nad Metují uprostřed polí v kopci, na místě zvaném „Cikánka“.

³⁴³ Srov. katalog, poř. č. 114.

³⁴⁴ J. KOHL, *Jednotlivé sochy...*, s. 42.

II. Podstavec, sloup a koule jsou z pískovce, kříž je železný.

III. Toskánský sloup stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, který je v horní části po obvodu zdoben profilovanou římsou. Na abakusu je umístěn soklík a na něm koule s patriarchálním křížem na vrcholu. Sloup je přibližně 5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Sloup nechal spolu s dalšími třemi sloupy³⁴⁵ v roce 1716 postavit opat Otmar Zinke. Nahradily dřívější dřevěné sloupy a pravděpodobně sloužily jako hraniční sloupy vymezující hranice klášterního panství. Vždy 25. dubna, na den sv. Marka, se k nim konalo procesí vedené superiorem.³⁴⁶ Sloup byl na náklad města Police nad Metují restaurován v květnu–červenci 2003.³⁴⁷ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.³⁴⁸

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 24134/6-1862.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 174.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 101–102.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 270.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 57.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

120. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (obr. č. 136)

I. Stojí na jižním konci ulice Jiráskova, nad chodníkem před domem č.p. 196.

II. Podstavec, sloup a deska jsou z pískovce.

III. Toskánský sloup stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, na jehož přední straně je znatelný fragment kartuše s benediktinským znakem. Na abakusu je umístěna deska, na čelních stranách zdobená vpadlinami, na bočních stranách profilovaná nahoře a dole volutami. Sloup je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. Sloup nechal v roce 1716 spolu se třemi dalšími sloupy³⁴⁹ postavit opat Otmar Zinke. Nahradily původní dřevěné sloupy a pravděpodobně představovaly hraniční sloupy vymezující hranice klášterního panství. Vždy 25. dubna, na den sv. Marka, se k nim tradičně konalo procesí, které vedl superior.³⁵⁰ V desce na abakusu byl

³⁴⁵ Srov. katalog, poř. č. 70, 120, 121.

³⁴⁶ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.

³⁴⁷ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 174.

³⁴⁸ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 24134/6-1862.

³⁴⁹ Srov. katalog, poř. č. 70, 119, 121.

³⁵⁰ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.

pravděpodobně dříve zasazen obraz sv. Marka. Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.³⁵¹

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 46458/6-1860.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 101–102.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 270.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 57.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

121. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (obr. č. 137)

I. Stojí na severním konci ulice Jiráskova, vedle domu č.p. 218.

II. Podstavec, sloup a deska jsou z pískovce, kříž je železný.

III. Toskánský sloup stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, který je na přední straně zdobený špatně zratelnou kartuší se znakem břevnovského kláštera. Na abakusu je umístěna deska, na čelních stranách zdobená vpadlinami, na bočních stranách profilovaná nahoře a dole volutami. Na vrcholu desky je připevněn patriarchální kříž. Sloup je přibližně 4,5 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. Sloup nechal společně se třemi dalšími sloupy³⁵² v roce 1716 postavit opat Otmar Zinke. Nahradily původní dřevěné sloupy a pravděpodobně sloužily jako hraniční sloupy vymezující hranice klášterního panství. Vždy na den sv. Marka, tj. 25. dubna, se k nim konalo procesí vedené superiorem.³⁵³ V desce na abakusu byl pravděpodobně dříve zasazen obraz sv. Marka.³⁵⁴ Sloup byl restaurován v červenci–září 1995.³⁵⁵ Dne 3. 5. 1958 byl zapsán jako kulturní památka.³⁵⁶

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 15553/6-1863.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 173.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 101–102.; A. CECHNER, *Soupis...*, s. 270.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 57.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 181–182, 185.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 118.

³⁵¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 46458/6-1860.

³⁵² Srov. katalog, poř. č. 70, 119, 120.

³⁵³ V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 182, 185.

³⁵⁴ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 15553/6-1863.

³⁵⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 173.

³⁵⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 15553/6-1863.

122. Velká Ledhuje – Socha sv. Václava (obr. č. 138)

I. Stojí vedle silnice v ulici Bělská před domem č.p. 163, při ústí tzv. „Vambeřické cesty“.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

III. Socha stojí na přibližně 1,5 m vysokém hranolovém podstavci se zkosenými hranami v dolní části. Přední stranu zdobí vyznačený rám s nápisem: „NEDEJ ZAHYNOUTI / NÁM NI BUDOUCÍM / SV[ATÝ]. VÁCLAVE!“, pod ním je uvedeno: „R[OKU]. 1903.“. Podstavec je zakončen profilovanou římsou. Přibližně 2 m vysoký sv. Václav je ztvárněn s knížecí čapkou na hlavě, ve své pravé ruce drží prapor, levou rukou se opírá o štít s Přemyslovskou orlicí. Socha je přístupná pouze ze tří stran, jelikož přístup k zadní straně znemožňuje živý plot, ohraničující soukromý pozemek za ní.

IV. Vročení uvedené na podstavci je rokem instalace sochy a zároveň rokem, kdy byla socha přivezena P. Stanislavem Chaloupkou OSB, inspektorem polického benediktinského velkostatku,³⁵⁷ z broumovské farnosti, kde původně do roku 1857 stála spolu se sochou sv. Floriána u brány do klášterní zahrady. V tomto roce došlo k zevním úpravám broumovského kláštera, při kterých byly zkontrolovány také sochy. Podstavce obou soch se vzhledem k jejich mohutnosti zdály příliš slabé a hrozilo jejich možné porušení. Sv. Florián byl přenesen na příkaz opata Johanna Nepomuka Rottera na dnešní Malé náměstí v Broumově, kde byl umístěn na nový, mohutnější podstavec. Socha sv. Václava byla uložena v klášteře, odkud byla v roce 1903 z neznámého důvodu odvezena do Police nad Metují.³⁵⁸ Samotný vznik sochy je v knize „Umělecké památky Čech 3“ kladen do 1. poloviny 18. století.³⁵⁹ Socha byla umístěna při ústí tzv. „Vambeřické cesty“, kde byla 27. října 1903 posvěcena polickým knězem P. Cyrilem F. Kaněrou OSB. Její autorství někteří (S. Brandejs, J. Zídka) připsali samotnému Ferdinandovi Maxmilianovi Brokoffovi, jiní ji přisoudili spíše některému kameníkovi z Brokoffovy dílny.³⁶⁰ Socha byla dne 3. 5. 1958 zapsána jako kulturní památka.³⁶¹

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 206.; NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 28171/6-1858.

³⁵⁷ Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 206.

³⁵⁸ Josef ZÍDKA, *Několik památek svatováclavských v našem kraji*, in: Od kladského pomezí, ed. Karel Michl, 1929–1930, s. 1.

³⁵⁹ E. POCHE, *Umělecké památky...3*, s. 124.

³⁶⁰ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 25.

³⁶¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 28171/6-1858.

S. BRANDEJS, *Knihy...*, s. 102.; B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 186.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 162.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 24–26.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...*³, s. 124.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 48-49, 51.; J. ZÍDKA, *Několik památek...*, s. 1.

123. Velká Ledhuje – Socha sv. Floriana (obr. č. 139–140)

I. Stojí na křižovatce ulic Na Sibíři a K Sídlišti, na kopečku mezi dvěma vzrostlými lípami vedle domu č.p. 117.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

III. Spodní část přibližně 2,3 m vysokého podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl zdobený reliéfem volutového rámování s květem uprostřed horní linie, zakončený profilovanou římsou. Vrchní část je tvořena volutovou kartuší s nápisem: „*SANCTO / FLORIANO / MARTVURI / EXVOTO / DICAVIT.*“, který obsahuje chronogram udávající letopočet 1779. Pod ní se nachází reliéf znaku břevnovsko-broumovského opatství, ve kterém jsou vyznačena písmena *S.A.B.* Boční strany jsou v úrovni kartuše profilovány volutovými úseky s rámem vyplněným vodorovným rýhováním, nad nímž je reliéf rokaje, v úrovni opatského znaku jsou profilovány výraznými volutami. Podstavec je zakončen profilovanou římsou, na přední straně tvořenou do středu směřujícími volutami, pod kterými se nachází výrazný reliéf mušle. Na vrcholu je umístěna přibližně 1,3 m vysoká socha sv. Floriána v oděvu římského vojáka, který ve své levé ruce drží prapor a v pravé putýnku, z níž vylévá vodu na hořící dům u svých nohou. Pod jeho levou nohou jsou vyznačena písmena *M: K:*. Socha je zcela přístupná.

IV. Sochu nechala zříditi sama vrchnost³⁶², kterou v té době představoval opat Štěpán Rautenstrauch, zastávající funkci v letech 1773–1785.³⁶³ Jeho jméno rovněž obsahují písmena *S.A.B.* uvedená v opatském znaku, která znamenají zkratku Stephanus Abbas Braunensis, v překladu Stephanus opat broumovský a označují, za kterého z opatů památka vznikla. Přestože samotný chronogram říká, že socha vznikla v roce 1779, kterým se řídil rovněž M. Pichl a E. Poche a kol., jiní jako S. Brandejs, C. F. Kaněra a J. Zídka zařadili její vznik do roku 1774, kronikáři J. Brandejs a J. Lege zase uvedli, že socha byla pod panské pole umístěna v roce 1776. K soše se tradičně každý rok konalo procesí „... v neděli po sv. Florianu aneb padneli sv. Floriana na neděli, hned v tu

³⁶² C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.

³⁶³ M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 325.

neděli“.³⁶⁴ Socha byla restaurována v září–říjnu 1993.³⁶⁵ Dne 4. 11. 1994 byla zapsána jako kulturní památka.³⁶⁶

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 12780/6-5793.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 198.; SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 165.; SOkA Náchod, f. Josef Brandejs, Police nad Metují, inv. č. 360, kn. 1, s. 135.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 21–22.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 120.

124. Velká Ledhuje – Krucifix (obr. č. 141)

I. Nachází se v ulici Ledhujská před domem č.p. 33.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový. Autorem je Antonín Klemt z Ledhuje.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl. Vrchní, kónicky se zužující část je dole tvořena dvěma výraznými volutami. Prostor mezi nimi zdobí reliéf lotosového květu a nad ním reliéf mušle. Uprostřed podstavce je nápis: „*BEWARE / MICH HER / DAN / ICH / TRAUE / AUF DICH / psalm XV. / 1796*“. Nahoře podstavec přechází v hlavici na přední straně zdobenou volutami, které plasticky vystupují do stran. Mezi volutami se nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Hlavice přechází v soklík, na kterém je připevněn kříž s korpusem Ježíše Krista, zdobený dole po stranách kovanými rozvilinami. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není nijak oplocen, avšak pozemek, na kterém stojí, je soukromý.

IV. Krucifix v roce 1796 zhotovil kameník Antonín Klemt, jak o tom vypovídá zápis sepsaný v roce 1837 tehdeším ledhujským rychtářem Josefem Schallou v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, který zní: „*Anton Scholz Nro. Cons. 33. před Příbytkem Kříž, který w Roku 1796. od Antonina Klemti z Ledhuge bez Fundace postawen byl.*“.³⁶⁷

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.

³⁶⁴ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.

³⁶⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 198.

³⁶⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 12780/6-5793.

³⁶⁷ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

125. Velká Ledhuje – Krucifix (obr. č. 142)

I. Stojí na severním konci ulice Na Sibíři, u silnice mezi domem č.p. 203 a domem č.p. 199, kde je nyní „Autoservis Josef Ducháč“.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Ve spodní části podstavce je vyznačena rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami svírajícími palmetu, ve které je špatně čitelný nápis: „*Renov[atio]. / 1862 / [ornament]*“. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, zároveň tvořícími hrany podstavce, uprostřed kterých se nachází reliéf Panny Marie. Pod ní podstavec zdobí dvě výrazné voluty s menšími volutami uprostřed, ve kterých je vyznačený mariagram. Nad hlavou má reliéf mušle. Boční strany podstavce zdobí proti sobě směřující reliéfy rokajů. Podstavec plynule přechází v soklík zepředu po stranách profilovaný volutami, mezi kterými je vyznačený letopočet 1798, uprostřed rozdělený pravděpodobně písmeny *AZ*. Soklík je dole zdobený do středu směřujícími volutami, nahoře reliéfem zavěšené palmety. Na něm jen připevněn liliový kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou, pod ním se nachází medailon s nápisem: „*Dokonáno / jest*“, rámovaný věncem. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, přístupný je pouze ze tří stran, neboť volný přístup k zadní straně znemožňuje plot, ohraničující soukromý pozemek za ním.

IV. K opravě krucifixu došlo minimálně jednou a to v roce 1862, jak dokládá vročení v dolní části podstavce. Písmena vyznačená na soklíku spolu s letopočtem vzniku krucifixu představují pravděpodobně iniciály jeho zřizovatele.

V. S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 124.

126. Velká Ledhuje – Krucifix (obr. č. 143–144)

I. Nachází se v údolí „U Červeňáku“ přibližně 650 m severovýchodně od rozvodny vysokého napětí na ulici Bělská, jako v pořadí první zastavení při tzv. „Vambeřické cestě“ ve směru z Police nad Metují ke Slavnému. Zakrývá ho vedle stojící vzrostlá lípa.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Kónicky se zužující podstavec je ve spodní části zdoben reliéfem lotosového květu, nad kterým jsou v orámování vyznačeny iniciály *I. B.*. Orámování je v úrovni iniciál zakončeno z každé strany třemi kapkami, nad kterými je heraldicky vpravo vyznačena číslice 18, vlevo částečně čitelná číslice .1, dohromady představující neúplné vročení

18.1. Nad orámováním je nápis: „F. A. S. 1885.“. Heraldicky na levé boční straně jsou vyryta písmena VK. Spodní část podstavce je zakončena ustupující zaoblenou římsou, nahoře zdobenou reliéfy jednoduchých listů. Uprostřed vrchní části podstavce se nachází reliéf medailonu lemovaného po stranách mašlí, v jehož středu je vyznačen špatně čitelný mariagram. Nad reliéfem přechází podstavec do kaplice s mělkou nikou, ve které je černou barvou zvýrazněný nápis: „PANE / JEŽIŠI / KRISTE / SMILUJ / SE NAD / NÁMI.“. Heraldicky na její levé boční straně je černou barvou napsáno: „POLICE“. Na vrcholu kaplice je soklík, na němž je připevněný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny INRI nad jeho hlavou. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Přestože na podstavci nic nepřipomíná Pannu Marii Vambeřickou, jedná se pravděpodobně o sloup této světice, který v roce 1831 nechal zhotovit Jan Beneš, jak o tom vypovídá zápis sepsaný v roce 1837 tehdejším ledhujským rychtářem Josefem Schallou v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Jozef Schorfa Nro Cons: 29. w Polj na geho Gruntě, Slaup Pany Marie Wambeřicke který w Roku 1831. od Janna Benesche z Ledhuce bez Fundace postawen byl.*“³⁶⁸ Při terénním průzkumu v roce 2001 nebyl sloup podle Ivany Maxové a kol. nalezen.³⁶⁹ Bylo to pravděpodobně z toho důvodu, že na sloupu se nikdy nenacházela socha této světice, jak se I. Maxová ve své knize mylně domnívá, ale její obraz³⁷⁰, který byl s největší pravděpodobností umístěn v kaplici. Určitým ukazatelem, že se jedná o tento sloup, jsou rovněž iniciály I. B., značící pravděpodobně jeho zřizovatele Jana Beneše. Krucifix pravděpodobně zastával i funkci jakéhosi turistického ukazatele, jak dokládá boční nápis „Police“. K jeho restaurování došlo v létě 1999. Byl navržen na zapsání do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky.³⁷¹

V. Děkanský úřad Police nad Metují, *Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860*, fol. 197.; NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.; SOkA Náchod, f. FÚ Police n. Met., kn. 3, fol. 37.

B. CZECHOWICZ, *Kaplice...*, s. 186.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.; I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 168.; J. VOCHOMŮRKA, *Dokumentace...*, s. 49, 52.

³⁶⁸ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³⁶⁹ I. MAXOVÁ – V. NEJEDLÝ – P. ZAHRADNÍK, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy...*, s. 168.

³⁷⁰ C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.

³⁷¹ NPÚ, ÚOP v Josefově, RZ NA 194.

127. Velká Ledhuje – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 145)

I. Stojí u mostu v ulici Ledhujská vedle domu č.p. 246, u silnice vedoucí do Suchého Dolu. Téměř naproti se nachází hostinec „Krčma“.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce.

III. Svatý Jan Nepomucký stojí na jednoduchém přibližně 1,8 m vysokém hranolovém podstavci zakončeném profilovanou římsou. Na přední straně je nápis: „*Rtové neopatrných / bláznivé věci / rozprávějí: slova / pak opatrných / na váze vážená / bývají. Muž / mlčenlivý a ro / zumný ctěn bude. / Sirach[ovec]. 21, 28. 31. / Oroduj za nás sv[atý]. Jene / Dědici země České!*“, na zadní straně nápis: „*Obn[oveno]. 1903*“. Podle stále znatelných tahů byl nějaký text napsán i na zcela spodní části podstavce, dnes částečně zasazené do země a obrůstající mechem. Světec, vysoký přibližně 1,5 m, je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své levé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své levé rameno, v pravé ruce pozvednuté do výše pasu drží zbytek železné tyčky, která je koncem nyní chybějící palmové ratolesti. Nad hlavou má svatozář z pěti hvězd, z nichž jedna chybí. Socha je zcela přístupná.

IV. Socha byla postavena v roce 1869 na náklad hospodáře Jana Kyncla z Velké Ledhuje.³⁷² Obnovena byla v roce 1903, jak o tom informuje samotný nápis na zadní straně podstavce. Socha byla dne 27. 4. 2004 zapsána jako kulturní památka.³⁷³

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101017.

C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 129.; M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 16.

128. Velká Ledhuje – Socha sv. Jana Nepomuckého (obr. č. 146)

I. Stojí v zahradě pod domem č.p. 56 na křižovatce ulic Radimovská a U Damiánky, naproti autobusovému nádraží.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, kované rameno na lucernu je litinové.

III. Socha stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, vysokém přibližně 1,3 m, který je zakončen profilovanou římsou. Na ni přisedá soklík vpředu zdobený listy, jejichž linoucí se konce do středu i do stran jsou stočeny do volut. Na obou bocích podstavce je zasklený prázdný čtverec, kde byl pravděpodobně původně vložen nějaký obrázek světce či náboženského výjevu. Zepředu je na podstavci nápis: „*Řekl jsem v srdci / svém: ostríhan bu / du úst svých bych / nezhřešil jazykem / svým: Žalm 38. / [ornament]*“

³⁷² C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 71.

³⁷³ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101017.

/ Nákladem manželů / Antonína a Marie / Dreisl. r[oku]. 1892.“. Nad nápisem je umístěno kované rameno na lucernu. Světec, vysoký přibližně 1 m, je ztvárněn v tradičním oděvu s biretem na hlavě, ve své levé ruce drží krucifix, který si zároveň opírá o své levé rameno. Ve své pravé ruce drží u boku palmovou ratolest. Socha není volně přístupná, protože se nachází za plotem v zahradě.

IV. Přestože dnes se zdá umístění sochy na toto místo tak trochu nepochopitelné kvůli absenci mostu, nebylo tomu tak vždy. Původně zde vedl přes říčku Ledhujku dřevěný most pro pěší, který však byl v roce 2005 po regulaci říčky odstraněn.³⁷⁴ Socha byla dne 3. 3. 2005 zapsána jako kulturní památka.³⁷⁵

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101422.

M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

129. Velká Ledhuje – Krucifix (obr. č. 147)

I. Nachází se v ulici Malá Ledhuj vedle domu č.p. 511.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Podstavec je ztvárněn v podobě stupňovité pyramidy, jejíž vrchní stupeň je kvůli umístění bílé desky vyšší než ostatní stupně. Na desce je černou barvou zvýrazněný nápis: „*RODINA / Doležalova / a / Krtičkova*“. Podstavec je zakončen ze tří stran stříškami s trojúhelnými štíty a nárožními akrotériemi. Na vrcholu je připevněn kříž, zdobený dole po stranách volutami v podobě květinových snítek, nahoře mezi rameny a na jejich koncích květinovými motivy. Na něm spočívá zlacený korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 1,8 m vysoký, přístupný je pouze ze tří stran, neboť volný přístup k zadní straně znemožňuje zeď domu, stojícího za ním.

IV. –

V. –

130. Velká Ledhuje – Socha Panny Marie (obr. č. 148)

I. Nachází se v ulici Ledhujská u domu č.p. 59, nad vstupní bránou sídla Správy CHKO Broumovsko, vedle silnice vedoucí do Suchého Dolu.

II. Socha a oltář s knihou jsou z pískovce, svatozář je kovová.

III. Panna Marie klečí před oltářem vpředu zdobeném vykrajovaným zrcadlem a po stranách vpadlinami, na kterém je otevřená kniha, ruce má zkřížené na prsou a pohled

³⁷⁴ M. PICHL, *Sochařské památky...*, s. 17.

³⁷⁵ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 101422.

upírá do dálky. Nad hlavou má paprskovitou svatozář. Socha je přibližně 1,2 m vysoká, kvůli svému umístění nad bránou není přímo přístupná.

IV. –

V. –

Velké Petrovice

131. Velké Petrovice – Krucifix (obr. č. 149)

I. Stojí v centru obce, před domem č.p. 8.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Zepředu podstavce je dole vyznačena rokajová kartuše, nad kterou se z každé strany stáčí směrem doprostřed voluta. Kartuše obsahuje dva pod sebou vytesané letopočty: „r[oku]. 1871“ a „1798“, oba zvýrazněné tmavou barvou. Následuje reliéf postavy Panny Marie po stranách rámovaný volutovými úseky, které zároveň tvoří hrany podstavce. Nad hlavou má reliéf mušle. Boční strany jsou zdobeny proti sobě směřujícími rokaji. Podstavec plynule přechází v soklík zepředu zdobený volutami, jenž tvoří vrchol podstavce a k němuž je připevněno kované rameno s lucernou. Zlacený korpus Ježíše Krista spočívá na jednoduchém latinském kříži, okolo kterého se v dolní části ze shora dolů vine směrem ke zlacené lebce umístěné na vrcholu podstavce zlacený had. Mezi korpusem a hadem je zdobně vykrojený medailon s nápisem: „Dokonáno jest!“, nad hlavou Krista jsou zlatě zvýrazněná písmena *INRI*. Kolem krucifixu je dřevěná ohrádka se šesti pískovcovými sloupky. Každý sloupek je zdoben jedním ze dvou různých reliéfů vázy s květinami. Na předních sloupcích se navíc nacházejí písmena a letopočet. Na heraldicky pravém sloupku uprostřed je na jeho hlavici písmeno *C*, nad zemí ve vpadlině *L[éta]. P[áně]. / 1815*. Na heraldicky levém sloupku uprostřed je na hlavici písmeno *R*, nad zemí ve vpadlině písmena *F K / W T*. Na heraldicky levém rohovém sloupku jsou na hlavici písmena *G W*. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, a přestože je ohrazený, je volně přístupný.

IV. Letopočet 1798 představuje pravděpodobně rok vzniku krucifixu, letopočet 1871 rok jeho obnovy. Písmena na sloupcích plotu pravděpodobně představují iniciály jeho zřizovatele nebo tvůrce, uvedený letopočet 1815 nejspíše rok, kdy byl plot vytvořen a instalován kolem krucifixu.

V. E. POCHE a kol., *Umělecké památky...3*, s. 46.

132. Velké Petrovice – Kříž (obr. č. 150)

I. Nachází se přibližně 600 m jihozápadním směrem od domů na horním okraji Petroviček – části obce Velké Petrovice, vedle polní cesty vedoucí k místnímu telekomunikačnímu vysílači na okraji lesa, jenž je od kříže vzdálený přibližně 250 m.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce.

III. V dolní části podstavce se nachází reliéf kola s křížem uprostřed a na něm kružidlo s úhelníkem. Heraldicky napravo je vedle něho číslice 18, která pravděpodobně představuje den a měsíc, tedy 1. srpna. Nalevo je vedle reliéfu letopočet 1826. Nad kružidlem s úhelníkem je ve vytesaném prostoru umístěný reliéf beránka. Boční hrany vytesaného prostoru tvoří pilastry s tordovanými dřívky, po jejich stranách se nacházejí voluty. Nad ním je uprostřed podstavce nápis: „*I JEZIS. / NAZARECKI. / KRAL. / ZIDOWSKI.*“. Na některých písmenech je stále patrná černá barva, kterou byl text zvýrazněný. Boční hrany podstavce jsou v úrovni nápisu tvořeny pilastry s tordovanými dřívky. Nahoře se uprostřed dvou reliéfů větvíček s lístky nachází reliéf srdce s křížem, umístěným nad ním. Podstavec je zakončen profilovanou římsou. Následuje soklík, který je po obvodu zdobený reliéfy zpodobnění neogotického okna. Na něm se nachází osmiboký kříž, který pod příčným břevnem zdobí na každé straně plastika dubové větve s listy a žaludem. Kříž je přibližně 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

133. Velké Petrovice – Krucifix (obr. č. 151)

I. Nachází se na návsi Petroviček – části obce Velké Petrovice, vedle silnice.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový, soška Panny Marie je porcelánová.

III. Na soklu spočívá kónicky se zužující podstavec, v jehož spodní části je zepředu nápis: „*DNE 29 / MAJE / 1828 / J F.*“. Boční hrany prostřední části jsou tvořeny pilastry s tordovanými dřívky, mezi kterými plasticky z kamene vystupuje zlacená monstrance s písmeny *SHI* uprostřed, stejně jako zlacený beránek pod ní. Ve vrchní části stojí v zasklené nice bílá soška Panny Marie, nad ní je reliéf zlaceného srdce s křížkem. Mezi nikou a srdcem se nachází železný hřeb k upevnění ramene s lucernou. Podstavec je v prostoru umístění srdce z každé strany zúžen výžlabkem. Po stranách je podstavec zdoben vytesanou mřížkou a reliéfem květu. Spodní část liliového krucifixu tvoří dva pilastry s tordovanými dřívky nahoře zakončenými akantovými motivy, které se klenou k sobě a vytvářejí iluzi portálu. Nad nimi je medailon se zlatě

zvýrazněným nápisem: „*DOKONÁNO / JEST*“, rámovaný zlaceným věncem. Nahoře se nachází zlacený korpus Ježíše Krista, nad hlavou mu záměrně nakřivo visí písmena *IN*. Kolem krucifixu je dřevěná ohrádka se šesti pískovcovými sloupky, na předním sloupku heraldicky vlevo je římskými číslicemi uveden letopočet *MDCCCXXX*, tedy rok 1830. Vedou k němu tři pískovcové schody. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Letopočet uvedený na podstavci pravděpodobně uvádí dobu vzniku krucifixu, letopočet na sloupku zase nejspíše dobu vzniku oplocení kolem něho.

V. –

134. Velké Petrovice – Krucifix (obr. č. 152)

I. Stojí u domu č.p. 52, při vedlejší cestě mezi Velkými Petrovicemi a Petrovičkami – částí obce Velké Petrovice.

II. Podstavec a socha jsou z pískovce, krucifix je litinový.

III. Spodní část podstavce je zepředu opatřena bílou deskou, která nese nápis: „*Postaveno / nákladem manželů / Josef a Marie / KAUFMANových / v roce 1871. / Obnoveno v r[oce]. 1890. / [ornament]*“. Po stranách je tato část zdobena vpadlinami. Uprostřed podstavce stojí v bílou barvou vymalované nice socha svatého Josefa, oblečeného v modrém rouchu, jenž ve své levé ruce drží Ježíška a v pravé lilii. Nad nikou je prostor vyplněn reliéfem gotických kružeb, které zdobí i boční strany podstavce, kde je navíc pod nimi přidán reliéf květu. Mezi kružbami nad nikou je v kameni viditelný otvor, kde bylo pravděpodobně připevněno kované rameno na lucernu. Vrchol podstavce tvoří římsa po obvodu zdobená reliéfními lístky, na ni přisedá trojúhelný štít s okřídlenou hlavou anděla uprostřed a po stranách doplněný nárožními akrotériemi. Ve spodní části krucifixu stojí uprostřed neorenesančního portálu bíle ztvárněná modlící se Panna Marie, nad ní je černý medailon s nápisem: „*Dokonáno / jest*“ rámovaný zeleně malovaným věncem s růžovými květy. Barevně zvýrazněný korpus Ježíše Krista se žlutě zvýrazněnou svatozáří v pozadí má nad hlavou písmena *INRI*. Krucifix je vysoký přibližně 3 m, není přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. –

V. –

135. Velké Petrovice – Krucifix (obr. č. 153)

I. Nachází se přibližně 1 km od Velkých Petrovic, u silnice vedoucí do Maršova. Vedle roste mohutný jírovec maďal, který krucifix zakrývá.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový. Autorem je Antonín Kricnar.

III. Spodní, širší část podstavce je zdobena vpadlinou s rohy ve tvaru lístku, která obsahuje nápis: „*O vy všickni, kteříž jdete cestou, pozorujte a / vizte, jestli jest bolest jako bolest má. / Tento pomník jest postaven ke cti a chvále / pěti ranám Krista Pána nákladem / Václava Klimše a rodiny jeho V R[oce]: 1871 / a Marie manželky jeho.*“.

Stejně vpadliny, avšak bez textu, zdobí rovněž boční strany této části podstavce. Na jeho zadní straně je uvedeno jméno kameníka A[ntonín]. Kricnar. Vrchní část je tvořena vpadlinou s horními rohy ve tvaru lístku, v dolních rozích se nachází reliéf části květu. V ní uprostřed mělké niky zakončené lomeným obloukem stojí reliéfně ztvárněná Panna Marie se sepjatýma rukama v modlitbě. Pod nohama má nápis: „Sv[atá]: *Maria.*“. Nad vpadlinou je oblá římsa, nad kterou je reliéf srdce s křížem a kotvou. Podstavec zakončuje lomená profilovaná římsa, doplněná ve spodní části zubořezem. Mezi ní a reliéfem srdce se nachází železný hřeb, kde bylo dříve připevněno rameno na lucernu. Boční strany podstavce jsou tvořeny stejnými vpadlinami a nikami jako na přední straně. V té heraldicky napravo stojí reliéfně ztvárněný svatý Josef, jenž na své levé ruce nese Ježíška a v pravé ruce drží lilii. Nad ním se mezi oblou římsou a profilovanou římsou nachází reliéf květu. Na levé straně je v nice reliéfně ztvárněný svatý Václav s knížecí čapkou na hlavě, v levé ruce drží prapor a pravou přidržuje štít. Pod nohama má nápis: „Sv[atý]: *Václav.*“. Stejně jako svatý Josef má nad sebou mezi římsami reliéf květu. Na římsu přisedá soklík s krucifixem. Ten je ve spodní části tvořen prázdným medailonem rámovaným věncem, nahoře spočívá korpus Ježíše Krista, zvýrazněný okrovou barvou. Je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

136. Velké Petrovice – Krucifix (obr. č. 154)

I. Nachází se přibližně 600 m od Velkých Petrovic ve směru na Maršov, vpravo na okraji lesa vedle obory.

II. Podstavec, kříž a socha Panny Marie jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na jednoduchém hranolovém podstavci spočívá užší část s nikou, ve které je umístěna socha Panny Marie. Světiče má sepjaté ruce k modlitbě a v ohbí pravého lokte jí visí růženec, na kterém jsou patrné zbytky zlatého nátěru. Na spodním lemu jejího roucha je nad každým chodidlem květ růže. Nad nikou je jednoduchá římsa oddělující střední část od vrchní. Ta je tvořena trojúhelným štítem s vrcholovou římsou, ve kterém je připevněno kované rameno s lucernou. Na štít přisedá soklík s jednoduchým křížem se zlaceným korpusem Ježíše Krista, jehož trnová koruna a bederní rouška jsou stříbrně zvýrazněny. Nad hlavou má písmena *IN / RI*. Kříž s korpusem Ježíše Krista pochází pravděpodobně z pozdější doby než podstavec se sochou, čemuž nasvědčuje jak odlišné zbarvení kamene kříže od kamene podstavce, tak nijak časem neporušený nátěr těla Ježíše Krista. Kolem krucifixu, který je přibližně 3,5 m vysoký, je dřevěný plot s pískovcovými sloupky bez branky, přesto je volně přístupný.

IV. –

V. –

137. Velké Petrovice – Pilíř (obr. č. 155)

I. Nachází se u vedlejší cesty mezi Velkými Petrovicemi a Petrovičkami – částí obce Velké Petrovice, vedle místního vodojemu.

II. Pilíř je z pískovce.

III. Pilíř ve spodní části je rozdělen na dvě poloviny, které tvoří dva do popředí vystupující kvádry zdobené vpadlinami s rohy ve tvaru lístečku. Obě vpadliny jsou uprostřed ozdobeny reliéfem květu. Tyto kvádry představují sokly pro na ně navazující pilastry s nepatrně profilovanými hlavicemi. Na pilastry přisedá neogotická kružba ve tvaru trojlistu, s reliéfem trojlistu uprostřed a menším reliéfem dalšího trojlistu přímo uprostřed vrchního listu kružby. Mezi pilastry je ztvárněn reliéf svatého Václava s knížecí čapkou na hlavě, ve své levé ruce drží prapor a pravou rukou přidržuje štít. Nad hlavou má mezi hlavicemi pilastrů umístěný reliéf kytice, pod nohama reliéf připomínající list dubu. Pod ním se ještě nachází reliéf květu. Boční strany jsou tvořeny zpodobněním neogotického okna zakončeným lomeným obloukem, pod nímž se nachází reliéf trojlistu. Na heraldicky levé straně byl dole na podstavci nápis, ze kterého dnes zůstalo pouze „*Nákladem / Vác ...*“, zbytek textu jako by byl z kamene odtesán. Pilíř byl opatřen novým spodním soklem, zapuštěným do země. Je přibližně 2 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. –

138. Velké Petrovice – Socha Panny Marie (obr. č. 156)

I. Stojí mezi bytovým domem č.p. 5 a řadovým domem č.p. 110.

II. Socha a podstavec jsou z pískovce, kované rameno s lucernou jsou litinové.

III. Socha stojí na jednoduchém hranolovém podstavci, vysokém přibližně 1,2 m, na jehož dolní část přisedá užší část zakončená profilovanou římsou. K římsce je připevněné kované rameno s lucernou. Zepředu na užší části podstavce je na černé desce nápis: „*Já jsem / nepoškvřené Početí! / [ornament] / Svatá Panno Maria / oroduj za nás!*“. Panna Marie má sepjaté ruce k modlitbě a v ohbí pravého lokte jí visí žlutou barvou zvýrazněný růženec. Žlutou barvou je rovněž zvýrazněný lem jejího roucha. Socha je vysoká přibližně 1,3 m, není volně přístupná, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. Původně socha stála u domu č.p. 2, na horním okraji Petroviček – části obce Velké Petrovice.

V. –

Žďár nad Metují

139. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 157)

I. Stojí před domem č.p. 58.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno s lucernou je litinové.

III. Ve spodní části podstavce je rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami, mezi kterými je reliéf mušle. V kartuši je vyznačený letopočet 1795, uprostřed rozdělený iniciálami GK. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami vyznačený mariagram. Nad hlavou má reliéf mušle. Boční strany podstavce zdobí vyznačené rámy. Podstavec je zakončený profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou, na které spočívá soklík po stranách profilovaný volutami. K soklíku je mezi boltci připevněno kované rameno s lucernou. Na vrcholu je umístěn jednoduchý latinský kříž, na kterém spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *I.N. / R.I.* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, neboť se nachází za plotem v zahradě.

IV. Iniciály G. K. v dolní části podstavce patří Jiřímu Kolertovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1795, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis v soupisu sakrálních

objektů z roku 1837, jenž zní: „*Na žiwnosti Waclawa Kholrty Nro Cons. 13. gest w r. 1795. postaweny Kříž kamenny nynj ale poněvadž zkaze přissel na postawnjku zelezny gest předstawugjcy umiragicyho Spasyte a na postawnjku Matku Páně, mymo toho nachazegj se na neb Lit. G. K. ktore nekdegssjho zakladatele Giřjho Kholrtu wyznamenawagj a leta 1795. Tato Statue byla tež z aumyslu toho na to mjsto postawena pro rozmnozenj cti a chwaly Boha, neb nabozné pautnjcy okolo gdaucy modlitby a nabozne spěwy zde wykonawagj. Bylat od vlastnjka uz podwakrate opravena, a w dobrém stawu držena. Poznamenanj. Při wystawenj onoho Kříže pry Giřj Kholrt zakladatel datj musel 1. dukat, kam a nač gest nepowědomé.*“³⁷⁶ Podle citovaného zápisu se na vrcholu podstavce původně nacházel kamenný kříž, který byl zničen a nahrazen křížem železným. Avšak dnešní podoba krucifixu ukazuje, že tento železný kříž musel být během času také nahrazen novým křížem, tentokrát kamenným.

Původně krucifix stál poblíž bývalé Maršovské cesty spojující Maršov nad Metují s Policí nad Metují. Po jejím zániku zůstal stát uprostřed zemědělsky využívaných ploch, kde došlo k jeho rozbití na několik částí. V tomto stavu byl v roce 2007 z tohoto místa odvezen a po shromáždění většiny jeho částí v lednu 2008 předán na náklad obce kameníkovi Antonínovi Herzogovi z Bukovice k restaurování.³⁷⁷ „*Chybějící části kameník A. Herzog vymodeloval z umělého pískovce, jsou světlejší barvy, aby bylo patrné, že se jedná o části nepůvodní.*“³⁷⁸ Po restaurování byl krucifix umístěn se souhlasem majitele na stávající místo před dům č.p. 58, kde byl 24. května 2009 vysvěcen polickým farářem Mons. Marianem Lewickym. Původní místo uprostřed zemědělsky využívaných ploch mezi Žďárem nad Metují a Maršovem nad Metují, kde krucifix stál, ztratilo po zániku zmíněné cesty smysl, a tak bylo zastupitelstvem obce rozhodnuto o jeho novém umístění na stávající místo v obci.³⁷⁹

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 108.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.

140. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 158)

I. Stojí vedle statku č.p. 4, nad cestou mezi dvěma vzrostlými lípami.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, kované rameno s lucernou je litinové.

³⁷⁶ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³⁷⁷ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 108.

³⁷⁸ *Tamtéž.*

³⁷⁹ *Tamtéž.*

III. Ve spodní části podstavce je rokajová kartuše, nahoře tvořená do středu směřujícími volutami, ve které je vyznačený letopočet 1796, uprostřed rozdělený písmeny *IHS*. Pod písmenem *H* jsou navíc vyznačeny iniciály *AK*. Boční strany spodní části podstavce zdobí vyznačené rámy. Vrchní část je po stranách rámovaná volutovými úseky, zdobenými v horní polovině reliéfy liliových květů, uprostřed kterých se nachází reliéf truchlící Panny Marie. Pod ní je mezi dvěma výraznými volutami v menší rokajové kartuši vyznačený mariagram. Nad hlavou má reliéf rokaje. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajů s vyznačenými rámy uprostřed. Podstavec je zakončený vrcholovou, na přední straně vyklenutou římsou, ke které je připevněno kované rameno s lucernou. Na ní spočívá soklík po stranách profilovaný volutami, mezi kterými se na přední straně nachází reliéf lebky se zkříženými hnátama. Na vrcholu je umístěný jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Ke krucifixu stoupá osm pískovcových schodů. Heraldicky vlevo před ním stojí pískovcový sloupek, který byl pravděpodobně součástí dřívějšího oplocení. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Inicialy *A. K.* v dolní části podstavce patří Antonínovi Kolertovi, zřizovateli krucifixu postaveného v roce 1796, o jehož vzniku a účelu hovoří zápis v soupisu sakrálních objektů z roku 1837, jenž zní: „*Na žiwnosti Jana Kholrty Nro Cons. 4. gest w r. 1796. postaweny w zahradě kamenny Křjž předstawugicy umjragicyho Spasytele a na postawnjku Matku Páně; mymo toho nachazy se na něm litt A. K. která nekdegssjho zakladatele Antonjna Kholrtu wyznamenawagj a leta 1796. Tato Statue byla tech dáž z aumyslu toho na to mjsto postawená by nabožny obyvatele společné swé modlitby časem wykonawati, a okolo gdaucy gsauce tau pamatkau upamatowany, slussnau poctu konati mohli. Až posud byla wzdy od vlastnjku toho gruntu opravowana, a w dobrém stawu držena.*“³⁸⁰

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 110.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 69.; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech. 4, T–Ž*, Praha 1982, s. 399.

³⁸⁰ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

141. Žďár nad Metují – Kříž (obr. č. 159)

I. Stojí zhruba ve dvou třetinách polní cesty, která se nachází přibližně 700 m od obce, a jež odbočuje napravo před železničním mostem z hlavní silnice vedoucí na Českou Metují. Tato cesta vede kolem tzv. „Vajсарova lesa“ ke stolové hoře Ostaš. Vedle kříže je vzrostlá bříza.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce.

III. Zepředu podstavce je dole vyznačena rokajová kartuše, nad ní reliéf postavy svatého Josefa, která stojí na plasticky vystupujícím rokajovém podstavci, v němž je vyznačen mariagram. Sv. Josef má nad hlavou rokaj, nad kterou se z každé strany stáčí směrem dopředu voluta. Na každém boku jsou reliéfy šesti lilií, z nichž tři jsou pod sebou zavěšené shora, tři se pnou za sebou směrem k vrcholu. Na vrcholu podstavce je umístěn jednoduchý latinský kříž. Podstavec nese známky poškození. Nad hlavou světce je vidět spára po opravě, jež dokládá dřívější poničení podstavce a pravděpodobně jeho rozbití na dvě části. Kříž je asi 3,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Kříž nechal v roce 1798 postavit Andreas Krtička, jak dokládá zápis v soupisu sakrálních objektů polické farnosti z roku 1837, který zní: „*Na žiwnosti Frantjsska Krtičky Nro Cons. 30. gest w r. 1798. postawena kamenna Soha Panny Marye, na postawnjku gest S. Jozef, teź nachazegj se na něm Lit. A K. kterázakladatele Andreas Krtičku wyznamenawagj a leta 1798 Tato Statue stogj wedle cesty ktera od Pekowa k Methugj wede gest z nábozného aumyslu wystawena a od vlastnjku toho gruntu az potud w dobrém stawu drżena.*“³⁸¹ Podle citovaného zápisu se na vrcholu podstavce původně nacházela socha Panny Marie, nikoli kamenný kříž, který je na něm dnes. Socha však byla v 90. letech 20. století zničena při pokusu o krádež památky, a tak byla nahrazena stávajícím křížem.³⁸² Dnes sochu Panny Marie připomíná pouze mariagram vyznačený na podstavci. Zakladatelovy iniciály i letopočet, které se měly podle zápisu nacházet na podstavci, již zcela zanikly.

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 104.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.

³⁸¹ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

³⁸² M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 104.

142. Žďár nad Metují – Pilíř s torzem obrazu (obr. č. 160)

I. Stojí za statkem č.p. 32 naproti kravínu, u cesty vedoucí ke stolové hoře Ostaši. Vedle pilíře roste několik smrků.

II. Pilíř je z pískovce, torzo obrazu je železné.

III. Na jednoduchém hranolovém pilíři zůstala pouze železná vidlice, jako nosná část, a zkorodované plechové zbytky, které dříve pravděpodobně představovaly obraz. Pilíř je zhruba 1,5 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Tímto obrazem byl s největší pravděpodobností obraz Bolestné Matky Boží a svatého Isidora z roku 1821, na něhož si pamatují pamětníci³⁸³ a o kterém je rovněž záznam v soupisu sakrálních objektů polické farnosti sepsaném v roce 1837, jenž zní: „*Na žiwnosti Jana Kholrty Nro Cons 32 gest kamenny podstawnjk na něm plechowj obraz wyobrazenj Pany Marye pod Křjžem drzic mrtvého Spasyte, a dole gest wyobrazen S. Jzodor s napisem: Stogjcy na Frantjsska Kholrty gruntě. Tento obraz byl před časy na stromě ktery tu nekdy stal nynj ale geż w r. 1821. od Frantjsska Kholrty na onen postawnj k předělany, a gen z nabožného aumyslu zde stogj.*“³⁸⁴

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 106.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.

143. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 161)

I. Stojí v kopci pod „Chatovou osadou Ostaš“ u cesty mezi vzrostlými lípami, přibližně 500 m jižním směrem od parkoviště na vrcholu kopce.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce.

III. Spodní část podstavce je nahoře tvořena do středu směřujícími volutami, pod nimiž přední stranu zdobí dnes již prázdná reliéfně ztvárněná deska, dole zakončená z každé strany čtyřmi kapkami. Heraldicky na levé boční straně je špatně čitelný nápis: „*Nákladem / Franze Špuláka / a M. / . 1829.*“, na pravé straně se nachází nečitelný osmiřádkový nápis. Vrchní část podstavce je po stranách rámovaná rýhovanými páskami, uprostřed kterých se nachází reliéf Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě. Těsně nad hlavou má reliéf dvou hlav andělíčků se spojenými křídly. Pod nohama má vyznačený mariagram. Pod ním podstavec zdobí reliéf rokaje uprostřed dvou výrazných volut. Boční strany zdobí vyznačené rámy. Podstavec je zakončený

³⁸³ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 106.

³⁸⁴ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

profilovanou, na přední straně vyklenutou římsou, uprostřed tvořenou do středu směřujícími volutami a po obvodu zdobenou zubořezem. Následuje soklík po stranách profilovaný volutami a na něm jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista s písmeny *IN / RI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Celé znění nyní částečně čitelného i nečitelného nápisu na podstavci obsahuje spolu s popisem a účelem krucifixu zápis sepsaný v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Na žiwnosti Frantjsska Sspulaka Nro Cons. 38. gest kamenny Křjž předstawugjcy umjragicyho Spasyte, a na podstawnjku Matku Paně, mymo toho nachazy se zde napis: zwrchu Es ist Volbracht. a dole O Gott vie edel starb er, dein geliebter Sohn heilig und Feuerlich sey mir immer die Erinierung an seine bis in den Tod unbesiegbare Menschenliebe. na strane ale se nachazy s nakladem Frantjsska Sspulaka a. M. Br. 1829. Tato Statue stogj pod Wostassj wedle cesty od Pěkowa k Metchugj wedaucy a gest tež gedině z nabožného umyslu postaweny by okolo gdaucy křestane se na umučenj Pane upamatowali a tudy k nabožnosti pozbouzeny byli.*“³⁸⁵

V. SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 102.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.

144. Žďár nad Metují – Reliéf zvaný „Samaritánka“ (obr. č. 162–163)

I. Nachází se v lese přibližně 700 m západním směrem od parkoviště na Ostaši.

II. Reliéf je vytvořen na pískovcové skále. Autorem je Celestýn Šolc ze Žďáru nad Metují.

III. Reliéf představuje biblický výjev od Jákobovy studnice, ve kterém pod vysokým stromem sedí u studny Ježíš Kristus se Samaritánkou, od které žádá vodu a ona mu ji podává. Pod nimi je špatně čitelný nápis: „*Kdybys znala dar Boží a kdo jest ten, kterýž / praví tobě: Dej mi píti – ty bys snad byla prosila jej. / Jan 4. 10.*“. Heraldicky vpravo je reliéfně ztvárněná deska s nečitelným nápisem, nahoře tvořená trojúhelným štítem s pouze čitelným nápisem: „*POMNIK*“ a nárožními akrotériemi, zdobenými reliéfy javorového listu. Na stejné ztvárněné desce na levé straně je pod trojúhelným štítem s reliéfem Božího oka čitelný nápis: „*Účastníci:*“, následující text pod ním je nečitelný. Ústřední reliéf je přibližně 2 m vysoký a 1,5 m široký, je zcela přístupný.

IV. Reliéf v roce 1856 vytvořil při příležitosti stavby vodovodu od pramene pod skálou do Žďáru nad Metují žďárský kameník Celestýn Šolc, který byl i jedním ze sponzorů

³⁸⁵ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

stavby. Své autorství zaznamenal pod biblický citát nápísem: „*Tento Monument jest vypracován od Coelestina Scholze v. r. 1856.*“³⁸⁶, který dnes na skále stěží nalezneme. Na heraldicky pravé desce se pod slovem „POMNIK“ nachází nyní špatně čitelný, mechem zakrytý text: „*Vznešene dobročinnosti. / Jeho Milost nejdůstojnější Pán Jan Rotter, / Opat Břevnovský a Braunausky, tento vodovod obča / nům na pravo » jmenovaným dne 15. pro 1855 laskavě udělil. / Díky Jemu! / Téhož času byl P. Coelestin Jeřábek inspektor v Polici p. Hv. / Mengeman. nadlesním, p. Jan Voborník mysl. na Vostaši. / Duchovní správu vedli: / P. Fr. Brand děkan P. Ae. Kolař kap. p. Pla. Středa kap. P. / Vic. Muniček kap. Řádu sv. Benedikta.*“³⁸⁷ jako poděkování vrchnosti v osobě tehdejšího opata Johanna Nepomuka Rottera a dalším, díky kterým se mohla stavba uskutečnit. Na pravé desce jsou ve dvou sloupcích uvedena dnes mechem zakrytá jména obyvatel Žďáru včetně jejich domovních čísel, kteří stavbu vodovodu financovali. Těmito donátory byli: „*Jan Kollert čís. 4. / Marie Weifser čís. 5. / Fra. Pallata čís. 11. / Josef Pfeifer čís. 16. a 22. / Fran. Ther a matka / jeho Veronyka čís. 21. / Fran. Kyncel čís. 29. / Ant. Ther čís. 31. / Celestin Šolc čís. 76. // Jan Kollert čís. 32. / Franz Ther čís. 33. / Franz Kollert čís. 36. / Voj. Klenner čís. 35. / Fra. Müller čís. 37. / Ant. Slovák čís. 84. / Jan Kollert čís. 39. / František Kirtika čís. 30. / Škola jako obec čís. 73. / Tehož času byl představeným ve Žďáře Fran. Špulák.*“³⁸⁸ Stavba vodovodu stála 1360 zlatých.³⁸⁹

V. SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 239–240.

M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 99–101, 148.; M. PICHL, *Police nad Metují v datech...*, s. 117.; V. V. TOMEK, *Příběhy...*, s. 350.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.

145. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 164)

I. Stojí u silnice směrem do České Metuje, vedle domu č.p. 84.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Na sokl zakončený profilovanou římsou přisedá podstavec, ve spodní části s vyznačeným rámem s kruhovitě vykrojenými rohy. Nad ním je reliéf Panny Marie se sepjatýma rukama v modlitbě, jež má pod nohama vytesán mariagram a nad hlavou reliéf neogotických kružeb, zdobících rovněž i boční strany podstavce. Podstavec i sokl mají zkosené přední hrany, kde vznikl prostor pro reliéf malé jednoduché neogotické

³⁸⁶ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 100–101.

³⁸⁷ *Tamtéž*, s. 100.

³⁸⁸ *Tamtéž*, s. 101.

³⁸⁹ SOkA Náchod, f. AM Police n. Met. III – dodatek, inv. č. 14, kn. 1, s. 240.

kružby, vytvořené v úrovni ostatních kružeb v horní části podstavce. Nad kružbami se nachází reliéf beránka ležícího na knize. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaven od Fran / tiška Matznera a / manželky Marie / léta Páně 1871.*“. Podstavec je zakončen lomenou profilovanou římsou se stříškou nahoře, na níž je připevněn krucifix. V jeho dolní části stojí uprostřed portálu, tvořeného dvěma kanelurovanými sloupy nahoře spojenými akantovými listy, anděl se sepjatýma rukama v modlitbě. Následuje medailon se zlatě zvýrazněným nápisem: „*DOKONÁNO / JEST*“, rámovaný zlacenými akantovými listy. Nad ním spočívá zlacený korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 4 m vysoký, není přístupný, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. Statek č.p. 84 patřil dříve manželům Matznerovým, již nechali tento krucifix v roce 1871 postavit, a který byl 13. srpna toho roku posvěcen knězem P. Amandem Dimterem z Otovic. Litinový kříž byl zhotoven v Praze, natřen a ozdoben byl polickým truhlářem a kostelníkem Josefem Pejškarem.³⁹⁰

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 117.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 74.

146. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 165)

I. Nachází se přibližně 500 m od Žďáru nad Metují, pod zalesněným svahem na jižním úpatí stolové hory Ostaš, vedle polní cesty vedoucí do obce.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Krucifix je umístěn na kónicky se zužujícím podstavci, jenž je ve své třetině od země přerušen římsou uprostřed tvořenou volutami, ze kterých zdánlivě vyrůstá vzhůru list. Pod nimi je výrazný reliéf mušle, pod kterým je uveden letopočet 1872. Ve střední části podstavce jsou stále rozeznatelné zanikající obrysy písmen *IHS* s křížem nahoře a srdcem dole. Následuje oblá římsa a nad ní reliéf květu s větvičkami s lístky rostoucími do stran. Podstavec je zakončen římsou, jež na stranách přechází do volut, na bocích zdobených reliéfem dvou od sebe rostoucích listů. Na římsu přisedá stříška s krucifixem, uprostřed zdobená volutami. Na mušli, květu s lístky, bočních listech volut i na některých částech římsy je stále patrný zlatý nátěr, kterým byly tyto prvky původně zvýrazněny. V dolní části krucifixu stojí uprostřed portálu, tvořeného dvěma kanelurovanými sloupy nahoře spojenými akantovými listy, anděl se sepjatýma rukama v modlitbě. Nahoře je umístěn korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

³⁹⁰ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 117.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 103.

147. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 166)

I. Nachází se před statkem č.p. 32.

II. Pilíř je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Na jednoduchém hranolovém pilíři je připevněn liliový kříž, jehož spodní část tvoří motiv květin linoucí se do jeho středu, kde je zakončen hlavou andělíčka s křídly. Nad andělíčkem je s kruhovitě vykrojenými rohy zlatě orámovaná cedule bez nápisu, nad ní spočívá zlacený korpus Ježíše Krista, jenž má nad hlavou zlacená písmena *INRI* ve zlaceném kruhu znázorňujícím svatozář. Ramena kříže jsou zdobena květinovými motivy a na konci každého z nich je hlava andělíčka. Pod krucifixem je na pilíři vyryt v rámu s kruhovitě vykrojenými rohy nápis: „*ROKU. / 1873*“. Krucifix je přibližně 2 m vysoký a relativně přístupný, jelikož se jedná o přístupnost z cesty vedoucí ke statku a okolním domům.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 107.

148. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 167)

I. Stojí vedle statku č.p. 1, u silnice k Ostaši.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Kónický se zužující podstavec je ve spodní části na přední straně zdobený reliéfem rokaje, nad kterým je soklová římsa uprostřed tvořená volutami. Střední část zepředu zdobí reliéf kartuše a nad ní reliéf rokaje. Na bočních stranách jsou vyznačeny rámy. Heraldicky na pravé straně jsou v rámu nečitelné iniciály a pod nimi špatně čitelný letopočet 1875. Nad rokají je k podstavci připevněno kované rameno s lucernou. Vrchní část podstavce je na přední straně zdobena reliéfem vázy s květinami, na bočních stranách reliéfy květů s lístky. Jde pravděpodobně o druhotně dosazenou část či torzo ze zcela jiné památky, neboť reliéfy květinových motivů tematicky ani svým provedením nekorespondují s reliéfy zdobící střední a spodní část podstavce.³⁹¹ Podstavec je zakončený zepředu vyklenutou profilovanou římsou s reliéfem hlavy andělíčka s křídly. Kříž je uprostřed tvořený cedulkou se zlatě zvýrazněným nápisem: „*AVE CRUX*“,

³⁹¹ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 116.

kterou zespodu podpírají dva andělíci. Andělíček heraldicky na levé straně drží kříž, ten napravo pravděpodobně harfu. Nad cedulí spočívá na kříži zlacený korpus Ježíše Krista, jenž má nad hlavou zlacenou svatozář s písmeny *INRI* uprostřed. Krucifix je přibližně 3 m vysoký, není přístupný, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. Původně krucifix stál poblíž „... bývalé Maršovské cesty v polích na místě zvaném *Bavorec* ...“.³⁹² V roce 2008 byl předán k restaurování. Podstavec byl svěřen kameníkovi Antonínovi Herzogovi z Bukovice, krucifix opravil Josef Drašnar z Police nad Metují. Stávající vrchní část podstavce byla nově zhotovena podle původní části, která kvůli svému špatnému technickému stavu již nemohla být restaurována, a byla proto nahrazena touto kopií.³⁹³ Po opravě byl krucifix v září 2009 umístěn na stávající místo vedle statku č.p. 1, kde byl 18. října 2009 posvěcen polickým farářem Mons. Marianem Lewickym. Původní místo uprostřed zemědělsky využívaných ploch mezi Žďárem nad Metují a Maršovem nad Metují, kde krucifix stál, bylo zastupitelstvem obce označeno za nevhodné.³⁹⁴ „Proto bylo rozhodnuto, že jej umístíme v obci na místo, kde bude dobře přístupný a zároveň bude zajištěna jeho bezpečnost.“³⁹⁵

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 116.

149. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 168)

I. Stojí na severozápadním konci Police nad Metují ve svahu nad domem č.p. 94, přibližně 150 m jihovýchodně od místní sjezdovky na kopci zvaném „Nebíčko“.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové. Autorem je Antonín Kricnar.

III. Ve spodní části podstavce se na přední straně ve vyznačeném rámu s kruhovitě vykrojenými rohy nachází černou barvou zvýrazněný nápis: „*Postaveno nákladem / rodiny Therový / ze Žďára v R[oce]: 1880. / [ornament]*“. Pod ním je heraldicky v levém rohu uvedeno jméno kameníka *A[ntonín]. Kricnar*. Vrchní část je na přední straně zdobena vpadlinou, nahoře zakončenou volutami s reliéfem listu uprostřed, s černou barvou zvýrazněným nápisem: „*Vezmi kříž / svůj / a následuj / mne! / [ornament]*“. Všechny hrany ve vrchní části podstavce jsou tvarovány do sloupů nahoře zakončených volutami, dole zdobených reliéfy květů. Nad vpadlinou je k podstavci připevněno kované rameno na lucernu. Nahoře podstavec po obvodu zdobí reliéfy akantových listů.

³⁹² M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 116.

³⁹³ *Tamtéž.*

³⁹⁴ *Tamtéž.*

³⁹⁵ *Tamtéž.*

Nad nimi podstavec zakončuje vrcholová římsa se stříškou, na níž je připevněn krucifix. Uprostřed kříže se nachází medailon se stále znatelnými písmeny *IHS*, rámovaný věncem. Nad ním na kříži spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Kristus, věnec i písmena *IHS* jsou zvýrazněna bílou barvou. Podstavec nese známky poškození. Pravděpodobně byl dříve rozbit na dvě části, jak tomu pod reliéfy akantových listů nasvědčuje výrazná prasklina vedoucí po celém obvodu podstavce. Krucifix je přibližně 3 m vysoký a zcela přístupný.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 121.

150. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 169)

I. Nachází se u domu č.p. 232, vedle silnice vedoucí k Ostaši. Vedle památky roste mladá lípa.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, květ k připevnění lucerny je litinový. Autorem je Antonín Kricnar z Petrovic.

III. Podstavec je ve spodní části tvořený jednoduchým, hranolovým soklem, zakončeným ustupující soklovou římsou. Na jeho přední straně je na bílé desce zlatou barvou zvýrazněný nápis: „*Kdo koliv s bolesti kráčíž / cestou tohoto života, / tvář svou slzami smáčíž / a v Tvém srdci tesknota. / „O sem pohled' duše čistá / a viz na kříži tu Krista,“ / pak těch kráčet budeš dále, / Boha za vše chválit stále.*“. Heraldicky na levé straně je hnědou barvou zvýrazněné jméno kameníka *A[ntonín]. Kricnar / z Petrovic*. Vrchní část podstavce tvoří ze tří stran niky. V přední nice stojí socha sv. Floriána v oděvu římského vojáka, který ve své levé ruce drží prapor a v pravé putýnku, z níž vylévá vodu na hořící dům u svých nohou. Pod ním je nápis: „*Sv[atý]. Florian*“. Heraldicky v pravé nice se nachází socha sv. Františka s růžencem kolem pasu, který v rukách drží kříž a vedle své pravé nohy má na zavřené knize položenou lebku. Pod ním je nápis: „*Sv[atý]. František*“. V levé nice je umístěna socha sv. Josefa, který ve své pravé ruce drží lilii a v levé úhelník. Pod ním je nápis: „*Sv[atý]. Josef*“. Nad nikami je oblá římsa. Nad ní se na přední straně nachází květ pro připevnění ramena s lucernou, od kterého směřují do stran reliéfy větviček s lístky. Na zadní straně podstavce je hnědou barvou zvýrazněný nápis: „*Postaveno nákladem / manželů / JANA a FRANTIŠKY / Hubkových a / Veroniky Kinclové / z Bezděkova. / Ku památce / zemřelých manželů / FRANTIŠKA a FRANTIŠKY / Kinclových / ze Žďára / r[oku]. 1892.*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou. Na vrcholu je umístěn

jednoduchý latinský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *I.N. / R.I.* nad jeho hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Původně krucifix stál pod vzrostlou lípou u přibližně 20 m vzdáleného rozcestí směrem k Ostaši, nad statkem č.p. 29, jehož majitelem byl zřizovatel památky Jan Hubka. Poprvé byl krucifix posvěcen 3. července 1893. Původní dvě sochy byly během let odcizeny. Zachovala se pouze socha sv. Františka, kterou u sebe uschoval jeden z místních obyvatel, aby tak zabránil její krádeži. Restaurování památky s cílem obnovy její dřívější sochařské výzdoby probíhalo od září do listopadu 2011. Všechny stávající sochy jsou ve formě tzv. výdusků, nikoli zhotovené z přírodního kamene. Ačkoli tato forma soch nemá tak dlouhou trvanlivost jako přírodní kámen, byla pravděpodobně zvolena proto, že takové sochy postrádají sběratelskou hodnotu a pro zloděje jsou tak bezcenné. Zachráněná původní socha sv. Františka byla restaurována a dnes zdobí vstupní chodbu budovy obecního úřadu a místního pohostinství. Podruhé byl krucifix posvěcen po svém restaurování 19. května 2012 polickým farářem Mons. Marianem Lewickym.³⁹⁶

V. Michal BUREŠ, *Oprava kříže nad školou*, Žďárský zpravodaj, č. 3, 2012, s. 2.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 111.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...4*, s. 399.

151. Žďár nad Metují – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (obr. č. 170)

I. Nachází se před návší vedle silnice směrem od Police nad Metují, pod statkem č.p. 11.

II. Podstavec a plastika svaté Trojice jsou z pískovce, květ k připevnění ramena s lucernou je litinový. Autorem je Antonín Kricnar z Petrovic.

III. Podstavec je ve spodní části tvořený jednoduchým, hranolovým soklem, zakončeným ustupující soklovou římsou. Na jeho přední straně je ve vyznačeném rámu špatně čitelný nápis: „*Sláva Otci i Synu i Duchu / svatému, jakož bylo na / počátku i nyní i vždycky / až na věky věkův / amen.*“. Heraldicky na levé straně je uvedeno jméno kameníka *A[ntonín]. Kricnar / z Petrovic*. Střední část podstavce tvoří ze tří stran prázdné niky. Nad nimi je oblá římsa oddělující střední část od vrchní. Ta je tvořena trojúhelným štítem, uprostřed zdobeným reliéfem dvou překřížených větvíček s lístky. Nad reliéfem se nachází květ k připevnění ramena s lucernou. Na zadní straně podstavce

³⁹⁶ Michal BUREŠ, *Oprava kříže nad školou*, Žďárský zpravodaj, č. 3, 2012, s. 2.

je nápis: „*Postaveno nákladem manželů / FRANTIŠKA a JENOVEFI / JANKOVÝCH v r[oce]. 1892.*“. Podstavec je zakončen lomenou profilovanou římsou. Na vrcholu je umístěna plastika Nejsvětější Trojice Boží. V oblacích sedí na zeměkouli Bůh Otec, jenž ve své pravé ruce drží žezlo a v levé jablko. Po jeho pravici sedí Syn s křížem v rukách. Mezi nimi se v podobě holubice vznáší Duch svatý. Sousoší je přibližně 3,5 m vysoké, není přístupné, jelikož se nachází za živým plotem v zahradě, který ho navíc ze ¾ zcela zakrývá.

IV. Původně niky vyplňovaly sochy sv. Anděla Strážného, sv. Josefa a sv. Anny, které však byly později odcizeny.³⁹⁷

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 120.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...4*, s. 399.

152. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 171)

I. Stojí před statkem č.p. 12.

II. Podstavec a krucifix jsou z pískovce, květ k připevnění lucerny je litinový. Autorem je Antonín Kricnar z Police.

III. Spodní část podstavce tvoří hranolový sokl s částečně vykrojenými předními hranami. Na přední straně je na bílé desce nápis: „*Zůstaň, Pane! s námi stále, / dokud ve světě trváme, / ať zde k tvoji cti a chvále, / žijeme a skonáme; / a pak při posledním kroku, / přiviň duši k svému boku, / pro své svaté drahé rány / otevři nám nebes brány!*“.

Uprostřed vrchní části je nika se sochou Panny Marie Bolestné, jejíž ruce ukazují na její srdce probodnuté mečem. K bočním stranám podstavce přiléhají plasticky ztvárněné voluty, na kterých jsou umístěny mušle. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Nákladem manželů / JANA a MARIE / KOLERTovych. / R[oku]. 1898.*“. Heraldicky vlevo pod ním je uvedeno jméno kameníka *A[ntonín]. Kricnar / Police*. Podstavec je zakončený profilovanou římsou uprostřed s litinovým květem pro připevnění ramena s lucernou. Na římsě je soklík v horní polovině zúžený a opět se rozšiřující do profilované římsy. Na jeho vrcholu je umístěný jednoduchý pisánský kříž s korpusem Ježíše Krista a s písmeny *I.N. / R.I.* nad jeho hlavou. Krucifix je přibližně 4 m vysoký a zcela přístupný.

IV. Krucifix byl vysvěcen 8. října 1899. Původně stál přímo v zahradě před statkem č.p. 12 a nikoli jako dnes několik metrů od něho.³⁹⁸

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 119.

³⁹⁷ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 120.

³⁹⁸ *Tamtéž*, s. 119.

153. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 172)

I. Stojí u silnice směrem do České Metuje, před statkem č.p. 16.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix je litinový.

III. Na jednoduchý hranolový sokl, nesoucí nápis: „*Ode mne pak odstup to / abych se chlubil jedim / leč v kříži Pána naše / ho Ježíše Krista.*“, navazuje kónicky se zužující podstavec s mělkou nikou, kterou vyplňuje reliéf Panny Marie s rukama zkříženými na prsou, stojící na zeměkouli přímo na hlavě hada, který se kolem ní vine. Heraldicky na pravé straně se nachází reliéf svaté Terezie držící před sebou krucifix, na levé straně reliéf svatého Antonína Paduánského s Ježíškem ve své levé ruce a lilii v pravé. Pod sv. Terezií je nápis: „*Sv[atá]. / Terezie.*“, pod sv. Antonínem nápis: „*H[eilige]. Anton*“, což česky znamená svatý Antonín.³⁹⁹ Podstavec je zakončen profilovanou římsou, tvořící na přední straně trojúhelný štít, kde je uprostřed reliéf hlavy anděla s křídly. Zadní strana podstavce nese nápis: „*Anton / und / Therezie / Opitz.*“. Na vrchol římsy přisedá stříška s krucifixem. Jeho spodní část tvoří dva klečící andělíci se sepjatými rukama v modlitbě, kteří na svých křídlech nesou římsu, na níž uprostřed na kolenou truchlí Panna Marie a po boku jí stojí sv. Marie Magdalena a sv. Jan Evangelista. Nad nimi se nachází prázdný medailon rámovaný zlaceným věncem, následuje zlacený korpus Ježíše Krista se zlacenou svatozáří v pozadí a se zlacenými písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není přístupný, jelikož se nachází za plotem v zahradě.

IV. Jména na zadní straně podstavce představují nepochybně osoby, na jejichž náklad byla památka postavena, a kteří byli tehdejšími majiteli statku č.p. 16, před kterým krucifix stojí. Kříž byl po svém restaurování vysvěcen 19. května 2012 polickým farářem Mons. Marianem Lewickým.⁴⁰⁰

V. M. BUREŠ, *Oprava...*, s. 2.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 118.

154. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 173)

I. Nachází se na stolové hoře Ostaš vedle bývalé hájovny č.p. 161, nad místním parkovištěm.

II. Pilíř je z pískovce, soška z porcelánu, krucifix a kované rameno s lucernou jsou litinové.

III. Na hranolový pilíř s okosenými hranami přisedá zepředu rovná a zezadu klenutá kaplice s bílou barvou vymalovanou zasklenou nikou, ve které je umístěna novodobá

³⁹⁹ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 118.

⁴⁰⁰ M. BUREŠ, *Oprava...*, s. 2.

soška Panny Marie s Ježíškem. Kolem sošky je nika vyzdobena květinami. Pod nikou je připevněno kované rameno s lucernou. Na kaplici je umístěn krucifix ve spodní části tvořen motivem listů linoucích se vzhůru k prázdné ceduli ve tvaru kosočtverce, která má na sobě na každé straně hrozen vína. Nad tím se nachází korpus Ježíše Krista. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není volně přístupný, protože se nachází za plotem na zahradě.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 98.

155. **Žďár nad Metují – Krucifix** (obr. č. 174)

I. Stojí v zahradě před domem č.p. 25.

II. Podstavec a kříž jsou z pískovce, korpus Ježíše Krista je litinový.

III. Spodní část podstavce je na bočních stranách zdobena vpadlinami s rohy ve tvaru lístku, prázdná přední strana je zasklená. Je zakončena ustupující profilovanou římsou. Vrchní část na přední straně zdobí vyznačený rám s nečitelným nápisem, který byl překryt velkým množstvím stříbrné barvy. Ta byla podle viditelných stop původně použita na celý krucifix, avšak dnes už je pouze na vrchní části podstavce a na spodní části kříže včetně korpusu Ježíše Krista. Podstavec je zakončen profilovanou římsou s nízkou stříškou. Na ní je křížový kříž s korpusem Ježíše Krista. Před krucifixem je na zemi položená lucerna. Krucifix je přibližně 2 m vysoký, není přístupný, neboť stojí za plotem v zahradě.

IV. V roce 2009 byl krucifix vyrovnán do vzpřímené polohy, jelikož byl značně nakloněný dozadu.⁴⁰¹

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 114.

156. **Žďár nad Metují – Krucifix** (obr. č. 175–176)

I. Nachází se před statkem č.p. 21.

II. Pilíř je z pískovce, krucifix a rameno na lucernu jsou litinové.

III. Na jednoduchém hranolovém pilíři je připevněn krucifix, v jehož spodní části stojí postava sv. Marie Magdaleny držící v rukách nádobku na mast. Nad ní je prázdný medailon rámovaný věncem. Nahoře spočívá korpus Ježíše Krista se svatozáří v pozadí. Ježíš Kristus, světice a věnec okolo medailonu jsou zvýrazněni bílou barvou. V horní

⁴⁰¹ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 114.

části pilíře je druhotně připevněno jednoduché rameno se zavěšenou lucernou.⁴⁰² Krucifix je přibližně 2 m vysoký, není volně přístupný, jelikož stojí na soukromém pozemku před domem.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 115.

157. Žďár nad Metují – Krucifix (obr. č. 177–178)

I. Stojí před statkem č.p. 22.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno na lucernu jsou litinové.

III. Spodní část podstavce tvoří jednoduchý hranolový sokl, zakončený ustupující profilovanou římsou. Na přední straně vrchní části podstavce je vyznačený rám. Podstavec zakončuje profilovaná římsa, pod kterou je k podstavci připevněno kované rameno na lucernu. Na římsě spočívá jednoduchý hranolový soklík s křížem na vrcholu. Ve spodní části kříže je zpodobněn portál z květů a listů. Uprostřed stojí v modrém rouchu Panna Marie se zkříženými rukama na prsou. Nad portálem je prázdný medailon rámovaný zlaceným věncem. Nad ním je korpus Ježíše Krista se zlacenou svatozáří v pozadí a s písmeny *INRI* nad jeho hlavou. Tělo Ježíše Krista je zvýrazněné světlou barvou, jeho bederní rouška modrou barvou. Krucifix je přibližně 3,5 m vysoký, není volně přístupný, neboť stojí na soukromém pozemku před domem.

IV. –

V. M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 113.

158. Žďár nad Metují – Sousoší Krista na hoře Olivetské zvané „U Anděla“

(obr. č. 179–182)

I. Nachází se na okraji lesa nad bývalým bukovickým mlýnem č.p. 5, vedle turistické cesty označené zelenou značkou, která vede na stolovou horu Ostaš.

II. Podstavec a sochy jsou z pískovce.

III. Na oválném 6,5 m dlouhém podstavci stojí přibližně 2 m vysoká socha anděla, který v rukách drží kalich. Před ním klečí přibližně 1,5 m vysoká socha Ježíše Krista se sepjatými rukama, jenž hledí vzhůru k andělovi. Mezi nimi stojí pilířek se zkosenými hranami, na kterém je ve vyznačeném rámu vročení *1821* a pod ním iniciály *JSS*. Socha anděla stojí na pískovcovém balvanu, který ji tak vyvyšuje nad Krista. Na něm je na

⁴⁰² M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 115.

straně čelně ke Kristovi vyznačený rám s nápisem: „*Obnoven ná / kladem Franze / a Marie Špulák / v roku 1870.*“, na heraldicky levé boční straně se nachází vpadlina s nápisem: „*Obnoven nákladem / Václava a Anny / Špulákových / r[oku]. 1893.*“. K sousoší stoupá deset pískovcových schodů. Je zcela přístupné.

IV. Přestože se na pilířku mezi sochami nachází vročení 1821, nejedná se o rok vzniku sousoší, ale pravděpodobně o dobu, kdy byl na stávající místo onen pilířek umístěn. Iniciály pod vročením pak nejspíše značí jeho zřizovatele. Konkrétní rok vzniku sousoší není znám, avšak A. Cechner jej kvůli „*správně modelovaným postavám s neobyčejně výraznými hlavami*“ označuje za pozdně renesanční památku a řadí ji do první poloviny 17. století.⁴⁰³ Tento předpoklad může podpořit i pověst, zaznamenaná Antonínem Krtičkou-Polickým, která hovoří o době vzniku i důvodu, proč bylo sousoší postaveno. Podle ní nechal sousoší na příkaz benediktinů postavit jeden ze Špulákových předků, který v roce 1623 pro evangelické vyznání utekl do Pruska. Avšak po nejistém životě tam a kvůli stesku po rodině se v roce 1625 rozhodl vrátit domů. Po návratu přijal katolictví a jako výraz pokání měl postavit toto sousoší a to na takovém místě na svém pozemku, aby se na něho mohl dívat opat z polického kláštera. Tato pověst tak řadí jeho vznik do období třicetileté války. Ovšem jiný pramen říká, že sousoší bylo postaveno jistým Martinem v období sedmileté války, čímž by jeho vznik spadal do poloviny 18. století. Tímto pramenem je zápis sepsaný v roce 1837 v rámci soupisu sakrálních objektů polické farnosti, jenž zní: „*Też na one żywnosti stogj Soha která przedstawuge Ps Geżysse w Gesemanske zahrade krwj poticyho a przed njm Angel drżjcy Kalich, tato Soha měla gest od gjstého drżitele one żywnosti gmenem Martin, /: přjmenj gest nepowědomé :/ wystawena byti, ktery w čas sedmi lete wogny na teto żywnosti byl, a pry w tom čase s té żywnosti utekl. Tato Statuge měla gedine stoho umyslu wystawena byti by nábozne křestané zde swé modlitby wykonawati mohli. Tato Statue stogj nad Bukowskym mleynem nakopečku wedle cesty po břehu k Wostassj wedaocy; a gest gedinė proto postawena, neb nekdegssj obywate aumyslně sobě přali křjzowau cestu k Wostassj postawiti, tento začatek gsau učinili. Nenachazegj se żądny leta anj napis.*“⁴⁰⁴ Zápis se s pověstí rovněž rozchází v tvrzení, proč byla památka postavena. Nikoli jako výraz pokání, ale jako místo pro modlitby kolemjdoucích křesťanů a zároveň počátek vytoužené křížové cesty, kterou si místní obyvatelé přáli kolem stezky na stolovou horu Ostaš postavit. Podle nápisů na podstavci bylo sousoší dvakrát obnoveno, a to v letech

⁴⁰³ A. CECHNER, *Soupis...*, s. 272.

⁴⁰⁴ SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

1870 a 1893. Památku dříve doplňovala lucerna, která byla připevněna na vrcholu pilířku.⁴⁰⁵ Sousoší bylo dne 3. 5. 1958 zapsáno jako kulturní památka.⁴⁰⁶

V. NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 34785/1928.; SOA Zámorsk, f. VS Police nad Metují 1568–1948, inv. č. 701, kart. 42.

S. BRANDEJS, *Kniha...*, s. 102.; M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 105.; Antonín CECHNER, *Soupis...*, s. 271–272.; K. JANSKÝ, *Průvodce...*, s. 21.; C. F. KANĚRA, *Pamětnosti...*, s. 70.; Antonín KRTIČKA-POLICKÝ, *Pověsti a báje z kraje Jiráskova*, Praha-St. Strašnice [1934], s. 129–132.; E. POCHE a kol., *Umělecké památky...I*, s. 150.; J. ZÍDKA, *Naše skály*, s. 119.

⁴⁰⁵ M. BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují...*, s. 105.

⁴⁰⁶ NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 34785/1928.

Závěr

Spojení této krajiny, bohaté na pískovec, s náboženskou vírou místních lidí dalo příležitost vzniknout mnoha drobným sakrálním plastikám. Jejich původní funkce ztratila během času svůj smysl, neboť zbožný lid postupně vystřídal spíše lid praktický, ale památky přetrvaly, splynuly s krajinou a staly se jejím určitým specifikem.

Na Policku toto specifikum vytváří více jak sto padesát plastik, zastoupených v podobě krucifixů, křížů a soch. Jejich objevení, popsání, přiblížení historie a následné seřazení dalo vzniknout obsáhlému, dosud ojedinělému katalogu, představující tyto památky oblasti Policka na jednom místě. Vytvoření tohoto soupisu následně otevřelo prostor pro obecnější náhled na tyto památky, který ukázal, čím jsou charakteristické a naopak čím překvapující.

Při toulání se tímto krajem narazíme tedy především na podstavce zdobené rozličnými reliéfy, které doplňuje vyobrazení některého ze světců, na vrcholu pak bude umístěn detailně propracovaný litinový krucifix. Křížů potkáme o něco méně a výraznější ztvárnění u nich příliš neočekávejme. Ze soch bychom se pozdravili nejčastěji s Pannou Marií, která by byla připravena se sepjatýma rukama za nás orodovat tak, jak ji o to prosí text na strohém podstavci pod jejíma nohama.

Pokud však chceme opravdu shrnout, jaké z architektonických prvků, vyobrazení a nápisů jsou pro drobné sakrální plastiky zcela typické, včetně druhu památky, nejčastějšího tvůrce, umístění a přístupnosti, nejlépe vyjádřené to bude pomocí fiktivního záznamu z katalogu, který bude představovat typickou památku mikroregionu Policka. Zápis o ní by vypadal takto:

Krucifix

I. Nachází se u silnice, vedle domu č.p. xy. Roste u něho mohutná lípa.

II. Podstavec je z pískovce, krucifix a kované rameno s lucernou jsou litinové. Autorem je Antonín Kricnar z Velkých Petrovic.

III. Spodní část podstavce tvoří vpadlina, ve které se nachází biblický citát: „*O vy všickni / Kterýž jdete cestou / pozorujte a vizte / jestli je bolest / jako bolest má / Pláč Jeremiášův 1. 12.*“. Heraldicky na levé straně dole je uvedeno jméno kameníka *A. Kricnar z Petrovic*. Boční strany této části zdobí vyznačené rámy. Uprostřed vrchní části se nachází nika s postavou truchlící Panny Marie. Pod nohama má v rokajové kartuši vyznačený mariagram. Po stranách kartuše podstavec zdobí výrazné voluty. Boční strany podstavce zdobí reliéfy rokajů, nad kterými se nacházejí tři pod sebou

zavěšené lilie. Nad ní leží beránek držící prapor. Na zadní straně podstavce je nápis: „*Postaveno nákladem manželů ... roku XY.*“. Podstavec je zakončený profilovanou římsou, kterou tvoří do středu směřující voluty. K ní je připevněno kované rameno s lucernou. Následuje soklík, na jehož vrcholu je umístěný krucifix. Ten je tvořen liliovým křížem, jehož ramena představují květy s lístky. Na něm spočívá korpus Ježíše Krista s písmeny *INRI* nad hlavou. Krucifix je ohrazen dřevěným plotem s pískovcovými sloupky a brankou, která k němu umožňuje zcela volný přístup.

Dá se říci, že v tomto popisu je shrnuto téměř všech sto padesát osm dohledaných, zařazených a popsanych památek Policka. Je zřejmé, že ona obecná rovina je nastíněna jen z několika základních hledisek a je směřována především na památky samotné, než na jejich historii či literaturu o nich. Tento směr z těch všech možných vyplynul především proto, že nejprve památky vnímáme vizuálně, čímž se touha je zobecnit a charakterizovat zaměří v první řadě právě na to, kde a jak jsou ztvárněny. A právě toto zaměření také objevilo čtyři památky, které jsou ojedinělé či výraznější než ostatní. Těmi výraznějšími jsou bezesporu sousoší „Anděl“⁴⁰⁷ a reliéf „Samaritánka“⁴⁰⁸. Ojedinělý je svým podstavcem s kaplicí krucifix na Ostaši.⁴⁰⁹ Čtvrtá památka je spíše než ojedinělá, doslova unikátní. Jedná se o krucifix u návsi v Suchém Dolu, jehož součástí je plastika zeměkoule, včetně latinského popsání a vyznačení všech moří a kontinentů.⁴¹⁰

Tyto čtyři památky nejenže společně se sto padesáti čtyřmi katalogizovanými památkami ukázali, jak bohatá na drobné sakrální plastiky oblast Policka je, ale zároveň přinesly důkaz o prvku výjimečnosti, který v tomto kraji je.

⁴⁰⁷ Srov. katalog, poř. č. 158.

⁴⁰⁸ Srov. katalog, poř. č. 144.

⁴⁰⁹ Srov. katalog, poř. č. 154.

⁴¹⁰ Srov. katalog, poř. č. 117.

Seznam pramenů, literatury a map

Prameny

Děkanský úřad Police nad Metují:

Gedenkbuch der Pfarrey Machau [...] begonnen mit Anfang des Jahres 1836.

Gedenkbuch oder Chronik der Expositur Besig.

Pamětní kniha fary Bezděkovské od roku 1871.

Politzer Pfarrgedenkbuch verfasst im Jahre 1860.

Státní oblastní archiv v Zámrsku:

fond Velkostatek Police nad Metují 1568–1948, inventární číslo 528, karton 23.

fond Velkostatek Police nad Metují 1568–1948, inventární číslo 701, karton 42.

Státní okresní archiv Náchod:

fond Archiv města Police nad Metují, kniha 223.

fond Archiv města Police nad Metují, Kniha opisů privilegií, inventární číslo 15, kniha 2, folium 3.

fond Archiv města Police n. Met. III – dodatek, inventární číslo 14, kniha 1.

fond Farní úřad Police nad Metují, karton 44.

fond Farní úřad Police nad Metují, kniha 3.

fond Josef Brandejs, Police nad Metují, inventární číslo 360, kniha 1.

fond Josef Brandejs, Police nad Metují, inventární číslo 360, kniha 3.

Nepublikované zdroje

Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Josefově,

EL poř. č. 1890/1; EL poř. č. 1890/2; EL poř. č. 1890/3; EL poř. č. 1890/4; EL poř. č. 100812; EL poř. č. 100813; EL poř. č. 100814; EL poř. č. 100815; EL poř. č. 100816; EL poř. č. 101017; EL poř. č. 101422; EL poř. č. 101426; EL poř. č. 101428; EL poř. č. 101610; EL poř. č. 10168/6-5847; EL poř. č. 12780/6-5793; EL poř. č. 15553/6-1863; EL poř. č. 16646/6-1841; EL poř. č. 20259/6-1568; EL poř. č. 20424/6-1848; EL poř. č. 24134/6-1861; EL poř. č. 24134/6-1862; EL poř. č. 25785/6-1635; EL poř. č. 25817/6-

1850; EL poř. č. 28171/6-1858; EL poř. č. 28950/6-1849; EL poř. č. 29866/6-1852; EL poř. č. 29932/6-1791; EL poř. č. 30457/6-1497; EL poř. č. 31965/6-1851; EL poř. č. 32661/6-1890; EL poř. č. 33817/6-1853; EL poř. č. 34368/6-1834; EL poř. č. 34785/1928; EL poř. č. 35502/6-1496; EL poř. č. 41115/6-1894; EL poř. č. 46256/6-1835; EL poř. č. 46458/6-1860; EL poř. č. 49843/6-6101; RZ NA 2.; RZ NA 52; RZ NA 59; RZ NA 69; RZ NA 114; RZ NA 166; RZ NA 167; RZ NA 168; RZ NA 169; RZ NA 170; RZ NA 173; RZ NA 172; RZ NA 174; RZ NA 194; RZ NA 198; RZ TU 104.

BARTÁK, Jan, *Velkostatek Police nad Metují 1568–1948. Inventář*, 2006, s. 399, Státní oblastní archiv v Zámrsku, ev. č. 8757.

VOCHOMŮRKA, Jiří, *Dokumentace drobných kamenných sakrálních památek v krajině Broumovska*, Ústí nad Labem : Pedagogická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, 259 s. Diplomová práce.

Literatura

BRANDEJS, Stanislav, *Kniha o Polici nad Metují a Policku. Díl I. Dějiny do roku 1914*, Police nad Metují 1940.

BUREŠ, Michal, *Oprava kříže nad školou*, Žďárský zpravodaj, č. 3, 2012, s. 2.

BUREŠ, Michal a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009.

CECHNER, Antonín, *Soupis památek historických a uměleckých v republice Československé. A. Země česká. XLV. Politický okres Broumovský*, Praha 1930.

CZECHOWICZ, Bogusław, *Et quibusdam eciam et nasos ad hec absciserunt. Wschodnioczeski najazd Ślązaków wiosną 1421 roku a Biblia*, Krkonoše a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník, 20, 2012, s. 87–93.

CZECHOWICZ, Bogusław, *Kaplice w dawnym hrabstwie kłodzkim*, Wrocław 2003.

FELCMAN, Ondřej (ed.), *Dějiny východních Čech: v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009.

HALL, James A., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, 2. vydání, Praha; Litomyšl 2008.

HEROUT, Jaroslav, *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*, 4. vydání, Praha 1981.

- JANSKÝ, Karel, *Průvodce po Polici nad Metují a okolí*, Police nad Metují 1901.
- KANĚRA, Cyrill František, *Pamětnosti farní osady Polické nad Metují*, Police 1872.
- KOHL, Jiří, *Cesta ke Slavnému zvaná „Trhovice“*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 42.
- KOHL, Jiří, *Jednotlivé sochy v obci*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, 42–43.
- KOHL, Jiří, *Kostel sv. Václava v Machově*, Polický měsíčník, č. 11, 2006, s. 19–22.
- KOHL, Jiří, *Lurdská kaple*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, 36–37.
- KOHL, Jiří, *Starostové v Suchém Dolu*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 67.
- KOHL, Jiří, *Suchodolská zjevení*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 34–36.
- KOHL, Jiří, *Vamberžická cesta*, in: Suchý Důl – Slavný: historie a současnost, ed. Zdeněk Teiner, Suchý Důl 2003, s. 39–41.
- KOUDELKOVÁ, Eva, *Čtení o Českém koutku*, Liberec 2011.
- KRTIČKA-POLICKÝ, Antonín, *Pověsti a báje z kraje Jiráskova*, Praha – St. Strašnice [1934].
- KULÍŘ, Bohumil, *Zapadlé rovy*, Od kladského pomezí, ed. Karel Michl, 1925-1926, s. 33–39.
- MAXOVÁ, Ivana – NEJEDLÝ, Vratislav – ZAHRADNÍK, Pavel, *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Náchod*, Praha 2002.
- MYSLIVEČEK, Milan, *Velký erbovník: encyklopedie rodů a erbů v zemích Koruny české. Svazek 2*, Plzeň 2006.
- NEJEDLÁ, Věra, *Jan Brokoff*, Umění XII., 1964, s. 1–46.
- PALMA, Bohumil, *Cyrlometodějské kříže na Policku*, Od kladského pomezí, ed. Karel Michl, 1930-1931, s. 75–78.
- PFLEIDERER, Rudolf, *Atributy světců*, 3. vydání, Praha 2008.
- PICHL, Miroslav, *Hospoda, hotel a pak samoobsluha v Polici – dům čp. 79*, Polický měsíčník, č. 8, 2009, titulní strana a s. 34.
- PICHL, Miroslav, *Police nad Metují v datech: stručný přehled událostí let 993-2003*, Police nad Metují 2004.
- PICHL, Miroslav, *Sochařské památky Police nad Metují*, Police nad Metují 2009.
- PILNÁČEK, Josef, *Neznámé rody a znaky staré Moravy*, 2. vydání, Brno 2010.

- POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech. 1, A–J*, Praha 1977.
- POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech. 2, K–O*, Praha 1978.
- POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech. 3, P–Š*, Praha 1980.
- POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech. 4, T–Ž*, Praha 1982.
- Pozvánka*, Suchodolský občasník, 18. června 2014, s. 8.
- RULÍŠEK, Hynek, *Postavy, atributy, symboly: slovník křesťanské ikonografie*, 2. vydání, České Budějovice 2006.
- SCHOLZ, Pavel – TROUTNAR, Jan, *Obnova kříže v Radešově*, Polický měsíčník, č. 6, 2014, s. 6.
- SKALICKÝ, Alexandr *Barokní mariánské sloupy v náhodském regionu*, Hradecké noviny, roč. 10, č. 181, 6. 8. 2001, s. 14.
- SLOUKA, Jiří, *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy*, Praha 2010.
- ŠORM, Antonín – KRAJČA, Antonín, *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě: příspěvky k studiu barokní kultury*, Praha 1939.
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Paměti újezdu Polického čili nynějších panství Broumovského a Polického z časů před válkou Husitskou*, in: *Památky archaeologické a místopisné II., sešit V.*, Praha 1857, s. 244–247.
- TOMEK, Václav Vladivoj, *Příběhy kláštera a města Police nad Metují*, Praha 1881.
- TŮMA, Jan – BUREŠ, Michal, *Řemesla našich předků*, in: *Dědictví předků aneb lidová řemesla na Policku*, ed. Michal Bureš, Žďár nad Metují 2014, s. 54–81.
- URFUS, Valentin – VÍT, Jaroslav – WIESER, Stanislav a kol., *Kamenné kříže Čech a Moravy*, 1. vydání, Praha 1997.
- VANĚK, Jiří, *Monolitické kříže*, Náchodsko od minulosti k dnešku 3, 1989, s. 116–135.
- VILÍMKOVÁ, Milada – PREISS, Pavel, *Ve znamení břevna a růží: historický, kulturní a umělecký odkaz benediktinského opatství v Břevnově*, Praha 1989.
- ZÍDKA, Josef, *Jak se putovalo do Vamberžic*, *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1926–1927, s. 134–138.
- ZÍDKA, Josef, *Naše skály*, *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1926–1927, s. 113–120.
- ZÍDKA, Josef, *Několik památek svatováclavských v našem kraji*, *Od kladského pomezí*, ed. Karel Michl, 1929–1930, s. 1–4.

Elektronické zdroje

Biskupství královéhradecké, *Římskokatolická farnost – děkanství Police nad Metují*, dostupné online (<http://www.bihk.cz/dieceze/police-nad-metuji>), [citováno k 10. 6. 2015].

CODEX DIPLOMATICUS ET EPISTOLARIS REGNI BOHEMIAE II, ed. Gustavus Friedrich, Praha 1912, č. 367, s. 399–401, dostupné online (<http://147.231.53.91/src/index.php>), [citováno k 28. 6. 2015].

Český úřad zeměměřický a katastrální, *Registr územní identifikace, adres a nemovitostí*, dostupné online (<http://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/katastralniuzemi/vyhledej>), [citováno k 10. 6. 2015].

Mapy

Nordic walking v okolí Police nad Metují 1 : 30 000, Police nad Metují 2010

Seznam obrazových příloh

1. Bělý – Kříž (č. katalogu 1). Foto autorka.
2. Bělý – Krucifix (č. katalogu 2). Foto autorka.
3. Bělý – Krucifix zvaný „Machovský kříž“ (č. katalogu 3). Foto autorka.
4. Bělý – Krucifix (č. katalogu 4). Foto autorka.
5. Bělý – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 5). Foto autorka.
6. Bělý – Krucifix (č. katalogu 6). Foto autorka.
7. Bělý – Socha Panny Marie (č. katalogu 7). Foto autorka.
8. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 8). Foto autorka.
9. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 8). Foto autorka.
10. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 9). Foto autorka.
11. Bezděkov nad Metují – Socha Panny Marie (č. katalogu 10). Foto autorka.
12. Bezděkov nad Metují – Socha Panny Marie (č. katalogu 10), detail světice. Foto autorka.
13. Bezděkov nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 11). Foto autorka.
14. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 12). Foto autorka.
15. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 13). Foto autorka.
16. Bezděkov nad Metují – Socha Panny Marie (č. katalogu 14). Foto autorka.
17. Bezděkov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 15). Foto autorka.
18. Bezděkov nad Metují – Smírčí kříž Cyrilometodějský zvaný „Baba“ (č. katalogu 16). Foto autorka.
19. Bukovice – Sloup se sochou Panny Marie Neposkvrněné (Immaculaty) (č. katalogu 17). Foto autorka.
20. Bukovice – Sloup se sochou Panny Marie Neposkvrněné (Immaculaty) (č. katalogu 17), detail světice. Foto autorka.
21. Bukovice – Krucifix (č. katalogu 18). Foto autorka.
22. Bukovice – Krucifix (č. katalogu 19). Foto autorka.
23. Česká Metuje – Krucifix (č. katalogu 20). Foto autorka.
24. Česká Metuje – Krucifix (č. katalogu 21). Foto autorka.
25. Česká Metuje – Krucifix (č. katalogu 22). Foto autorka.
26. Česká Metuje – Socha Madony (č. katalogu 23). Foto autorka.
27. Česká Metuje – Socha Madony (č. katalogu 23), detail světice. Foto autorka.

28. Česká Metuje – Pilíř (č. katalogu 24). Foto autorka.
29. Česká Metuje – Pilíř (č. katalogu 24), detail reliéfu. Foto autorka.
30. Česká Metuje – Smírčí kříž Cyrilometodějský (č. katalogu 25), čelní strana. Foto autorka.
31. Česká Metuje – Smírčí kříž Cyrilometodějský (č. katalogu 25), zadní strana. Foto autorka.
32. Hlavňov – Krucifix (č. katalogu 26). Foto autorka.
33. Hlavňov – Kříž (č. katalogu 27). Foto autorka.
34. Hlavňov – Sousoší Ukřižování (č. katalogu 28). Foto autorka.
35. Hlavňov – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 29). Foto autorka.
36. Hony – Krucifix (č. katalogu 30). Foto autorka.
37. Hony – Kříž (č. katalogu 31). Foto autorka.
38. Hony – Krucifix (č. katalogu 32). Foto autorka.
39. Hony – Krucifix (č. katalogu 33). Foto autorka.
40. Hony – Pilíř (č. katalogu 34). Foto autorka.
41. Machov – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (č. katalogu 35). Foto autorka.
42. Machov – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (č. katalogu 35), detail světice. Foto autorka.
43. Machov – Krucifix (č. katalogu 36). Foto autorka.
44. Machov – Socha Madony (č. katalogu 37). Foto autorka.
45. Machov – Socha Madony (č. katalogu 37), detail světice. Foto autorka.
46. Machov – Krucifix (č. katalogu 38). Foto autorka.
47. Machov – Krucifix (č. katalogu 39). Foto autorka.
48. Machov – Krucifix (č. katalogu 39), zadní strana se znakem břevnovsko-broumovského opatství. Foto autorka.
49. Machovská Lhota – Krucifix (č. katalogu 40). Foto autorka.
50. Machovská Lhota – Krucifix zvaný „Nouzínský kříž“ (č. katalogu 41). Foto autorka.
51. Machovská Lhota – Krucifix (č. katalogu 42). Foto autorka.
52. Machovská Lhota – Kříž (č. katalogu 43). Foto autorka.
53. Maršov nad Metují – Kříž (č. katalogu 44). Foto autorka.
54. Maršov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 45). Foto autorka.
55. Maršov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 46). Foto autorka.
56. Maršov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 47). Foto autorka.
57. Maršov nad Metují – Krucifix (č. katalogu 48). Foto autorka.

58. Nízká Srbská – Krucifix (č. katalogu 49). Foto autorka.
59. Nízká Srbská – Krucifix (č. katalogu 50). Foto autorka.
60. Nízká Srbská – Krucifix (č. katalogu 51). Foto autorka.
61. Nízká Srbská – Socha Panny Marie (č. katalogu 52). Foto autorka.
62. Nízká Srbská – Kříž s Pietou (č. katalogu 53). Foto autorka.
63. Nízká Srbská – Krucifix (č. katalogu 54). Foto autorka.
64. Nízká Srbská – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 55). Foto autorka.
65. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 56). Foto autorka.
66. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 57). Foto autorka.
67. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 58). Foto NPÚ, ÚOP v Josefově, EL poř. č. 100814.
68. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 59). Foto autorka.
69. Pěkov – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (č. katalogu 60). Foto autorka.
70. Pěkov – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (č. katalogu 60), detail podstavce s plastikou. Foto autorka.
71. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 61). Foto autorka.
72. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 62). Foto autorka.
73. Pěkov – Smírčí kříž Cyrilometodějský zvaný „Baba“ (č. katalogu 63). Foto autorka.
74. Pěkov – Smírčí kříž Cyrilometodějský (č. katalogu 64). Foto autorka.
75. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 65). Foto autorka.
76. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 66). Foto autorka.
77. Pěkov – Krucifix (č. katalogu 67). Foto autorka.
78. Police nad Metují – Selendrův sloup (č. katalogu 68). Foto autorka.
79. Police nad Metují – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (č. katalogu 69). Foto autorka.
80. Police nad Metují – Sloup se sochou Panny Marie Bolestné (č. katalogu 69), detail světice. Foto autorka.
81. Police nad Metují – Sloup sv. Marka (č. katalogu 70). Foto autorka.
82. Police nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 71). Foto autorka.
83. Police nad Metují – Socha sv. Václava (č. katalogu 72). Foto autorka.
84. Police nad Metují – Socha sv. Prokopa (č. katalogu 73). Foto autorka.
85. Police nad Metují – Studánka se sochou Madony (č. katalogu 74). Foto autorka.
86. Police nad Metují – Socha Nanebevzetí Panny Marie (Assumpty) (č. katalogu 75). Foto autorka.

87. Police nad Metují – Socha Nanebevzetí Panny Marie (Assumpty) (č. katalogu 75), detail světice. Foto autorka.
88. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 76). Foto autorka.
89. Police nad Metují – Socha sv. Josefa (č. katalogu 77). Foto autorka.
90. Police nad Metují – Socha blahoslaveného Vintíře (Gunthera) (č. katalogu 78). Foto autorka.
91. Police nad Metují – Socha Madony (č. katalogu 79). Foto autorka.
92. Police nad Metují – Socha sv. Benedikta (č. katalogu 80). Foto autorka.
93. Police nad Metují – Socha sv. Prokopa (č. katalogu 81). Foto autorka.
94. Police nad Metují – Socha sv. Scholastiky (č. katalogu 82). Foto autorka.
95. Police nad Metují – Pilíř (č. katalogu 83). Foto autorka.
96. Police nad Metují – Pilíř (č. katalogu 84). Foto autorka.
97. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 85). Foto autorka.
98. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 86). Foto autorka.
99. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 87). Foto autorka.
100. Police nad Metují – Kříž (č. katalogu 88). Foto autorka.
101. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 89). Foto autorka.
102. Police nad Metují – Krucifix (č. katalogu 90). Foto autorka.
103. Police nad Metují – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 91). Foto autorka.
104. Police nad Metují – Socha sv. Josefa (č. katalogu 92). Foto autorka.
105. Radešov – Krucifix (č. katalogu 93). Foto autorka.
106. Radešov – Kříž (č. katalogu 94). Foto autorka.
107. Slavný – Kříž zvaný „Pánův kříž“ (č. katalogu 95). Foto autorka.
108. Slavný – Krucifix (č. katalogu 96). Foto autorka.
109. Slavný – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 97). Foto autorka.
110. Slavný – Kříž (č. katalogu 98). Foto autorka.
111. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 99). Foto autorka.
112. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Barešův kříž“ (č. katalogu 100). Foto autorka.
113. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Jansův kříž“ (č. katalogu 101). Foto autorka.
114. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 102). Foto autorka.
115. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 103). Foto autorka.
116. Suchý Důl – Kříž (č. katalogu 104). Foto autorka.
117. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 105). Foto autorka.

118. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 105), detail reliéfu sv. Jana Nepomuckého u krále Václava IV.. Foto autorka.
119. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 106). Foto autorka.
120. Suchý Důl – Krucifix zvaný „Cihlářův kříž“ (č. katalogu 107). Foto autorka.
121. Suchý Důl – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží zvané „Státue“ (č. katalogu 108). Foto autorka.
122. Suchý Důl – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží zvané „Státue“ (č. katalogu 108), detail podstavce s plastikou. Foto autorka.
123. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 109). Foto autorka.
124. Suchý Důl – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (č. katalogu 110). Foto autorka.
125. Suchý Důl – Kříž zvaný „Nemejtův kříž“ (č. katalogu 111). Foto autorka.
126. Suchý Důl – Socha sv. Anny (č. katalogu 112). Foto autorka.
127. Suchý Důl – Socha sv. Josefa (č. katalogu 113). Foto autorka.
128. Suchý Důl – Sochy sv. Anny (č. katalogu 112) a sv. Josefa (č. katalogu 113) před kaplí Panny Marie Lurdské. Foto autorka.
129. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 114). Foto autorka.
130. Suchý Důl – Krucifix (č. katalogu 115). Foto autorka.
131. Suchý Důl – Socha Panny Marie (č. katalogu 116). Foto autorka.
132. Suchý Důl – Krucifix na zeměkouli (č. katalogu 117). Foto autorka.
133. Suchý Důl – Krucifix na zeměkouli (č. katalogu 117), detail zeměkoule. Foto autorka.
134. Suchý Důl – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 118). Foto autorka.
135. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (č. katalogu 119). Foto autorka.
136. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (č. katalogu 120). Foto autorka.
137. Velká Ledhuje – Sloup sv. Marka (č. katalogu 121). Foto autorka.
138. Velká Ledhuje – Socha sv. Václava (č. katalogu 122). Foto autorka.
139. Velká Ledhuje – Socha sv. Floriana (č. katalogu 123). Foto autorka.
140. Velká Ledhuje – Socha sv. Floriana (č. katalogu 123), detail světce. Foto autorka.
141. Velká Ledhuje – Krucifix (č. katalogu 124). Foto autorka.
142. Velká Ledhuje – Krucifix (č. katalogu 125). Foto autorka.
143. Velká Ledhuje – Krucifix (č. katalogu 126). Foto autorka.
144. Velká Ledhuje – Krucifix (č. katalogu 126), detail krucifixu na vrcholu podstavce. Foto autorka.
145. Velká Ledhuje – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 127). Foto autorka.

146. Velká Ledhuje – Socha sv. Jana Nepomuckého (č. katalogu 128). Foto autorka.
147. Velká Ledhuje – Krucifix (č. katalogu 129). Foto autorka.
148. Velká Ledhuje – Socha Panny Marie (č. katalogu 130). Foto autorka.
149. Velké Petrovice – Krucifix (č. katalogu 131). Foto autorka.
150. Velké Petrovice – Kříž (č. katalogu 132). Foto autorka.
151. Velké Petrovice – Krucifix (č. katalogu 133). Foto autorka.
152. Velké Petrovice – Krucifix (č. katalogu 134). Foto autorka.
153. Velké Petrovice – Krucifix (č. katalogu 135). Foto autorka.
154. Velké Petrovice – Krucifix (č. katalogu 136). Foto autorka.
155. Velké Petrovice – Pilíř (č. katalogu 137). Foto autorka.
156. Velké Petrovice – Socha Panny Marie (č. katalogu 138). Foto autorka.
157. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 139). Foto autorka.
158. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 140). Foto autorka.
159. Žďár nad Metují – Kříž (č. katalogu 141). Foto autorka.
160. Žďár nad Metují – Pilíř s torzem obrazu (č. katalogu 142). Foto autorka.
161. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 143). Foto autorka.
162. Žďár nad Metují – Reliéf zvaný „Samaritánka“ (č. katalogu 144). Foto autorka.
163. Žďár nad Metují – Reliéf zvaný „Samaritánka“ (č. katalogu 144), detail. Foto autorka.
164. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 145). Foto autorka.
165. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 146). Foto autorka.
166. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 147). Foto autorka.
167. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 148). Foto autorka.
168. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 149). Foto autorka.
169. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 150). Foto autorka.
170. Žďár nad Metují – Sousoší Nejsvětější Trojice Boží (č. katalogu 151), nákres. Foto Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 120.
171. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 152). Foto autorka.
172. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 153). Foto autorka.
173. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 154). Foto autorka.
174. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 155). Foto autorka.
175. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 156), nákres. Foto Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 115.

176. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 156), detail krucifixu na vrcholu podstavce. Foto Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 115.
177. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 157), detail podstavce. Foto Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 113.
178. Žďár nad Metují – Krucifix (č. katalogu 157), detail krucifixu na vrcholu podstavce. Foto Michal BUREŠ a kol., *Žďár nad Metují: malebný kout pod Ostašem*, Žďár nad Metují 2009, s. 113.
179. Žďár nad Metují – Sousoší Krista na hoře Olivetské zvané „U Anděla“ (č. katalogu 158). Foto autorka.
180. Žďár nad Metují – Sousoší Krista na hoře Olivetské zvané „U Anděla“ (č. katalogu 158), detail anděla. Foto autorka.
181. Žďár nad Metují – Sousoší Krista na hoře Olivetské zvané „U Anděla“ (č. katalogu 158). Foto autorka.
182. Žďár nad Metují – Sousoší Krista na hoře Olivetské zvané „U Anděla“ (č. katalogu 158), detail Krista. Foto autorka.
183. Studánka s tzv. „Soudní bránou“ na začátku křížové cesty u Suchého Dolu. Foto autorka.
184. Nika se sochou Panny Marie u studánky před křížovou cestou u Suchého Dolu. Foto autorka.
185. Tzv. „Soudní brána“ na začátku křížové cesty u Suchého Dolu. Foto autorka.
186. Tzv. „růžencové schody“ vedoucí ke kapli Panny Marie Suchodolské. Foto autorka.
187. Ukázka jednoho ze čtrnácti zastavení křížové cesty u Suchého Dolu. Foto autorka.